

การศึกษาจินตภาพเมืองและการประเมินคุณภาพองค์ประกอบชุมชน

การศึกษาจินตภาพเมืองและการประเมินคุณภาพองค์ประกอบชุมชน มีจุดประสงค์เพื่อค้นหาองค์ประกอบที่เด่นชัด อันเป็นเอกลักษณ์ของเมืองสงขลา โดยจะแบ่งการศึกษาเป็น 2 ขั้นตอน คือ

การศึกษาจินตภาพเมืองสงขลา

เป็นการศึกษาในระดับเมืองเพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบต่าง ๆ อันก่อให้เกิดโครงสร้างทางจินตภาพ ที่มีความเด่นชัดเฉพาะตัว ความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันขององค์ประกอบเหล่านั้น ตลอดจนจนถึงการศึกษาถึงปัญหา ข้อจำกัดของพื้นที่ศึกษา ที่มีผลต่อโครงสร้างทางจินตภาพโดยรวมของเมือง

การศึกษาองค์ประกอบชุมชนเมืองเก่าย่านถนนนครนอก นครใน

เป็นการศึกษาในระดับย่านเพื่อวิเคราะห์และประเมินคุณภาพขององค์ประกอบทางด้านกายภาพของชุมชนอันประกอบด้วย

1. องค์ประกอบทางธรรมชาติ

ได้แก่ สภาพภูมิประเทศ ธรณีสัณฐาน สภาพภูมิอากาศ

2. องค์ประกอบที่มนุษย์สร้างขึ้น ได้แก่

- 2.1 มวลอาคาร (Urban mass)
- 2.2 ที่ว่าง (Urban space)
- 2.3 กิจกรรม (Urban activity)
- 2.4 การสัญจร (Circulation pattern)

วิธีการประเมินคุณภาพองค์ประกอบชุมชนนั้น วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้แบ่งระดับของการประเมินคุณภาพออกเป็น 5 ระดับ ได้แก่ ระดับสูง ปานกลาง ต่ำ ต่ำมาก และไม่มีคุณภาพ ผลจากการศึกษาจะแสดงให้เห็นถึงศักยภาพและข้อจำกัดขององค์ประกอบในแต่ละบริเวณ ซึ่งจะได้นำมาประมวลเป็นผลสรุปในการกำหนดบริเวณที่สมควรได้รับการอนุรักษ์ในระดับต่าง ๆ เพื่อที่จะเสนอแนะแนวทางในการอนุรักษ์พัฒนาชุมชนในบทต่อไป

การศึกษาจินตภาพเมืองสงขลา

จินตภาพเมืองเป็นลักษณะที่เด่นชัดทางกายภาพ สามารถมองเห็นและจดจำได้ การศึกษาและวิเคราะห์จินตภาพเมือง เป็นข้อมูลหนึ่งที่ใช้ในการค้นหาลักษณะเด่นขององค์ประกอบชุมชนอันเป็นเอกลักษณ์ที่น่าจดจำ จากการศึกษาวิเคราะห์เมืองสงขลาด้วยการสำรวจ สามารถแยกองค์ประกอบต่าง ๆ ได้ดังต่อไปนี้ (ดูแผนที่ 4.1 ประกอบ)

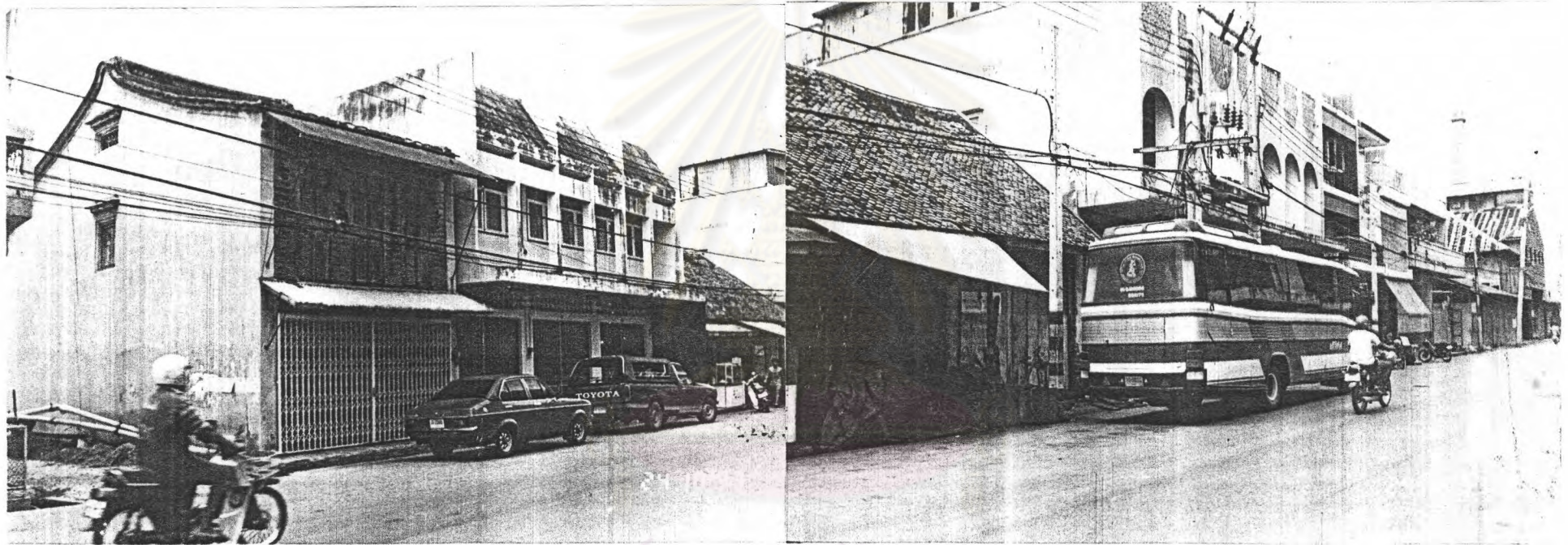
1. ลักษณะภูมิประเทศ

เป็นองค์ประกอบที่สำคัญตัวหนึ่ง ที่ช่วยเสริมสร้างองค์ประกอบเมืองสงขลา จากการศึกษาที่ชุมชนมีลักษณะเป็นชุมชนที่มีความสัมพันธ์กับลักษณะภูมิประเทศที่เป็นธรรมชาติ อันได้แก่ ทะเล ทะเลสาบและภูเขาอย่างใกล้ชิด โดยการที่มีสภาพเป็นแหลมยื่นลงไปในทะเล ล้อมรอบด้วยทะเลทางฝั่งตะวันออก ทะเลสาบทางฝั่งตะวันตก ตลอดจนภูเขาทางทิศใต้ นับว่าเป็นภูมิประเทศที่มีความโดดเด่น เป็นเอกลักษณ์ที่ช่วยเสริมโครงสร้างทางจินตภาพชุมชนให้มีความเด่นชัดมากยิ่งขึ้น

2. เส้นทาง (Path)

หมายถึง เส้นทางที่ใช้ในการสัญจรทั่วไปภายในชุมชนเมืองสงขลา ซึ่งมีทั้งเส้นทางคมนาคมทางบก และเส้นทางคมนาคมทางน้ำ สำหรับเส้นทางคมนาคมทางบกนั้นสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ระดับใหญ่ ๆ ดังนี้

– เส้นทางสายหลัก หมายถึง เส้นทางที่มีความสำคัญหลักเชื่อมกับชุมชนต่าง ๆ และเป็นเส้นทางเข้าสู่ชุมชน ได้แก่ ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 407 เริ่มตั้งแต่ทางแยกเกาะยอ ถนนกาญจนวนิชย์ ถนนไทรบุรี ต่อมาจนถึงถนนรามวิถี และไปสิ้นสุดที่บริเวณทอนาฬิกา ซึ่งอยู่ก่อนไปทางตอนเหนือของเมือง

ภาพที่ 4.32 การสัญจรโดยยวดยานต่างๆ ชนิดบริเวณถนนนครนอกในเวลาปกติ ซึ่งจะเป็นปัญหาด้านความไม่สะดวกและไม่ปลอดภัย ในช่วงโมงเร่งด่วน

ศูนย์วิทยุวิทยุ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ที่ A. 1 100
มาตราส่วน

โครงการ การศึกษาองค์ประกอบชุมชนเมืองเก่าเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนา
กรณีศึกษาชุมชนย่านถนนนครนอก นครใน สงขลา
ชนิด ทางยาวครึ่งจุด ฝั่ง A 5 อาจารย์ที่ปรึกษา ผ.ศ. สุขวิทย์ ทายตะคุ
ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2535
แผนที่ 4.1 และองค์ประกอบทางธรรมชาติที่แวดล้อมชุมชน

- เส้นทางสายรอง หมายถึง เส้นทางที่มีความสำคัญรองลงมาจากเส้นทางสายหลัก เพื่อทำหน้าที่ติดต่อระหว่างชุมชน ได้แก่ ถนนชลาทัศน์ ซึ่งเลียบฝั่งทะเลด้านตะวันออก ถนนนครนอก ถนนวิเชียรชมและถนนแหลมทราย ซึ่งเลียบฝั่งตะวันตกของเมือง ชานานกับถนนสายหลัก นอกจากนี้ ยังมีถนนจะนะ ถนนปละท่า และถนนทะเลหลวง ซึ่งเชื่อมต่อเมืองในแนวตะวันออกและตะวันตก

สำหรับถนนพัทลุงและถนนสายบุรี จัดได้ว่าเป็นถนนสายรองที่ทำหน้าที่เชื่อมต่อระหว่างถนนสายหลักรามวิถี เข้ากับบางส่วนของถนนนครนอก นครใน และถนนไทรบุรี ซึ่งเป็นถนนสายสำคัญอันดับรองของเมือง

สำหรับเส้นทางคมนาคมทางน้ำ ได้แก่ เส้นทางเข้าสู่ชุมชนเมืองฝั่งหัวเขาแดง โดยอาศัยเส้นทาง 408 ซึ่งสามารถเชื่อมต่อกับจังหวัดทางตอนเหนือได้แก่ จังหวัดนครศรีธรรมราช กับเมืองสงขลาได้ โดยเส้นทางสายนี้ส่วนหนึ่งจะมาถึงสุดที่ทำแพชานานยนต์ และอาศัยเส้นทางคมนาคมทางน้ำเข้าสู่ชุมชนเมืองได้อีกทางหนึ่ง เส้นทางดังกล่าวในอดีตเคยมีความสำคัญเป็นเสมือนทางเข้าหลักสู่ชุมชนเมืองสงขลา ปัจจุบันหลังจากที่ได้มีการสร้างสะพานติณสูลานนท์ เพื่อเชื่อมโยงเส้นทางคมนาคมทางบกให้มีความต่อเนื่อง เส้นทางคมนาคมทางน้ำจึงลดบทบาทลงมาเป็นเพียงเส้นทางสายรองเท่านั้น

3. มุมมอง (Vista)

เป็นองค์ประกอบที่สำคัญอีกประการหนึ่งของเมืองสงขลา ซึ่งช่วยส่งเสริมจินตภาพอันแจ่มชัด นำประทับใจแก่ผู้พบเห็นเป็นอย่างดี ดังนั้นในการศึกษาองค์ประกอบชุมชน จึงเพิ่มการวิเคราะห์องค์ประกอบดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาจินตภาพเมือง ดังมีรายละเอียดดังนี้ (ดูแผนที่ 4.2 ประกอบ)

- มุมมองบริเวณทางแยกเกาะขอล ซึ่งเปรียบเสมือนเป็นประตูทางเข้าสู่เมืองสงขลา ปัจจุบันเป็นที่รวมของกิจกรรมในลักษณะที่เป็นศูนย์รวม (Node) ซึ่งในการทำการพัฒนาสมควรที่จะต้องได้รับการดูแล ควบคุมอย่างใกล้ชิด ในฐานะที่เป็นประตูเข้าสู่ชุมชนเมืองที่มีความงดงามและเป็นเอกลักษณ์

- มุมมองจากชายฝั่งหัวเขาแดงและบริเวณท่าแพชานานยนต์ สามารถมองเห็นเส้นขอบฟ้าของชุมชนเมืองสงขลาได้เป็นอย่างดี โดยบริเวณถนนนครนอก นครใน จะมีลักษณะพื้นผิวที่ละเอียด แตกต่างจากบริเวณโดยรอบอย่างเห็นได้ชัด เนื่องจากบริเวณโดยรอบมีลักษณะพื้นผิว (Texture) ที่ไม่สม่ำเสมอและมีบางอาคารที่มีขนาด ลึกลับและความสูงที่ทำให้เกิดความไม่

๗ เส้นทางคมนาคม

--- การคมนาคมทางน้ำ

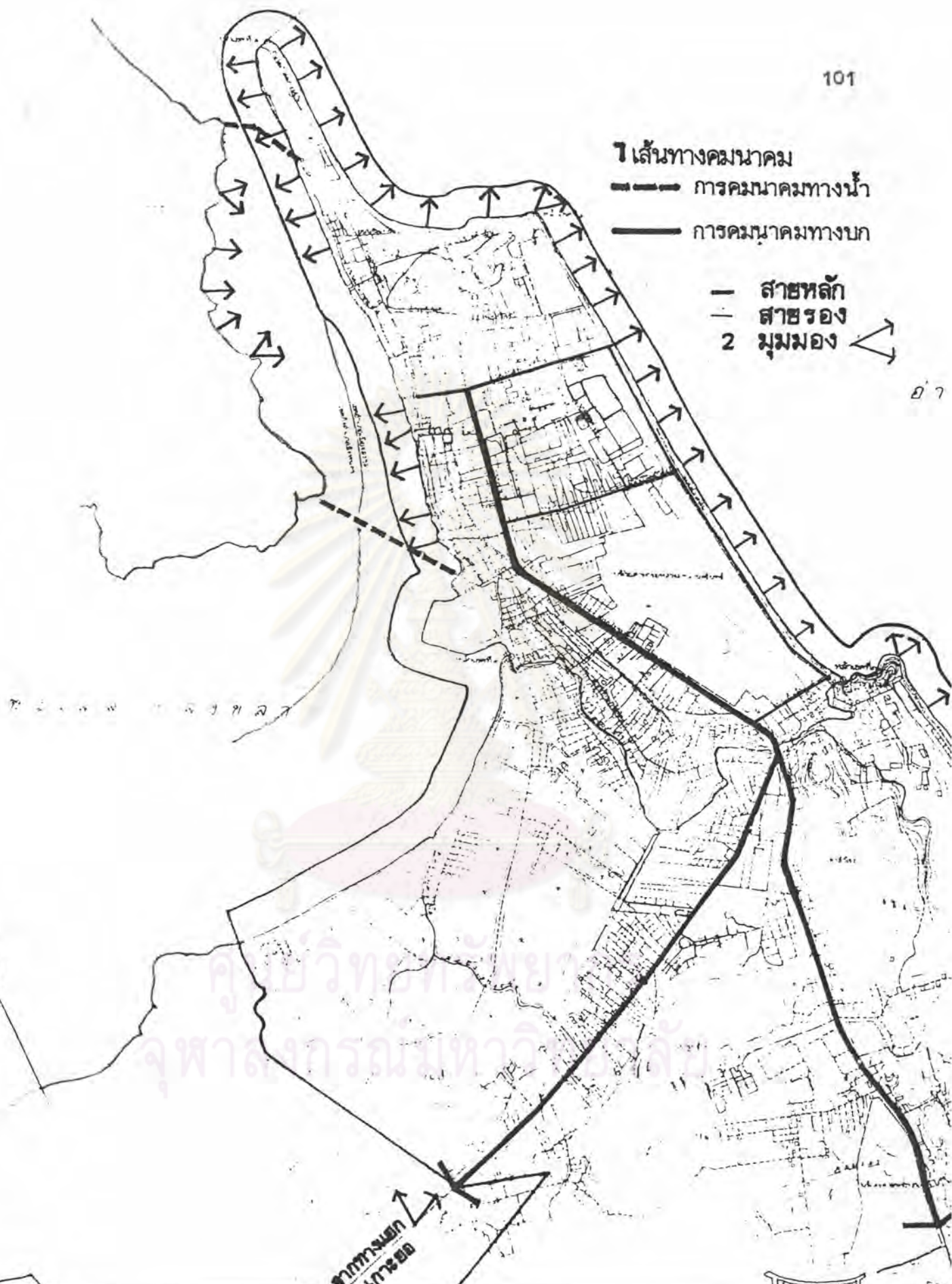
— การคมนาคมทางบก

— สายหลัก

— สายรอง

2 มุมมอง

๑๗

โครงการ การศึกษาองค์ประกอบชุมชนเมืองเก่าเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนา
 กรณีศึกษาชุมชนย่านถนนนครนอก นครใน สงขลา
 ปี ๒๕๓๖ นางสาวศรีจิต พึ่งรัมย์ อาจารย์ที่ปรึกษา ผศ.คุณวิ ทายตะคุ
 ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา ๒๕๓๕
 และ ๔.๒ และ องค์ประกอบทางจินตภาพ ประเภทเส้นทาง, มุมมอง

กลมกลืนในภาพรวมของชุมชน ซึ่งในการพัฒนาเมืองควรมีมาตรการกำกับดูแลเพื่อรักษาคุณภาพของ ความต่อเนื่องของมวลอาคารไว้ ในส่วนของชุมชนมองจากฝั่งถนนครนอกนั้น เป็นจุดที่ดีในการ รับรู้ทัศนียภาพของทะเลสาบ และภูเขาค่ายม่วง เขาแดง ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่งดงามและมีความ สำคัญในการเป็นที่หมายตาและการกำหนดทิศทางที่ดี

4. ขอบเขต (Edges)

หมายถึง ขอบเขตของพื้นที่ชุมชน จากสภาพพื้นที่จะเห็นได้ว่าชุมชนเมืองสงขลา มี ขอบเขตของพื้นที่ที่ชัดเจน สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ระดับ คือ

- ขอบเขตหลัก หมายถึง ขอบเขตที่ต่อเนื่องกับพื้นที่ชุมชน ที่มีขอบเขตแยกกันโดย เต็ดขาด ไม่สามารถพัฒนาข้ามพื้นที่ไปได้ ได้แก่ ขอบเขตของพื้นที่ชุมชนด้านตะวันออก ตะวันตก และทิศเหนือ อันเนื่องมาจากเป็นพื้นที่ติดทะเลทั้ง 3 ด้าน

- ขอบเขตรอง หมายถึง ขอบเขตของชุมชนที่ติดกับพื้นที่อื่น แต่ยังไม่แยกจากกัน โดยเด็ดขาด อาจมีการพัฒนาข้ามไปได้ ได้แก่ ขอบเขตพื้นที่ทางตอนใต้ของชุมชน ที่ติดกับเขาแก้ว และเขาสำโรง และที่ลุ่มบริเวณท่าสะพาน ต่อไปจนถึงคลองอิฐ นอกจากนี้ยังมีแนวถนนทางรถไฟ คลองแนวกำแพงและขอบเขตทางด้านกิจกรรม เหล่านี้เป็นขอบเขตรองที่สามารถพัฒนาข้ามไปได้ แต่ต้องใช้งบประมาณที่มากกว่าปกติ (ดูแผนที่ 4.3 ประกอบ)

ส่วนขอบเขตของย่าน อันได้แก่ ย่านเมืองเก่า ซึ่งมีขอบเขตที่เป็นแนวอาคารสิ่ง ปลูกสร้างที่มีลักษณะเฉพาะตัว ต่อเนื่องกันจนเป็นขอบเขตที่ชัดเจน ย่านการค้าใหม่เป็นย่านที่มีมวล อาคารระจุกตัวกันอย่างหนาแน่น มีขอบเขตเป็นแนวถนนสายประธานรามวิถี และสายหลักปละท่า และจรดเมืองเก่าทางด้านใต้ ย่านราชการเป็นย่านขนาดใหญ่ที่ต่อเนื่องทางฝั่งตะวันออกของเมือง มีขอบเขตที่เด่นชัดด้วยแนวของสิ่งปลูกสร้าง แนวถนนและแนวชายฝั่งทะเลด้านตะวันออก ย่านสถานที่พักผ่อนหย่อนใจที่เป็นธรรมชาติทางตอนเหนือของเมือง โดยมีขอบเขตที่เป็นธรรมชาติล้อมรอบไว้ ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ทะเล ทะเลสาบ ตลอดจกภูเขาทางตอนใต้ของบริเวณ นอกจากนี้ยังมีย่านพัก อาศัย ซึ่งกระจายอยู่ทั่วไปและมีขอบเขตไม่เด่นชัดนัก

5. ย่าน (Districts)

หมายถึง บริเวณส่วนหนึ่ง ๆ ของชุมชน ที่มีกลุ่มกิจกรรมอย่างเดียวกัน สำหรับ ชุมชนเมืองสงขลาสามารถแบ่งลักษณะของย่าน ได้ดังนี้

- ขอบเขต (หลัก)
  - ขอบเขต (รอง)
  - ย่าน
- 1 ย่านราชการ
  - 2 ย่านธุรกิจ
  - 3 ย่านเมืองเก่า
  - 4 ย่านอุตสาหกรรมประมง
  - 5 ย่านที่พักอาศัย
  - 6 ย่านสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ

ทะเลสาบสงขลา

ศูนย์วิทยุโทรทัศน์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คำนำหน้า
ขนาดรวม

โครงการ การศึกษาองค์ประกอบชุมชนเมืองเก่าเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนา
กรณีศึกษาชุมชนย่านถนนนครนอก นครใน สงขลา
จัดทำ ทางวารสารวิจัย ชีวศิลป์ อาจารย์ที่ปรึกษา ผศ.ศุภวิ ทายตระกูล
ภาควิชาการวางผังเมืองและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2535
ฉบับที่ 4.3 และ องค์ประกอบทางจินตภาพ ประเภทขอบเขต, ย่าน

- ย่านเมืองเก่า เป็นย่านกิจกรรมการอยู่อาศัยและการค้าบริเวณถนนนครนอก นครใน รวมถึงถนนนางงาม
- ย่านการค้าใหม่ เป็นย่านกิจกรรมการค้าบริเวณตลาดทรัพย์สิน ถนนไทรบุรี บริเวณถนนเพชรคีรี ตลาดเรือหน้า บริเวณตลาดสดและบริเวณตลาดรถไฟ
- ย่านพักอาศัย เป็นย่านสำหรับกิจกรรมที่เป็นที่พักอาศัยในชุมชน ประกอบไปด้วยหลายย่าน เช่น ย่านแหลมทราย ย่านศรีสุตา ย่านนอกสวน ย่านวชิรา ย่านบ้านบนและย่านหน้าวิทยาลัยครู เป็นต้น
- ย่านราชการ เป็นย่านที่มีการต่อเนื่องค่อนข้างมากในชุมชนเมืองสงขลา เริ่มตั้งแต่บริเวณโรงพัก บริเวณสระแก้ว บ้านพักอธิบดีศาลเขตฯ โรงเรียนมหาวชิราวุธ ศาลากลาง ศาลเด็ก ทหารเรือ โรงพยาบาลประสาท วิทยาลัยครูและมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ซึ่งเป็นพื้นที่ต่อเนื่องกันโดยตลอด คิดเป็นพื้นที่เกือบครึ่งหนึ่งของชุมชนเมืองสงขลา และอยู่ทางซีกตะวันออกของเมือง

6. จุดศูนย์รวม (Node)

หมายถึง จุดศูนย์รวมของกิจกรรมที่มีความเคลื่อนไหวอย่างคึกคัก เป็นบริเวณที่มีลักษณะน่าสนใจเป็นพิเศษ ลักษณะของจุดศูนย์รวมในชุมชนเมืองสงขลามีหลายบริเวณ คือศูนย์รวมบริเวณหอนาฬิกา จุดศูนย์รวมตลาดทรัพย์สิน จุดศูนย์รวมแหล่งบันเทิงบริเวณตลาดรถไฟ จุดศูนย์รวมบริเวณหน้าวิทยาลัยครู นอกจากนี้ยังมีจุดศูนย์รวมบริเวณทางแยกเกาะยอ อันเป็นตำแหน่งที่มีความสำคัญในฐานะที่เป็นทางเข้าหลักสู่ชุมชนเมืองสงขลา เป็นต้น

7. ที่หมายตา (Landmark)

หมายถึง สิ่งที่สามารถมองเห็นได้อย่างเด่นชัดภายในชุมชน เป็นจุดที่ใช้หมายตาได้เมื่อมองมาจากนอกชุมชน จุดหมายเด่นภายในชุมชนเมืองสงขลาสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะ คือ

- ที่หมายตาหลัก ได้แก่ จุดหมายเด่นที่เป็นธรรมชาติและมนุษย์สร้างขึ้น และสามารถมองเห็นได้ในระยะใกล้ ได้แก่ หอนาฬิกา ซึ่งเป็นจุดสุดท้ายของถนนสายหลัก และเขาแก้วเลี้ยง ที่เป็นจุดหมายเด่นบริเวณชายทะเลด้านตะวันออก (ดูแผนที่ 4.4 ประกอบ)

1. เจดีย์บนเขาดังกวน

2. เจดีย์บนเขาแดง

3. ยอดเขาเมือง

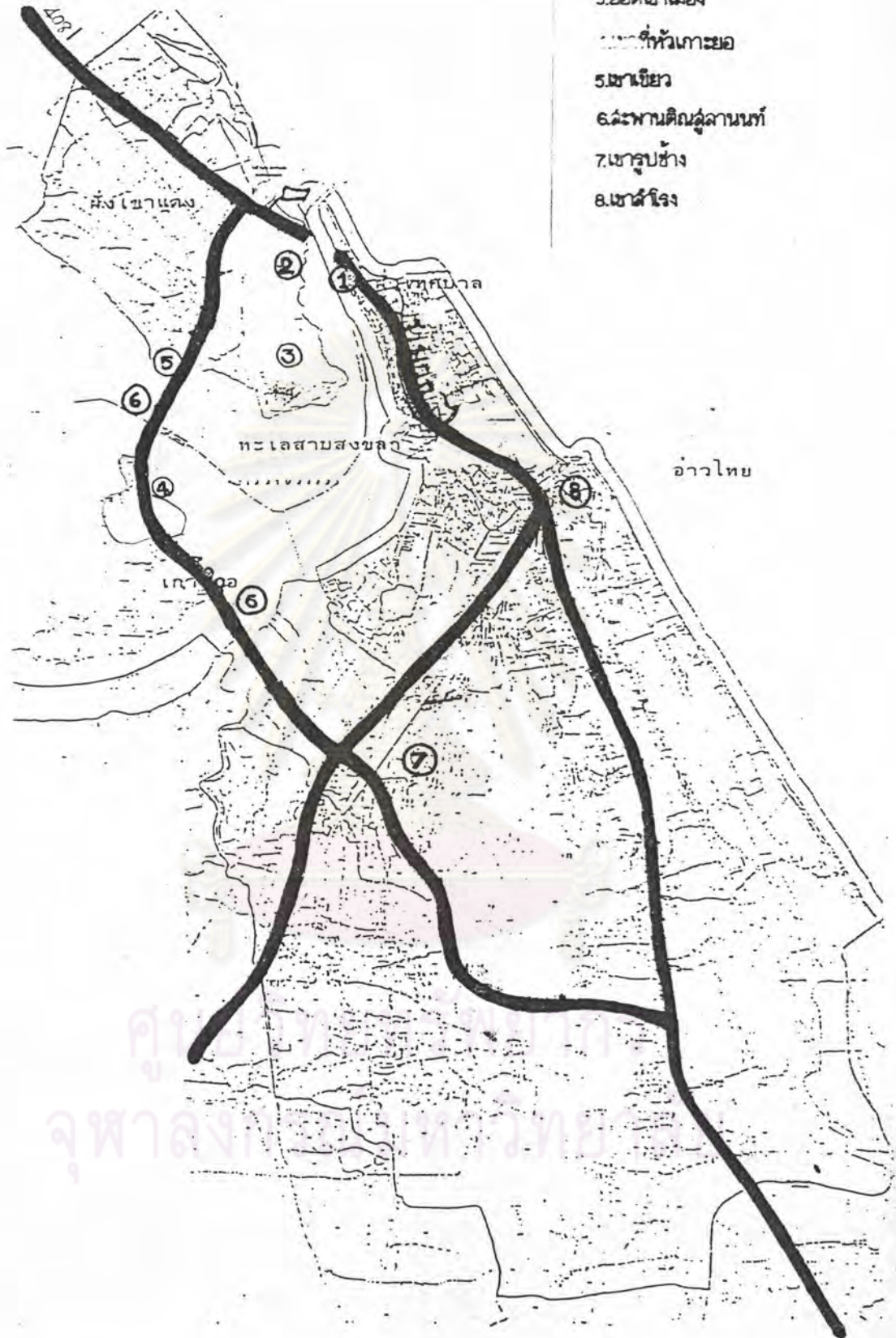
4. ก้าวเกาะยอ

5. เขาเขี้ยว

6. สะพานหินคู่ลานนท์

7. เขารูปช้าง

8. เขาคู่โง้ง

คู่มือการท่องเที่ยว
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

โครงการ การศึกษาองค์ประกอบชุมชนเมืองเก่าเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนา
กรณีศึกษาชุมชนย่านถนนนครนอก นครใน สงขลา
ชนิด นามลาวครึ่งจิต หังรัมย์ อาจารย์ที่ปรึกษา ผศ.คุณวิ ทายตะคุ
ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2535
แผ่นที่ 4.4 และ องค์ประกอบทางจิตตภาพประเภทที่หมายถึงคทาคึก

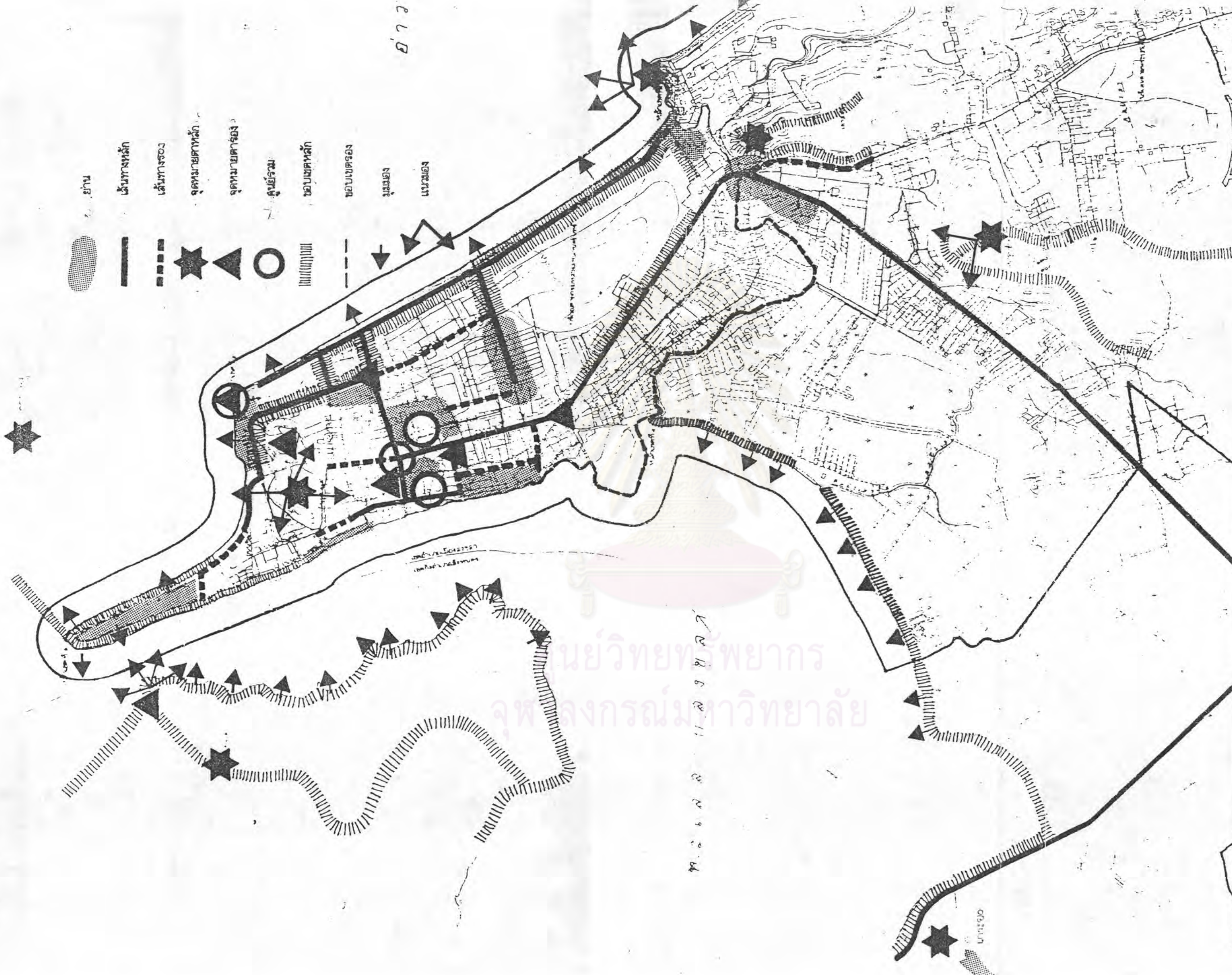
- ที่หมายตารอง ได้แก่ จุดหมายเด่นในพื้นที่ที่สามารถมองเห็นได้ในระยะใกล้ ได้แก่ หอนาฬิกา ซึ่งเป็นจุดสุดท้ายของถนนสายหลัก และเขาเก้าเส้ง ที่เป็นจุดหมายเด่นบริเวณชายทะเลด้านตะวันออก (ดูแผนที่ 4.5 ประกอบ)

ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบในโครงสร้างทางจินตภาพของชุมชนเมืองสงขลา

ลักษณะจินตภาพชุมชนเมืองสงขลา มีเส้นทางสายหลักเข้าสู่เมืองที่มีความชัดเจน ได้แก่ ทางหลวงแผ่นดินสาย 407 บริเวณทางแยกเกาะยอเป็นมุมมองที่สำคัญ และเป็นบริเวณที่มีกิจกรรมในลักษณะของศูนย์รวม (Node) ซึ่งถือเป็นเสมือนประตูทางเข้าของเมือง เส้นทางสายหลักที่ตัดตามแนวเหนือ ใต้ ตามลักษณะภูมิประเทศ โดยที่ถนนรามวิถี เป็นเส้นทางหลัก มีจุดหมายเด่นของเหมืองอยู่ที่พระเจดีย์บนยอดเขากลางเมือง ถนนชลาทัศน์ เป็นเส้นทางเลียบชายฝั่งตะวันออก ถนนแหลมทรายเลียบชายฝั่งด้านตะวันตก แต่มีปัญหาเนื่องจากมีอาคารพาณิชย์และอาคารราชการเรียงรายติดต่อกันเป็นแถว บดบังทัศนียภาพทะเลสาบ ซึ่งเป็นขอบเขต (Edges) ที่เป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดของพื้นที่ ทำให้โครงสร้างทางจินตภาพเมืองทางฝั่งตะวันตกไม่มีความชัดเจน ส่วนเส้นทางที่มุ่งสู่ทางตอนเหนือของเมืองจะเริ่มขาดความชัดเจนตั้งแต่บริเวณแยกหอนาฬิกา เนื่องจากปราศจากที่หมายตาหรือองค์ประกอบอื่นที่ชัดเจน แตกต่างจากโครงสร้างทางจินตภาพในช่วงทางเข้าเมือง ซึ่งจะมีที่หมายตาเป็นลำดับให้เห็นเป็นระยะ เริ่มตั้งแต่เขารูปช้าง เขาสำโรง และเขาแดงทางฝั่งตะวันตกของเมือง ภายในเมืองมีจุดที่เป็นที่หมายตาหลัก (Landmark) ที่สำคัญ ได้แก่ เขาเก้าเส้ง ที่อยู่ทางทิศใต้ของเมือง โดยมีถนนชลาทัศน์เชื่อมสู่แหลมสมิหลา ซึ่งเป็นจุดศูนย์รวมกิจกรรม (Node) ทางทิศเหนือ สำหรับเส้นทางที่เป็นทางเข้าสู่ชุมชนเมืองสงขลาที่มีความสำคัญในระดับรอง ได้แก่ ทางหลวงหมายเลข 408 ซ้ำมเกาะยอไปยังหัวเขาแดงและสิ้นสุดที่ท่าแพขนานยนต์ ซึ่งสามารถเข้าสู่เมืองสงขลาได้อีกทางหนึ่ง บริเวณทางแยกเกาะยอซึ่งเป็นจุดตัดระหว่างทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 408 และ 407 จะทำหน้าที่เป็นเสมือนประตูทางเข้าเมืองสำคัญ บริเวณนี้จะมีการกระจุกตัวกันของกิจกรรมในลักษณะศูนย์รวมกิจกรรม (Node) ที่สังเกตเห็นได้ (ดูแผนที่ 4.6 ประกอบ)

ยี่ ๗ ๖

- ยาน
- ไลน์ทางหลัก
- - - ไลน์ทางรอง
- ★ จุดหมายหลัก
- ▲ จุดหมายสำรอง
- ศูนย์รวม
- ▨ ขอบเขตหลัก
- - - ขอบเขตรอง
- ▨ มุมมอง
- ▨ แนวมอง

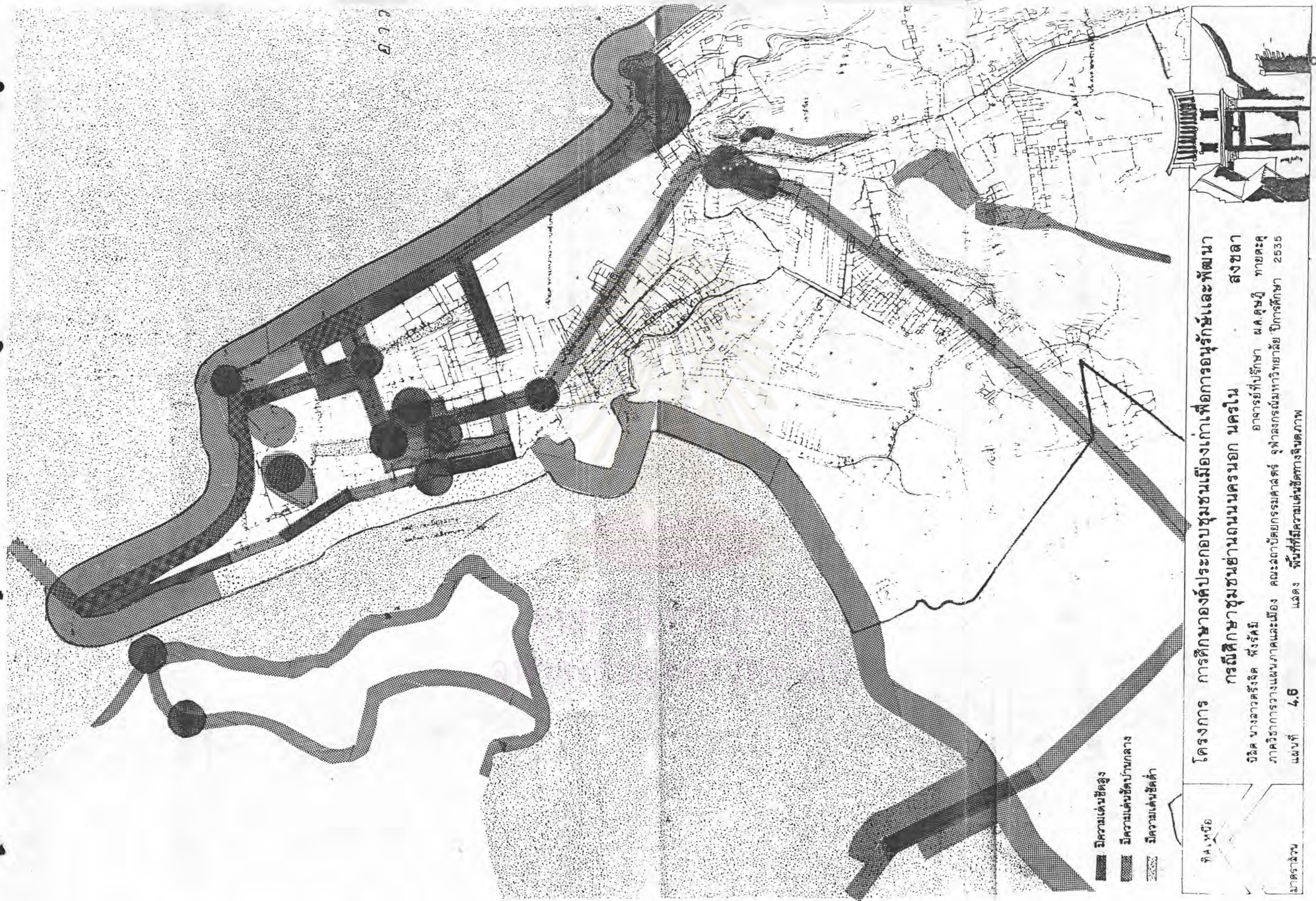
ทิศเหนือ

มาตราส่วน

โครงการ การศึกษาองค์ประกอบชุมชนเมืองเก่าเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนา
 สงขลา
 วิชา วิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
 อาจารย์ที่ปรึกษา ผ.ศ.คุณวิฑูรย์ ทายตระกูล
 ภาควิชา การวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2535
 แผ่นที่ 4.5
 แล่ดง องค์ประกอบทางสภาพเมืองโดยรวม

ศูนย์วิทยพัทยาการ
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. ๒๕๓๕

- มีความเด่นชัดสูง
- ▨ มีความเด่นชัดปานกลาง
- ▩ มีความเด่นชัดต่ำ

ท.ศ.เหนือ

มาตราส่วน

โครงการ การศึกษาองค์ประกอบชุมชนเมืองเก่าเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนา
 การศึกษาชุมชนย่านถนนนครนอก นครใน สงขลา
 จิไลศ นางลาวตริงจิต พึ่งรัมย์ อาจารย์ที่ปรึกษา ผ.ศ.ศุขวิทย์ ทายตระกูล
 ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2535
 แผนที่ 4.6 แสดง พื้นที่ที่มีความเด่นชัดทางจินตภาพ

ปัญหาข้อจำกัดของพื้นที่ศึกษาที่มีผลต่อโครงสร้างทางจินตภาพของเมือง

ชุมชนเมืองเก่าย่านถนนนครนอก นครใน มีฐานะเป็นย่านเมืองเก่าที่มีเอกลักษณ์ที่แตกต่างจากบริเวณโดยรอบอย่างเห็นได้ชัด ด้วยลักษณะสถาปัตยกรรมและมวลอาคารที่มีขนาดและสัดส่วนที่มีความสม่ำเสมอ เรียงตัวต่อเนื่องตามแนวฝั่งทะเลสาบ ซึ่งอยู่ทางตะวันตกของเมือง ลักษณะดังกล่าวทำให้ชุมชนมีขอบเขต (Edge) เป็นสิ่งปลูกสร้างที่มีความชัดเจนแตกต่างจากบริเวณโดยรอบ แต่เนื่องจากการที่ชุมชนเมืองเก่าย่านถนนนครนอก นครใน ตั้งอยู่บนเส้นทางสายสำคัญทางฝั่งตะวันตกของเมือง ซึ่งยังมีข้อจำกัดทางด้านความชัดเจนของโครงสร้างทางจินตภาพของเมือง เนื่องจากมีแนวอาคารบดบังทะเลสาบไปเกือบตลอดแนว จึงมีผลให้ชุมชนมีข้อจำกัดทางด้านการรับรู้ในตำแหน่งที่ตั้ง ตลอดจนขนาดความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับโครงสร้างทางจินตภาพโดยรวมของเมืองไปในที่สุด ปัญหาดังกล่าวจำเป็นต้องได้รับการแก้ไขเพื่อเพิ่มศักยภาพของชุมชนให้เกิดความชัดเจนทางด้านจินตภาพต่อไป (ดูแผนที่ 4.7 ประกอบ)

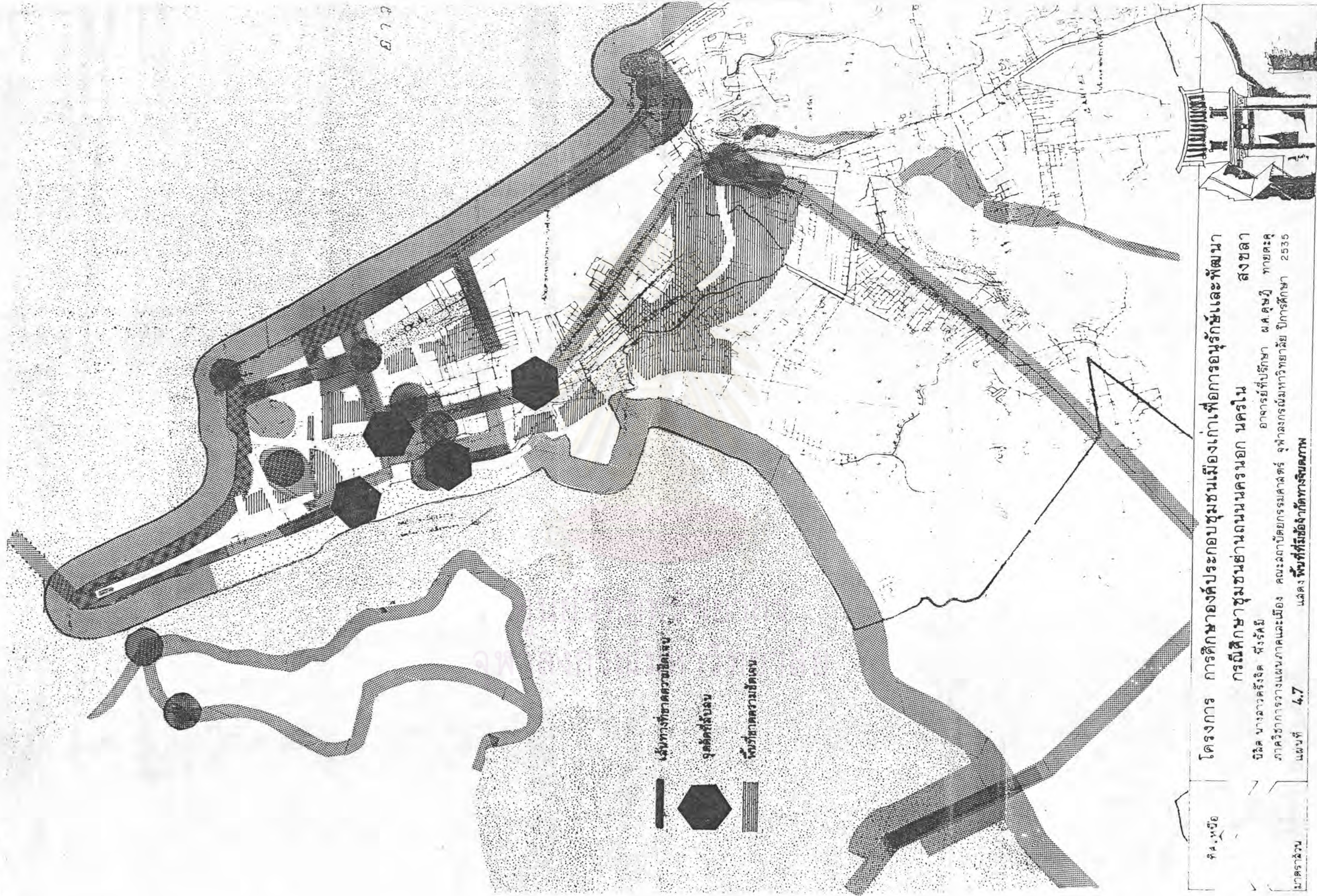
การศึกษาองค์ประกอบชุมชนเมืองเก่าย่านถนนนครนอก นครใน

องค์ประกอบชุมชนทางด้านกายภาพสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ ได้ดังต่อไปนี้

1. องค์ประกอบชุมชนที่เป็นธรรมชาติ ได้แก่ ธรรมชาติที่แวดล้อมชุมชน อาทิ เช่น ธรณีสัณฐาน สภาพภูมิประเทศ ภูมิอากาศและทิศทางแดดลม อันจะก่อให้เกิดลักษณะการตั้งถิ่นฐานชุมชนที่มีความงดงาม สอดประสานกลมกลืนไปกับธรรมชาติเป็นอย่างดี

2. องค์ประกอบชุมชนที่มนุษย์สร้างขึ้น ประกอบด้วย

- 2.1 มวลอาคาร สิ่งปลูกสร้าง
- 2.2 ที่ว่าง
- 2.3 กิจกรรม
- 2.4 รูปแบบการสัญจร

เส้นทางที่คาดว่ามีขีตเสป

จุดตั้งรับรบ

พื้นที่คาดว่ามีขีตเสป

๓๔.๓๖๐

โครงการ การศึกษาองค์ประกอบชุมชนเมืองเก่าเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนา

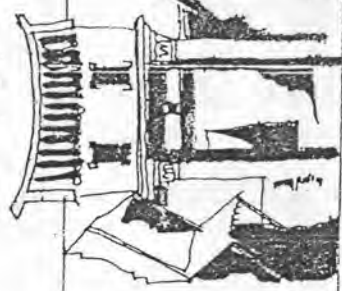
กรณีศึกษาชุมชนย่านถนนนครนอก นครใน

นิสิต นางสาวตรังจิต พึ่งรัมย์

ภาควิชาการวางผังนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา ๒๕๓๕

แผนที่ ๔.๗ แสดงพื้นที่ที่มีข้อจำกัดทางจิตภาพ

มาตราส่วน

1. องค์ประกอบทางธรรมชาติ

จากการศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพธรรมชาติที่เวดล้อมชุมชนพบว่า เป็นสภาพที่มีความเหมาะสมในการตั้งถิ่นฐานชุมชน ซึ่งสามารถแบ่งองค์ประกอบทางธรรมชาติได้เป็น 3 ประเภทใหญ่ ๆ ได้แก่

1.1 ธรณีสัณฐาน

ทำเลที่ตั้งมีลักษณะธรณีสัณฐานที่เอื้ออำนวยต่อการตั้งถิ่นฐาน โดยมีสภาพเป็นที่ราบน้ำท่วมไม่ถึง และมีการระบายน้ำที่ดี ขณะเดียวกันก็อุดมสมบูรณ์ด้วยน้ำจืด เนื่องจากโครงสร้างพื้นดินเป็นดินทราย ที่ทำหน้าที่เป็นตัวกรอง เก็บน้ำเป็นอย่างดี ตลอดจนมีความสามารถในการรับน้ำหนักและการระบายน้ำอย่างดี จึงเหมาะแก่การตั้งถิ่นฐาน สิ่งก่อสร้างมีความมั่นคงแข็งแรง ไม่จำเป็นต้องมีการตอกเสาเข็ม

1.2 สภาพภูมิประเทศ

ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบริมฝั่งทะเลสาบ มีการระบายน้ำลดคลองทางด้านใต้ และทะเลสาบทางด้านตะวันตกได้โดยสะดวก จึงทำให้ไม่มีปัญหาเรื่องน้ำท่วมซึ่งเหมาะแก่การตั้งถิ่นฐาน

การทำทำเลที่ตั้งอยู่ริมฝั่งทะเลสาบซึ่งเป็นทะเลน้ำกร่อย มีการบรรจบกันระหว่างน้ำเค็มและน้ำจืด จึงทำให้มีทรัพยากรสัตว์น้ำที่หลากหลาย ก่อให้เกิดชุมชนโดยรอบของทะเลสาบ ทำเลที่ตั้งมีความได้เปรียบเพราะตั้งอยู่ปากทางเข้าทะเลสาบ เรือสามารถแล่นเข้าออกได้สะดวกเนื่องจากเป็นร่องน้ำลึก และจากการที่มีคลื่นลมสงบตลอดปีจึงทำให้เป็นศูนย์กลางในการรวบรวมและกระจายทรัพยากรได้เป็นอย่างดี

1.3 สภาพภูมิอากาศ

ชุมชนย่านถนนนครนอก นครใน ตั้งอยู่ในพื้นที่ที่ปลอดภัยจากมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งรุนแรงในเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนมกราคม ดังนั้นชุมชนจะไม่ได้รับผลกระทบจากลมมรสุมดังกล่าวมากนัก

การก่อรูปของชุมชนจะทอดตัวตามแนวเหนือ ใต้ สอดคล้องกับสภาพพื้นที่ และจากการที่โครงสร้างชุมชนมีลักษณะเป็นตาตาราง โดยที่ถนนสายสำคัญจะตัดตามแนวเหนือ ใต้ และมีถนนสายรองเชื่อมต่อในแนวตะวันออก ตะวันตก เชื่อมโยงสู่ริมทะเลสาบ ลักษณะดังกล่าว ทำให้เมื่อสัญจรผ่านพื้นที่จะมีความร่มรื่นจากเงาตึกทอด ระหว่างมวลอาคารที่เรียงรายอยู่ได้เป็นอย่างดี นับว่าชุมชนได้รับการออกแบบที่เหมาะสม สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมเป็นอย่างดี

2. องค์ประกอบที่มนุษย์สร้างขึ้น

2.1 มวลอาคาร สิ่งปลูกสร้าง (Urban mass)

ได้แก่สิ่งปลูกสร้างอันได้แก่ ซากกำแพงที่ยังคงหลงเหลือให้เห็นอยู่ในบริเวณ หัวถนนนครนอกตัดกับถนนสายบุรี อาคารในย่านถนนนครนอกนครใน มีลักษณะเป็นมวลอาคารขนาดเล็ก กระจุกตัวรวมกันอย่างหนาแน่นในลักษณะผิวพื้นละเอียด อาคารมีความสูง 1-2 ชั้น เป็นส่วนใหญ่ ในขณะที่พื้นที่โดยรอบชุมชนมีลักษณะผิวพื้นแบบหยาบ คือมีมวลอาคารขนาดใหญ่และเล็กปะปนกัน และมีที่ว่างที่เป็นทางสัญจรในลักษณะเป็นถนนสายหลักของเมืองตัดผ่านชุมชน ได้แก่ถนนนครนอก นครในซึ่งเลียบฝั่งตะวันตก และถนนไทรบุรีทางฝั่งตะวันออกของพื้นที่

มวลอาคารจะแบ่งเป็นหลายลักษณะ อาทิเช่นอาคารประเภทตึกแถวที่ก่อตัวเรียงรายโดยมีผนังติดกันสองด้าน ซึ่งเป็นลักษณะการอยู่อาศัยตามวิถีชีวิตของชาวจีน อพยพที่นิยมอยู่รวมตัวกันเป็นกลุ่ม โดยจะยึดอาชีพการค้าขาย และการที่ช่างชาวจีนมักมีความชำนาญด้านเทคโนโลยีการก่อสร้างแบบก่ออิฐถือปูน ทำให้มวลอาคารที่เกิดขึ้นจากช่างฝีมือชาวจีนมีสภาพคงทน ต่อดินฟ้าอากาศ นอกจากนี้ยังมีอาคารประเภทห้องแถวแบบไทย ซึ่งได้สร้างในระยะเวลาเดียวกัน แต่เป็นอาคารที่ก่อสร้างด้วยไม้ อาคารตึกแถวที่ได้สร้างในเวลาต่อมา เป็นอาคารทรงจีนปนยุโรป และอาคารร่วมสมัย ที่มีลักษณะเฉพาะและสร้างด้วยคอนกรีตเสริมเหล็ก ทั้งหมดได้ก่อให้เกิดความเป็นย่านที่มีลักษณะเป็นเอกลักษณ์เฉพาะที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์เป็นอย่างดี

นอกจากนี้ยังมีอาคารเดี่ยวและอาคารกลุ่ม กระจายตัวอยู่ในพื้นที่และมีความหนาแน่นน้อยเมื่อเทียบกับกลุ่มอาคารที่มีอยู่ภายในย่าน

2.1.1 ประเภทของมวลอาคาร ประกอบด้วย

2.1.1.1 อาคารแถว ได้แก่อาคารพาณิชย์กรรมกึ่งพักอาศัยบน ถนนนครนอก นครใน ตลอดแนว อาคารแถวบนถนนนางงาม ถนนไทรบุรีบางส่วน รวมทั้งถนนซอย ซึ่งภายในย่านชุมชนถนนนครนอก นครใน จะมีอาคารประเภทนี้เป็นส่วนใหญ่เป็นจำนวนถึงร้อยละ 75

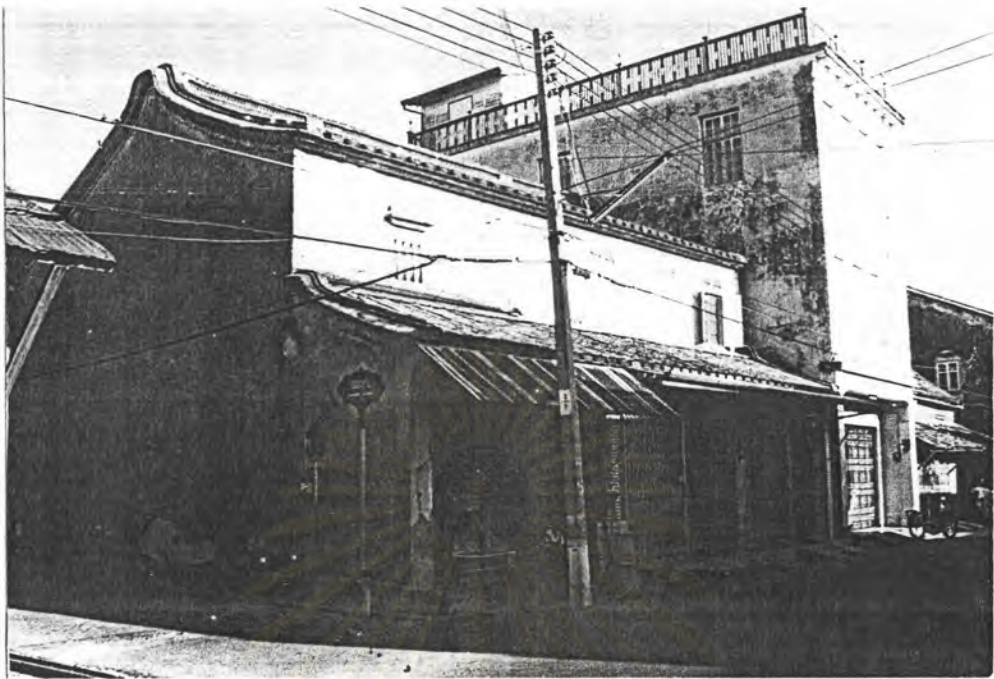
ของอาคาร ทั้งหมดของอาคารแถวจะมีขนาดประมาณ 1-2 ช่วงเสา ๆ ละประมาณ 3.50-4.50 เมตร มีความลึก 20.00 เมตร โดยประมาณ อาคารแถวส่วนใหญ่จะมีความสูง 1-2 ชั้น และมีลักษณะเฉพาะตัวที่แตกต่างอย่างชัดเจนกับอาคารแถวในปัจจุบัน (ดูภาพที่ 4.2 ประกอบ, และแผนที่ 4.8 ประกอบ) ด้วยรูปแบบและวัสดุก่อสร้างแบบถาวรตามเทคนิคการก่อสร้างของช่างชาวจีน โดยเฉพาะอย่างยิ่งอาคารแถวบนถนนสายนครใน ซึ่งมีลักษณะเฉพาะตัวของสถาปัตยกรรมที่เด่นชัด ในส่วนของอาคารแถวบนถนนสายนครนอก จะเริ่มมีอาคารแถวสมัยใหม่เข้ามาปะปนอยู่เป็นจำนวนมาก ในส่วนของถนนสายนางงามและไทรบุรี จะมีอาคารแถวอยู่น้อยกว่าบริเวณอื่น เนื่องจากเป็นที่ตั้งของศาสนสถานอยู่หลายแห่ง

2.1.1.2 อาคารกลุ่ม ได้แก่อาคารที่ทำหน้าที่ให้บริการภายในชุมชน ได้แก่ โรงภาพยนตร์ ศาลเจ้า วัดและโรงเรียน อาคารเหล่านี้เป็นกลุ่มอาคารที่สำคัญที่เป็นที่หมายตาและเป็นแหล่งรวมกิจกรรมประจำย่าน อาคารเหล่านี้มีอยู่ประมาณ ร้อยละ 5 ของจำนวนอาคารทั้งหมด ที่ตั้งของกลุ่มอาคารจะอยู่บนถนนสายสำคัญประจำย่าน ได้แก่ ถนนนางงาม ถนนไทรบุรี มีมวลอาคารขนาดใหญ่ ซึ่งส่วนใหญ่มีความสูงไม่เกิน 2 ชั้น ยกเว้นที่บริเวณโรงภาพยนตร์ และพระอุโบสถ ซึ่งมีความสูงเทียบได้กับอาคารที่มีความสูง 3 ชั้น ในส่วนของโรงเรียนจะมีความสูงประมาณ 2 ชั้น บนถนนสายนางงาม 1 โรง และ 3 ชั้น บนถนนสายย่อยอีก 1 โรง (ดูภาพที่ 4.3, 4.4 ประกอบ)

2.1.1.3 อาคารเดี่ยว ได้แก่ ธนาคาร ท่าเรือ โกดัง เก็บสินค้า จะอยู่บนถนนนครนอกและโรงแรมบนถนนไทรบุรี อาคารเดี่ยวจะมีประมาณร้อยละ 5 ของมวลอาคารทั้งหมด มีลักษณะเป็นอาคารใหญ่ที่มีความสูงตั้งแต่ 3 ชั้นขึ้นไป โดยเฉพาะท่าเรือและโกดังจะมีลักษณะใหญ่ กว่าอาคารอื่น ๆ (ดูภาพที่ 4.5 ประกอบ)

อาคารเดี่ยวอีกลักษณะหนึ่งเป็นอาคารพักอาศัย ส่วนใหญ่จะเป็นบ้านขนาด 2 ชั้น กระจายอยู่ด้านหลังตึกแถวทางฝั่งตะวันออกของพื้นที่ มีทาว์นเฮาส์เกิดขึ้นใหม่บ้างในบริเวณถนนสายย่อยที่เชื่อมต่อระหว่างถนนสายหลัก นอกจากนี้ยังมีอาคารเดี่ยวประเภทหอพัก โดยรวมแล้วอาคารประเภทนี้มีประมาณ ร้อยละ 15 ของมวลอาคารทั้งหมด

2.1.2 ความสัมพันธ์ระหว่างมวลอาคารปกคลุมดินกับที่เว้นว่าง ได้แก่ การศึกษาเปรียบเทียบให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างมวลอาคารกับที่เว้นว่าง และคุณภาพของมวลอาคารที่เกิดขึ้น

ภาพที่ 4.2 อาคารแถวแบบจีน และแบบร่วมสมัย ซึ่งมีความสูง 2-3 ชั้น โดยส่วนใหญ่จะมีความสูง 2 ชั้น กว้าง 3.5-5 เมตร (ภาพล่างจะเป็นคานข้างอาคาร)

ภาพที่ 4.3 พระอุโบสถวัดกลาง ลักษณะสูงส่ง สักสวน (แบบ HEROIC SCALE)

ภาพที่ 4.4 โรงภาพยนตร์หลักเป็นอาคารที่มีความสูงราว 3 ชั้นและเป็นศูนย์รวมกิจกรรมในยามค่ำคืน

ภาพที่ 4.5 . ซาเวือและโกดังบนถนนนครนอก ซึ่งมีขนาดใหญ่กว่าอาคารอื่น และ
มีองค์ประกอบที่ค่อนข้างซับซ้อนกับอาคารโดยรวม

จากการสำรวจพื้นที่อาคารปกคลุมดินกับที่เว้นว่าง โดยแบ่งพื้นที่ ออกเป็นสองส่วน คือ ส่วนนอก หรือส่วนที่อยู่ทางฝั่งตะวันตกของพื้นที่ ได้แก่ ย่านถนนนครนอก นครใน หรือส่วนที่อยู่ทางฝั่งตะวันออกของพื้นที่ ได้แก่ ส่วนถนนนางงาม ไทรบุรี พบว่า (ดูแผนที่ 4.9 ประกอบ)

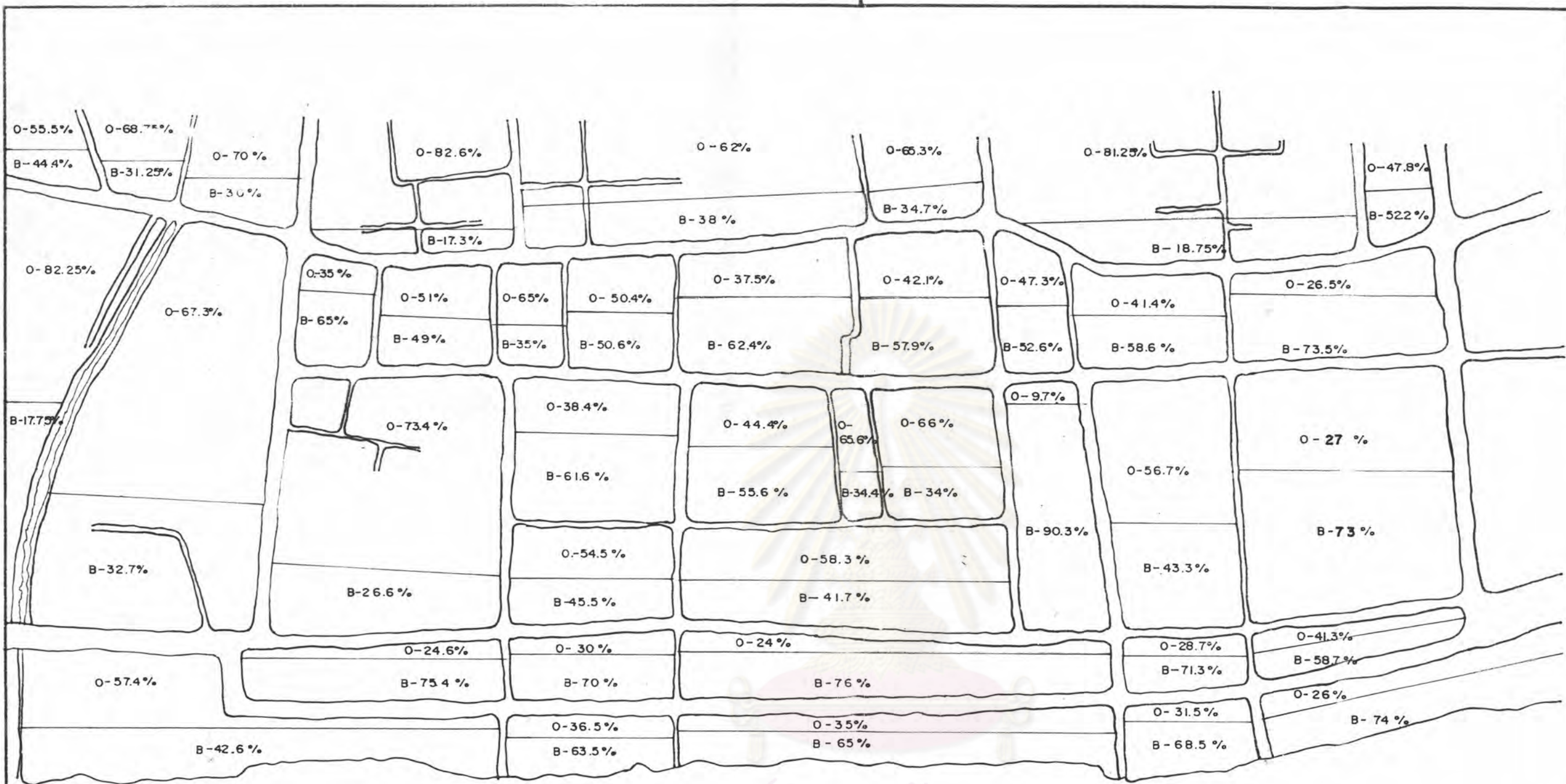
- ส่วนฝั่งตะวันตก พื้นที่อาคารปกคลุมดินจะมีค่า 26,897 ตารางเมตร คิดเป็นร้อยละ 60 ของพื้นที่
- ส่วนฝั่งตะวันออก พื้นที่อาคารปกคลุมดินจะมีค่า 39,930 ตารางเมตร คิดเป็นร้อยละ 32 ของพื้นที่

ลักษณะมวลอาคาร จะมีการกระจุกตัวอยู่รวมกันอย่างหนาแน่น บริเวณริมทะเลสาบและค่อย ๆ ลดความหนาแน่นลงเมื่อลึกเข้ามาในพื้นที่ ในส่วนของที่เว้นว่างที่เกิดขึ้นทางฝั่งตะวันตกของพื้นที่ จะมีเพียงที่เว้นว่างเพื่อการสัญจร และมีที่เว้นว่างที่เชื่อมต่อกับทะเลสาบเพียง 4 ช่องทางเท่านั้น และจากการสำรวจพื้นที่ตอนในทางฝั่งตะวันออก พบว่ามวลอาคารมีความหนาแน่นอยู่เพียงตามแนวถนนสายหลัก (ซึ่งมีจำนวน 4 สาย) เท่านั้น ส่วนพื้นที่ตอนในมวลอาคารจะกระจายตัวอยู่ โดยจะมีที่เว้นว่างในอัตราส่วนที่เพิ่มขึ้น แต่เนื่องจากขาดโครงการช้ายถนนที่ต่อเนื่อง จึงทำให้มวลอาคารกระจายตัวสะเปะสะปะ และที่เว้นว่างที่มีอยู่ก็ไม่เกิดประโยชน์ เนื่องจากไม่มีโครงข่ายการเชื่อมโยงที่ชัดเจน

สำหรับบริเวณพื้นที่ตอนในบริเวณถนนนางงาม เป็นที่ตั้งของอาคารสาธารณะประเภทบริการชุมชนเป็นส่วนใหญ่ และมีการถอยร่นอาคารให้มีที่เว้นว่างด้านหน้า เพื่อเน้นความสำคัญของมวลอาคารที่มีต่อชุมชน ที่เว้นว่างด้านหน้าจะช่วยทำหน้าที่ส่งเสริมตัวอาคาร และเป็นประโยชน์ใช้สอยที่สำคัญของผู้คนภายในชุมชน

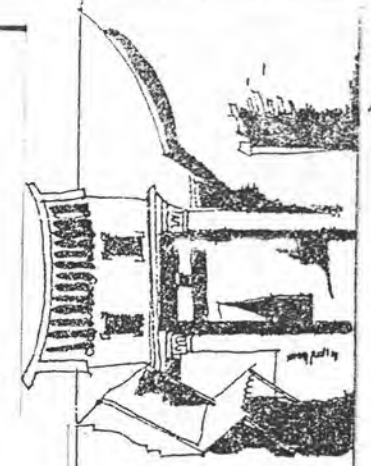
พื้นที่บริเวณถนนไทรบุรี เป็นที่ตั้งของมวลอาคารสาธารณะประเภทวัด ซึ่งมีอยู่ถึง 3 วัด มวลอาคารมีลักษณะเป็นกลุ่มอาคารที่มีลักษณะพิเศษ อันเกิดจากแนวคิดทางด้านคติความเชื่อ ซึ่งมีผลทำให้มวลอาคารมีรูปแบบเฉพาะตัว และมีขนาดสัดส่วนที่สูงใหญ่เน้นความสำคัญของมวลอาคาร โดยที่เว้นว่างขนาดใหญ่จะช่วยส่งเสริมบรรยากาศของมวลอาคารให้เป็นส่วนตัวและมีความสง่างามมากขึ้น และที่ว่างขนาดใหญ่ดังกล่าวเป็นประโยชน์ใช้สอยที่สำคัญของชุมชนน้อย

และจากการสำรวจอัตราส่วนระหว่างปริมาณพื้นที่อาคารต่อพื้นที่ดิน (FAR) ซึ่งหมายถึงพื้นที่อาคารทุกชั้นรวมกันต่อพื้นที่ดินภายในบริเวณเบ็ล็คนั้น ๆ พบว่าในชุมชนมีค่า

B - BUILDING
O - OPEN SPACE

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

โครงการ การศึกษาองค์ประกอบชุมชนเมืองเก่าเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนา
 การศึกษาชุมชนย่านนนทบุรีใน
 นิลิต นางลาวตังจิด ฟังรัคมี
 ภาควิชาการวางผังเมืองและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2535
 แผ่นที่ 4.9. แฉดง มรดกอาคารคลุมดิน ตามสภาพปัจจุบัน

ทิศเหนือ

ภาคกลาง

ประมาณ 0.90 โดยเมื่อแบ่งพื้นที่ออกเป็น 2 ส่วน คือพื้นที่ฝั่งตะวันตกและฝั่งตะวันออก พบว่า อัตราส่วนระหว่างพื้นที่อาคารต่อพื้นที่ดินทางฝั่งตะวันตกจะมีค่าประมาณ 1.15 ซึ่งเป็นอัตราส่วนที่สูงกว่าค่าเฉลี่ย ส่วนพื้นที่ทางฝั่งตะวันออก จะมีค่าอัตราส่วนต่ำกว่าเฉลี่ยคือ 0.78 จากข้อมูลดังกล่าวสามารถสรุปได้ว่า FAR ของชุมชนย่านถนนนครนอกและนครใน เมื่อเปรียบเทียบกับค่าเฉลี่ย FAR ของชุมชนเมืองทั่วไปในประเทศที่มีตึกแถวเป็นลักษณะที่ปกอาศัยหนาแน่นปานกลาง และหนาแน่นสูง ซึ่งเหล่านี้จะมีค่าประมาณ 1.5-2 จึงพิจารณาได้ว่าชุมชนยังมีค่า FAR ในอัตราส่วนที่ต่ำ (ดูแผนที่ 4.10 ประกอบ)

2.1.3 ขนาดและสัดส่วนของมวลอาคาร (Urban scale) ประเภท
ของขนาดและสัดส่วนของมวลอาคาร สามารถแบ่งได้ตามการใช้สอยและการให้บริการได้ดังนี้

2.1.3.1 Normal scale หรือ Domestic scale หมายถึง ขนาดและสัดส่วนของมวลอาคารที่เข้ากันได้กับประโยชน์ใช้สอยของมนุษย์ มีความมุ่งหมายเพื่อการใช้งานเป็นหลัก

2.1.3.2 Heroic scale หมายถึง สัดส่วนของมวลอาคารที่ใช้กับประโยชน์ใช้สอยของชุมชน โดยมีความมุ่งหมายพิเศษนอกเหนือจากการใช้งานปกติ ทำให้เกิดมวลขนาดใหญ่ มีรายละเอียดอาคารที่มีความกว้างหรือสูงใหญ่กว่าปกติ

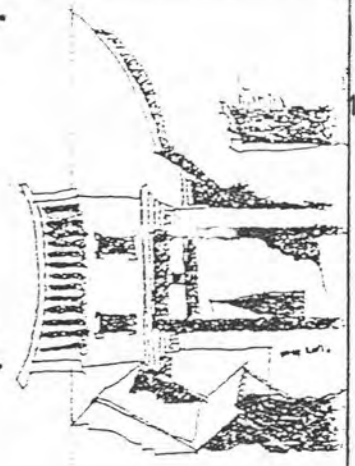
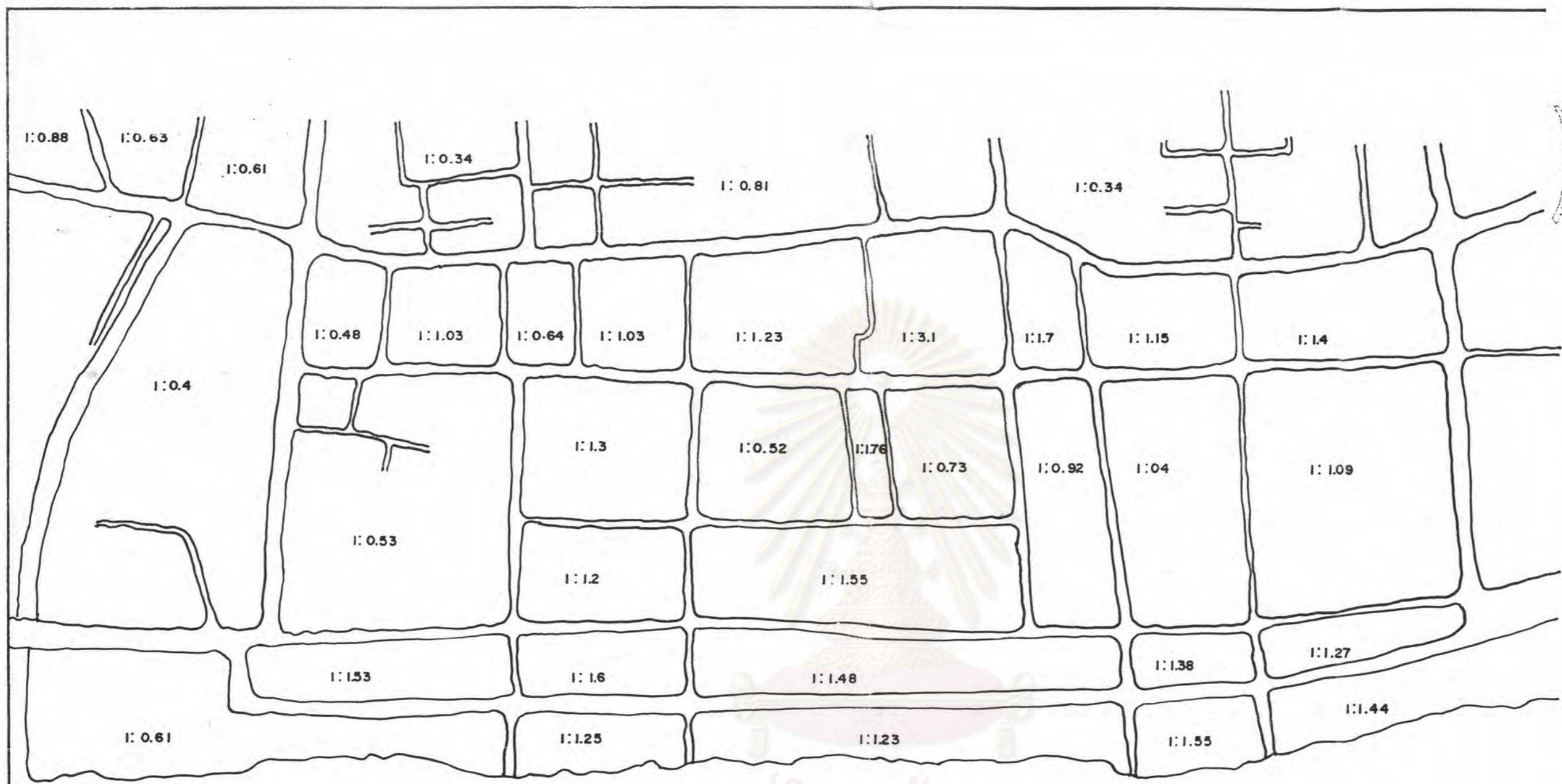
2.1.3.3 Intimate scale หมายถึง สัดส่วนของมวลอาคารที่ใช้กับชุมชนด้วยความมุ่งหมายพิเศษ ทำให้อาคารมีความกว้างใหญ่กว่าปกติ แต่ได้มีการสร้างองค์ประกอบอาคารให้มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับมนุษย์

จากการวิเคราะห์ย่านถนนนครนอกและนครใน โดยพิจารณาจากประโยชน์ใช้สอย สามารถแบ่งประเภทของมวลอาคารได้ดังนี้ (ดูแผนที่ 4.11 ประกอบ)

ก) Normal scale ได้แก่ อาคารตึกแถว ร้านค้ากึ่งพักอาศัยในย่านซึ่งอยู่เป็นส่วนใหญ่ ซึ่งอาคารเดี่ยวประเภทที่พักอาศัย และศาลเจ้าซึ่งอาคารเหล่านี้จะมีสัดส่วนปกติ หรือเรียกว่าสัดส่วนแบบอาคารที่พักอาศัย (Domestic scale) นอกจากนี้ยังมีอาคารสาธารณะ ประเภทโรงพยาบาล ธนาคาร โรงเรียน โรงแรม อีกส่วนหนึ่ง

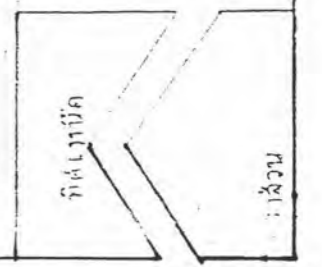
ข) Heroic scale ได้แก่ อาคารประเภทอุโบสถ วัดมัมชิมิวาส ซึ่ง เป็นวัดสำคัญระดับเมืองตั้งอยู่บนถนนไทรบุรี

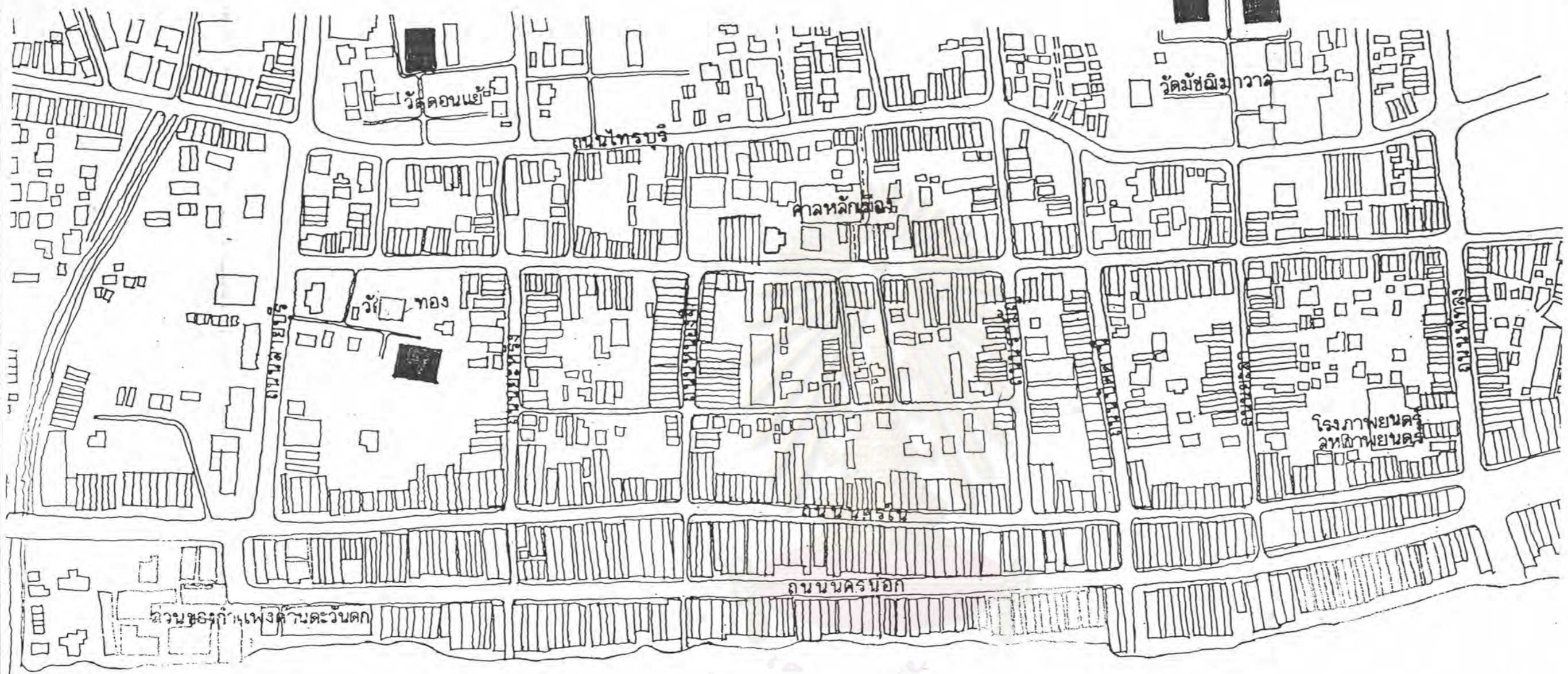

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

โครงการ การศึกษาองค์ประกอบชุมชนเมืองเก่าเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนา
สงขลา
กรณีศึกษาชุมชนย่านนครนอก นครใน
อาจารย์ที่ปรึกษา ผศ.คุณวิ ทายตะคุ
นิสิต นางสาวตรังจิต ฝั่งรัมย์
ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2535
แผ่นที่ 4.10 แดง คำสาร ตามสภาพปัจจุบัน

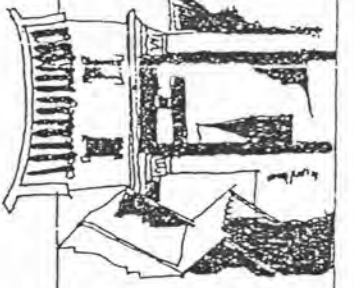

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ทะเลสาบลงปลา

สัญลักษณ์

- normal scale
- heroic scale

โครงการ การศึกษายอดผู้ประกอบการเมืองเก่าเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนา
 การศึกษาชุมชนย่านถนนนครนอก นครใน
 นางสาวดวงตรงจิต พึ่งรัศมี อาจารย์ที่ปรึกษา ผ.ศ.ดุชนันท์ ทายตระกูล
 ภาควิชาการวางผังเมืองและภูมิสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2535
 แผ่นที่ 4.11 แต่ง ขนาดและสัดส่วนของ urban mass

ทิศเหนือ

มาตราส่วน

2.1.4 ความสัมพันธ์กลมกลืนระหว่างมวลอาคารกับมนุษย์ ได้แก่ ขนาดของมวลอาคารที่สัมพันธ์กับขนาดการใช้สอยของมนุษย์ โดยพิจารณาองค์ประกอบ ได้แก่ ขนาดของห้อง ความสูงของกันสาด ความกว้างของประตู หน้าต่าง

2.1.3.1 อาคารตึกแถวและที่พักอาศัย จากข้อมูลเบื้องต้นแสดงให้เห็นว่า มวลอาคารประเภทตึกแถวและที่พักอาศัยย่านถนนนครนอกและนครใน ส่วนใหญ่จะเป็นมวลอาคารขนาด 3-4 ชั้น โดยที่ขนาด 2 ชั้นมีอยู่เป็นจำนวนถึงร้อยละ 80 โดยประมาณ ขนาดของมวลอาคารมีช่วงกว้างประมาณ 1-3 ช่วงเสา เสาละ 4 เมตร โดยเฉลี่ยแล้วส่วนใหญ่จะมีระยะกว้างอาคารประมาณ 1-2 ช่วงเสา ส่วนที่ที่พักอาศัยในถนนซอยจะมีขนาดใกล้เคียงกันกับอาคารแถวที่อยู่ริมถนน แต่จะมีที่เว้นว่างมากขึ้น จากข้อมูลดังกล่าวพอสรุปได้ว่าอาคารแถวและที่พักอาศัยส่วนใหญ่จะมีขนาดของมวลอาคาร และองค์ประกอบของมวลอาคารที่สัมพันธ์กับผู้คนเป็นอย่างดี ตั้งแต่ขนาดของช่องเปิด ระยะช่วงเสา ความสูงของกันสาดและขนาดของ Mass ที่ส่วนใหญ่มีความเหมาะสมสอดคล้องกับประโยชน์ใช้สอยของมนุษย์เป็นอย่างดี

2.1.3.2 มวลอาคารประเภทอาคารสาธารณะ ได้แก่ วัด ศาลเจ้า โรงภาพยนตร์ ศาลหลักเมือง โรงเรียน ธนาคาร โกดังสินค้า ท่าเรือ กระจายตัวตามแนวถนนสายสำคัญในพื้นที่ อันได้แก่ถนนนางงามและถนนนครนอก มวลอาคารเหล่านี้มีประโยชน์ใช้สอยสำหรับคนเป็นจำนวนมากที่เข้าไปใช้สถานที่ และจากการศึกษาพบว่า

- มวลอาคารสาธารณะประเภทวัด ศาลเจ้า ศาลหลักเมือง โรงภาพยนตร์ โรงเรียนและโรงแรมบนถนนไทรบุรี มีการออกแบบองค์ประกอบอาคารที่ทำให้เกิดบรรยากาศที่เป็นขนาดปกติ (Normal scale) อันได้แก่ ขนาดอาคาร ช่องเปิด ความสูงของชายคากันสาด ระยะช่วงเสาที่มีขนาดสอดคล้องกับมวลอาคารข้างเคียง เหล่านี้นับได้ว่ามวลอาคาร ได้รับการออกแบบให้สอดคล้องกับขนาดของมนุษย์อย่างเหมาะสม

- มวลอาคารสาธารณะประเภทธนาคาร โกดังและท่าเรือสินค้า เหล่านี้เมื่อพิจารณาความสอดคล้องกับขนาดของมนุษย์ โดยที่พิจารณาองค์ประกอบในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ช่องเปิด ชายคากันสาด ระยะช่วงเสาและสีสรร จะเห็นว่าธนาคารและโกดังสินค้ายังคงมีลักษณะเป็น Normal scale ด้วยรายละเอียดของอาคารสอดคล้องกับสัดส่วนของมนุษย์ และการที่โกดังใช้สีมืดทำให้อาคารดูไม่ใหญ่โตและมีลักษณะเป็น Normal scale ในขณะที่ท่าเรือที่สร้างใหม่จะเป็น Normal scale ที่ขาดองค์ประกอบทั้งทางด้านสีสรรและรายละเอียดของรูปแบบที่จะทำให้เกิดความต่อเนื่องกับสภาพแวดล้อม

2.1.3.3 มวลอาคารศาสนาประเภทวัด ได้แก่ วัดมัชฌิมาวาส ลักษณะที่ออกแบบมีทั้งสัดส่วนแบบ Heroic scale ด้วยช่วงเสาที่กว้าง ขนาดอาคารใหญ่เช่น โบสถ์ เจดีย์ และสัดส่วนแบบ Normal scale ได้แก่ กุฏิ ซุ้มทางเข้า ศาลา มวลอาคารประเภท โบสถ์ เจดีย์ มีลักษณะสูงส่ง ขนาดใหญ่โต โอ้อ่า เนื่องจากมีการใช้สอยของผู้คนเป็นจำนวนมากและเป็นการสร้างความศรัทธาแก่ผู้พบเห็น

2.1.5 ความสัมพันธ์กลมกลืนระหว่างอาคารกับสภาพแวดล้อมโดยรอบ เมื่อพิจารณาองค์ประกอบของมวลอาคารที่สัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม อันได้แก่ ขนาดของมวลอาคาร วัสดุและ โครงสร้าง สีสรรค์ ระยะที่เว้นว่างที่ก่อให้เกิดที่ว่างระหว่างอาคาร ที่ได้มีการออกแบบรายละเอียดองค์ประกอบต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับมวลอาคารข้างเคียง มีดังต่อไปนี้คือ

- ขนาดของมวลอาคารที่มีความเป็นเอกภาพด้วยขนาดของแต่ละมวลอาคารประมาณ 1-2 ช่วงเสาเป็นส่วนใหญ่
- การใช้วัสดุและ โครงสร้างมวลอาคารจะใช้วัสดุประเภทไม้และอิฐก่อฉาบปูนเป็นส่วนใหญ่ โครงสร้างเป็นระบบเสาและคานรวมทั้งผนังรับน้ำหนัก ด้วยข้อจำกัดทางด้านเทคโนโลยีทางการก่อสร้าง ทำให้มวลอาคารไม่มีความแตกต่างกันมากนัก เว้นแต่มวลอาคารสาธารณะประเภทวัด ที่ต้องการให้มีมวลอาคารแตกต่างไปจากอาคารทั่วไป
- สีสรรค์ อาคารสาธารณะประเภทอาคารทางศาสนา ใช้สีสรรค์เฉพาะที่โดดเด่นกว่าอาคารทั่วไปเพื่อสะดุดตา ได้แก่ สีแดง สีเหลืองหรือสีขาว ในส่วนของอาคาร โรงภาพยนตร์ โกดัง ใช้สีน้ำตาลหรือสีแดงทมน เพื่อมวลอาคารจะดูลดขนาดลงมา
- ระยะเว้นว่างของอาคาร อาคารสาธารณะย่านถนนนางงาม จะมีการเว้นที่ว่างเพื่อเกิดระยะมุมมอง ทำให้ขนาดอาคาร ไม่ข่มความรู้สึกและเป็นความเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่าง scale ของมวลที่มีขนาดต่างกัน ให้มีความสัมพันธ์กลมกลืนกันได้

2.1.6 ความสำคัญทางด้านประวัติศาสตร์ของมวลอาคาร จากการศึกษาข้อมูลทางด้านประวัติศาสตร์ พบว่าบริเวณชุมชนเมืองเก่าย่านถนนนครนอกและนครใน มีลักษณะเป็นย่านพาณิชย์กรรมกึ่งที่พักอาศัย ประกอบด้วยอาคารทางประวัติศาสตร์และยังมีองค์ประกอบอื่น ๆ ที่สำคัญ ได้แก่ ถนนและแนวกำแพงเมืองเก่า ชุมชนเมืองเก่าแห่งนี้เป็นย่านประวัติศาสตร์ที่มีการต่อเนื่องกันมา โดยลำดับมาจนถึงปัจจุบัน เป็นเหตุให้มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบอาคารไปตามประโยชน์ใช้สอยที่เปลี่ยนแปลงมาโดยลำดับ

จากการศึกษาโดยการสำรวจพื้นที่ พบว่า มีการกระจุกตัวของสถาปัตยกรรม ที่มีรูปแบบเป็นลักษณะเฉพาะตัวอยู่ในถนนสายนครนอกและนครในเป็นส่วนใหญ่ ส่วนบนถนนางงามมีจำนวนลดน้อยลงมาก จนถึงถนนไทรบุรีแทบจะไม่พบสถาปัตยกรรมที่มีลักษณะเฉพาะตัวเลยรูปแบบทางสถาปัตยกรรมที่มีรูปแบบเฉพาะตัวสามารถแบ่งได้ 4 รูปแบบ ดังนี้ (มหาวิทยาลัยมหิดลและมหาวิทยาลัยศิลปากร, ร่างโครงการจัดทำแผนการจัดการอนุรักษ์และปรับปรุงสภาพแวดล้อมเมืองเก่าสงขลา, หน้า 5-12.) (ดูแผนที่ 4.12 ประกอบ)

- ลักษณะเรือนแถวแบบไทย สร้างในช่วงที่มีการตั้งถิ่นฐานชุมชนในสมัยรัชกาลที่ 3 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ (ปี พ.ศ.2379) มีลักษณะเป็นอาคารชั้นเดียว หลังคาทรงจั่วมีความลาดชันประมาณ 60 องศา ขึ้นไป เนื่องจากการใช้วัสดุผนังประเภทดินเผาเกาะขอมิกันสอดทั้งทางด้านหน้าและด้านหลังอาคาร บานประตูเป็นแบบบานเฟี้ยม และมีช่องแสงเหนือบานประตู ในส่วนโครงสร้างหลังคาเป็นระบบเสาและคาน วัสดุก่อสร้างใช้ไม้เป็นส่วนใหญ่ (ดูภาพที่ 4.6 และแผนที่ 4.13 ประกอบ)

- ลักษณะเรือนแถวแบบจีน สร้างในสมัยเดียวกัน คือสมัยรัชกาลที่ 3 ราวปี พ.ศ.2379 มีลักษณะเป็นอาคารแถวชั้นเดียวและสองชั้น หลังคาทรงจีนลาดลงสู่ถนน หลังคามี 2 ระดับ เพื่อเปิดช่องแสงด้านบน อาคารมีลักษณะทึบตัน หน้าต่างมีขนาดเล็กและไม่นิยมทำกันสอด โครงสร้างเป็นระบบกำแพงรับน้ำหนัก (wall bearing) วัสดุก่อเป็นอิฐ ขนาดใหญ่ ฉาบปูน พื้นปู กระเบื้องดินเผาและหลังคามุงกระเบื้องก้ามก้วย (ดูภาพที่ 4.7 และแผนที่ 4.14, 4.15 และ 4.16 ประกอบ)

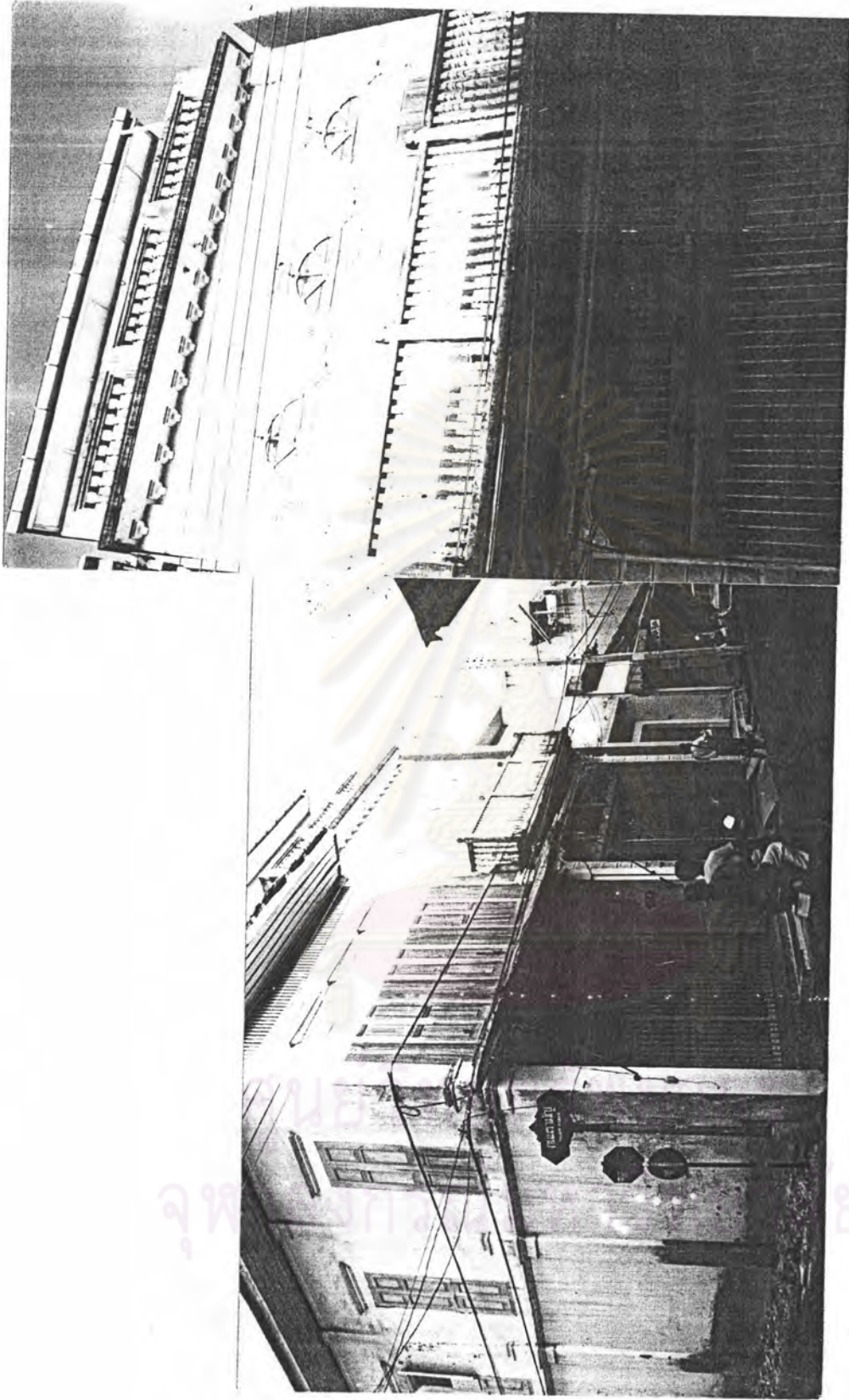
- ลักษณะเรือนแถวแบบซิโน-ยูโรเปียน สร้างในสมัยรัชกาลที่ 4 ราวปี พ.ศ.2394 ซึ่งเป็นช่วงที่ได้รับอิทธิพลจากทั้งจีนและยุโรปตะวันตก อันได้แก่ โปรตุเกส ซึ่งเป็นชนชาติเก่าแก่ที่มีอิทธิพลต่อชาวเอเชีย โดยมีการก่อสร้างอาคารในลักษณะจีนผสมตะวันตกแบบเดียวกันนี้ ในแถบชวา สิงคโปร์และบีนัง อาคารสร้างชิดถนน มีกันสาด หลังคา ทรงจั่ว ได้รับอิทธิพลจากจีนอย่างชัดเจน อาคารมีการเว้นที่ว่างภายในเพื่อเป็นบ่อน้ำและลิ้นชัก ช่องเปิดมีส่วนโค้ง ด้านบนมีลวดลายระเบียง ค้ำยัน หัวเสา เป็นลวดลายแบบตะวันตก ในช่วงสมัยหลังมีการเพิ่มระเบียงกันสาดเป็นส่วนตกแต่งบนชั้นสอง และมีแผงบนหลังคา โครงสร้างเป็นแบบกำแพงรับน้ำหนัก ต่อมาเปลี่ยนเป็นเสาและคานคอนกรีตเสริมเหล็ก (ดูภาพที่ 4.8 และแผนที่ 4.17, 4.18 และ 4.19 ประกอบ)

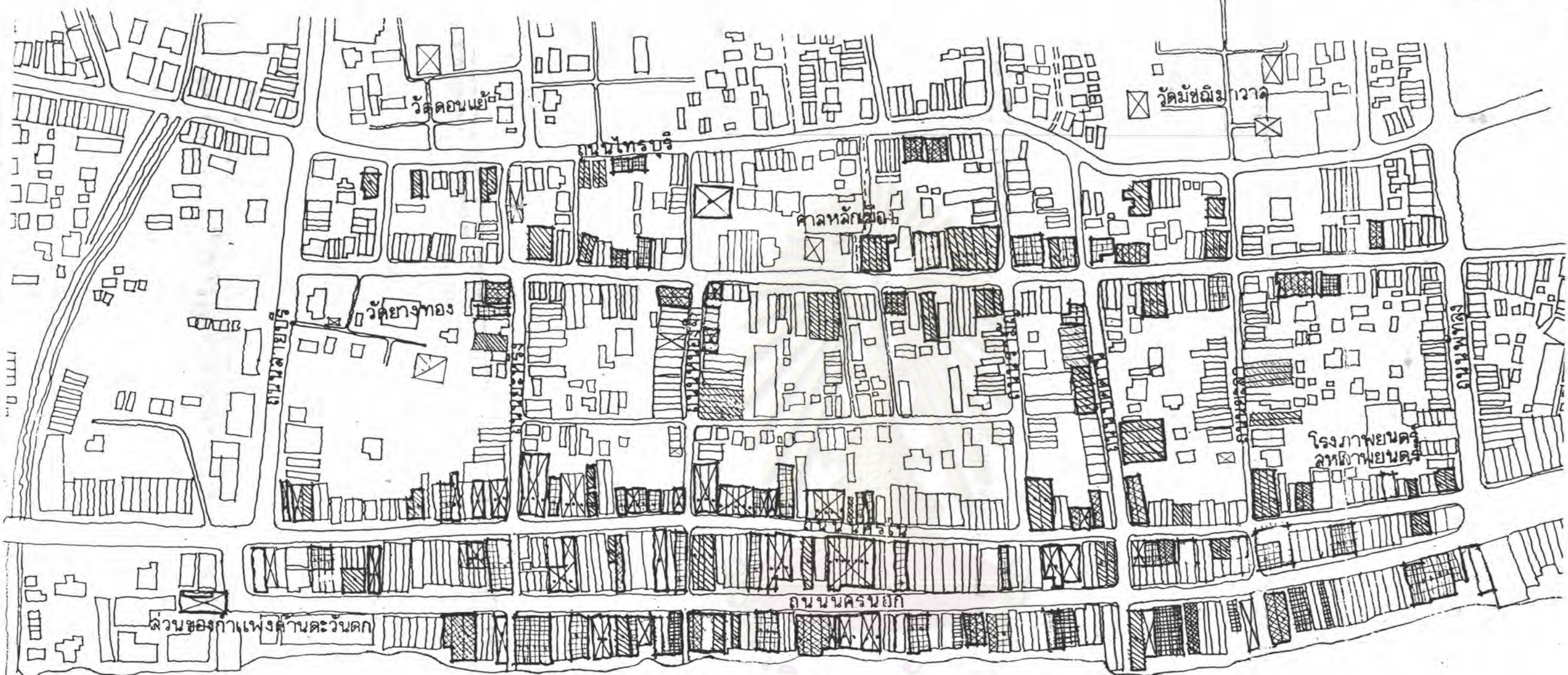
ภาพที่ 4.6 อาคารแบบไทยบนถนนนครนอกซึ่งเกตุว่าจะมีปัญหาคความ
ทรุดโทรมอยู่มาก

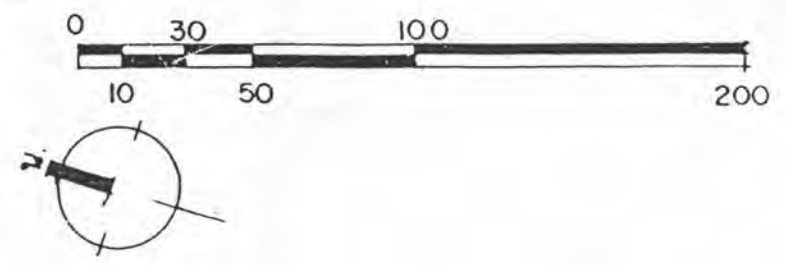
ภาพที่ 4.7 อาคารแบบจีนและแบบร่วมสมัยบนถนนนครนอกที่รูปแบบ
ถูกดัดแปลงไปบางส่วน

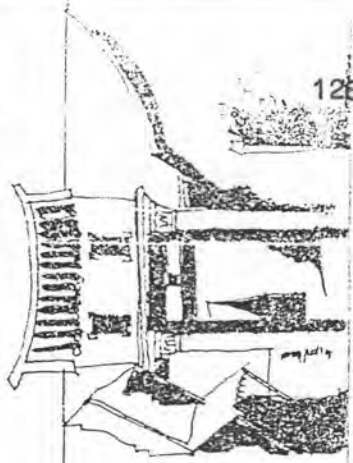
ภาพที่ 4.8 อาคารแมมมิชไนยูโรเปียน และแบบรวมสมัยบนถนนนครใน ซึ่งรูปแบบถูกคัดเลือกไปบางส่วน

ศูนย์วิทยุวิทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

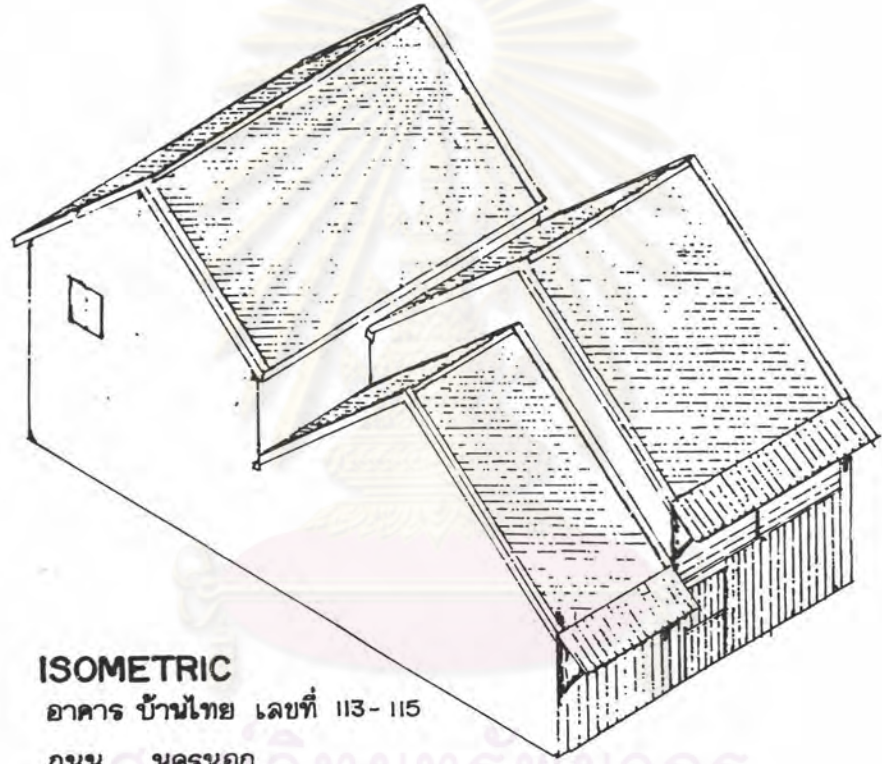
- สัญลักษณ์
- ☒ แบบจีน
  - ▨ แบบไทย
  - ▧ แบบซิโน - ยูโรเปียน
  - ▩ แบบโมเดิร์น
  - ไนริลไวด์
- ทะเลสาบลงปลา

โครงการ การศึกษาองค์ประกอบชุมชนเมืองเก่าเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนา
 การศึกษาชุมชนย่านถนนนครนอก นครใน
 สงขลา
 นิสิต นางสาวตริงจิต พึ่งรัมย์ อาจารย์ที่ปรึกษา ผ.ศ.ดุชนันท์ ทายตะคุ
 ภาควิชาการวางผังเมืองและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2535
 แผ่นที่ 4.12 และผัง รูปแบบทางสถาปัตยกรรม

ทิศเหนือ
 มาตราส่วน

ISOMETRIC

อาคาร บ้านไทย เลขที่ 113-115

ถนน นครนอก

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ชื่อเรื่อง

มาตราส่วน

โครงการ การศึกษากองค้ประกอบชุมชนเมืองเก่าเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนา

กรณีศึกษาชุมชนย่านถนนนครนอก นครใน

สงขลา

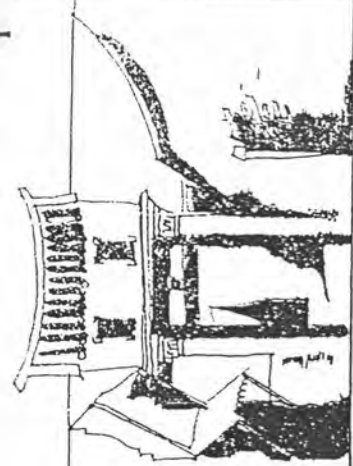
นิสิต นางสาวตรังจิต ฟ้ารงค์มี

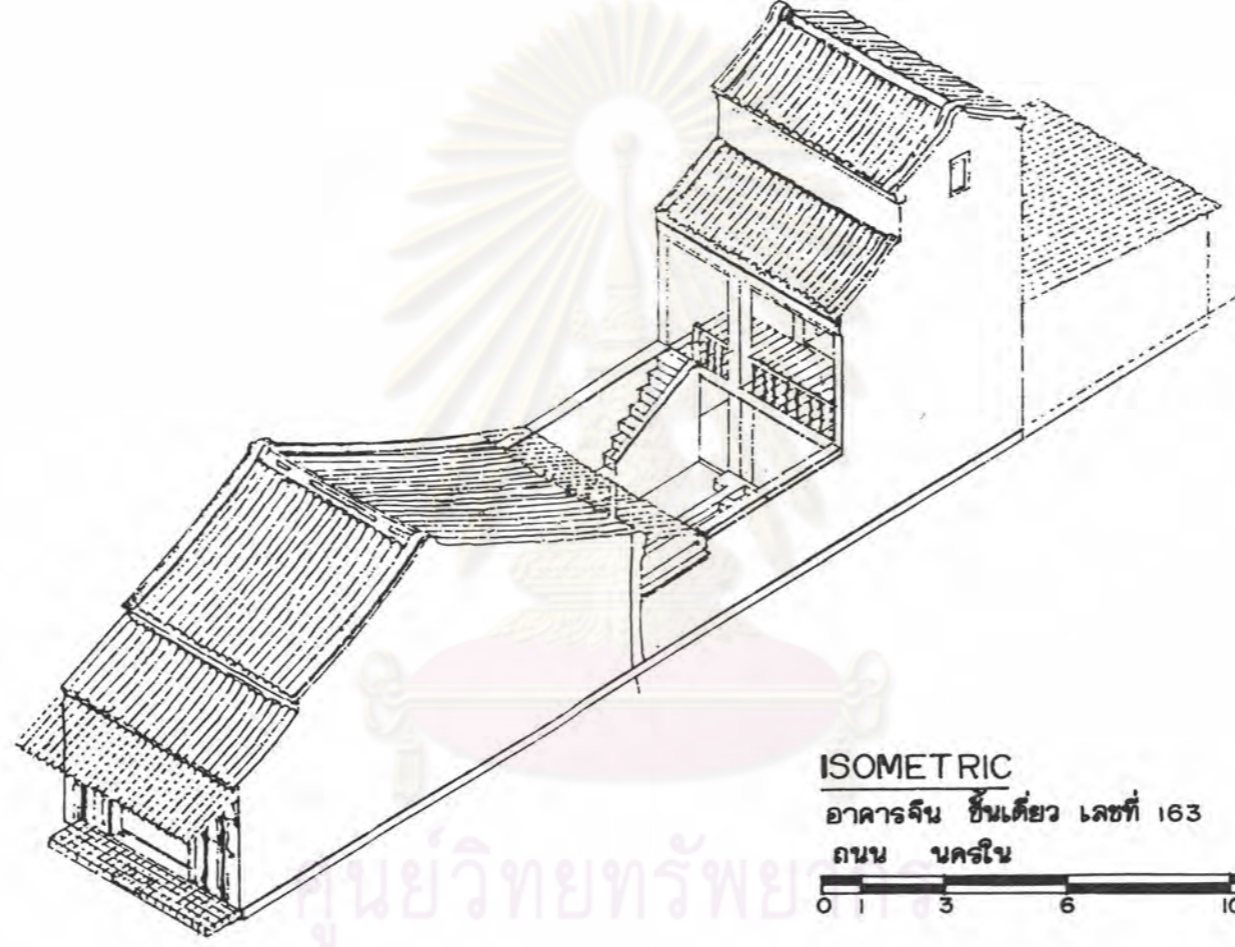
อาจารย์ที่ปรึกษา ผ.ศ.ดุชนันท์ ทายตะคุ

ภาควิชาการวางผังนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2535

ปีที่ 4.13

แสดงอาคารแบบไทย ถนนนครนอก

ISOMETRIC

อาคารจีน ชั้นเดียว เลขที่ 163

ถนน นครไช

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ทิศเหนือ

มาตราส่วน

โครงการ การศึกษาองค์ประกอบชุมชนเมืองเก่าเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนา

กรณีศึกษาชุมชนย่านถนนนครนอก นครใน

นิลิต นางลาวดิ่งจิต พึ่งรัศมี

ภาควิชาการวางผังเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2535

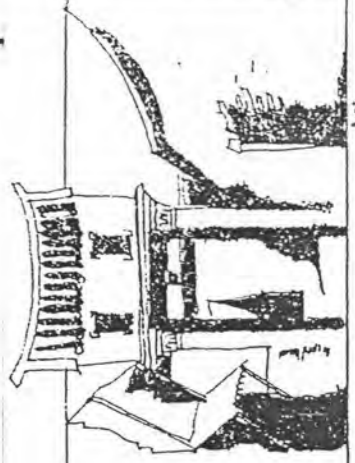
แผ่นที่ 4.14

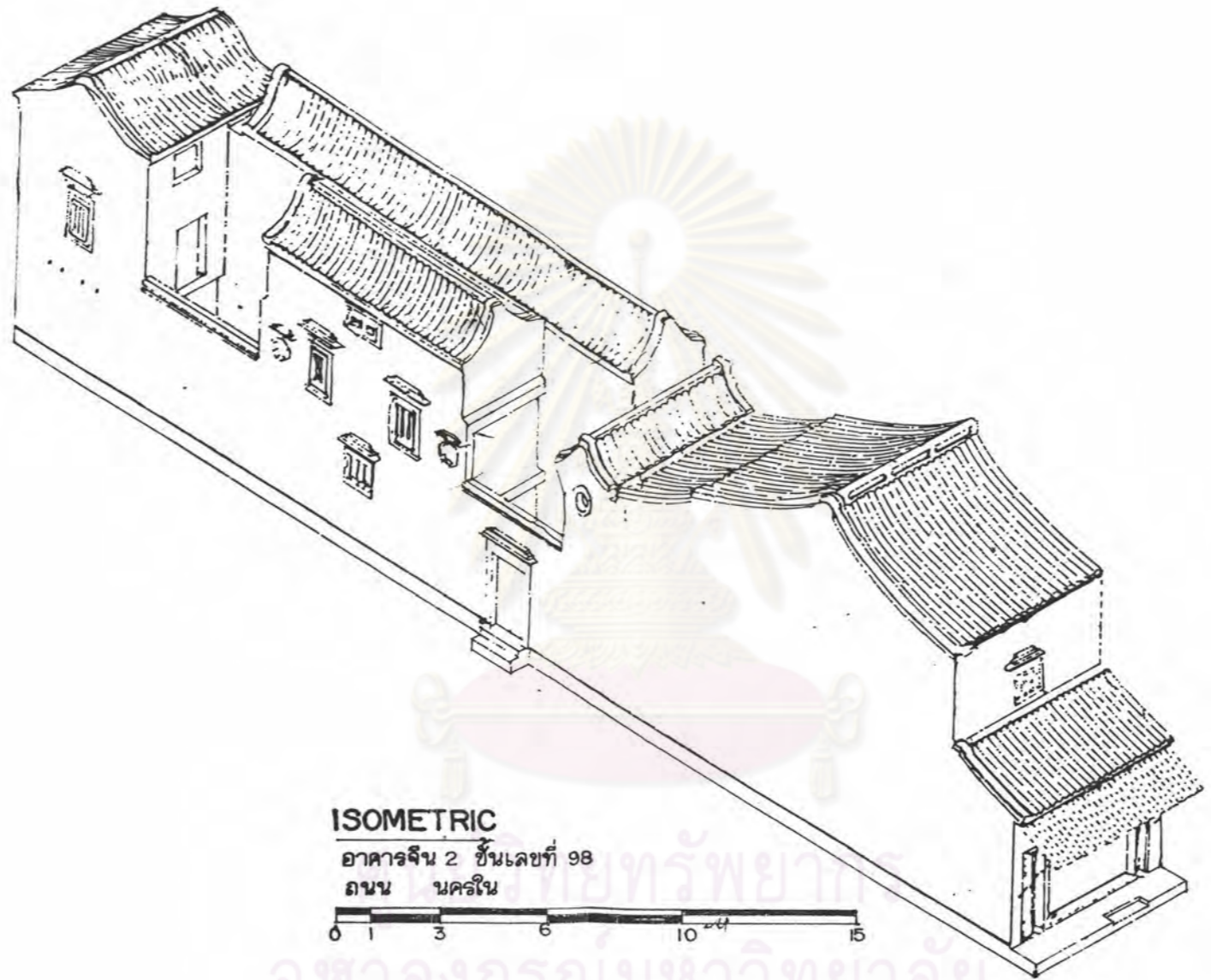
แสดงอาคารแบบจีน ถนนนครใน

สงขลา

อาจารย์ที่ปรึกษา ผ.ศ.คุณวี ทายตะคุณ

ปีการศึกษา 2535

ISOMETRIC

อาคารจีน 2 ชั้นเลขที่ 98

ถนน นครใน

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ทิศเหนือ

มาตราส่วน

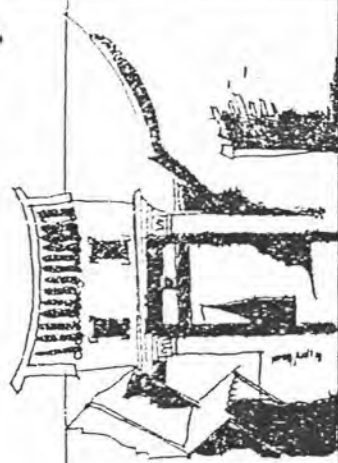
โครงการ การศึกษาองค์ประกอบชุมชนเมืองเก่าเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนา

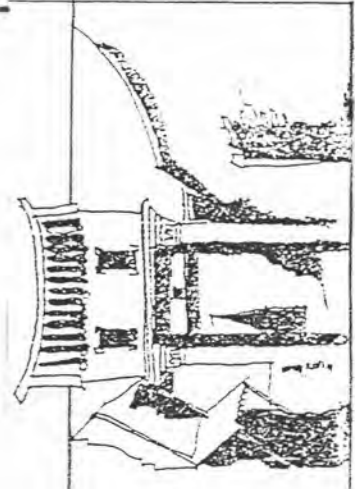
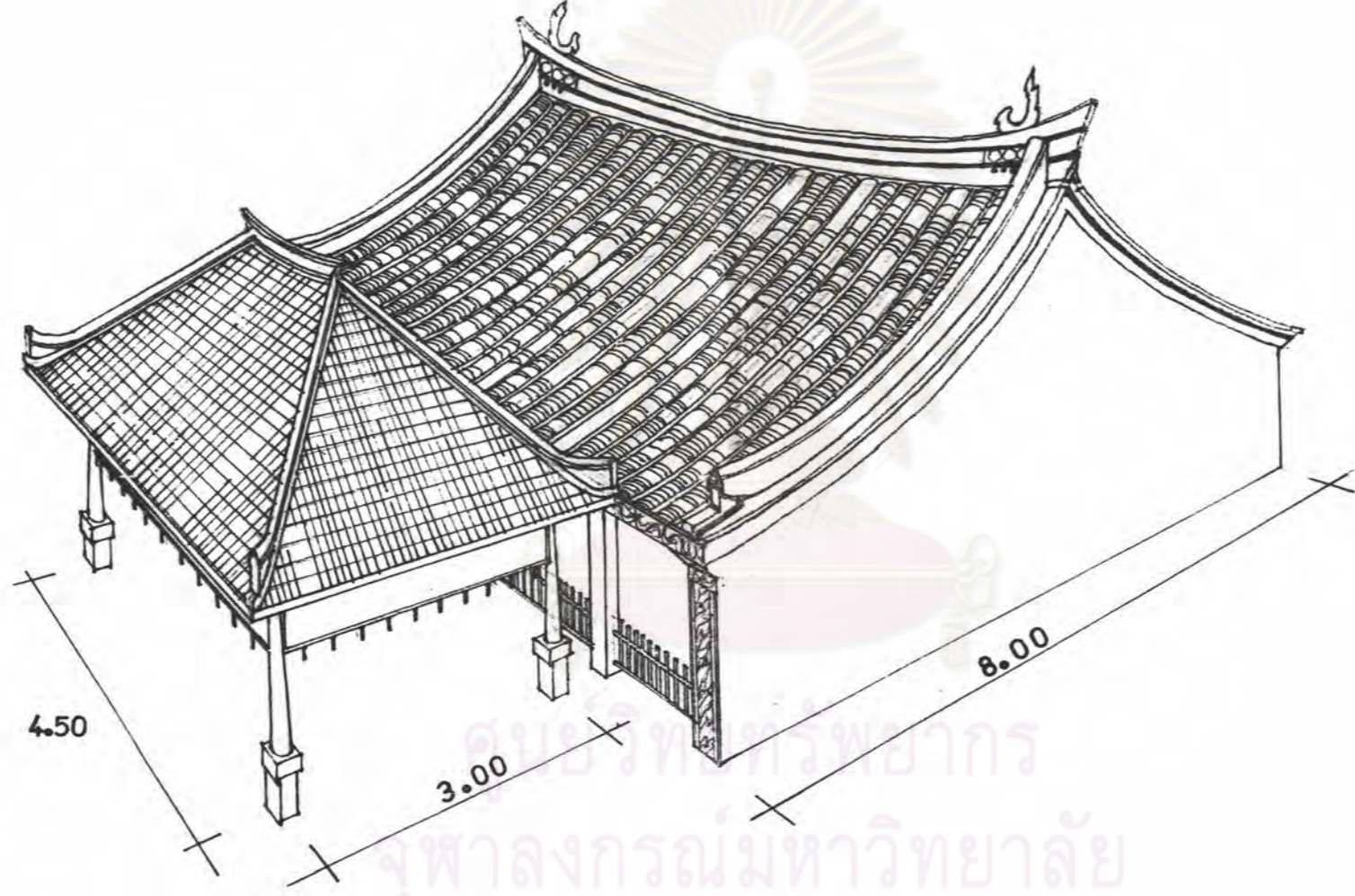
กรณีศึกษาชุมชนย่านถนนนครนอก นครใน สงขลา

นิสิต นางสาวตรังจิต พึ่งรัมย์ อาจารย์ที่ปรึกษา ผ.ศ.คุณวิ ทายตะคุ

ภาควิชาการวางผังนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2535

แผ่นที่ 4.15 แผนผังอาคารแบบจับ ถมถนนครึ่งใบ

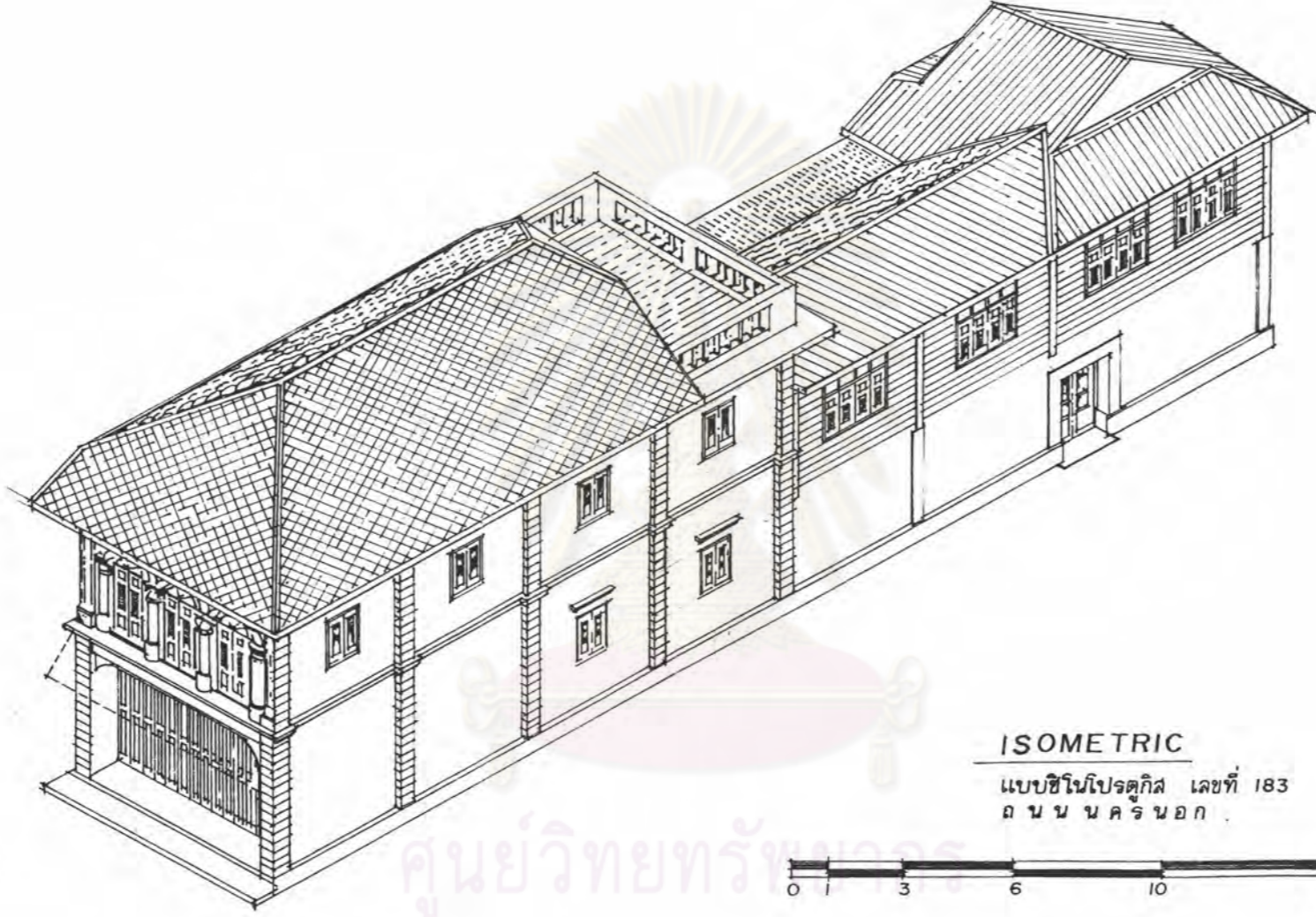

โครงการ การศึกษาองค์ประกอบชุมชนเมืองเก่าเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนา
 การศึกษาชุมชนย่านถนนนครนอก นครใน
 บิลิต นางลาวตริงจิต ฝั่งรัศมี อาจารย์ที่ปรึกษา ผ.ศ.ดุชนันท์ ทายตะคุ
 ภาควิชาการวางผังเมืองและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2535
 แผนที่ 4.16 แลตง อาศรศาลเจ้าชินบนถนนบางงาม

ทิศเหนือ

ศาลเจ้า

4/4

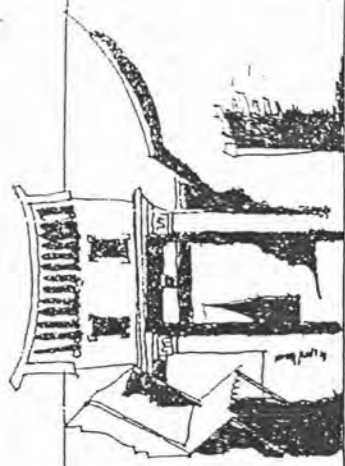

ISOMETRIC

แบบซีโนโปรตุกิส เลขที่ 183
ถ น น น คร น อ ก

ศูนย์วิทยพัชการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

โครงการ การศึกษาองค์ประกอบชุมชนเมืองเก่าเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนา

กรณีศึกษาชุมชนย่านถนนนครนอก นครใน

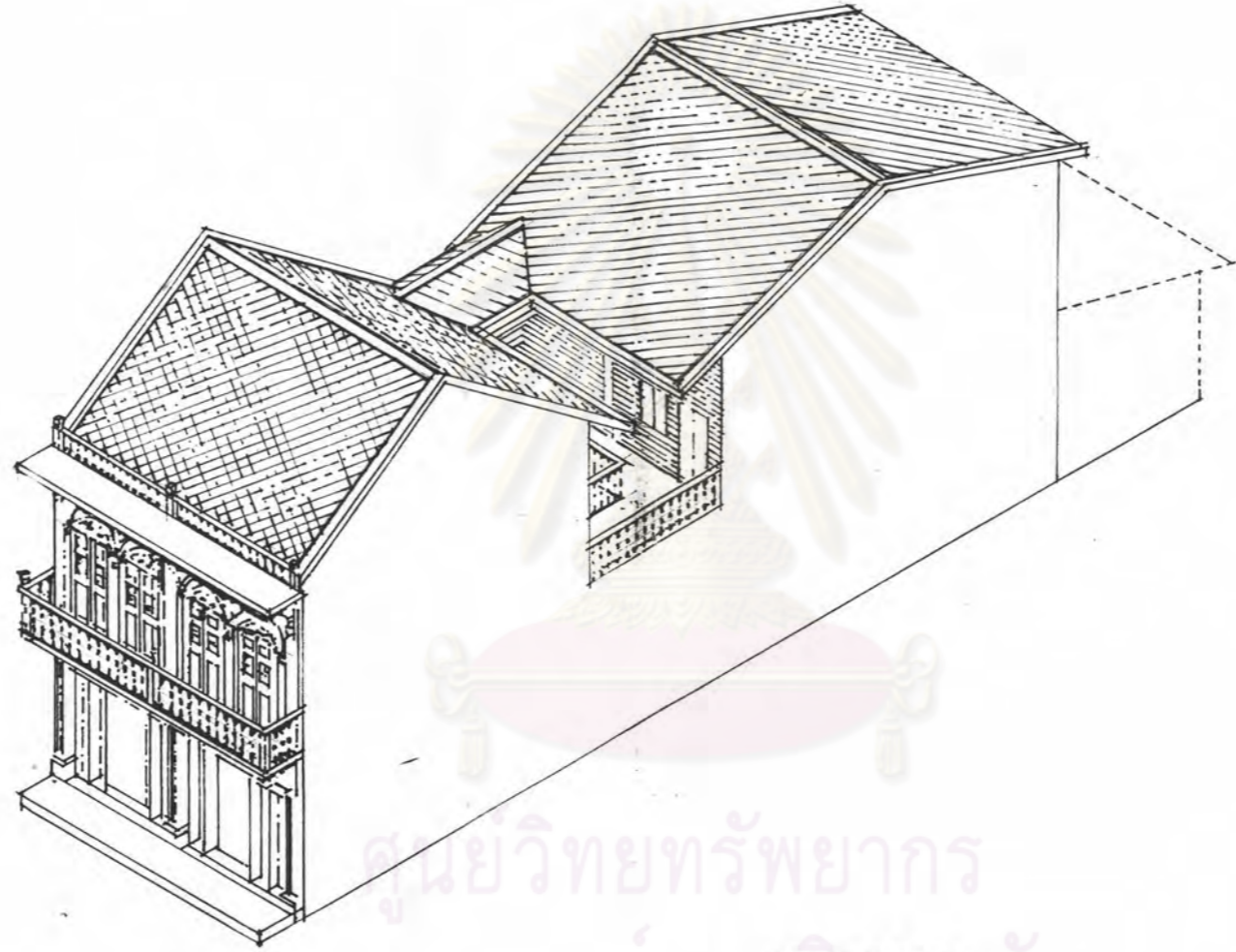
นิสิต นางสาวตรังจิต พึ่งรัมย์ อาจารย์ที่ปรึกษา ผ.ศ.ศุขภูมิ ทายตะคุ

ภาควิชาการวางผังนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2535

แผ่นที่ 4-17 และดง อาคารแบบซีโนโปรตุกิด ถนนนครนอก

ทิศเหนือ

มาตราส่วน

ISOMETRIC

แบบชั้ใบอยู่ใบที่ 95-97
ถนน นครนอก

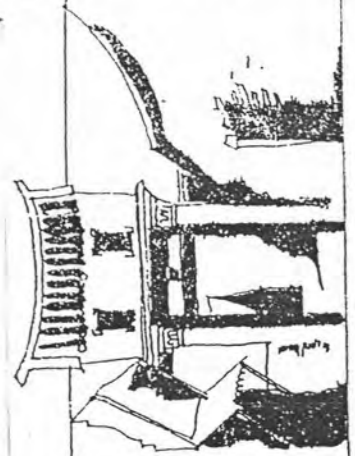

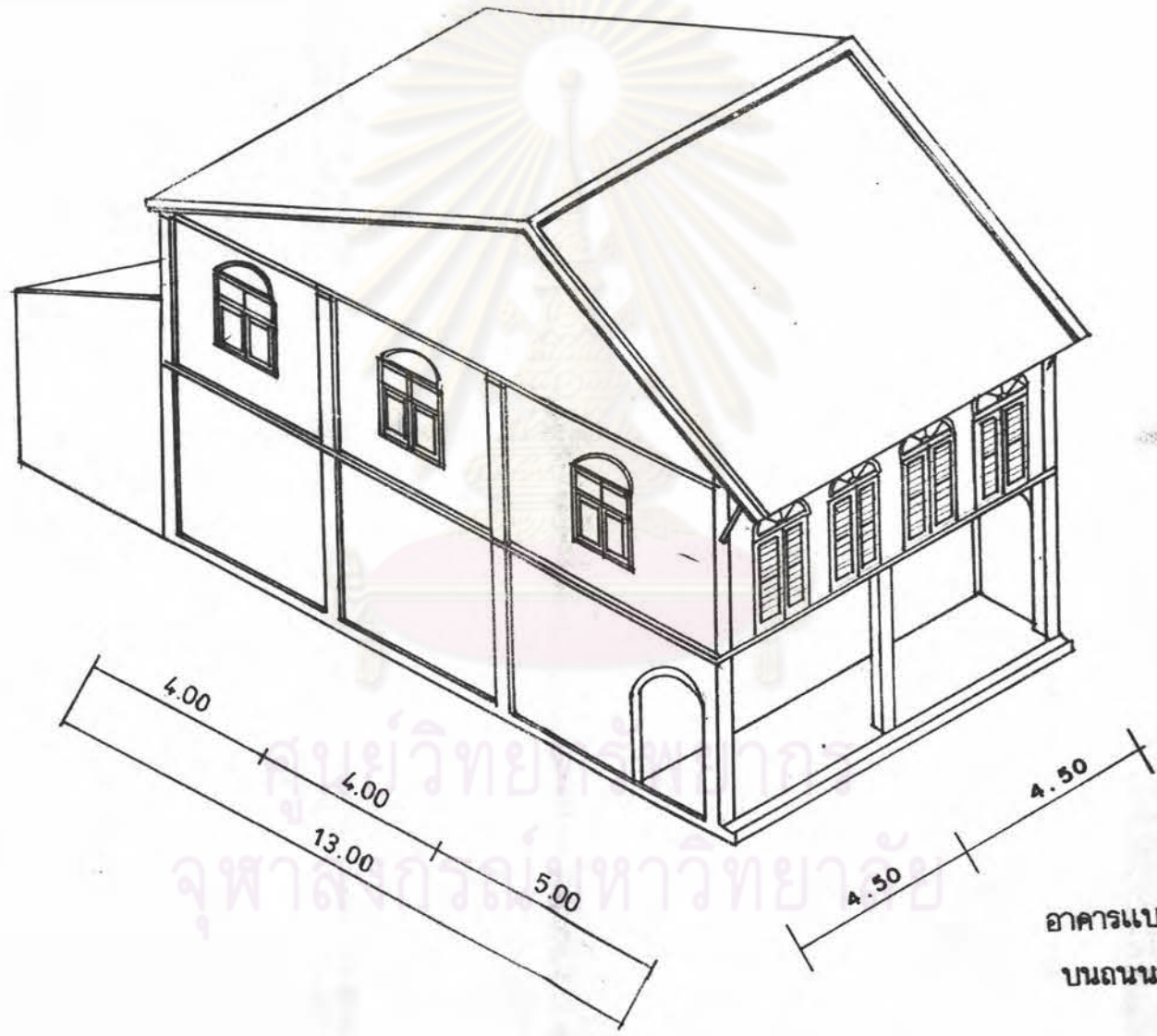
ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ทิศเหนือ

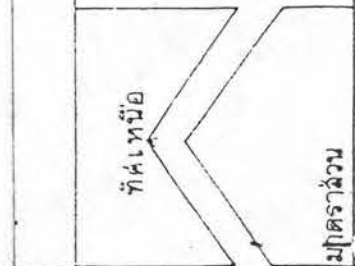
มาตราส่วน

โครงการ การศึกษาองค์ประกอบชุมชนเมืองเก่าเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนา
สงขลา
กรณีศึกษาชุมชนย่านถนนนครนอก นครใน
อาจารย์ที่ปรึกษา ผ.ศ.คุณวิ ทายตระกูล
นิสิต นางลาวตรีจิต พึ่งรัมย์ อาจารย์ที่ปรึกษา ผ.ศ.คุณวิ ทายตระกูล
ภาควิชาการวางแผนที่เอนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2535
แผ่นที่ 4.18
แสดงอาคารแบบชั้ใบอยู่ใบที่ 95-97

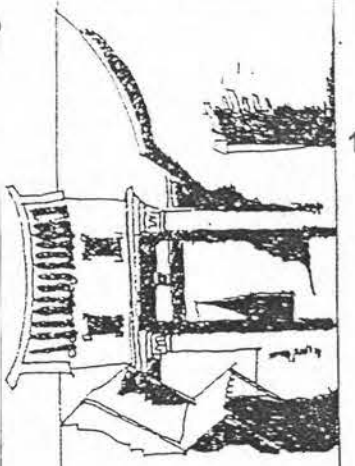

อาคารแบบชิโนยุโรป
บนถนนนางงาม

โครงการ การศึกษาองค์ประกอบชุมชนเมืองเก่าเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนา
 การศึกษาชุมชนย่านถนนนครนอก นครใน
 นางสาวดวงตรีจิต ฝั่งรัมย์ อาจารย์ที่ปรึกษา ผ.ศ.ศุภวิทย์ ทายตระกูล
 ภาควิชาการวางผังเมืองและภูมิสถาปัตย์ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2535
 แผ่นที่ 4.19 และตง อาคารแบบชิโนยุโรป บนถนนนางงาม

- ลักษณะเรือนแถวแบบร่วมสมัย เป็นรูปแบบที่สร้างในสมัยรัชกาลที่ 7 ปี พ.ศ. 2475 เป็นคริสต์ศตวรรษที่ 20 อันเป็นช่วงสุดท้ายที่สถาปัตยกรรมมีลักษณะเฉพาะตัว ลักษณะอาคารเป็นอาคารขนาด 2-3 ชั้นและ 3 ชั้นครึ่ง หลังคาถูกปิดด้วยกำแพง (Paraped) กั้นสาด ค.ส.ล. โครงสร้างเสาและคาน ค.ส.ล. และวัสดุเป็นคอนกรีตเสริมเหล็ก และก่ออิฐฉาบปูน (ดูภาพที่ 4.8 และแผนที่ 4.20, 4.21 ประกอบ)

2.1.7 การประเมินคุณภาพของมรดกอาคาร

2.1.7.1 คุณภาพภายในตัวเอง ได้แก่ การพิจารณาในหัวข้อต่อไป

ก) คุณภาพทางด้านประวัติศาสตร์

ข) คุณภาพทางด้านสถาปัตยกรรม

ก) คุณภาพทางด้านประวัติศาสตร์ ได้แก่ การประเมินคุณค่ามรดกอาคารจากอายุและสไตล์ของสถาปัตยกรรม โดยถือเอารูปแบบของอาคารแต่ละหลัง เป็นตัวกำหนดอายุมรดกอาคารที่เกิดขึ้นในสมัยเดียวกัน จะถือว่ามีคุณค่าเท่าเทียมกัน มรดกอาคารที่เกิดขึ้นในภายหลังจะมีคุณค่าในอันดับรองลงไป ส่วนอาคารที่เกิดขึ้นในสมัยปัจจุบัน จะถือว่าไม่มีคุณค่าทางด้านประวัติศาสตร์

คุณภาพสูง 3 ได้แก่อาคารแบบจีนและแบบไทย

คุณภาพปานกลาง 2 ได้แก่อาคารแบบชิโน-ยูโรเปียน, อาคารแบบลูกผสม

คุณภาพต่ำ 1 ได้แก่อาคารแบบร่วมสมัย (โมเดิร์น)

คุณภาพต่ำมาก 0 ได้แก่อาคารแบบสมัยใหม่ ที่ไม่มีรูปแบบเฉพาะตัว

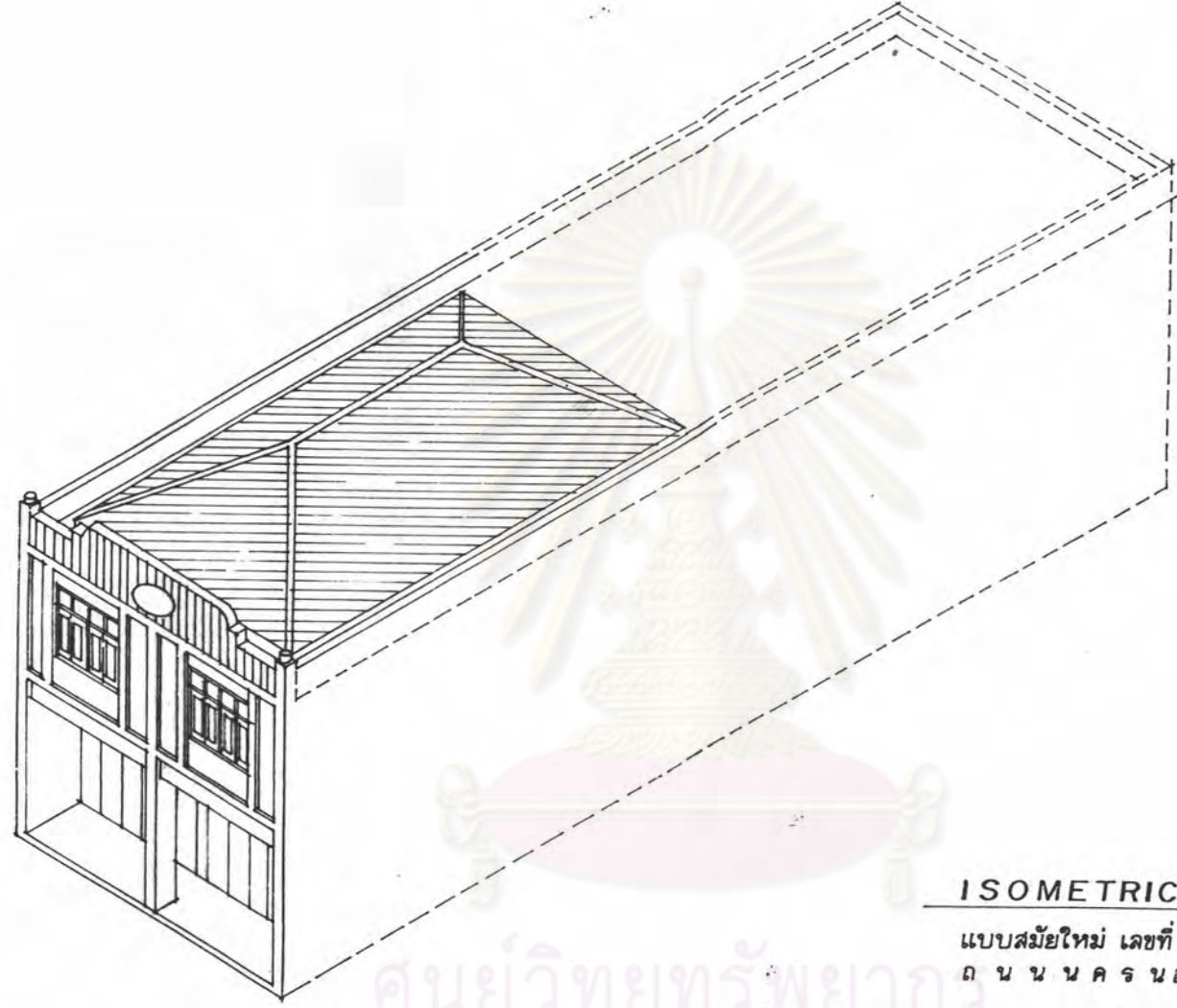
ไม่มีคุณภาพ -1 ได้แก่อาคารแบบสมัยใหม่และก่อปัญหาตบังกอาคารสิ่งปลูก

สร้างที่มีค่าทางประวัติศาสตร์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จากการประเมินคุณภาพของมรดกอาคารทางด้านประวัติศาสตร์ พบว่า อาคารที่มีอายุเก่าแก่และมีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ ส่วนใหญ่จะมีการกระจุกตัวอยู่ในบริเวณถนนนครใน ถัดมาได้แก่บริเวณถนนนครนอก ส่วนบนถนนนางงามจะเป็นอาคารที่มีอายุน้อยกว่าและมีจำนวนน้อยกว่า และแทบจะไม่หลงเหลืออยู่อีกเลยบนถนนไทรบุรี ในส่วนถนนซอยนั้นยังคงมีอาคาร ที่มีอายุเก่าแก่และมีความสำคัญทางประวัติศาสตร์เหลืออยู่น้อยในบริเวณถนนหนองจิก

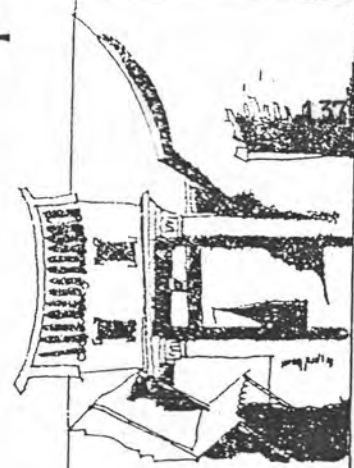

ISOMETRIC.

แบบสมัยใหม่ เลขที่ 217-218 .
ณ น น ค ร น อ ก .

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

โครงการ การศึกษาองค์ประกอบชุมชนเมืองเก่าเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนา

กรณีศึกษาชุมชนย่านถนนนครนอก นครใน

สงขลา

นิสิต นางสาวตรึงจิต พึ่งรัมย์

ภาควิชาการวางผังนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2535

อาจารย์ที่ปรึกษา ผ.ศ.คุษวี ทายตะคุ

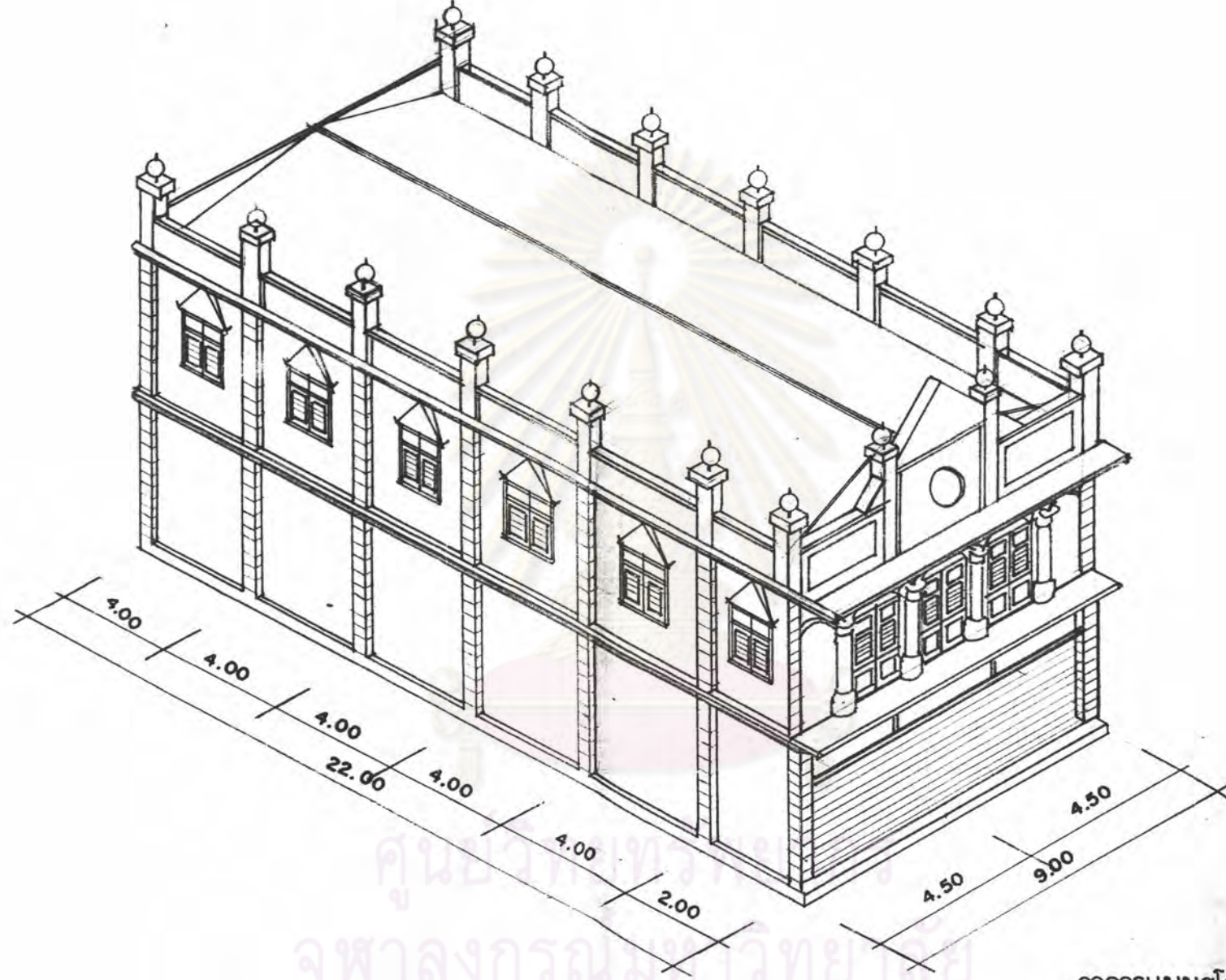
และดงอากาศแบบร่วมสมัย (โมเดิร์น) บทถนนนครนอก

แผ่นที่ 4.20

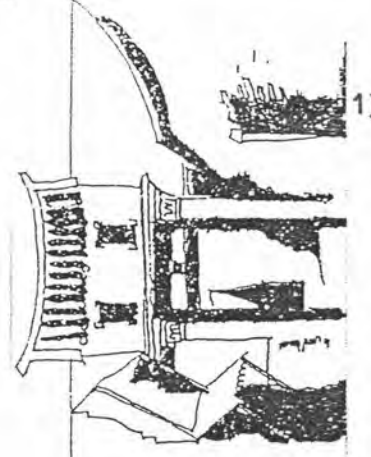
ขนาดหน้า

ทิศเหนือ

มาตราส่วน

อาคารแบบยุโรป
บนถนนหนองจิก

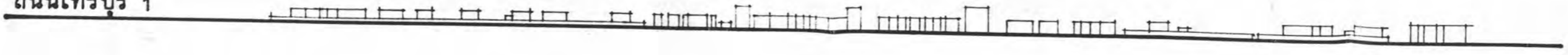

โครงการ การศึกษายังคงประกอบชุมชนเมืองเก่าเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนา
 การศึกษาชุมชนย่านถนนตรนอก นครใน สงขลา
 นิสิต นางลาวตริงจิต พังรัมย์ อาจารย์ที่ปรึกษา ผ.ศ.ศุภวิทย์ ทายตะคุ
 ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2535
 แผ่นที่ 4-21 แล้วตง อาคารแบบยุโรป บนถนนหนองจิก

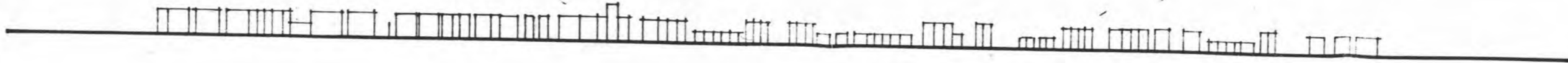
ทิศเหนือ

มาตราส่วน

ถนนไทรบุรี 1

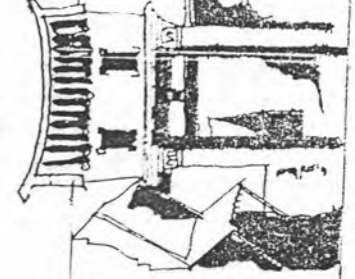
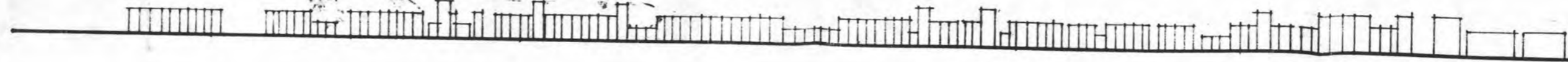
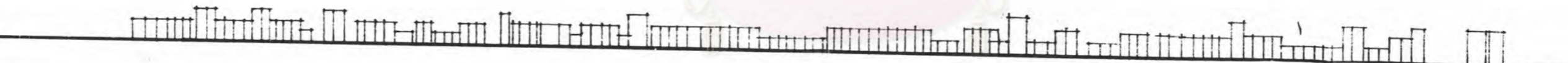
ถนนนางงาม 1

ถนนนครใน 1

ถนนนครนอก 1

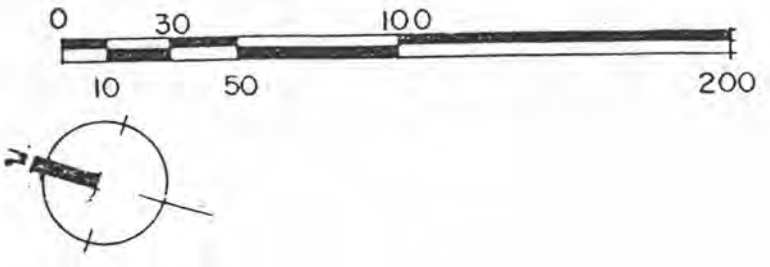
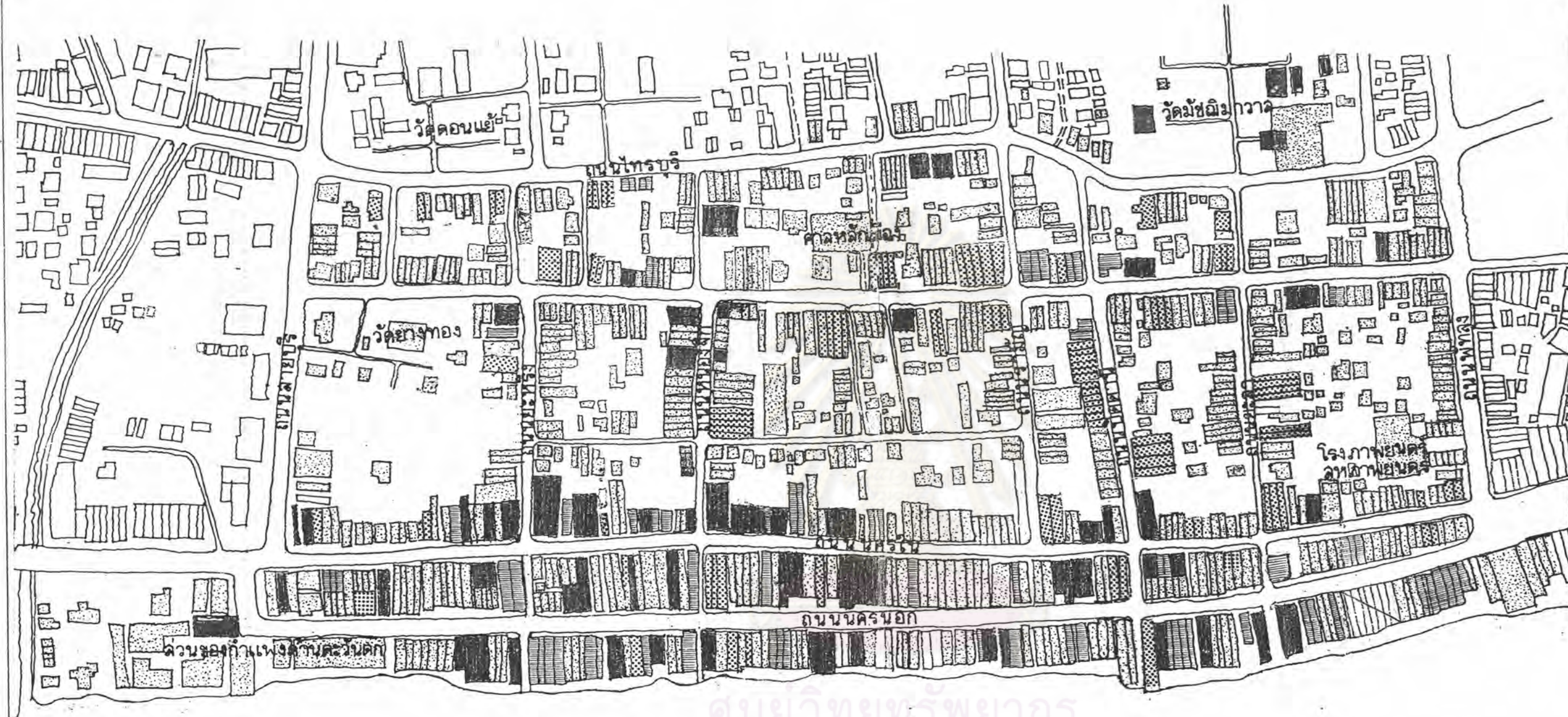

โครงการ การศึกษาองค์ประกอบชุมชนเมืองเก่าเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนา
 การศึกษาชุมชนย่านถนนนครนอก นครใน
 สงขลา
 อาจารย์ที่ปรึกษา ผ.ศ.ศุภวิ ทายตะคุ
 อำนวยการพิมพ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2535
 ภาควิชาการวางผังนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2535
 วัสดุ นางลาวตริงจิต ฝรั่งคัมปี
 หน้าที่ 4.22
 ผังเมือง

ศูนย์วิทยทรัพยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ทิศเหนือ

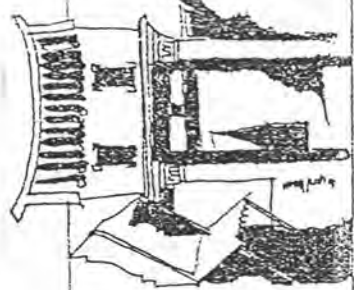
มาตราส่วน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ทะเลสาบลงปลา

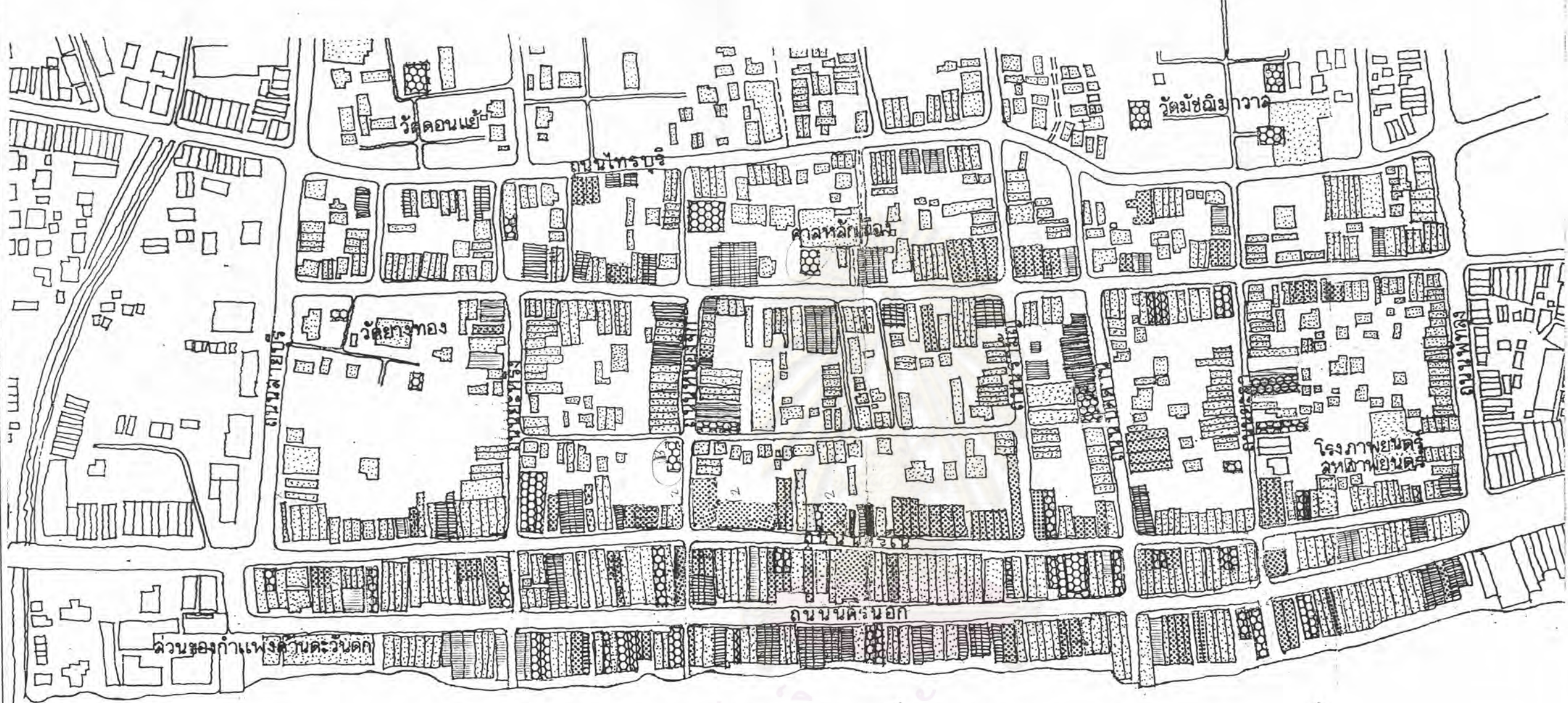
- สัญลักษณ์
- คุณภาพสูง
- คุณภาพปานกลาง
- คุณภาพต่ำ
- คุณภาพต่ำมาก
- ⊗ ไม่มีคุณภาพ

โครงการ การศึกษาองค์ประกอบชุมชนเมืองเก่าเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนา
 กรณีศึกษาชุมชนย่านถนนนครนอก นครใน สงขลา
 นิลิต นางลาวจริงจิต ฝั่งรัมย์ อาจารย์ที่ปรึกษา ผ.ศ.ศุขวิทย์ ทายตะคุ
 ภาควิชาการวางผังเมืองและภูมิสถาปัตย์ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2535
 แผนที่ 4.23 แฉ่ง คุณภาพ ทางด้านประวัติศาสตร์

ทิศเหนือ

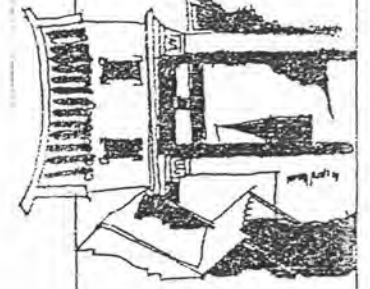
ภาคกลาง

ศูนย์วิทยุวิทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ทะเลาะปลงชลา

- รูปแบบสมบูรณ์
- รูปแบบตัดแปลงบ้าง
- รูปแบบตัดแปลงไปมาก
- ไม่มีรูปเฉพาะตัว

โครงการ การศึกษายคัประกอบชุมชนเมืองเก่าเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนา
 กรณีศึกษาชุมชนย่านถนนนครนอก นครใน
 นิสิต นางสาวตรังจิต ฝั่งรัมย์ อาจารย์ที่ปรึกษา ผ.ศ.ศุขวิ ทยาศระคุ
 ภาควิชาการวางผังนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2535
 แผนที่ 4.24 แฉ่ง ความสมบูรณ์ของรูปแบบสถาปัตยกรรม

ทิศเหนือ

มาตราส่วน

จุดที่เป็นปัญหาทางด้านประวัติศาสตร์ของมวลาอาคาร ได้แก่ บริเวณ
มี กลุ่มอาคารสมัยใหม่สร้างบดบังสิ่งปลูกสร้างที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ ได้แก่ ซากกำแพงเมือง
บริเวณหัวถนนนครนอก ซึ่งถูกอาคารสมัยใหม่สร้างบังไว้

ข) คุณภาพทางด้านสถาปัตยกรรม พิจารณาจากความสมบูรณ์ทาง
รูปแบบสถาปัตยกรรมที่มีลักษณะเฉพาะตัว โดยถือว่าอาคารที่มีลักษณะเฉพาะตัวทุกรูปแบบที่ได้กล่าว
มาแล้ว มีคุณค่าทางด้านสถาปัตยกรรมเท่าเทียมกัน แต่พิจารณาคุณค่าที่แตกต่างกันตรงที่รูปแบบทาง
สถาปัตยกรรมเป็นสำคัญ ระดับของความสมบูรณ์ขององค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม แบ่งออกได้
เป็น 3 ระดับ ได้แก่ (ดูแผนที่ 4.24 ประกอบ)

- ระดับที่ 1 มีองค์ประกอบสมบูรณ์ หมายถึงองค์ประกอบทุกส่วนยังคงรูป
แบบเดิม ไม่มีการเปลี่ยนแปลง
- ระดับที่ 2 มีองค์ประกอบที่ถูกดัดแปลงไปบ้าง หมายถึงมีการเปลี่ยนแปลง
บางส่วนแต่ยังคงรูปแบบเดิมไว้
- ระดับที่ 3 องค์ประกอบถูกดัดแปลงมาก หมายถึงการเปลี่ยนแปลงที่ทำให้
รูปแบบเปลี่ยนแปลงไป เช่น เปลี่ยนแปลงช่องเปิด เปลี่ยนรูปด้าน

คุณภาพสูง 3 ได้แก่สถาปัตยกรรมที่มีลักษณะเฉพาะตัว และมีองค์ประกอบ
สมบูรณ์

คุณภาพปานกลาง 2 ได้แก่สถาปัตยกรรมที่มีรูปแบบเฉพาะตัว แต่องค์ประกอบถูก
ดัดแปลงบางส่วน

คุณภาพต่ำ 1 ได้แก่สถาปัตยกรรมที่มีรูปแบบเฉพาะตัว แต่องค์ประกอบถูก
ดัดแปลงไปมาก

คุณภาพต่ำมาก 0 ได้แก่สถาปัตยกรรมที่ไม่มีรูปแบบเฉพาะตัว

ไม่มีคุณภาพ -1 ได้แก่สถาปัตยกรรมที่ไม่มีรูปแบบเฉพาะตัว และทรุดโทรม

จากการวิเคราะห์และประเมินคุณภาพทางด้านสถาปัตยกรรม
พบว่า อาคารที่มีคุณค่าทางสถาปัตยกรรมสูงไปจนถึงปานกลาง จะพบมากในบริเวณถนนนครใน ถัด
มา ได้แก่ถนนนครนอก และลดลงมากในบริเวณถนนนางงาม ถนนสายย่อย และมีเพียงเล็กน้อยบน
ถนนไทรบุรี (ดูแผนที่ 4.25 ประกอบ)

จุดที่เป็นปัญหาจากผลการประเมินคุณภาพ พบว่า อาคารหลายบริเวณ โดยเฉพาะบริเวณถนนนครนอกจะมีสภาพชำรุดทรุดโทรม โดยจะมีทั้งมวลอาคารที่มีรูปแบบเฉพาะและไว้รูปแบบเฉพาะตัว สำหรับอาคารที่มีรูปแบบเฉพาะตัวที่ทรุดโทรมอันเนื่องจากการใช้งานที่ยาวนานนั้น ส่วนใหญ่เป็นอาคารแบบจีนและแบบไทย ซึ่งสร้างในยุคแรกก่อตั้งเมือง (ดูภาพที่ 4.17, 4.20 และ 4.34 ประกอบ)

2.1.7.2 คุณภาพของมวลอาคารด้านการรับรู้ จะมีข้อพิจารณาที่ประกอบด้วย

- ก) คุณภาพทางการเป็นที่ยอมรับ (Landmark)
- ข) คุณภาพทางด้านความต่อเนื่อง (Continuity)
- ค) คุณภาพทางด้านความหมายต่อชุมชน

ก) คุณภาพทางการเป็นที่ยอมรับ (Landmark) ได้แก่ การพิจารณาองค์ประกอบทางด้านคุณภาพของที่ตั้ง และลักษณะเด่นชัดเฉพาะตัวของมวลอาคารประกอบกันดังต่อไปนี้

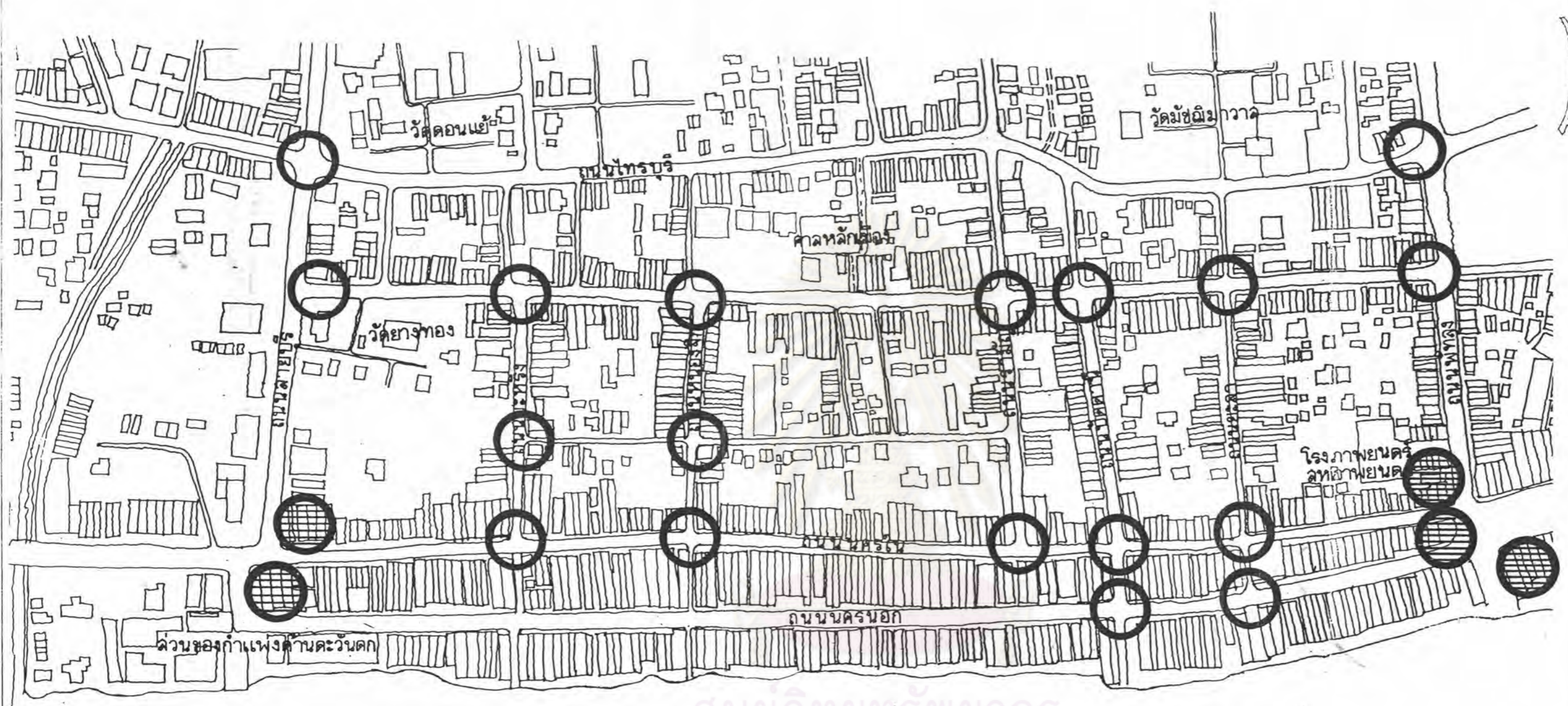
- 1) ที่ตั้งที่ทำให้เกิดมุมมองที่ชัดเจน
- 2) ลักษณะพิเศษของที่ยอมรับ

1) ที่ตั้งที่ทำให้เกิดมุมมองที่ชัดเจนต่อการเป็นที่ยอมรับ สามารถแบ่งได้เป็น 2 ระดับ ได้แก่ (ดูแผนที่ 4.26 ประกอบ)

ระดับที่ 1 ได้แก่ ก. ที่ตั้งบริเวณทางแยกของถนนสายสำคัญในพื้นที่ ได้แก่บริเวณหัวมุมของถนนสายนครนอกและถนนนครในติดกับถนนพหลุ (ดูภาพที่ 4.9 ประกอบ) ซึ่งก่อให้เกิดที่ว่างขนาดใหญ่ และมีมุมมองที่เข้าสู่ย่านชุมชนเมืองเก่าได้อย่างชัดเจน และบริเวณทางแยกของถนนนครในติดกับถนนสายบุรี ซึ่งอยู่ด้านเหนือของพื้นที่ ณ จุดนี้จัดเป็นทางเข้าสู่ย่านเมืองเก่า ที่มีมุมมองเด่นชัดพอสมควร (ดูภาพที่ 4.10, 4.11, 4.12, 4.13 และ 4.14 ประกอบ)

ข. ที่ตั้งบริเวณทางแยกตามแนวแกนถนนสายสำคัญในอดีต ได้แก่ ทางแยกถนนนางงามติดกับถนนหนองจิก ทางแยกถนนไทรบุรีติดกับถนนยะลา ซึ่งมวลอาคารที่ตั้งอยู่ ณ จุดนี้นับได้ว่าเป็นที่ยอมรับที่มีความสำคัญต่อชุมชนไม่น้อยกว่าจุดอื่น ๆ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ทะเลสาบสงขลา

- สัญลักษณ์
- ที่ตั้งบริเวณทางแยกของถนนสายหลัก
  - ที่ตั้งบริเวณทางแยกของถนนภายในพื้นที่

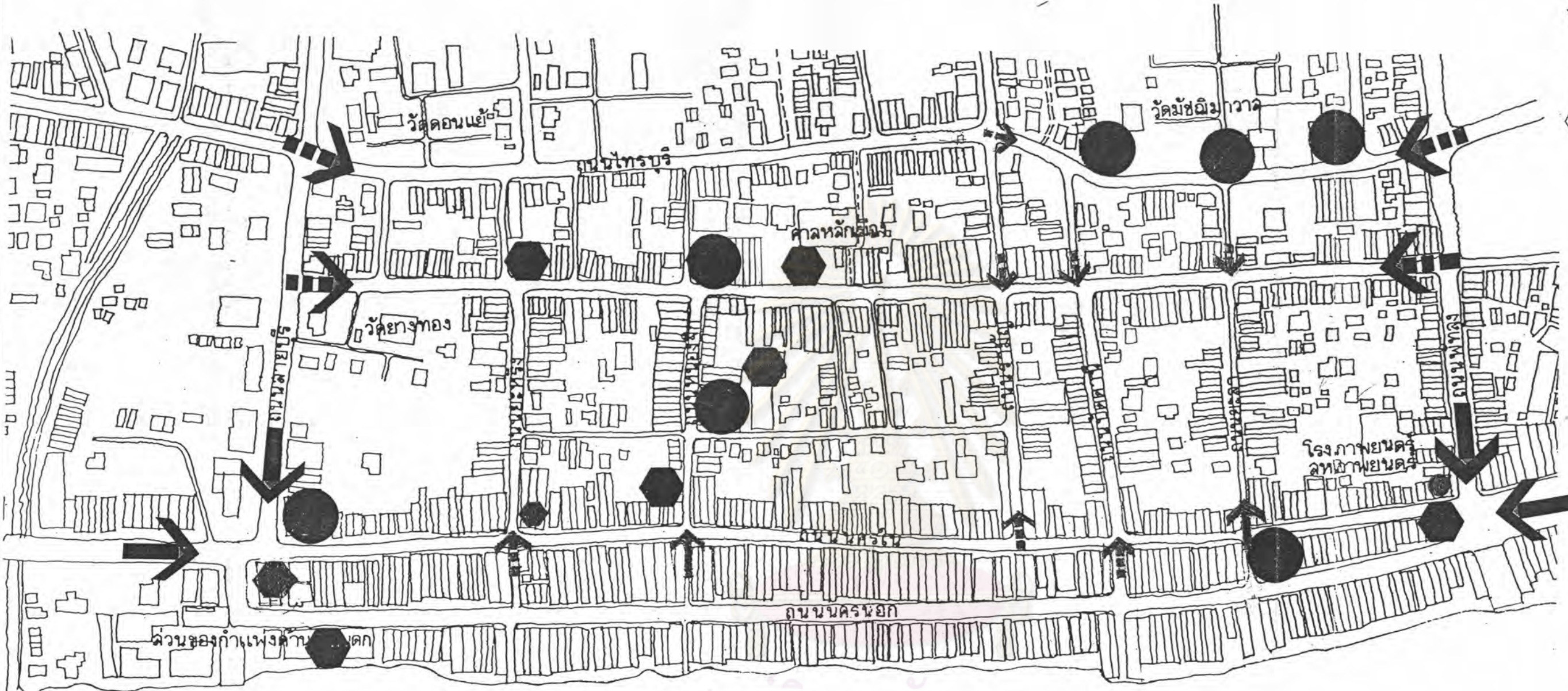
โครงการ การศึกษาองค์ประกอบชุมชนเมืองเก่าเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนา
การศึกษารวมชุมชนถนนนครนอก นครใน
สงขลา

นิสิต นางสาวตริณัฐ พังรัมย์ อาจารย์ที่ปรึกษา ผ.ศ.ศุภวิ ทายตะคุ
ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2535

แผ่นที่ 4.26 แฉ่ง ที่หมายเลขเขียนเรื่องมาจากที่ตั้ง

ทิศเหนือ

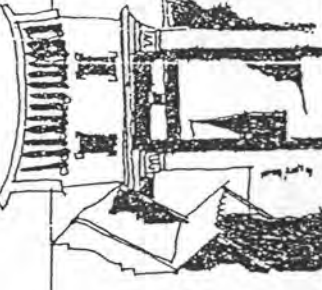
มาตราส่วน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ทะเลสาบสงขลา

- สัญลักษณ์
- เส้นทางสายลำคีย์อันดับแรก
- เส้นทางสายลำคีย์อันดับรอง
- มีลักษณะเฉพาะตัว
- มีลักษณะ... แตกต่างจากบริเวณโดยรอบ

โครงการ การศึกษาองค์ประกอบชุมชนเมืองเก่าเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนา
การศึกษารูปแบบถนนนครนอก นครใน
สงขลา
นางสาวตรึงจิต ฝั่งรัมย์ อาจารย์ที่ปรึกษา ผ.ศ.ศุขวิทย์ ทายตระกูล
ภาควิชาการวางผังเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2535
แผนที่ 4.27 แฉดง ที่หมายตื้นเมืองสงขลาจากลักษณะอาคาร

ทิศเหนือ

มาตราส่วน

ระดับที่ 2 ได้แก่ ที่ตั้งบริเวณทางแยกของถนนภายในพื้นที่บริเวณชุมชนหรือทางแยก มักเป็นที่ตั้งของมวลอาคารที่เป็นที่หมายตาทันที (ดูภาพที่ 4.15 ประกอบ)

2) ลักษณะพิเศษของมวลอาคาร ที่ก่อให้เกิดความเด่นชัดสะดุดตาจนเป็นที่น่าสังเกต ซึ่งสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ระดับ ได้แก่ (ดูแผนที่ 4.27 ประกอบ)

ระดับที่ 1 มวลอาคารที่มีลักษณะเฉพาะตัว

ระดับที่ 2 มวลอาคารที่มีลักษณะเด่นชัดที่แตกต่างจากบริเวณโดยรอบ

คุณภาพสูง	3	ได้แก่อาคารที่ตั้งอยู่บริเวณทางแยกของถนนสายหลักและมีลักษณะเฉพาะตัว
คุณภาพปานกลาง	2	ได้แก่อาคารที่ตั้งอยู่บริเวณทางแยกของถนนสายหลักและมีลักษณะเด่นชัด ซึ่งแตกต่างจากบริเวณโดยรอบ หรืออาคารที่ตั้งอยู่บริเวณทางแยกของถนนภายในพื้นที่และมีลักษณะเฉพาะตัว
คุณภาพต่ำ	1	ได้แก่อาคารที่ตั้งอยู่บริเวณทางแยกของถนนภายในพื้นที่และมีลักษณะเด่นชัดที่แตกต่างจากบริเวณโดยรอบ
คุณภาพต่ำมาก	0	ได้แก่อาคารลักษณะใดที่ตั้งอยู่บนทางแยกหรืออาคารที่มีลักษณะเด่นชัดเฉพาะตัวตั้งอยู่บริเวณใด ๆ
ไม่มีคุณภาพ	-1	ได้แก่อาคารที่อยู่บริเวณทางแยก แต่ไม่มีลักษณะเฉพาะตัว และมีสภาพทรุดโทรม

จากการวิเคราะห์คุณสมบัติทางการเป็นที่หมายตาทันที มวลอาคารที่มีคุณสมบัติเป็นที่หมายตาทันที สามารถแบ่งได้เป็น 2 ระดับ ดังนี้

1) ที่หมายตาทันทีของชุมชน ได้แก่

- อาคารบริเวณทางแยกถนนนครในตัดกับถนนสายบุรี ซึ่งเปรียบเสมือนประตูทางเข้าสู่ชุมชนทางฝั่งทิศเหนือ

- อาคารบริเวณทางแยกถนนนครนอก-นครในตัดกับถนนโพธิ์ทอง ซึ่งเปรียบเสมือนประตูทางเข้าสู่ชุมชนทางฝั่งทิศใต้

- อาคารศาลเจ้าจีน บริเวณทางแยกถนนนางงาม-หนองจิก

- ประตูทางเข้าวัดมณีมาวาส บริเวณทางแยกถนนไทรบุรี-ยะลา

2) ที่หมายตารางของชุมชน ได้แก่

- มวลอาคารกลุ่มประเภทโรงพยาบาลศูนย์สหภาพพันธ์ บริเวณระหว่างถนนนครในตัดกับถนนพหลุ และ โรงพยาบาลศรีหริเมืองบนถนนนางงาม ซึ่งมีมวลอาคารที่ว่างด้านหน้าเป็นลักษณะพิเศษแปลกแยกจากอาคารโดยรอบที่เรียงเป็นแถวต่อเนื่องกันมา เป็นจุดสังเกตได้อีกจุดหนึ่ง

- มวลอาคารบนถนนนครนอกที่มีลักษณะพิเศษเห็นได้ชัด คือปล่องโรงสีของโกดังสินค้าหรือโรงสีข้าวเดิมบริเวณหัวถนนนครนอก นอกจากนี้ยังมีอาคารเดี่ยวแบบโมเดิร์นบริเวณทางแยกปลายถนนนครนอก ติดกับถนนยะลาเป็นอาคารเดี่ยวสูง 3 ชั้น และมีที่เว้นว่างโดยรอบ เกิดเป็นมวลอาคารและที่ว่างที่เป็นที่หมายตาจุดหนึ่ง

ผลจากการประเมินคุณภาพพบว่า ที่หมายตาหลักบริเวณจุดตัดปลายถนนนครนอก นครใน มีคุณค่าไม่สูงนักเมื่อเปรียบเทียบกับที่หมายตาบริเวณศาลเจ้าและวัดที่ตั้งอยู่บริเวณทางแยกของถนนสายสำคัญในอดีตที่เคยเป็นสายหลักที่มุ่งสู่ประตูทางออกสู่ทะเลสาบ ซึ่งที่หมายตาจะมีความมุงดงามเป็นเอกลักษณ์ด้วยมวลอาคารที่มีลักษณะเฉพาะตัวเป็นจุดสังเกตที่ดียิ่ง (ดูแผนที่ 4.28 ประกอบ)

ช) คุณภาพทางด้านความต่อเนื่องของมวลอาคาร (Continuity) ได้แก่ การพิจารณาความสัมพันธ์ต่อเนื่องของมวลอาคารในรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) ความต่อเนื่องระหว่างขนาด ลัดส่วนและองค์ประกอบอาคารที่มีรูปแบบต่าง ๆ กัน

2) ความต่อเนื่องระหว่างมวลอาคารต่อมวลอาคารในทางราบ

คุณภาพสูง

3) ได้แก่ มวลอาคารที่มีคุณค่าทางสถาปัตยกรรมปานกลางไปจนถึงสูงอยู่รวมกันหรือต่อเนื่องกันเป็นส่วนใหญ่

คุณภาพปานกลาง

2) ได้แก่ มวลอาคารที่มีคุณภาพทางสถาปัตยกรรมที่ไม่สูงนัก แต่อยู่รวมกันเป็นกลุ่มหรือต่อเนื่องกันเป็นส่วนใหญ่ จนเกิดลักษณะเด่นเฉพาะตัว

คุณภาพต่ำ

1) ได้แก่ มวลอาคารที่มีคุณภาพทางสถาปัตยกรรมต่ำ ไปจนถึงต่ำมากรวมกลุ่มหรือต่อเนื่องกันเป็นส่วนใหญ่

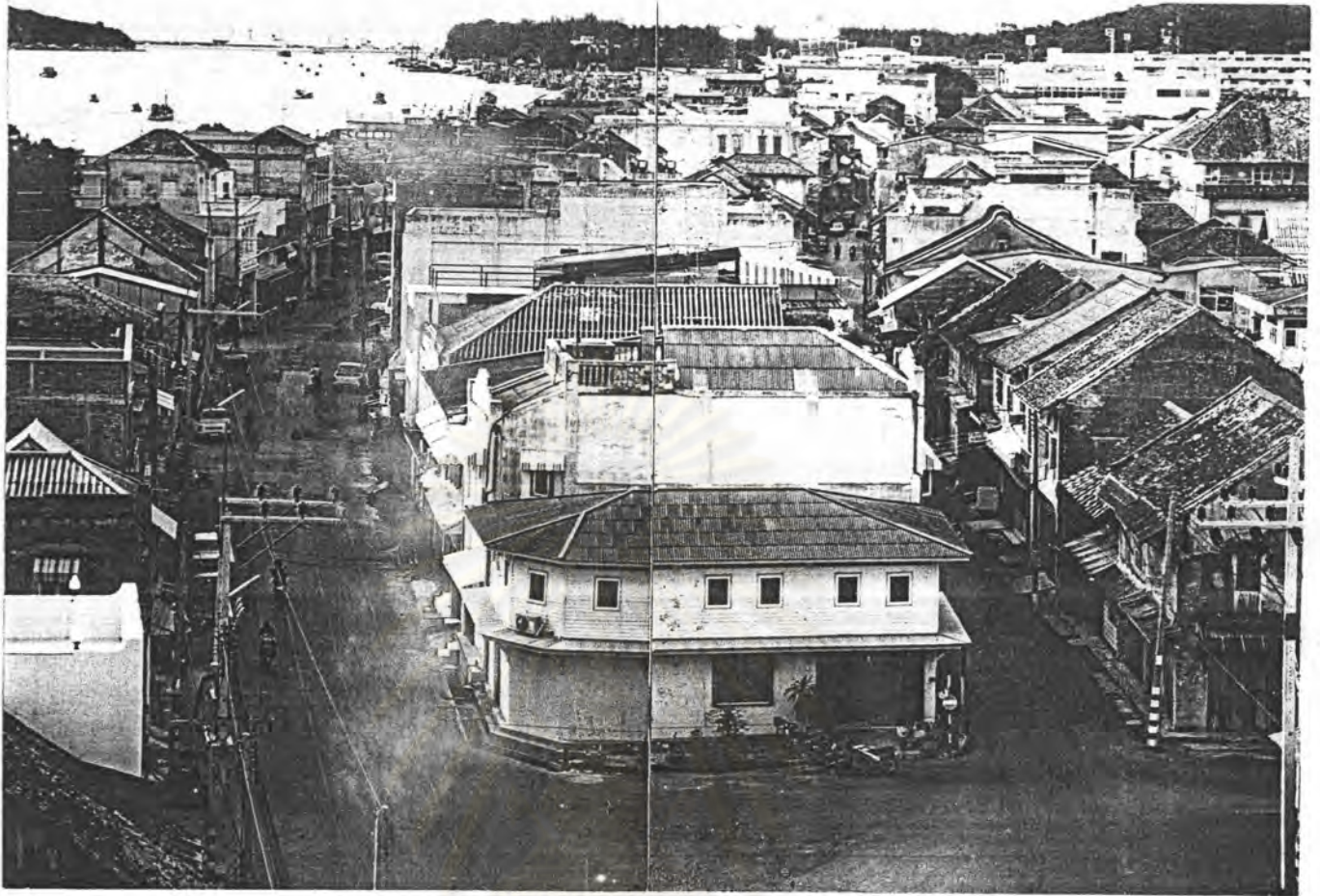
- คุณภาพต่ำมาก 0 ได้แก่ มวลอาคารที่ไม่มีคุณภาพทางสถาปัตยกรรม แต่ไม่ทำลายสภาพแวดล้อม รวมกลุ่มหรือต่อเนื่องกันเป็นใหญ่
- ไม่มีคุณภาพ -1 ได้แก่ มวลอาคารที่ไม่มีคุณภาพทางสถาปัตยกรรม ก่อปัญหาทางด้านความต่อเนื่องหรือองค์ประกอบที่ไม่สัมพันธ์กับมวลอาคารที่มีรูปแบบเฉพาะ

จากการวิเคราะห์และประเมินคุณภาพทางด้านความต่อเนื่องของมวลอาคารพบว่าส่วนใหญ่มีความต่อเนื่องพอสมควร ดังนี้ (ดูแผนที่ 4.29 ประกอบ)

- บริเวณที่มวลอาคารมีคุณภาพทางด้านความต่อเนื่องในระดับสูง ได้แก่ บริเวณถนนนครใน เป็นส่วนใหญ่กับอาคารในบริเวณวัดมัชฌิมาวาส บนถนนไทรบุรี
- บริเวณที่มวลอาคารมีคุณภาพทางด้านความต่อเนื่องในระดับปานกลาง ได้แก่ บริเวณถนนนครนอกเป็นส่วนใหญ่ และบริเวณถนนนางงามช่วงศาลเจ้า กับอาคารบนถนนยะหริ่ง ถนนหนองจิก
- บริเวณที่มวลอาคารมีคุณภาพทางด้านความต่อเนื่องในระดับต่ำและต่ำมาก ได้แก่ อาคารบริเวณถนนนางงาม กับถนนยะลา ถนนปัตตานี และถนนไทรบุรี และถนนรามัญตามลำดับ

จุดที่เป็นปัญหา ได้แก่

- การขาดความต่อเนื่องของมวลอาคารที่มีลักษณะเฉพาะตัว จากการศึกษาพบว่าลักษณะอาคารภายในย่านถนนนครนอก นครใน เนื่องจากส่วนใหญ่เป็นทรงไทย อาคารทรงจีนและอาคารทรงจีนผสมยุโรป หรือที่เรียกกันว่า "ชิโนยูโรเปียน" และอาคารทรงยุโรป อาคารเหล่านี้มีองค์ประกอบทางวัสดุ สีสรรและช่องเปิด สัดส่วนและรูปทรง ที่กลมกลืนมีเอกลักษณ์ของตนเอง แต่อาคารใหม่ที่เกิดขึ้น และแทรกอยู่ระหว่างอาคารเก่า นั้น มิได้คำนึงถึงองค์ประกอบที่แสดงลักษณะเฉพาะของย่านดังกล่าว จึงทำให้เกิดความไม่ต่อเนื่องระหว่างมวลอาคาร อันเนื่องมาจากการที่อาคารสมัยใหม่ไม่มีองค์ประกอบที่กลมกลืนกับอาคารแบบดั้งเดิม (ดูภาพที่ 4.16 ประกอบ)
- การที่มวลอาคารสมัยใหม่มีการถอยร่นมวลอาคารลึกไปจากแนวเดิมตามข้อบังคับของกฎหมายควบคุมอาคารนั้น ลักษณะดังกล่าวหากปราศจากการแก้ไข จะมีผลให้มวลอาคารขาดความต่อเนื่องในแนวราบไปในที่สุด

ภาพที่ 4.9 ที่หมายตาบริเวณหัวถนนนครนอก นครในติดกับถนนพัทลุง ทางด้านทิศใต้

ภาพที่ 4.10 ที่หมายตาบริเวณหัวถนนนครนอก นครใน ติดกับถนนสายบุรี ทางด้านทิศเหนือ

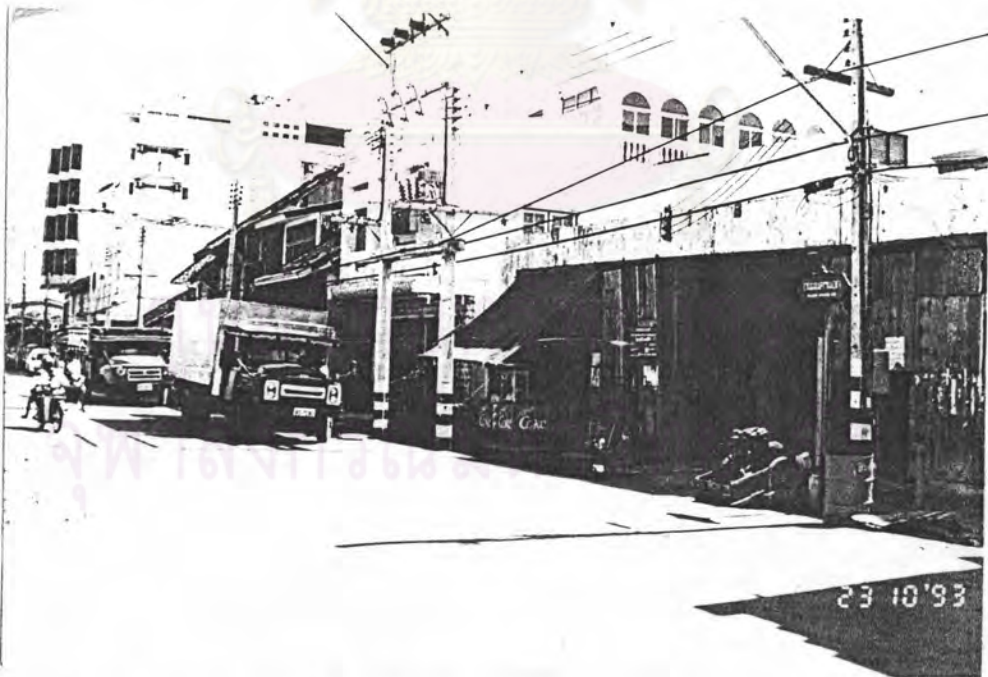
ภาพที่ 4.11 มุมมองจากถนนสาย-
บุรี จะสังเกตเห็น
ที่หมายตาที่เป็นอาคาร
สมัยใหม่ ซึ่งไม่มี
คาทางสถาปัตยกรรม

ภาพที่ 4.12 มุมมองจากถนนนครนคอกออกไปยังย่านธุรกิจบนถนนสายบุรี ซึ่งมีจุด
เชื่อมต่อกับชุมชนซึ่งสังเกตเห็นได้ว่าองค์ประกอบชุมชนจะมีขนาด
ที่แตกต่างไปจากภายในชุมชนในทุกด้าน ทั้งมวลอาคารที่วางกิจกรรม
และระบบการสัญจร

ภาพที่ 4.13 มุมมองทางถนนพหลุลง จะเห็นโกดังร้างซึ่งเป็นที่หมายตาที่เป็นบ้านบุดูหา
และบคบังทะเลสาบและภูเข (เขาเขียว) ที่สวยงามไป

ภาพที่ 4.14 โกดังที่ไม่ได้ใช้งานมีสภาพทรุดโทรม

ภาพที่ 4.15

มุมมองจากถนนนครใน มองไปสู่
ทะเลสาบ มีอาคารแบบโมเดิร์นเป็นที่
หมายตาอีกแห่งหนึ่ง

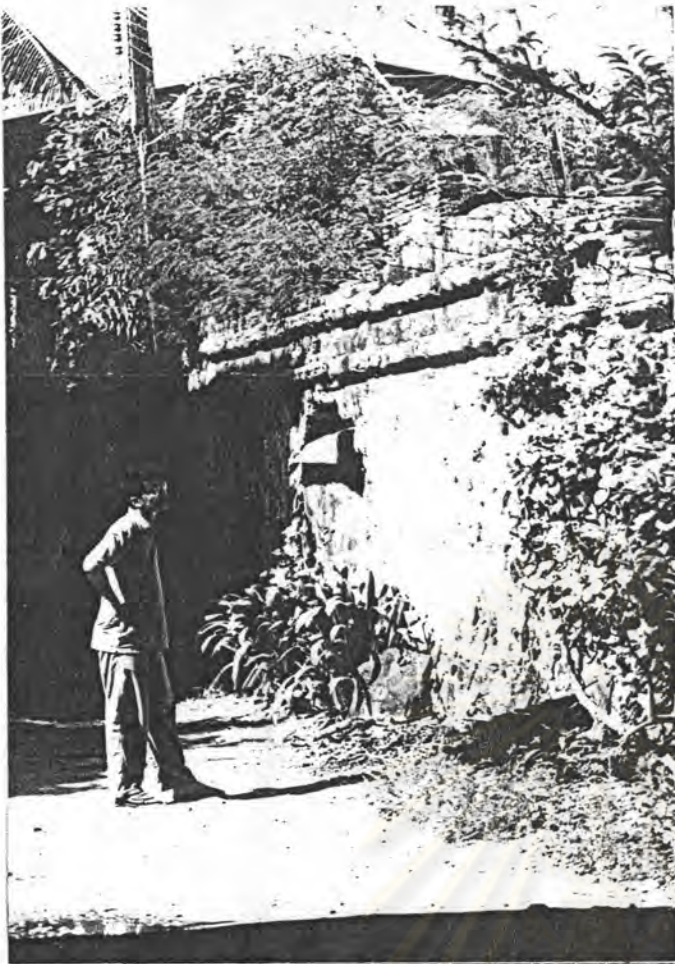
ภาพที่ 4.16 ปัญหาความต่อเนื่องของอาคารอันเนื่องจากอาคารที่มีรูปแบบเฉพาะตัวซึ่งจะมี
อาคารแบบสมัยใหม่สร้างปะปนอยู่

ภาพที่ 4.17 ปัญหาความทรุดโทรมของมวลอาคารบริเวณถนนนครนอก สังเกตเห็นอาคารแบบไทย และแบบจีนจะมีสภาพทรุดโทรมมาก ส่วนกิจกรรมและการสัญจรในบริเวณนี้ถือว่ามีความคึกคักอยู่มาก

ภาพที่ 4.18 ปัญหารูปแบบมวลอาคารสมัยใหม่ ที่มีองค์ประกอบอาคารไม่สอดคล้องกับมวลอาคาร ภายในพื้นที่ (ซ้ายสุด)

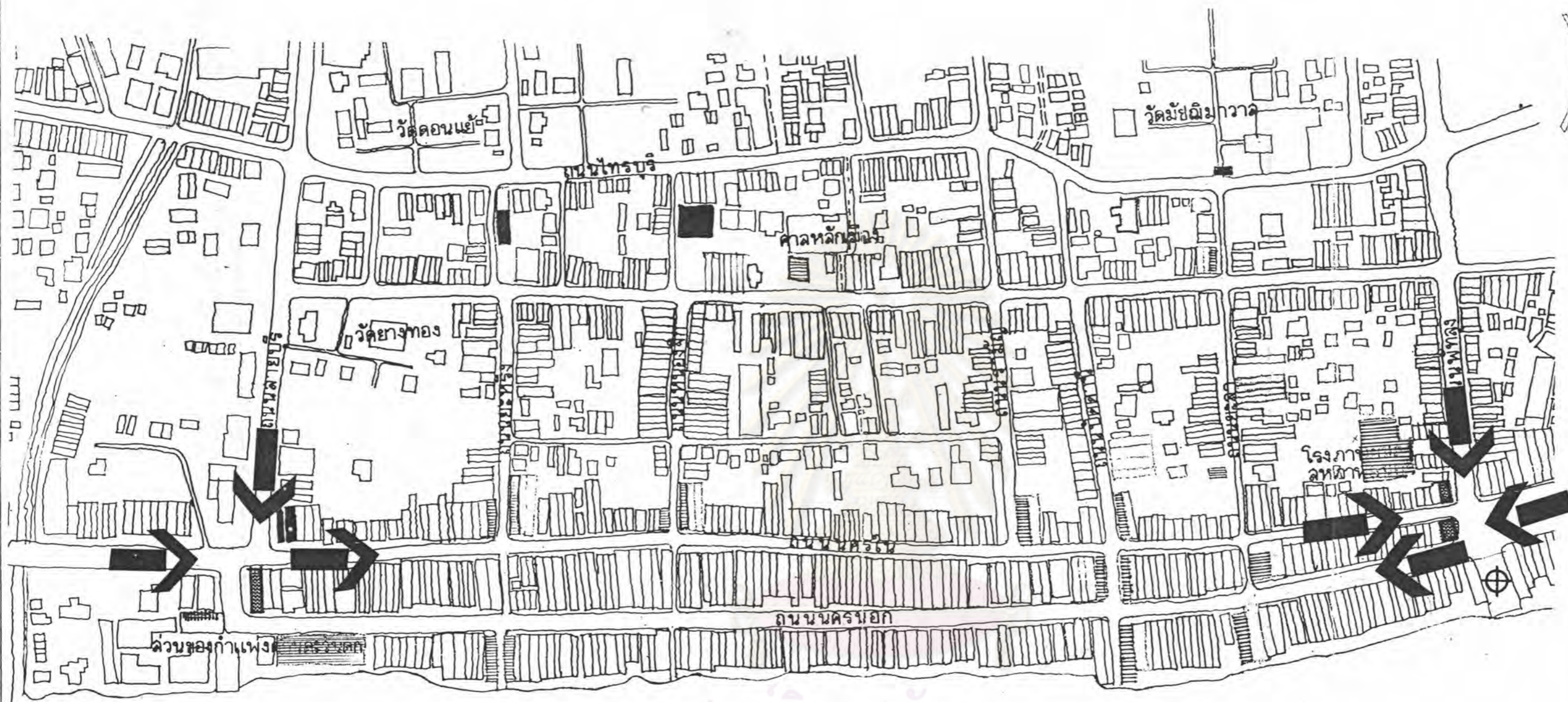

ภาพที่ 4.19

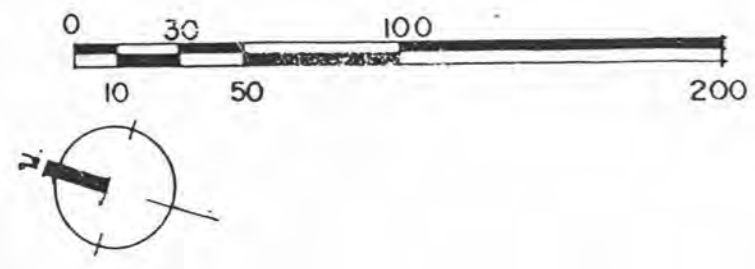
ซากกำแพงเมืองโบราณ ทั่วถนนนครนอก
ด้านทิศเหนือ

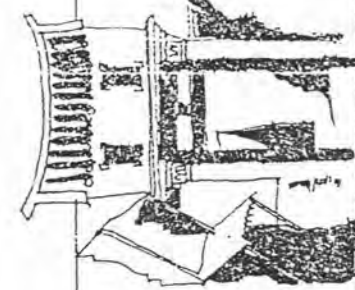
ภาพที่ 4.20 อาคารที่บริเวณทั่วถนนนครนอกด้านทิศเหนือ สร้างบดบังซากกำแพงเมือง
และใช้เป็นที่ทำกิจกรรมอุตสาหกรรมขนาดย่อม

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ทะเลสาบลงปลา

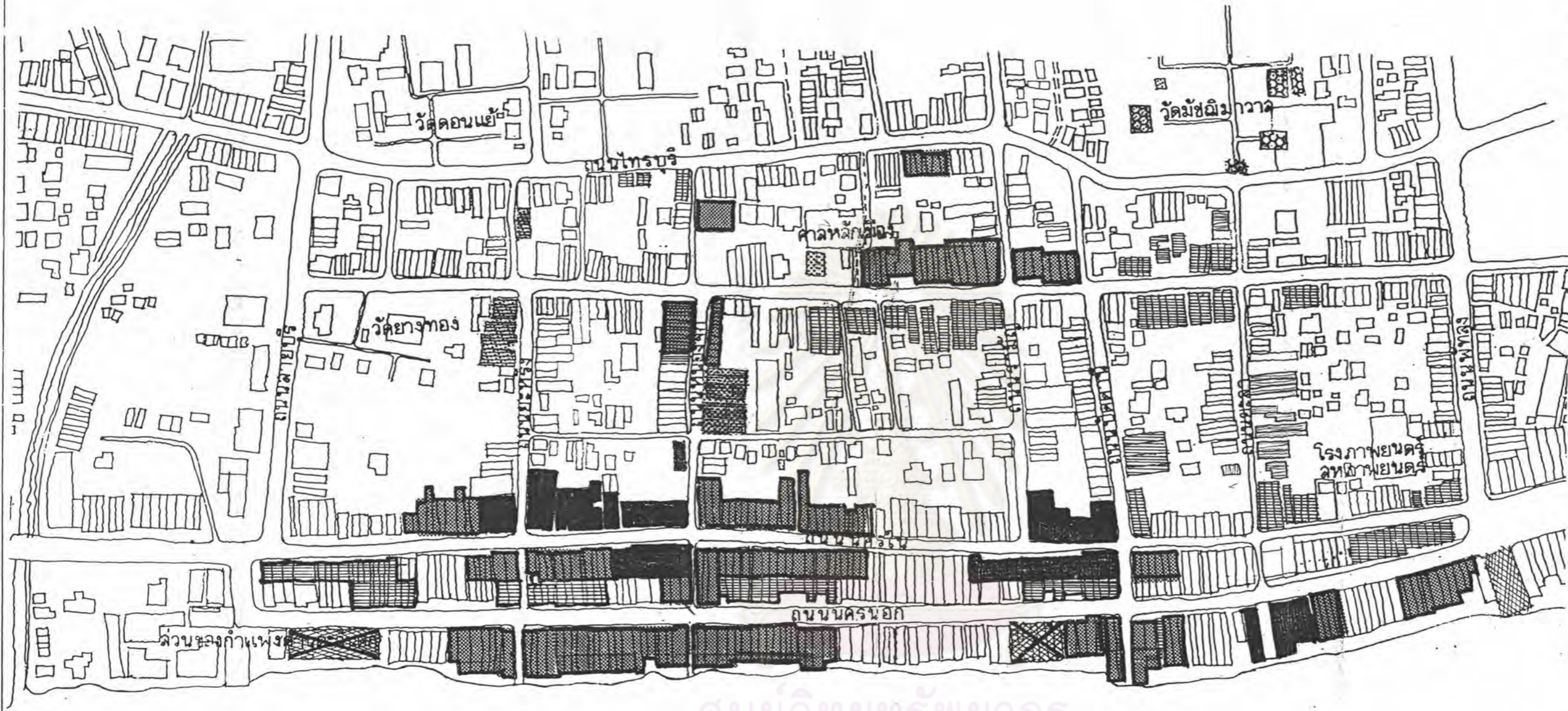
- สัญลักษณ์
- เส้นทางเข้าสู่พื้นที่
  - คุณภาพสูง
  - คุณภาพปานกลาง
  - คุณภาพต่ำ
  - คุณภาพต่ำมาก
  - ไม่มีคุณภาพ

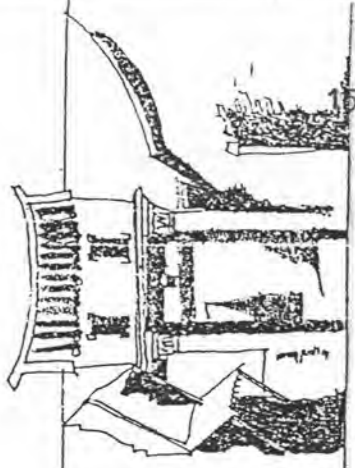
โครงการ การศึกษาองค์ประกอบชุมชนเมืองเก่าเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนา
 การศึกษาชุมชนย่านถนนนครนอก นครใน
 นางสาวดวงใจดี หังรัมย์
 อาจารย์ที่ปรึกษา ผ.ศ.ศุภวิทย์ ทายตะคุ
 ภาควิชาการวางผังเมืองและภูมิสถาปัตย์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2535
 แผ่นที่ 4.28
 แต่ง คุณภาพ MASS ทางด้านกายภาพ

ทิศเหนือ

มาตราส่วน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ทะเลสาบลงปลา

โครงการ การศึกษาองค์ประกอบชุมชนเมืองเก่าเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนา
สงขลา
กรณีศึกษาชุมชนย่านถนนนครนอก นครใน
นางสาวดวงตรงจิต หังรัมย์
อาจารย์ที่ปรึกษา ผ.ศ.ศุภวิ ทายตระกูล
ภาควิชาการวางผังนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2535
แผ่นที่ 4.29
แสดงคุณภาพความต่อเนื่องของมวลอาคาร

ทิศเหนือ

มาตราส่วน

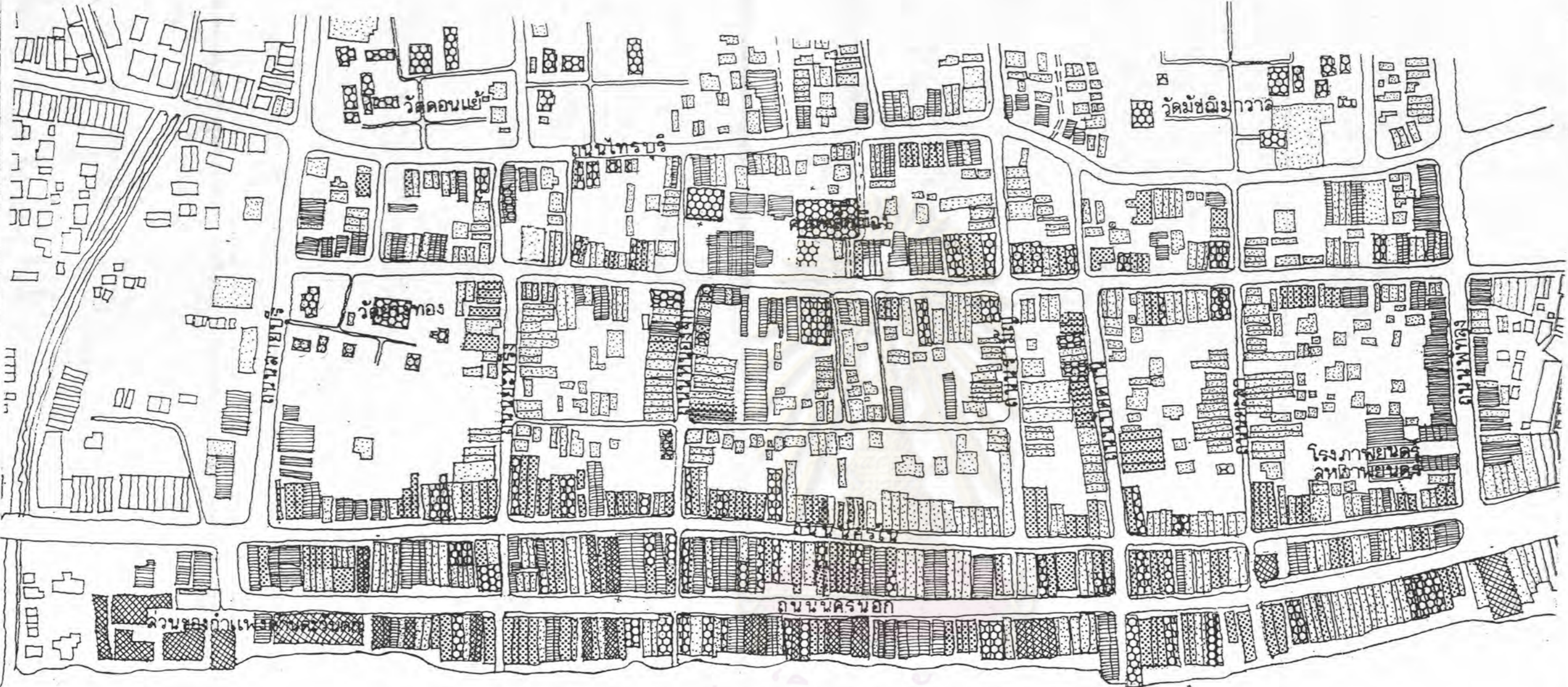
- การที่มีมวลอาคารสมัยใหม่ที่มีความสูงเกิน 3 ชั้น ปลูกสร้างขึ้นในหลายบริเวณ ลักษณะดังกล่าวหากปราศจากมาตรการควบคุมความสูงอาคารให้มีความเหมาะสมกับบริเวณ ก็จะมีผลให้เกิดปัญหาทางด้านคุณภาพการปิดล้อมในที่สุด

- อาคารสาธารณะประเภทท่าเรือสินค้าบน ถนนนครนอก ซึ่งสร้างติดถนนและต่อเนื่องกับอาคารตึกแถว เนื่องด้วยรายละเอียดขององค์ประกอบ และสีสรรที่แตกต่างจากบริเวณโดยรอบ จึงทำให้ดูขัดแย้งและขาดความต่อเนื่องกลมกลืนระหว่างมวลอาคารกับสภาพแวดล้อมโดยรอบไป (ดูภาพที่ 4.18 ประกอบ)

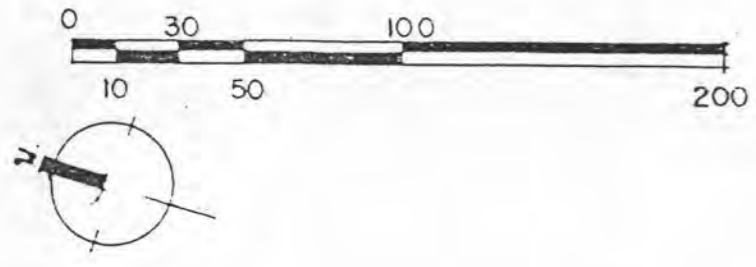
ค) คุณภาพทางด้านความหมายต่อชุมชน จากผลการศึกษาทางด้านพัฒนาการทางด้านประวัติศาสตร์ของชุมชน สามารถมองเห็นถึงองค์ประกอบชุมชนที่มีคุณค่าและความหมายต่อชุมชน ดังนั้นจึงนำมาเป็นข้อพิจารณาเพื่อประเมินคุณภาพมวลอาคารด้านความเหมาะสมของมวลอาคารที่มีผลต่อผู้อยู่อาศัยในพื้นที่

คุณภาพสูง	3	ได้แก่ อาคารที่มีความสำคัญทางด้านประวัติศาสตร์และมีกิจกรรมที่มีพัฒนาการอันก่อให้เกิดความหมายต่อชุมชนเป็นอย่างสูง
คุณภาพปานกลาง	2	ได้แก่ อาคารที่มีความสำคัญทางด้านประวัติศาสตร์และมีกิจกรรมที่มีพัฒนาการอันก่อให้เกิดความหมายต่อบุคคล
คุณภาพต่ำ	1	ได้แก่ อาคารที่มีกิจกรรมที่มีความหมายต่อชุมชน
คุณภาพต่ำมาก	0	ได้แก่ อาคารที่มีกิจกรรมที่มีความหมายต่อบุคคล
ไม่มีคุณภาพ	-1	ได้แก่ อาคารที่มีประโยชน์ใช้สอยใด ๆ

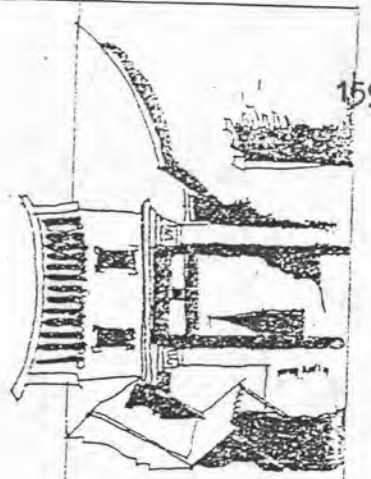
จากการประเมินคุณภาพทางด้านความหมายต่อชุมชน พบว่า มวลอาคารที่มีคุณภาพสูงได้แก่ วัดและศาลเจ้า จะกระจายตัวอยู่บนถนนนางงามและไทรบุรีเป็นส่วนใหญ่ ส่วนอาคารที่มีคุณภาพปานกลางได้แก่ ตึกแถวร้านค้า บริเวณถนนนครใน นครนอก และถนนนางงามตามลำดับ อาคารที่มีคุณภาพต่ำได้แก่ ร้านค้า โรงเรียน สมาคม ส่วนใหญ่ จะอยู่ที่บริเวณถนนนางงาม อาคารที่มีคุณภาพต่ำมากได้แก่ ตึกแถวและบ้านเรือนที่อยู่อาศัย จะกระจายตัวอยู่ไปทั้งบริเวณ และมีอยู่เป็นจำนวนมากที่สุด ส่วนอาคารที่ไม่มีการใช้สอยได้แก่ โกดังริมหัวถนนนครนอก ทางด้านติดกับถนนพหลุลง (ดูแผนที่ 4.30 ประกอบ)

ทำเลลาปลงชลา

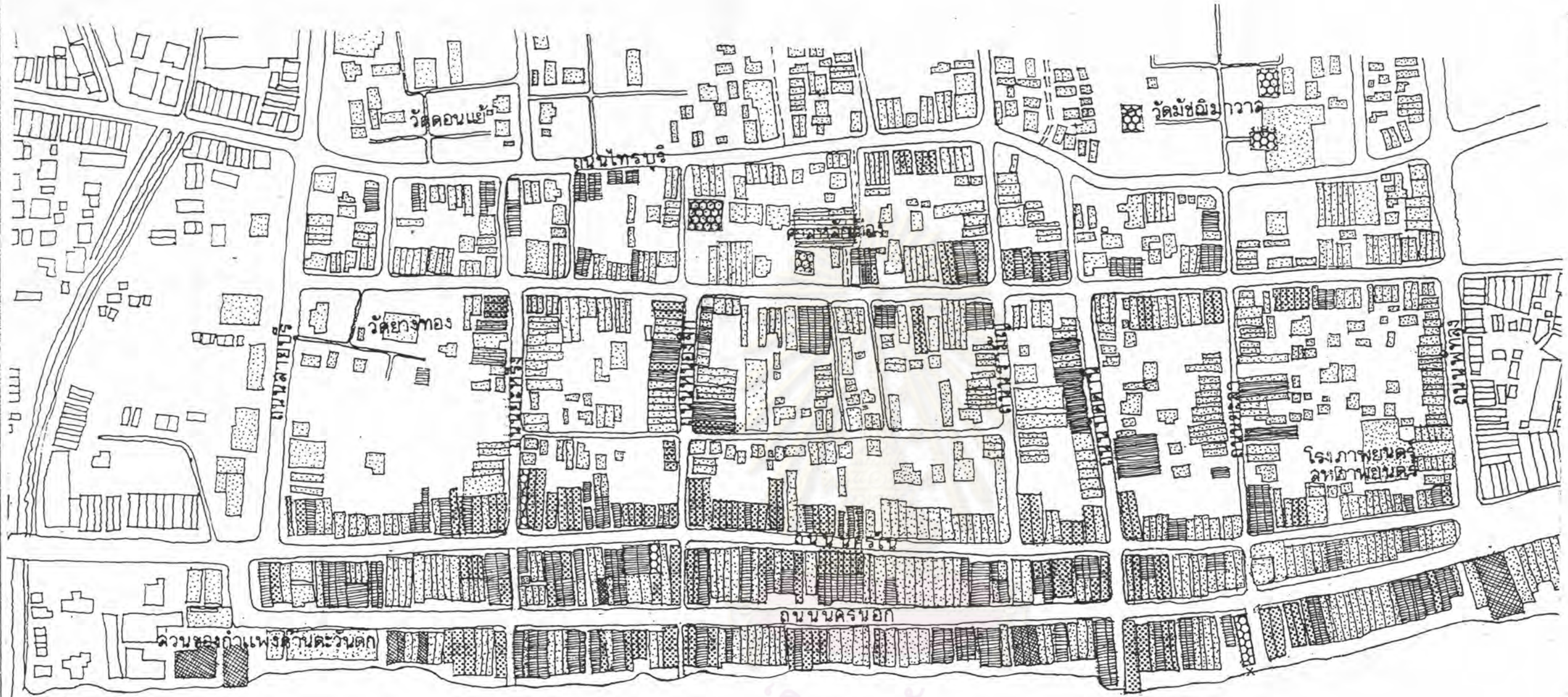
- คุณภาพสูง
- คุณภาพปานกลาง
- คุณภาพต่ำ
- คุณภาพต่ำมาก
- ไม่มีคุณภาพ

โครงการ การศึกษาองค์ประกอบชุมชนเมืองเก่าเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนา
 การมีศึกษาชุมชนย่านถนนนครนอก นครใน
 สงขลา
 อาจารย์ที่ปรึกษา ผศ.ศุภณัฐ ทายตะคุ
 อธิการบดีมหาวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2535
 แต่ง 4.30
 แต่ง คุณภาพ มรร

ทิศเหนือ

หน้า

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ทะเลสาบสงขลา

- คุณภาพสูง
- คุณภาพปานกลาง
- คุณภาพต่ำ
- คุณภาพต่ำมาก
- ไม่มีคุณภาพ

โครงการ การศึกษาองค์ประกอบชุมชนเมืองเก่าเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนา
สงขลา
นางสาวตรึงจิต หิรัญรัมย์ อาจารย์ที่ปรึกษา ผ.ศ.คุณวิฑูรย์ ทยาศาสตร์
ภาควิชาการวางผังเมืองและนิเวศวิทยา คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2535
แผ่นที่ 4.31
แสดง ลูบคุณภาพมวลอาคาร

ทิศเหนือ
ภาคใต้

สรุปผลการวิเคราะห์และประเมินคุณภาพทางด้านมวลาอาคาร

- มวลาอาคารที่มีคุณภาพสูง จะอยู่ที่บริเวณถนนนครในเป็นส่วนใหญ่ ศาลเจ้าบนถนนนางงาม อันดับรองลงไปจะเป็นมวลาอาคารบนถนนนครนอก ถนนหนองจิก นอกจากนี้มวลาอาคารที่อยู่บนถนนนางงาม ถนนสายย่อย ตลอดไปจนถึงถนนไทรบุรีจะมีคุณภาพต่ำและต่ำมากตามลำดับ (ดูแผนที่ 4.31 ประกอบ)

- จุดที่เป็นปัญหา ได้แก่ (ดูแผนที่ 4.32 ประกอบ)

1) ปัญหาความทรุดโทรมของอาคารแบบไทย จีน บนถนนนครนอก นครใน ยะหริ่งและหนองจิก ซึ่งทรุดโทรมเนื่องมาจากความเก่าแก่และการใช้งานที่ไม่เหมาะสม นอกจากนี้ยังมีมวลาอาคารประเภทโกดัง โรงกลึง ที่ไม่มีคุณค่าทางสถาปัตยกรรมแก่ประการใด และยังมี ความทรุดโทรม ซึ่งส่วนใหญ่อยู่บนถนนนครนอก (ดูภาพที่ 4.17, 4.19, 4.20 ประกอบ)

2) ปัญหาความต่อเนื่องของมวลาอาคาร ได้แก่การที่มีมวลาอาคารที่มีรูปแบบเฉพาะและไม่มีรูปแบบสร้างปะปนกัน ก่อให้เกิดความไม่ต่อเนื่องทางด้านรูปแบบทางสถาปัตยกรรมเท่าที่ควร ปัญหาจากการที่มวลาอาคารมีการถอยร่น หรือรื้อถอนไปบางส่วน ปัญหาเหล่านี้เกิดขึ้นทั่วทั้งบริเวณ โดยเฉพาะบนถนนนครนอก นครใน (ดูภาพที่ 4.18 ประกอบ)

3) ปัญหาความไม่ต่อเนื่องอันเนื่องจากการที่อาคารมีสภาพทรุดโทรม ได้แก่ บริเวณถนนนครนอก ซึ่งมีโกดังเก่า, โรงกลึง หรือแม้แต่อาคารแบบจีนหรือแบบไทย ซึ่งมีสภาพทรุดโทรมมากจนต้องล้อมสังกะสีไว้ เป็นต้น

2.2 ที่ว่าง (Urban space)

ที่ว่างของชุมชนมีลักษณะเฉพาะที่มีคุณค่า ทั้งที่เป็นธรรมชาติที่แวดล้อมชุมชน และที่ว่างที่เป็นทางสัญจรกับที่ว่าง ถ้าใช้ประกอบกิจกรรมตามความเชื่อ ที่ว่างดังกล่าวสามารถวิเคราะห์ในหัวข้อต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

2.2.1 ประเภทของที่ว่าง แบ่งได้เป็น 2 ประเภท (ดูแผนที่ 4.33 ประกอบ)

1) ที่ว่างตามธรรมชาติ (Open space) ได้แก่ ธรรมชาติที่ล้อมรอบตัวเมือง หรือแทรกอยู่ในตัวเมือง ได้แก่ ทะเลสาบสงขลา อันเป็นที่ว่างที่มีความงามและมีคุณค่าเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน ตลอดจนเป็นบริเวณที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์

2) ที่ว่างภายในเมือง (Urban space) ได้แก่ ที่เว้นว่างที่เกิดจากการปิดล้อมของมวลอาคารภายในเมือง

2.2.2 ประเภทของที่ว่างตามรูปร่างที่ว่างภายในชุมชนย่านถนนนครนอก นครใน สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่

1) ที่ว่างแบบทางยาว (Corridor space) ได้แก่ ที่ว่างที่มีลักษณะเป็นแนวยาว เกิดจากการปิดล้อมของมวลอาคารหรือมวลธรรมชาติ มีลักษณะเป็นแถวเรียงรายอย่างต่อเนื่อง ตัวอย่างของที่ว่างแบบทางเดินภายในชุมชน ได้แก่ ที่ว่างในรูปแบบของถนน ได้แก่ ถนนนครนอก นครใน ไทรบุรี และนางงาม นอกจากนี้ยังมีถนนสายย่อยที่เชื่อมโยงถนนสายสำคัญให้เป็นโครงข่ายตาตาราง ได้แก่ ถนนยะหริ่ง หนองจิก รามัญ ปัตตานีและถนนยะลานนอกจากนี้ยังมีที่ว่างที่เป็นซอยแยกจากถนนนครนอกลงสู่ที่ว่างที่เป็นธรรมชาติ ได้แก่ ทะเลสาบสงขลา

2) ที่ว่างแบบปิดล้อม (Enclose space) ได้แก่ ที่ว่างที่เกิดจากการปิดล้อมของมวลอาคารหรือธรรมชาติ อย่างน้อย 3 ด้าน ทำให้ที่ว่างที่เกิดขึ้นมีลักษณะเป็นกึ่งส่วนตัวมากขึ้น ที่ว่างแบบปิดล้อม ได้แก่ ที่ว่างหน้าศาลหลักเมือง หน้าศาลเจ้าจีน หน้าโรงพยาบาลนต ได้แก่ โรงพยาบาลหลักเมืองและโรงพยาบาลนตสหภาพนต นอกจากนี้ยังมีที่ว่างในบริเวณวัดเก่าแก่ทั้ง 4 วัด ที่ว่างในบริเวณบ้านพักอาศัยและที่ว่างด้านหลังตึกแถว

2.2.3 ประเภทของที่ว่างตามลักษณะการใช้สอย สามารถแบ่งได้เป็น 5 ประเภทดังนี้ คือ

1) พื้นที่โล่งบริเวณโถงทางเข้า (Entry foyer system) หมายถึง จุดที่เชื่อมต่อระหว่างพื้นที่ส่วนบุคคลกับพื้นที่สาธารณะ มีลักษณะเป็นพื้นที่กึ่งสาธารณะ ได้แก่ โถงด้านหน้าตึกแถว ลานหน้าบ้านพักอาศัย โรงเรียน ศาลเจ้า

2) พื้นที่ว่างระหว่างกลุ่มอาคาร (Inner block void) หมายถึง พื้นที่โล่งที่มีลักษณะเป็นพื้นที่กึ่งพื้นที่ส่วนบุคคล ที่มีการใช้สอยเพื่อการพักผ่อน ทำกิจกรรม ได้แก่ ที่ว่างระหว่างตึกแถว ที่ว่างภายในวัด

3) พื้นที่โล่งที่เป็นระบบสัญจรหลักและจัดรัส (Primary network of street & square) หมายถึง ที่โล่งที่มีลักษณะเป็นสาธารณะ ที่ใช้เพื่อการสัญจร เป็นพื้นที่โล่งเพื่อแสดงขอบเขตของแต่ละบริเวณ

4) สวน (Garden) หมายถึง ที่โล่งที่เป็นศูนย์กลางที่ยังคงมีความเป็นธรรมชาติภายในเมือง

5) แนวพื้นที่เปิดโล่ง (Linear open space system)

หมายถึงแนวชายฝั่ง ที่ก่อให้เกิดแนวขอบของพื้นที่ ได้แก่ ชายฝั่งทะเลสาบสงขลา ซึ่งเป็นขอบเขตที่สำคัญของชุมชน

ที่ว่างเหล่านี้จะมีลักษณะเป็นพื้นที่สาธารณะ และกึ่งสาธารณะ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ก่อให้เกิดประโยชน์ใช้สอยต่อชุมชน (ดูแผนที่ 4.34 ประกอบ)

จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบที่ว่างกับประโยชน์ใช้สอย พบว่าภายในชุมชนย่านถนนนครนอกและนครใน จะมีที่ว่างอยู่ 2 ประเภท ได้แก่ ที่ว่างแบบทางยาว (Corridor Space) และที่ว่างแบบเป็นห้อง (Enclose space) โดยที่ว่างประเภทแรกจะใช้ประโยชน์เพื่อการสัญจร ตลอดจนการใช้ประโยชน์เพื่อเป็นส่วนติดต่อด้านหน้าอาคาร อันได้แก่ ที่ว่างบนถนนสายนครนอก ถนนสายนครใน ถนนนางงามและถนนไทรบุรี รวมทั้งถนนสายย่อย โดยที่ที่ว่างบริเวณถนนนางงามจะมีประโยชน์ใช้สอยที่หลากหลายอยู่พอสมควร คือในเวลากลางวันจะใช้ประโยชน์เพื่อการสัญจร และกลางคืนจะถูกใช้เป็นที่ขายอาหารริมทาง โดยมีรถเข็นขายอาหารอยู่ทั่วไป ที่ว่างแบบทางยาว (Corridor space) ที่ไม่มีประโยชน์ใช้สอย ได้แก่ ช่องทางระหว่างตึกแถวทางลงทะเลสาบ ส่วนที่ว่างแบบปิดล้อม (Enclose space) จะเป็นที่ว่างที่มีทั้งที่มีประโยชน์ใช้สอยได้แก่ ที่ว่างหน้าศาลเจ้า ที่ว่างหน้าโรงพยาบาล ที่ว่างภายในโรงเรียน ภายในวัด และแบบที่ไม่มีประโยชน์ใช้สอย ได้แก่ ที่ว่างด้านหลังตึกแถว หรือที่ว่างระหว่างวัดกับตึกแถว ที่ว่างระหว่างอาคาร โดยที่ที่ว่างบริเวณหน้าศาลเจ้า บนถนนนางงามจะมีการใช้ประโยชน์ที่หลากหลาย คือในเวลาเช้าใช้เป็นที่ขายอาหารและเป็นสนามเด็กเล่น ส่วนในเวลากลางคืนเป็นสถานที่แสดงมหรสพในโอกาสสำคัญ

2.2.4 ความสัมพันธ์ระหว่างที่ว่างกับมวลอาคาร จากข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างมวลอาคารปกคลุมดินกับที่ว่างที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ทำให้ได้ข้อสรุปที่เกี่ยวกับที่ว่างภายในชุมชนดังนี้ จากการสำรวจเพื่อหาปริมาณอาคารปกคลุมดินเปรียบเทียบกับพื้นที่ชุมชน ทำให้ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับค่า OSR (Open space ratio) ว่า ทางฝั่งตะวันตก บริเวณถนนนครนอก นครใน มีค่า OSR ประมาณร้อยละ 45 และทางตะวันออก บริเวณถนนนางงาม ไทรบุรี มีค่า OSR ประมาณร้อยละ 75 จากข้อมูลสรุปได้ว่า พื้นที่ว่างทางฝั่งตะวันตกมีจำนวนน้อยกว่าทางฝั่งตะวันออก เนื่องจากพื้นที่ว่างทางฝั่งตะวันตก มีเพียงที่เว้นว่างเพื่อการสัญจรเท่านั้น ส่วนทางฝั่งตะวันออกมีที่เว้นว่างด้านหลังตึกแถวและที่เว้นว่างโดยรอบอาคารเดี่ยว ซึ่งมีในอัตราส่วนที่สูง แต่เนื่องจากที่เว้นว่างมีลักษณะกระจายตัว และถูกบดบังด้วยมวลตึกแถว ทำให้

ไม่อาจจะรับรู้ได้ และเมื่อดูจากภาพรวมของพื้นที่โล่งภายในชุมชน พบว่ามีค่า OSR ประมาณร้อยละ 65 นับว่ามีจำนวนไม่น้อย แต่เนื่องจากส่วนใหญ่เป็นที่ว่างส่วนบุคคล ซึ่งไม่อาจจะรับรู้ได้ จึงทำให้ที่ว่างของชุมชนมีจำนวนน้อย โดยที่มีลักษณะเป็นทางสัญจรเป็นส่วนใหญ่

2.2.5 ลักษณะการปิดล้อมของที่ว่าง ลักษณะการปิดล้อมของที่ว่างภายในชุมชน จะเป็นลักษณะที่พบเห็นได้ในย่านเมืองเก่า คือที่ว่างเพื่อการสัญจรขนาดเล็ก และที่ว่างเพื่อการประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อและที่ว่างประเภทอื่น ๆ จากการศึกษาส่วนใหญ่เป็นอัตราส่วนการปิดล้อมของที่ว่างภายในชุมชน พบว่า (ดูแผนที่ 4.35 และดูภาพประกอบหน้าถัดไป)

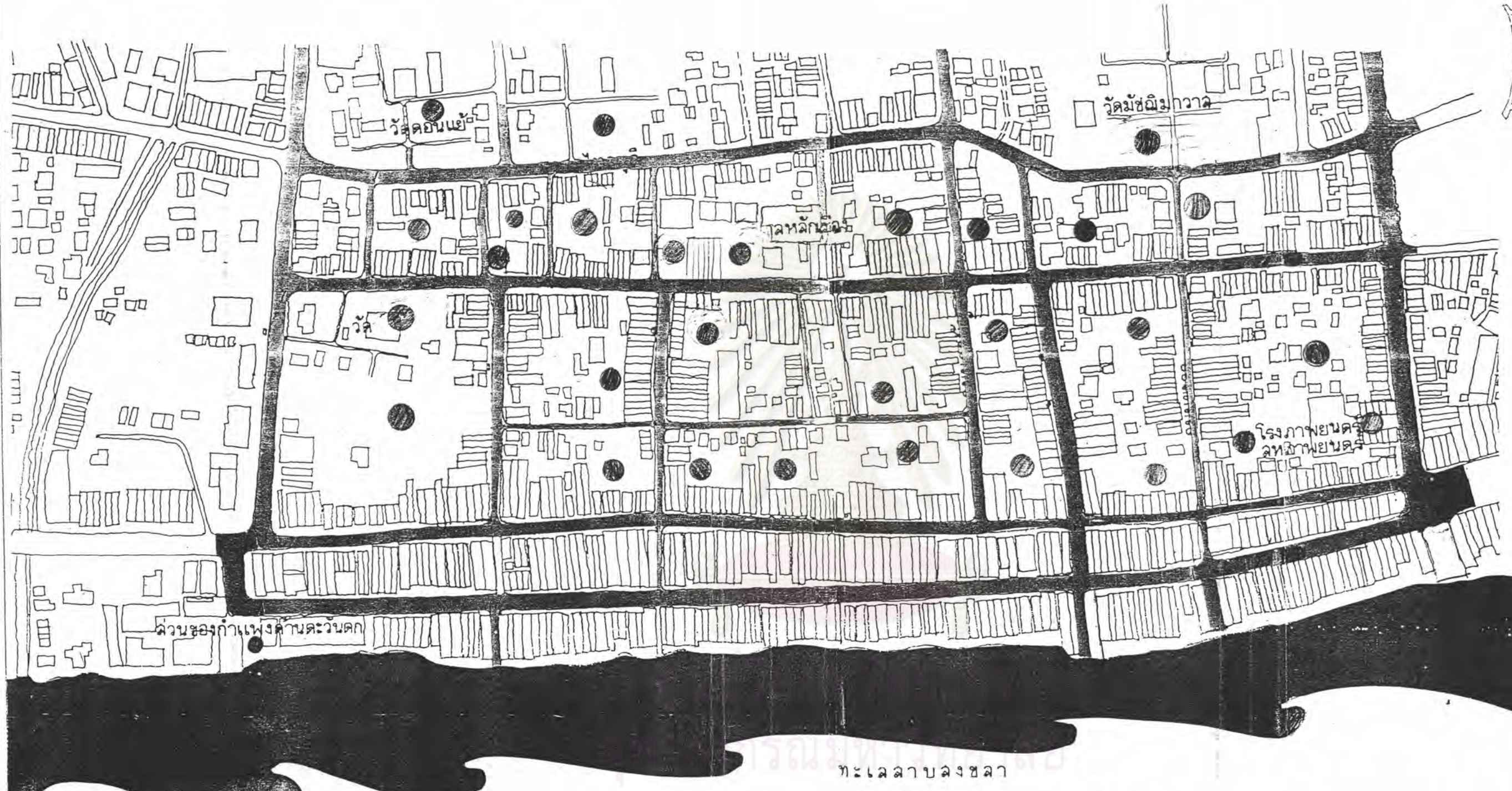
1) ถนนนครนอก บริเวณหัวถนนมีการปิดล้อมค่อนข้างสูงเนื่องจากบางช่วงเป็นที่ตั้งของอาคารสูง 3 ชั้น แต่ส่วนใหญ่จะมีการปิดล้อมพอควรลักษณะการปิดล้อมดังกล่าวจะทำให้สามารถเห็นรายละเอียดขององค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมและมวลอาคารไปพร้อมๆ กัน

2) ถนนนครใน จะมีการปิดล้อมที่ค่อนข้างสูงในช่วงหัวและท้ายถนนอันเป็นที่ตั้งของอาคารสมัยใหม่สูง 3 ชั้นขึ้นไป ทำให้เกิดความรู้สึกที่ค่อนข้างเป็นซอก แต่โดยทั่วไปก็เป็นการปิดล้อมพอประมาณ ด้วยขนาดถนนที่แคบกว่าถนนนครนอก การปิดล้อมดังกล่าวจะทำให้เห็นรายละเอียดขององค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม ซึ่งส่วนใหญ่ในบริเวณนี้ยังคงมีลักษณะเฉพาะตัวเรียงรายอยู่อย่างต่อเนื่อง หนาแน่นและเห็นได้ชัดเจนกว่าในถนนนครนอก

3) ถนนนางงาม ส่วนใหญ่มีการปิดล้อมในระดับปานกลาง เช่นเดียวกับถนนนครใน โดยมีที่ว่างแบบปิดล้อมมาเชื่อมต่อกับถนนหลายจุด เช่นวัดและศาลเจ้า ลักษณะดังกล่าวอาจมีส่วนทำให้การปิดล้อมของถนนขาดความต่อเนื่อง ไปบ้าง ซึ่งสามารถแก้ไขได้โดยการเพิ่มองค์ประกอบที่ช่วยทำให้เกิดความต่อเนื่อง อาทิเช่น แนวกระดางต้นไม้ แนวรั้วเตี้ย

4) ถนนไทรบุรี จะมีการปิดล้อมในระดับต่ำมาก เนื่องจากเป็นแนวรั้วของวัดจำนวนถึง 3 วัด เรียงรายเกือบตลอดแนว ซึ่งแนวรั้วจะมีความสูงเพียง 2.00 เมตรเท่านั้น ส่วนในช่วงกลางของถนนจะมีอัตราส่วนการปิดล้อมสูงขึ้นบ้าง เนื่องจากเป็นแนวอาคารตึกแถวร้านค้า ซึ่งสูง 2-3 ชั้น สลับกับแนวรั้วอาคารบ้านเรือน จะเห็นได้ว่าการปิดล้อมบนถนนสายนี้จะมีลักษณะที่ต่างไปจากบริเวณอื่น ๆ นอกจากนี้การที่มวลอาคารบนถนนสายนี้ แทบจะไม่หลงเหลืออาคารที่มีรูปแบบเฉพาะตัวเหลืออยู่ ลักษณะดังกล่าวเป็นเสมือนเขตสิ้นสุดของอาคารบริเวณพื้นที่ชุมชนเมืองเก่า

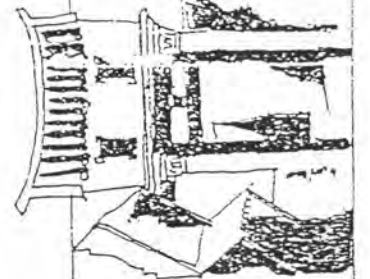
5) ถนนสายย่อย ได้แก่ถนนที่ทำหน้าที่เชื่อมโยงถนนสายหลักของชุมชน มีทั้งหมด 5 สาย ได้แก่ถนนยะหริ่ง ถนนหนองจิก ถนนรามัญ ถนนปิตตานี และถนนยะลา

ทะเลสาบลงปลา

สัญลักษณ์

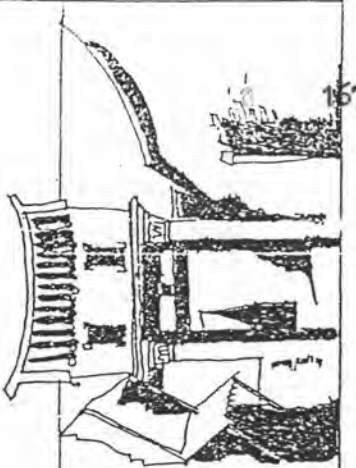
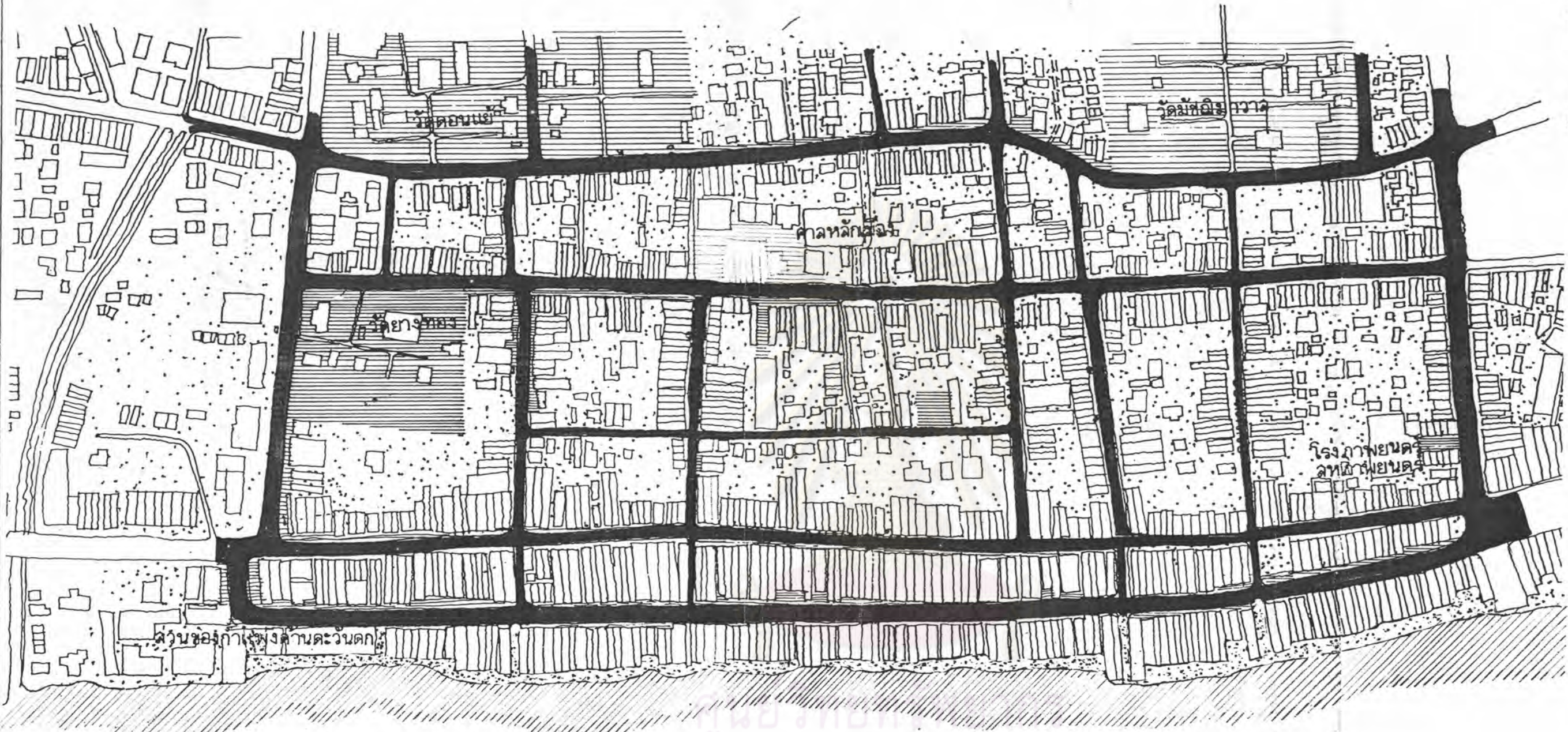
- ที่ว่างตามธรรมชาติ
- ที่ว่างในชุมชน

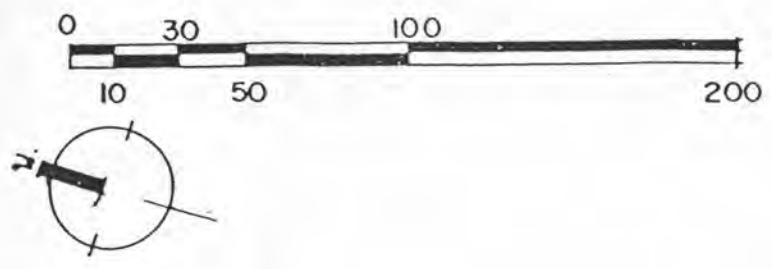
โครงการ การศึกษาองค์ประกอบชุมชนเมืองเก่าเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนา
 สงขลา
 อาจารย์ที่ปรึกษา ผ.ศ.ศุภวิทย์ ทายตะคุ
 ภาควิชาการวางผังเมืองและภูมิสถาปัตย์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2535
 แผ่นที่ 4.33

ทิศเหนือ

มาตราส่วน

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ทะเลสาบสงขลา

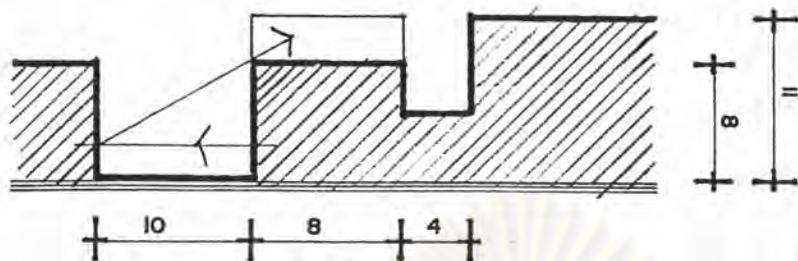
- ที่ว่างเพื่อการสัญจร
- ◐ ที่ว่างเพื่อการประกอบกิจกรรม
- ที่ว่างที่ไม่มีประโยชน์ใช้สอยชัดเจน
- ◑ แนวที่ว่างตามธรรมชาติ

โครงการ การศึกษาองค์ประกอบชุมชนเมืองเก่าเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนา
การศึกษาร่วมชุมชนนันทราอนุภ นครใน
วัดมเหยงคณ์ จังหวัดสงขลา
ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2535
แผ่นที่ 4-34

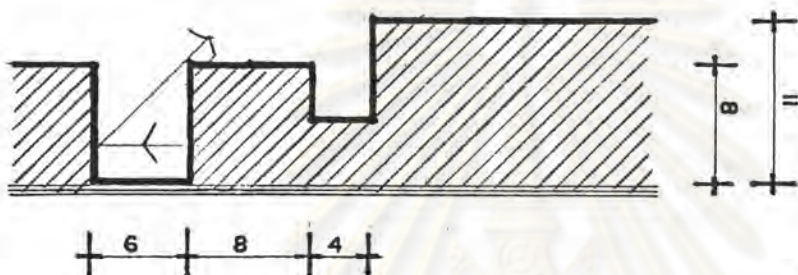
ทิศเหนือ
ภาคกลาง

รูปตัดและลดอัตราส่วนโดยเฉลี่ยของลักษณะการปิดล้อมที่วางภายในชุมชนเมืองเก่า

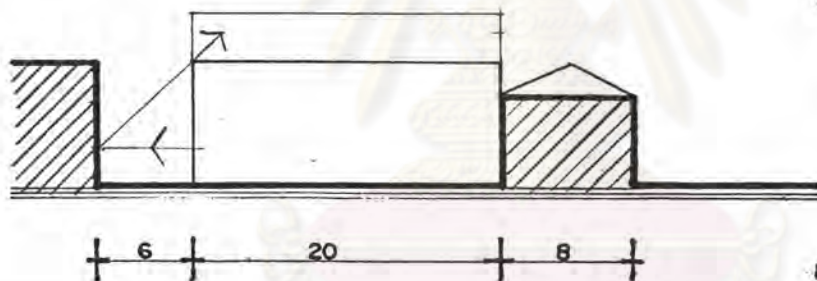
ย่านถนนนครนอก - นครใน

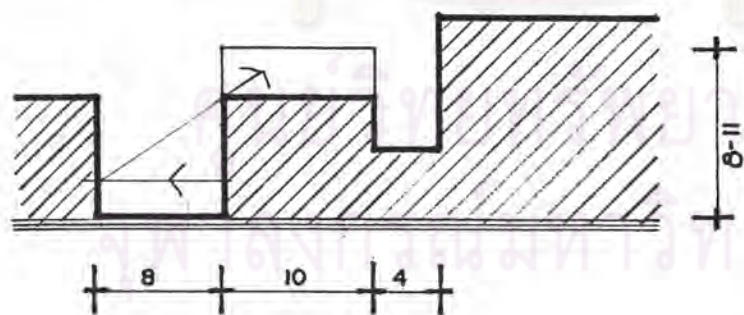
ถนนนครนอก
อัตราส่วนการปิดล้อม 1 : 0.6

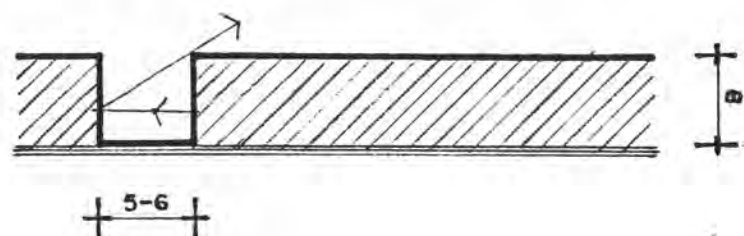
ถนนนครใน - ถนนนางงาม
อัตราส่วนการปิดล้อม 1 : 1.5

ถนนนางงามบริเวณหน้าศาลเจ้า
อัตราส่วนการปิดล้อม 3 : 1

ถนนไทโรบุรี
อัตราส่วนการปิดล้อม 1 : 0.8

ถนนฉายช้อย
อัตราส่วนการปิดล้อม 1 : 0.9

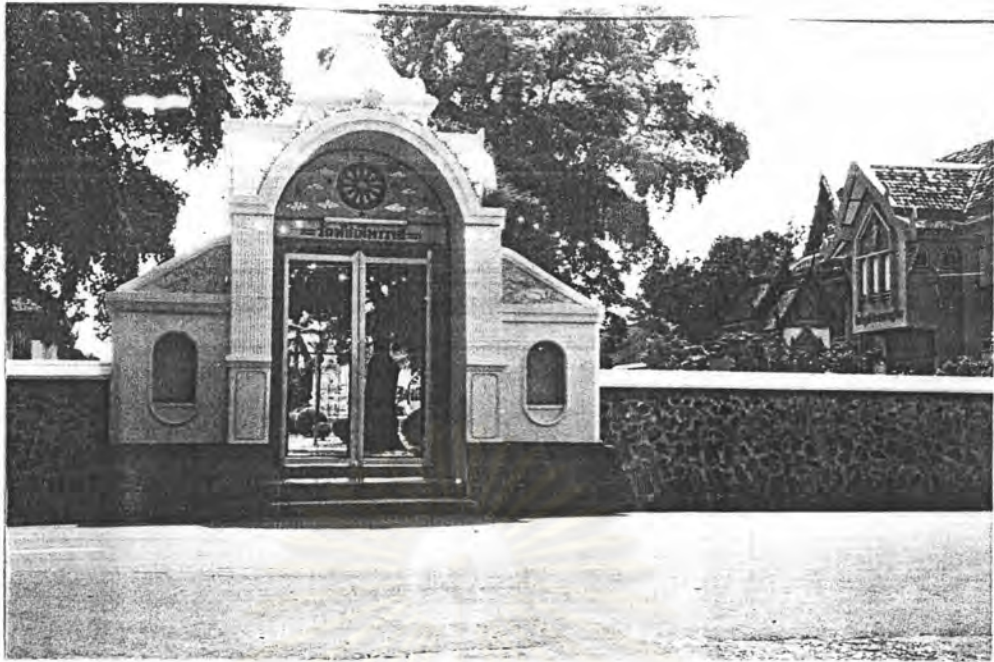

ภาพที่ 4.21 สัดส่วนการปิดล้อมที่วางภายในชุมชน จะมีลักษณะแบบเมืองเก่า
คือสัดส่วนค่อนข้างสูง

ภาพที่ 4.22 การปิดล้อมที่วางภายในถนนบางงาม ซึ่งมีสัดส่วนค่อนข้างสูง
และต่อเนื่องกันเกี่ยวกับถนนนครใน

ภาพที่ 4.23 หน้าประตูวัดกลาง เป็นสิ่งก่อสร้างที่ได้รับอิทธิพลจีนและยุโรป
ขนาดชุมชนประจุมิลักษณะเขียน HEROIC SCALE

ภาพที่ 4.24 ศาลาการเปรียญวัดกลาง เป็นอาคารที่ได้รับอิทธิพลจีน ทาง
ซ้ายมือเป็นโบสถ์แบบไทยภาคกลาง สังเกตอาคารมีสัดส่วนแบบ
HEROIC SCALE

ลักษณะการปิดล้อมของที่ว่างบนถนนสายย่อยส่วนใหญ่จะไม่ต่อเนื่อง ชัดเจน เหมือนถนนสายหลัก เนื่องจากส่วนใหญ่มีทั้งตึกแถวและบ้านพักอาศัยประกอบกัน เฉพาะที่ปลายถนนหนองจิก ยะหริ่ง และยะลา จะมีการปิดล้อมในลักษณะแบบ Enclose space อยู่ด้วย เนื่องจากมีศาลเจ้าและประตูวัดมีชฎีมาวางส เป็นสถาปัตยกรรมสำคัญ และมีลักษณะพิเศษตั้งอยู่ ฉะนั้นจึงจำเป็นต้องรักษาคุณภาพการปิดล้อมบนถนนสายดังกล่าวไว้ ส่วนถนนสายอื่น ๆ ก็ควรจะรักษาระดับการปิดล้อมให้มีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกับลักษณะการปิดล้อมส่วนใหญ่ในบริเวณใกล้เคียง

ผลจากการวิเคราะห์ พบว่าการปิดล้อมภายในชุมชนเมืองเก่า ถนนนครนอก นครใน มีลักษณะพิเศษเฉพาะตัวด้วยสัดส่วนของการปิดล้อมที่ค่อนข้างสูงบนถนนนครนอก และสูงบนถนนนครในและถนนางงาม ซึ่งลักษณะดังกล่าวมีผลให้เกิดบรรยากาศและมุมมองที่สามารถเห็นรายละเอียดและมวลอาคารประกอบกันไป ซึ่งผลสรุปดังกล่าวจะเป็นแนวทางในการเสนอมาตรการควบคุมและส่งเสริม เพื่อให้สามารถดำรงรักษาคุณค่าทางด้านเอกลักษณ์ของมวลอาคารและการปิดล้อมในพื้นที่ศึกษาต่อไป

จุดที่เป็นปัญหา ผลจากการวิเคราะห์พบว่า

- การที่มีอาคารสมัยใหม่สร้างขึ้นแทรกกระหว่างแนวอาคารตึกแถวเดิมทั้งในบริเวณถนนสายหลักและถนนสายย่อย และมีการถอยร่นเข้าไปจากแนวอาคารตึกแถวเดิม ซึ่งหากไม่มีการควบคุม จะทำให้สูญเสียการปิดล้อมของที่ว่างแบบดั้งเดิมไป และมวลอาคารจะขาดความต่อเนื่อง ไปในที่สุด

- บริเวณถนนสายย่อย มีแนวอาคารที่ไม่ต่อเนื่องทำให้การปิดล้อมไม่สม่ำเสมอ ลักษณะดังกล่าวควรได้รับการแก้ไข โดยเฉพาะที่ว่างบริเวณถนนหนองจิก ยะหริ่ง และถนนยะลา ซึ่งมีสถาปัตยกรรมสำคัญและมีรูปแบบพิเศษตั้งอยู่

- การสร้างอาคารสมัยใหม่ที่มีความสูงเกิน 3 ชั้น แทรกอยู่ในมวลอาคารที่มีความสูง 1 และ 2 ชั้น โดยเฉพาะบนถนนนครนอกและนครใน ลักษณะดังกล่าวหากมีการก่อสร้างอาคารสมัยใหม่ โดยไม่มีการจำกัดความสูงจะทำให้เกิดผลเสียทางด้านคุณภาพของการปิดล้อมไปในที่สุด

2.2.6 ขนาดและสัดส่วนของที่ว่าง (Scale) ได้แก่ การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง

2.2.6.1 สัดส่วนที่ว่างกับมนุษย์

2.2.6.2 สัดส่วนที่ว่างกับอาคารแวดล้อม

2.2.6.1 สัดส่วนที่ว่างกับมนุษย์ เมื่อพิจารณาจากระยะการมองของมนุษย์ ทำให้สามารถแบ่งประเภทของที่ว่างในชุมชนได้เป็น 2 ประเภท คือ

- ที่ว่างขนาดเล็ก (Intimate space) ได้แก่ บริเวณที่ว่างที่มีระยะห่างจากที่ว่างถึงสิ่งปิดล้อม ไม่เกิน 24 เมตร ได้แก่บริเวณที่ว่างหน้าศาลหลักเมือง ศาลเจ้าจีน โรงภาพยนตร์ โรงเรียน ที่ว่างของถนนซอยเชื่อมกับถนนนครนอก นครในที่ว่างประเภทช่องทางจากถนนลงสู่ทะเลสาบ

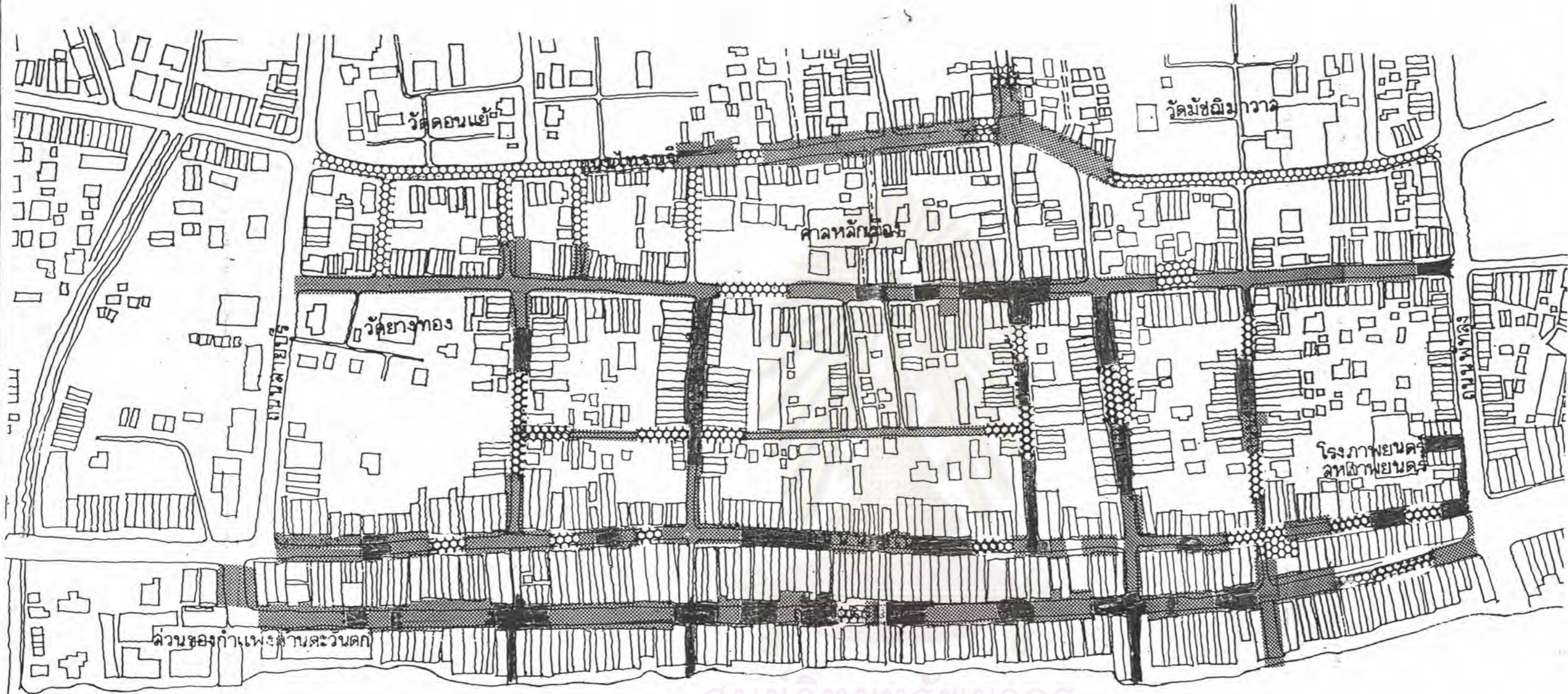
- ที่ว่างระดับเมือง (Urban space) ได้แก่บริเวณที่ว่างที่มีระยะห่างจากที่ว่างจนถึงสิ่งปิดล้อมไม่เกิน 135 เมตร ได้แก่ที่ว่างภายในบริเวณวัด ที่ว่างแบบทางยาว (Corridor space) บนถนนสายย่อย ซึ่งเชื่อมถนนนครนอก นครใน กับบริเวณศูนย์กลางชุมชน ได้แก่ ศาลเจ้าบนถนนนางงาม และวัดบนถนนไทรบุรี ที่ว่างจากถนนซอยหนองจิก ปัดตานีและซอยยะลา ที่มองสู่ทะเลสาบ

2.2.6.2 สัดส่วนของที่ว่างกับอาคารแวดล้อม ได้แก่ การพิจารณาความสัมพันธ์เปรียบเทียบกันระหว่างสัดส่วนของที่ว่างกับสิ่งปิดล้อม ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 3 รูปแบบ ดังนี้

- ที่ว่างแบบทางยาว (Corridor space) ได้แก่ ที่ว่างบนถนนสายต่าง ๆ ในชุมชนซึ่งมีสัดส่วนที่ว่างต่อความสูงอาคารประมาณไม่ต่ำกว่า $1:0.75$ และไม่เกิน $1:1$ ลักษณะดังกล่าวก่อให้เกิดการปิดล้อมที่ว่างค่อนข้างสูง ทำให้เกิดบรรยากาศของที่ว่างที่มีลักษณะเฉพาะ ไม่เว้งว้างหรือเป็นที่ว่างที่ถูกข่มด้วยมวลอาคาร (ดูภาพที่ 4.22 ประกอบ)

- ที่ว่างแบบปิดล้อม (Enclose space) ได้แก่ ที่ว่างหน้าอาคาร สาธารณะ เช่น หน้าศาลเจ้าหลักเมือง ศาลเจ้าจีน โรงภาพยนตร์ โรงเรียน ซึ่งมีสัดส่วนที่ว่างต่อความสูงอาคาร ประมาณไม่ต่ำกว่า $1:0.30$ และไม่เกิน $1:1$ ทำให้เกิดบรรยากาศของการปิดล้อม ที่มีลักษณะเฉพาะด้วยสิ่งปิดล้อมที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวหรือมีประโยชน์ใช้สอยพิเศษ (ดูภาพที่ 4.25 และ 4.26 ประกอบ)

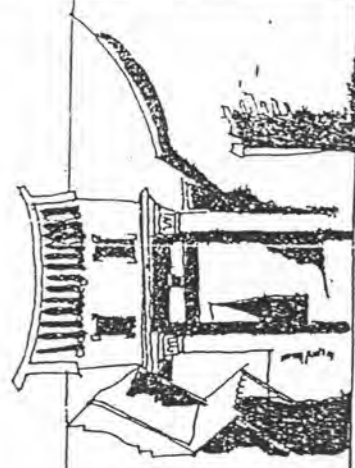
ที่ว่างแบบปิดล้อมอีกลักษณะหนึ่ง ได้แก่ ที่ว่างภายในบริเวณวัด เช่น วัดยางทอง วัดเลียบ วัดดอนแย้และวัดมัชฌิมาวาส ลักษณะที่ว่างประเภทนี้จะเป็นธรรมชาติ ที่ห้อมล้อมมวลอาคารเดี่ยว ซึ่งมีอยู่หลายขนาด (Scale) มาอยู่รวมกัน ได้แก่ โบสถ์ วิหาร เจดีย์ ซึ่งเป็นมวลขนาดใหญ่ (Heroic scale) กับกุฏิ ศาลา รั้ว ซึ่งเป็นมวลขนาดปกติ (Normal scale) โดยมีมวลของตนไม่เป็นตัวประสานให้มวลอาคารสามารถเกิดความกลมกลืนกันได้

ศูนย์วิทยุโทรพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ทิวเขาบลงชลา

- สัญลักษณ์**
- แบบที่ 1 ✕ 1:3 หรือ ✕ 1:1
  - แบบที่ 2 ✕ 1:3 และ ✕ 1:1
  - แบบที่ 3 > 1:1 หรือ < 1:3

โครงการ การศึกษาค้นคว้าประกอบชุมชนเมืองเก่าเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนา
สงขลา
นางฉัตรจิตร ฝรั่งรัมย์ อาจารย์ที่ปรึกษา ผ.ศ.ศุภชัย ทายตะตุ
ภาควิชาการวางผังเมืองและภูมิสถาปัตย์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2535
แผ่นที่ 4.35
แต่ง สัปดาห์การปิดล้อม

ทิศเหนือ

มาตราส่วน

2.2.7 การประเมินคุณภาพของที่ว่าง

2.2.7.1 คุณภาพภายในตัวเองของที่ว่าง ได้แก่ พิจารณาใน

หัวข้อต่อไปนี้

- ก) คุณภาพทางด้านประโยชน์ใช้สอย
- ข) คุณภาพทางด้านประวัติศาสตร์

ก) คุณภาพทางด้านประโยชน์ใช้สอย จากการทำแบ่งที่ว่างออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่

- ที่ว่างแบบทางยาว (Corridor space) ได้แก่ ที่ว่างเพื่อการสัญจร ข้อพิจารณาเกี่ยวกับที่ว่างประเภทนี้ จะไปพิจารณาในหัวข้อเรื่องการสัญจรต่อไป

- ที่ว่างแบบปิดล้อม (Enclose space) ได้แก่ ที่ว่างเพื่อการประกอบกิจกรรม

- ที่ว่างตามธรรมชาติ (Open space) ได้แก่ ธรรมชาติที่แวดล้อมชุมชน ซึ่งมีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์และสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมต่อการตั้งถิ่นฐานและพักอาศัย

ในการประเมินคุณภาพจะพิจารณาจากความสัมพันธ์ระหว่างรูปร่างของที่เว้นว่างกับประโยชน์ใช้สอย โดยถือว่าที่ว่างที่ดี จะต้องสามารถสนองประโยชน์ใช้สอยแก่ชุมชนได้

- คุณภาพสูง 3 ได้แก่ ที่ว่างที่สามารถสนองประโยชน์ใช้สอยแก่ชุมชนอย่างหลากหลาย
- คุณภาพปานกลาง 2 ได้แก่ ที่ว่างที่สามารถสนองประโยชน์ใช้สอยแก่ชุมชนได้
- คุณภาพต่ำ 1 ได้แก่ ที่ว่างที่สามารถสนองประโยชน์ใช้สอยแก่ชุมชนอย่างจำกัด
- คุณภาพต่ำมาก 0 ได้แก่ ที่ว่างที่ไม่สามารถสนองประโยชน์ใช้สอยแก่ชุมชนได้
- ไม่มีคุณภาพ -1 ได้แก่ ที่ว่างที่ไม่สามารถสนองประโยชน์ใช้สอยและก่อปัญหาต่อชุมชน

จากการวิเคราะห์และประเมินคุณภาพด้านประโยชน์ใช้สอย พบว่า ที่ว่างที่มีคุณภาพสูง ได้แก่ บริเวณวัด ศาลเจ้า และทะเลสาบ (ดูแผนที่

4.36 ประกอบ)

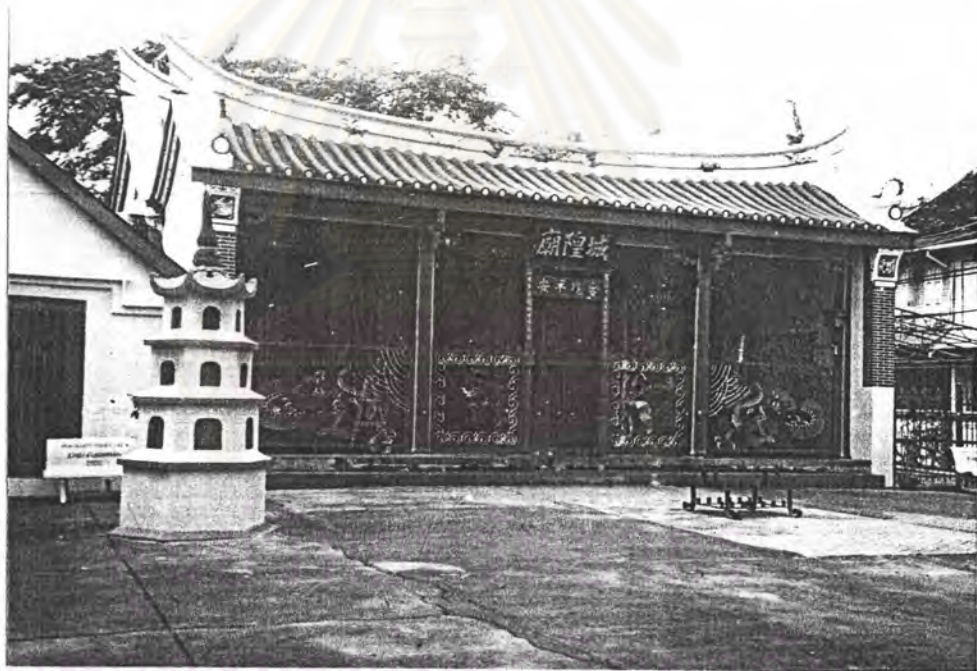
1) จุดที่เป็นปัญหา ได้แก่ ที่ว่างที่เป็นที่สาธารณะภายในชุมชนมีอยู่อย่างจำกัด ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นทางสัญจร ส่วนที่ว่างที่เป็นที่สาธารณะประโยชน์ ส่วนใหญ่อยู่ในบริเวณศาสนสถานเช่น วัด ศาลเจ้า กับที่ว่างหน้าโรงพยาบาล ซึ่งเมื่อรวมแล้วมีอัตราส่วนที่น้อย แม้ข้อมูลจะแสดงให้เห็นว่า มีอาคารอยู่เพียงร้อยละ 32.8 ของพื้นที่ชุมชน แต่จากการที่พื้นที่ฝั่งตะวันออก อันได้แก่พื้นที่ที่ถูกแบ่งซอยเป็นบล็อกย่อย ๆ และมีตึกแถวล้อมรอบ มีที่ว่างอยู่บริเวณหลังตึกแถวเป็นจำนวนมากที่ไม่สามารถ รับรู้ได้ เนื่องจากขาดถนนที่เข้าสู่พื้นที่ได้ ทำให้ที่ว่างที่มีอยู่ไม่เกิดประโยชน์เท่าที่ควร

2) ที่ว่างที่เป็นธรรมชาติ ซึ่งได้แก่ทะเลสาบสงขลา ไม่สามารถเชื่อมต่อกับที่ว่างภายในชุมชนได้อย่างมีระบบต่อเนื่อง เนื่องจากมวลอาคารได้ถูกสร้างขึ้นบดบังที่ว่างดังกล่าวเกือบตลอดเส้นทาง ช่องทางที่ใช้เชื่อมโยงทะเลสาบกับชุมชน มีขนาดเล็กและไม่สามารถใช้ประโยชน์ได้ ๆ เนื่องจากที่ว่างริมทะเลสาบเป็นเพียงที่ว่างด้านหลังอาคารซึ่งไม่เกิดประโยชน์ใช้สอย และก่อปัญหาด้านการรुक้าทะเลสาบ

3) ที่ว่างหน้าศาลเจ้าและศาลหลักเมือง เป็นที่ว่างที่มีประโยชน์ใช้สอยที่หลากหลาย แต่มีข้อจำกัดทางการใช้สอย ด้วยรูปร่างและการต่อเนื่อง อันเนื่องจากการที่มีมวลอาคารบดบังระหว่างที่ว่างทั้งสองเอาไว้ ไม่สะดวกในการใช้สอยเท่าที่ควร

ข) คุณภาพทางด้านประวัติศาสตร์ นิจารณาถึงความสำคัญของผังบริเวณเป็นหลัก (ดูแผนที่ 4.37 ประกอบ)

- สมัยแรกก่อตั้งชุมชน (พ.ศ. 2379 - 2405) ที่ว่างที่มีความสำคัญต่อชุมชนในยุคนี้ ได้แก่ ที่ว่างที่เป็นแนวแกนสำคัญของชุมชน อาทิเช่น ที่ว่างบนถนนนครในถนนหนองจิก และถนนยะลา ตลอดจนช่องทางที่มุ่งสู่ทะเลสาบ ที่ว่างแบบปิดล้อม (Enclose space) ได้แก่ บริเวณหน้าศาลหลักเมือง ศาลเจ้าจีน วัดยางทองบน ถนนนางงามและวัดมัสยิดมาวาส วัดดอนแย้ และวัดเลียบบนถนนไทรบุรี นอกจากนี้ยังมีที่ว่างทางธรรมชาติ (Open Space) ซึ่งได้แก่ทะเลสาบ ซึ่งเป็นบริเวณที่จุดนึกเรือสำเภา ที่เข้ามาค้าขายกับชุมชน ตลอดจนริมฝั่งทะเลสาบ ซึ่งได้มีการปลูกสร้างอาคารในเวลาต่อมา

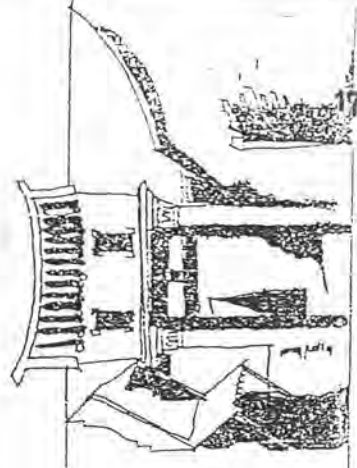
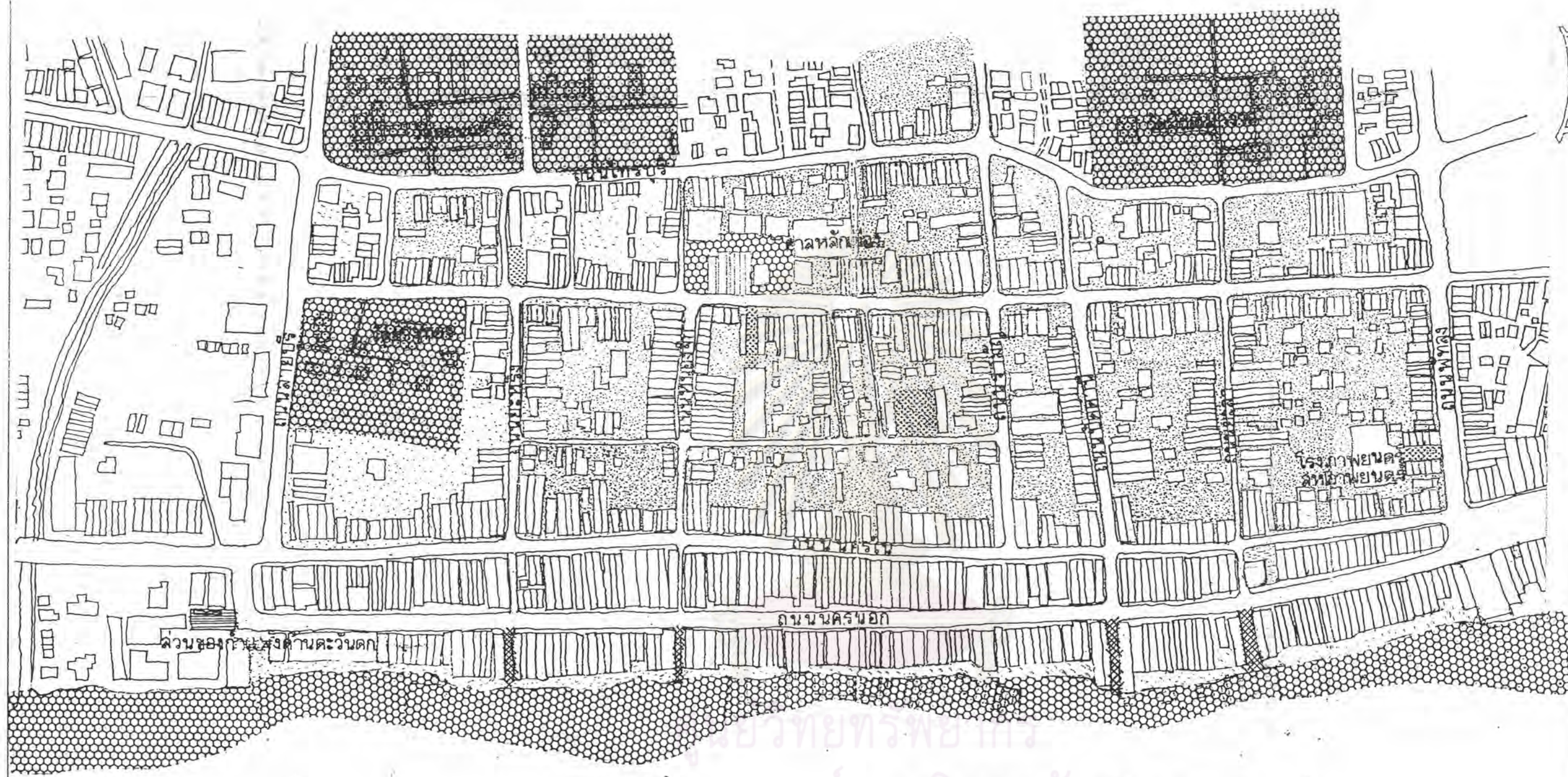

ภาพที่ 4.25 ที่วางแบบปิดล้อมบริเวณหน้าศาลเจ้าจีน และศาลหลักเมืองซึ่งมีกิจกรรมที่ศึกษากลางหลายพอสมควร

ภาพที่ 4.26 กิจกรรมบริเวณหน้าศาลเจ้า ซึ่งมีความรู้สึกหลากหลายพอสมควร โดยเฉพาะ
เวลาที่มีงานประเพณี สังเกตดูที่ว่างภายในศาลจะมีการใช้ประโยชน์หลายรูปแบบ

โครงการ การศึกษาองค์ประกอบชุมชนเมืองเก่าเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนา
 สงขลา
 การศึกษาชุมชนย่านถนนนครนอก นครใน
 อาจารย์ที่ปรึกษา ผ.ศ.ศุขวิทย์ ทายตระกูล
 ภาควิชาการวางผังเมืองและเมืองคนดี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2535
 นิสิต นางลาวศรีจัต ฝั่งรัมย์
 ภาควิชาการวางผังเมืองและเมืองคนดี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
 แผ่นที่ 4.36
 แล้วส่ง คุณภาพ : ทางด้านประโยชน์ใช้สอยของที่ว่างแบบปิดล้อม

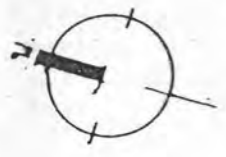
ที่ศ.เหนือ

ภาคกลาง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
 วิทยาลัยสถาปัตย์

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

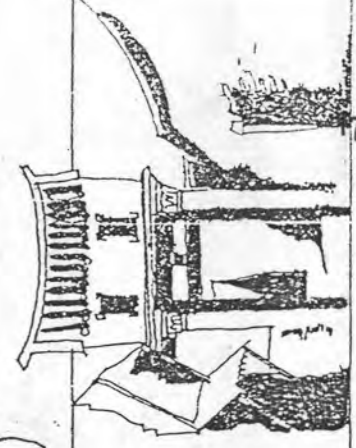

- สัญลักษณ์
- แนวกำแพงเก่า
  - ประตูเมืองเก่า
  - แนวถนนสำคัญในประวัติศาสตร์
  - ← ทางออกด้านทะเลสาบ

โครงการ การศึกษาองค์ประกอบชุมชนเมืองเก่าเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนา
สงขลา
ชนิด นามวงศ์รังสิต ฝั่งรังสีมี
ภาควิชาการวางผังเมืองและเมืองคน คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2535
แผ่นที่ 4.37
แต่ง ศวาลักษณ์ของรังสีบริเวณประวัติศาสตร์

ที่ศ.เหนือ

มาตราส่วน

- สมัยขยายเมือง (พ.ศ. 2405 - 2455) ได้แก่ที่ว่างแบบทางยาว (Corridor space) บนถนนนครนอก ซึ่งเกิดขึ้นเนื่องจากการรื้อกำแพงเมืองเพื่อขยายพื้นที่และสร้างถนนในสมัยรัชกาลที่ 6

- คุณภาพสูง 3 ได้แก่ที่ว่างที่เกิดขึ้นในสมัยแรกก่อตั้งชุมชน
- คุณภาพปานกลาง 2 ได้แก่ที่ว่างที่เกิดขึ้นในช่วงที่มีการขยายเมือง

จากการประเมินคุณภาพทางด้านประวัติศาสตร์ พบว่าที่ว่างที่มีความสำคัญในอดีต ส่วนหนึ่งนั้นยังคงมีบทบาทและความสำคัญจนถึงปัจจุบัน โดยเฉพาะที่ว่างที่เป็นศาสนสถานและถนนสายต่าง ๆ แต่ก็ยังมีที่ว่างสำคัญในอดีต ได้แก่ ทะเลสาบ ซึ่งปัจจุบันชุมชนไม่ได้ให้ความสำคัญ ทำให้ที่ว่างดังกล่าวไม่เกิดประโยชน์และเกิดปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อชุมชนเป็นอย่างมาก จึงเป็นข้อพิจารณาในการพัฒนาที่ว่างดังกล่าวให้เกิดเป็นประโยชน์มีคุณค่าและความหมายต่อชุมชนต่อไป (ดูแผนที่ 4.38 ประกอบ)

2.2.7.2 คุณภาพของที่ว่างด้านการรับรู้

พิจารณาประเมินคุณภาพทางด้านคุณสมบัติการปิดล้อมที่ว่าง โดยพิจารณาปัจจัยทางด้านสัดส่วนและคุณภาพของสิ่งปิดล้อมประกอบกัน

ก) ที่ว่างแบบทางยาว (Corridor space)

- คุณภาพสูง 3 ได้แก่ ถนนที่มีการปิดล้อมอย่างต่อเนื่องและสิ่งปิดล้อมส่วนใหญ่มีคุณค่าทางสถาปัตยกรรมสูง
- คุณภาพปานกลาง 2 ได้แก่ ถนนที่มีการปิดล้อมอย่างต่อเนื่อง และสิ่งปิดล้อมส่วนใหญ่มีคุณค่าทางสถาปัตยกรรมปานกลาง
- คุณภาพต่ำ 1 ได้แก่ ถนนที่มีการปิดล้อมที่ต่อเนื่อง แต่สิ่งปิดล้อมส่วนใหญ่มีคุณค่าทางสถาปัตยกรรม
- คุณภาพต่ำมาก 0 ได้แก่ ถนนที่มีการปิดล้อมไม่ต่อเนื่อง และสิ่งปิดล้อมส่วนใหญ่ไม่มีคุณค่าทางสถาปัตยกรรม
- ไม่มีคุณภาพ -1 ได้แก่ ถนนที่มีการปิดล้อมมากหรือน้อยจนเกินไป

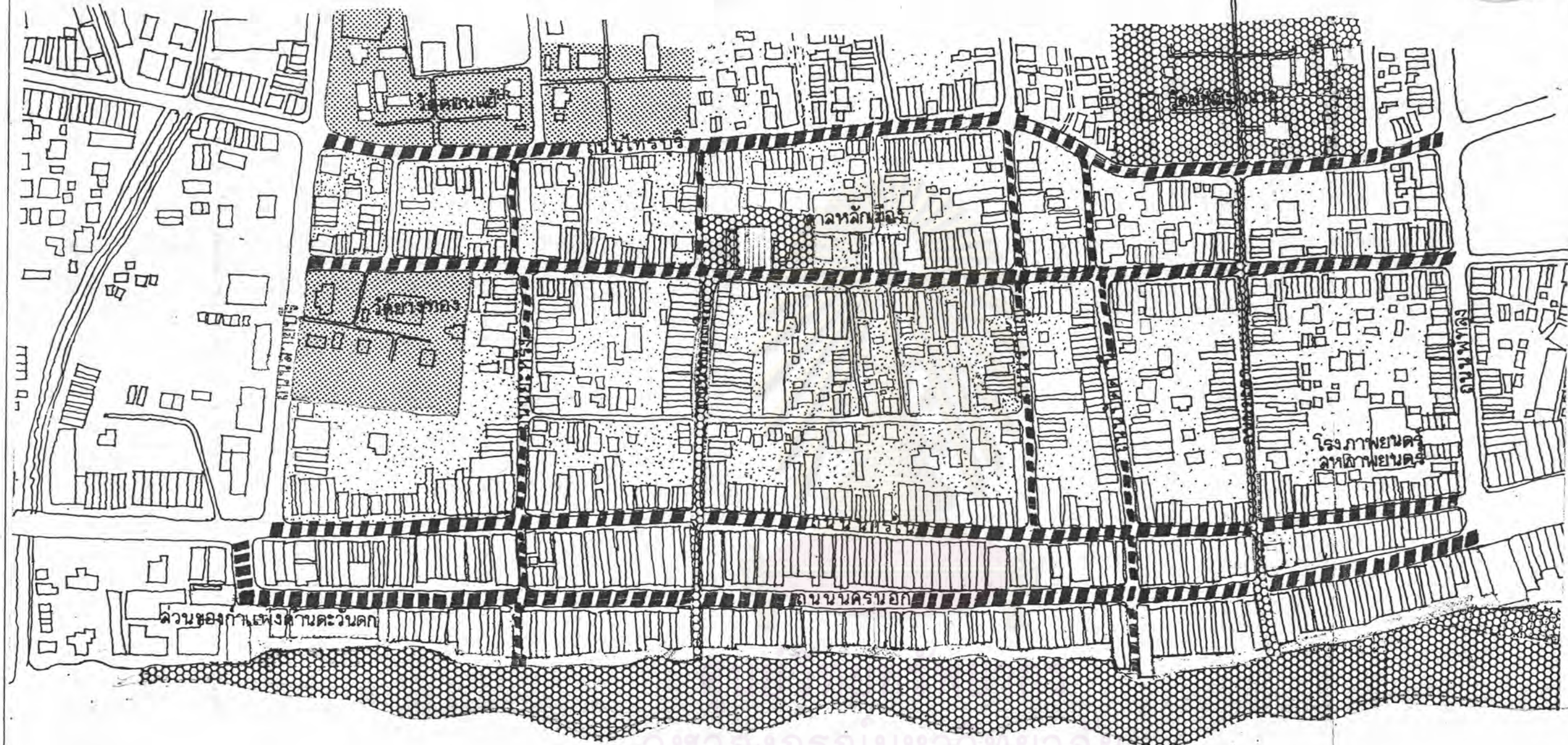
ข) ที่ว่างแบบปิดล้อม (Enclose space)

- คุณภาพสูง 3 ได้แก่ ที่ว่างที่มีการปิดล้อมที่ต่อเนื่องชัดเจน และสิ่งปิดล้อมมีคุณค่าทางสถาปัตยกรรม ปานกลางจนถึงสูงเป็นส่วนใหญ่
- คุณภาพปานกลาง 2 ได้แก่ ที่ว่างที่มีการปิดล้อมที่ต่อเนื่องชัดเจน แต่สิ่งปิดล้อมมีคุณค่าทางสถาปัตยกรรมไม่สูงนัก
- คุณภาพต่ำ 1 ได้แก่ ที่ว่างที่มีการปิดล้อมที่ต่อเนื่องชัดเจน แต่สิ่งปิดล้อมมีคุณค่าทางสถาปัตยกรรมต่ำเป็นส่วนใหญ่
- คุณภาพต่ำมาก 0 ได้แก่ ที่ว่างที่มีการปิดล้อมที่ต่อเนื่องชัดเจน และสิ่งปิดล้อมมีคุณค่าทางสถาปัตยกรรม
- ไม่มีคุณภาพ -1 ได้แก่ ที่ว่างที่มีการปิดล้อมมากหรือน้อยเกินไป และไม่มี ความชัดเจน

จากการประเมินคุณภาพทางด้านการปิดล้อมของที่ว่าง (ดูแผนที่ 4.39 ประกอบ) พบว่า ที่ว่างที่มีคุณภาพสูง ส่วนใหญ่อยู่ในบริเวณถนนนครใน และถนนหนองจิก อันตรรอกเป็นที่ว่างบริเวณถนนนครนอก ส่วนถนนนางงามและถนนยะหริ่ง ปิดตันนี้ ยะลา จะมีคุณภาพต่ำ ถนนที่เหลือมีคุณภาพต่ำมาก เนื่องจากความไม่ต่อเนื่องของมวลอาคารและสิ่งปิดล้อมทางสถาปัตยกรรม ที่มีรูปแบบเปลี่ยนแปลงไปมาก รวมทั้งไม่มีรูปแบบเฉพาะตัว เป็นต้น

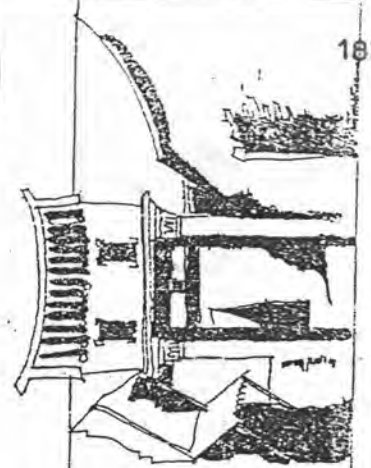
ค) ที่ว่างแบบปิดล้อมประเภทวัด

เป็นที่ว่างที่มีลักษณะพิเศษ เกิดจากมวลที่ว่างกับสิ่งปิดล้อมที่เป็นแนวรั้ว จุดมุ่งหมายของที่ว่างประเภทวัด มีแนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อตามประเพณีที่ว่า ที่ว่างภายในวัดเป็นอีกโลกหนึ่งที่มีความแตกต่างจากโลกมนุษย์ ประตูวัดเปรียบเสมือนจุดเชื่อมต่อระหว่างสองโลก รั้วเสมือนเครื่องแบ่งโลกทั้งสอง ภายในที่ว่างประกอบด้วยมวลสถาปัตยกรรมที่แสดงความเชื่อและความศรัทธา โดยสรุปที่ว่างดังกล่าวเป็นสถานที่สำคัญแห่งหนึ่งมากกว่าการที่จะเป็นที่ชุมชน เพื่อประกอบกิจกรรม ฉะนั้นการประเมินคุณภาพของที่ว่างประเภทนี้ จะพิจารณาในฐานะที่มีความหมายต่อชุมชน มากกว่าการพิจารณาในแง่ความงามขององค์ประกอบหรือความเหมาะสมทางด้านประโยชน์ใช้สอย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

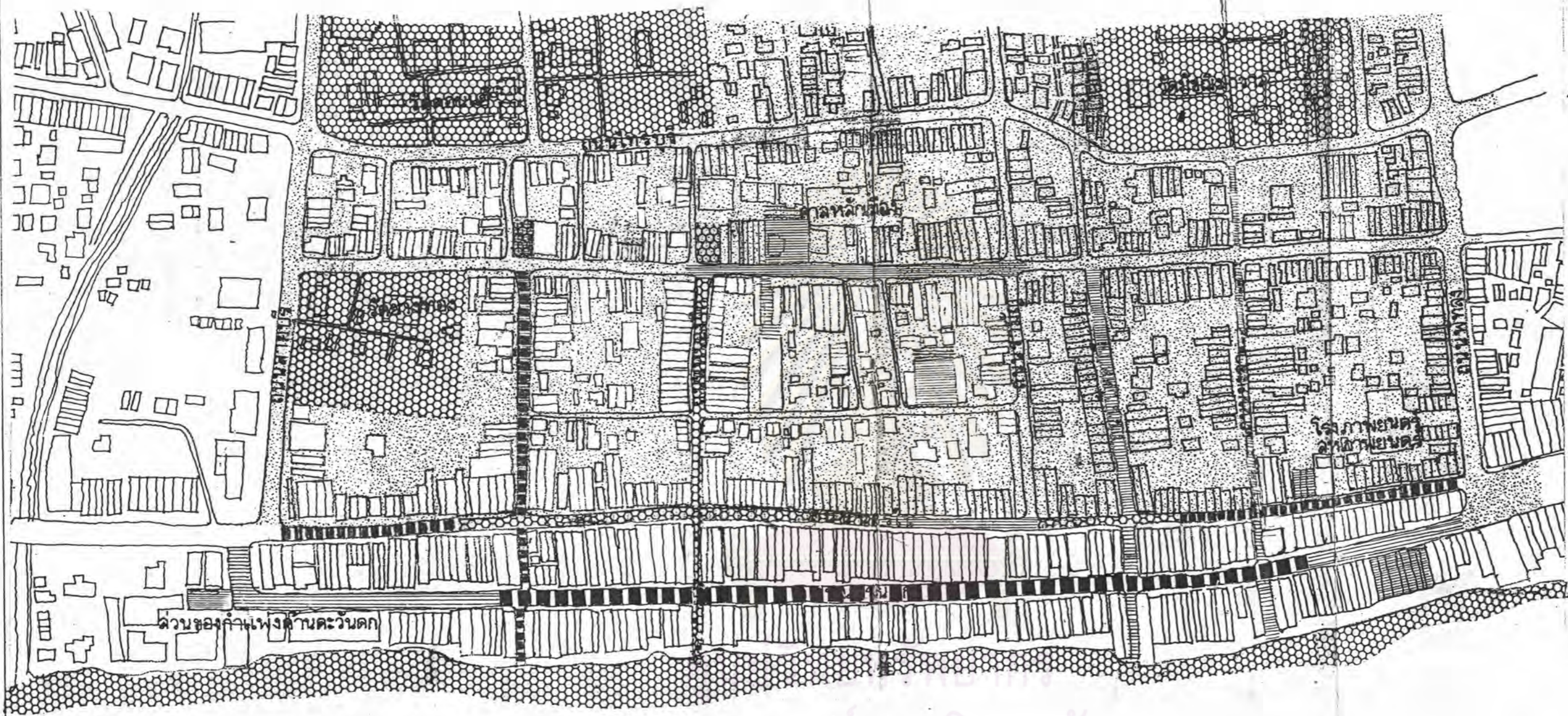
- ทะเลสาบลงปลา
- คุณภาพปานกลาง
  - (dotted) คุณภาพสูง
  - (horizontal lines) คุณภาพต่ำ
  - (diagonal lines) คุณภาพต่ำมาก
  - (cross-hatched) ไม่มีคุณภาพ

โครงการ การศึกษารูปแบบชุมชนเมืองเก่าเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนา
 การศึกษาชุมชนย่านถนนนครนอก นครใน
 นิลิต นางลาวตริงจิต หังรัสมิ์ อาจารย์ที่ปรึกษา ผ.ศ.ศุขวิทย์ ทายตะคุ
 ภาควิชาการวางผังเมืองและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2535
 แผนที่ 4.38
 แล้วคง คุณภาพ ทางด้านประวัติศาสตร์ของที่ว่าง

ทิศเหนือ

ตราด้วย

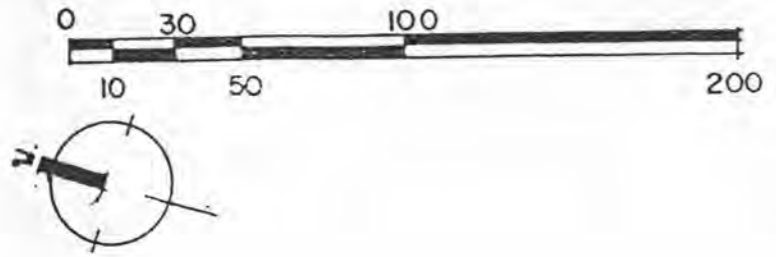

ด้านของกำแพงด้านตะวันตก

ศาลพระพิฆเนศ

โถงภาพยนต์
โถงวิทยุ

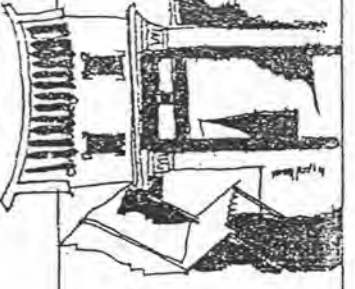
ถนนพหลโยธิน

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ทะเลสาบลงปลา

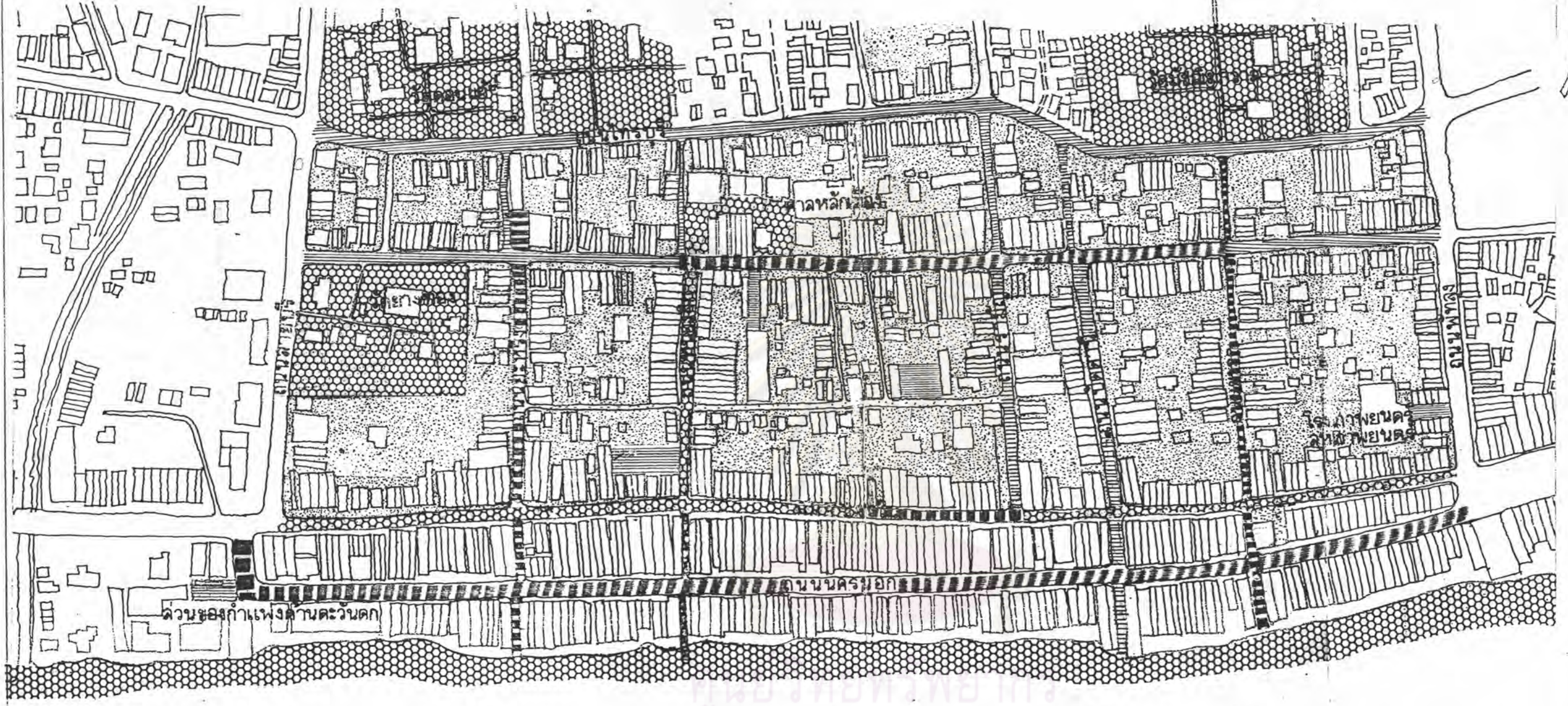
- คุณภาพสูง
- คุณภาพปานกลาง
- คุณภาพต่ำ
- คุณภาพต่ำมาก
- ไม่มีคุณภาพ

โครงการ การศึกษาองค์ประกอบชุมชนเมืองเก่าเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนา
 สงขลา
 อาจารย์ที่ปรึกษา ผ.ศ.ศุภวิทย์ ทายตะคุ
 ภาควิชาการวางแผนที่ดินและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2535
 แผ่นที่ 4.39 แฉดง คุณภาพทางด้านการศึกษา

ทิศเหนือ

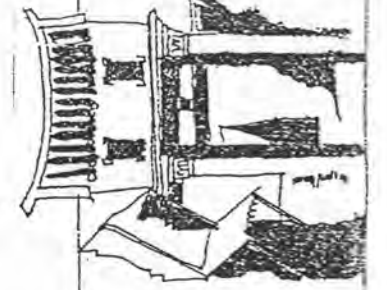
เขตรวด

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
 คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
 ภาควิชาการวางผังเมืองและนาคและเมือง

ทะเลสาบลงปลา

- คุณภาพสูง
- คุณภาพปานกลาง
- คุณภาพต่ำ
- คุณภาพต่ำมาก
- ไม่มีคุณภาพ

โครงการ การศึกษาคณะประกอบชุมชนเมืองเก่าเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนา
 ภาควิชาการวางผังเมืองและนาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2535
 อาจารย์ที่ปรึกษา ผ.ศ.ศุขวิช ทยาศระคู
 วิชาศึกษาวิจัย
 หน้าที่ 4.40

ทิศเหนือ

ภาคกลาง

ง) ที่ว่างทางธรรมชาติ ได้แก่ ทะเลสาบ ซึ่งมีแนวเขาหัวแดง เขาเขียว และเกาะขอมเป็นธรรมชาติแวดล้อมที่สวยงามเป็นเอกลักษณ์ที่มีคุณค่าควรแก่การรับรู้ได้เป็นอย่างดี สรุปลผลการวิเคราะห์และประเมินคุณภาพทางด้านที่ว่าง พบว่า (ดูแผนที่ 4.40 ประกอบ)

ที่ว่างภายในชุมชนที่มีคุณภาพสูง จะมีอยู่ที่บริเวณถนนนครใน กับบริเวณหน้า ศาลเจ้าและวัดบนถนนนางงาม ถนนไทรบุรี และที่ว่างบริเวณถนนนครนอก อันติบรอง ได้แก่ ที่ว่างบนถนนนครนอก ถนนหนองจิก ส่วนที่ว่างที่มีคุณภาพต่ำถึงต่ำมาก มีอยู่เป็นส่วนใหญ่ในบริเวณถนนนางงาม ถนนสายย่อย ที่ว่างระหว่างอาคาร ด้านหลังตึกแถว ช่วงระหว่างถนนนางงามกับถนนนครใน ซึ่งไม่เกิดประโยชน์ใช้สอยแต่ประการใด

ที่ว่างคุณภาพสูงที่มีปัญหา ได้แก่ บริเวณทะเลสาบและช่องทางเชื่อมต่อกับ ทะเลสาบ ซึ่งไม่เกิดประโยชน์ใช้สอยแก่ชุมชน เนื่องจากทะเลสาบถูกใช้เป็นที่จอดเรือประมงเท่านั้น ทำให้เกิดปัญหาทางด้านมลภาวะ เช่น น้ำเสีย ขยะมูลฝอย และการสร้างอาคารที่รุกล้ำเขตทะเลสาบ รวมไปถึงความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของผู้คนที่ตั้งบ้านเรือนอยู่บริเวณริมทะเลสาบ (ดูแผนที่ 4.41 ประกอบ)

2.3 กิจกรรม (Urban activity area)

กิจกรรมเป็นตัวหลักที่สำคัญที่สามารถสร้างคุณค่าต่อย่าน และในขณะเดียวกัน กิจกรรมบางประเภทก็ได้ก่อให้เกิดผลกระทบ อันส่งผลให้ชุมชนลดคุณค่าลงได้เช่นกัน

2.3.1 ประเภทของกิจกรรม จากการสำรวจ สามารถแบ่งประเภทของกิจกรรมออกเป็น 6 ประเภท ดังนี้ (ดูแผนที่ 4.42 ประกอบ)

- กิจกรรมประเภทที่อยู่อาศัย ซึ่งมีอยู่ประมาณร้อยละ 60 ได้แก่ บ้าน ตึกแถว
- กิจกรรมการค้าและการอยู่อาศัย มีอยู่ประมาณร้อยละ 30 ได้แก่ การค้าปลีกและการค้าบริการ
- กิจกรรมการค้าบริการ ได้แก่ โรงภาพยนตร์ สำนักงาน หอพัก
- กิจกรรมตามความเชื่อ ได้แก่ วัดและศาลเจ้า
- กิจกรรมบริการการศึกษา ได้แก่ โรงเรียน

- กิจกรรมการผลิต ได้แก่ โรงกลึง อยู่ซ่อมเครื่องยนต์ และการ

จอดเรือริมฝั่งทะเลสาบ

ลักษณะกิจกรรมที่เกิดขึ้นภายในชุมชน มีความหลากหลาย โดยที่กิจกรรมที่เป็นหลักของชุมชน ได้แก่ กิจกรรมประเภทที่อยู่อาศัย ซึ่งมีอยู่เป็นจำนวนมากที่สุดในพื้นที่ รองลงมาเป็นกิจกรรมการค้าและพักอาศัย ซึ่งกระจายตัวอยู่ตามถนนสายหลักในพื้นที่กิจกรรมที่พบมากอีกประเภทหนึ่ง ได้แก่ กิจกรรมตามความเชื่อซึ่งกระจุกตัวอยู่บริเวณถนนางงามและไทรบุรี ส่วนกิจกรรมการผลิต ทำเรือและโกดังสินค้า พบว่ามีการกระจายตัวอยู่เฉพาะบริเวณถนนนครนอก เนื่องจากเป็นกิจกรรมที่ต่อเนื่องจากการที่มีการจอดเรือประมงบริเวณทะเลสาบติดกับชุมชนนั่นเอง

2.3.2 ความสำคัญของกิจกรรม

1) ระดับความจำเป็นในการใช้สอย ได้แก่

- กิจกรรมที่เป็นความจำเป็น ได้แก่ กิจกรรมที่เกิดขึ้นโดยผู้คนในชุมชน สนองประโยชน์ใช้สอยประจำวันแก่คนในพื้นที่เป็นหลัก เป็นกิจกรรมที่เป็นวัฒนธรรม เป็นอาชีพที่เกิดจากผลผลิตของคนในพื้นที่

- กิจกรรมที่เป็นความต้องการ ได้แก่ กิจกรรมที่สนองประโยชน์ใช้สอยเพื่อความสะดวกสบาย ความบันเทิงใจแก่ผู้คนที่ทั้งภายในและภายนอกพื้นที่ โดยที่เป็นกิจกรรมที่มีใช้ เป็นผลผลิตของผู้คนภายในพื้นที่

2) ความถี่ในการใช้งาน ได้แก่ (ดูแผนที่ 4.43 ประกอบ)

- กิจกรรมที่เป็นประจำทุก ๆ วัน ได้แก่ กิจกรรมการค้า ประเภทร้านค้า โรงภาพยนตร์ โรงแรม โรงเรียน สำนักงาน กิจกรรมการอยู่อาศัย นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมการจอดเทียบเรือชายฝั่งทะเลสาบ (ดูภาพที่ 4.27 และ 4.28 ประกอบ)

- กิจกรรมที่เป็นประจำเดือน ได้แก่ กิจกรรมตามประเพณี อาทิเช่น งานประเพณีทางศาสนา การแสดงงิ้ว การแห่เจ้าพ่อหลักเมือง (ดูภาพที่ 4.26 ประกอบ)

กิจกรรมที่เกิดขึ้นในย่าน สามารถแบ่งออกได้ตามลำดับความสำคัญได้ดังต่อไปนี้

1) กิจกรรมที่เป็นความจำเป็นและกระทำเป็นประจำทุก ๆ วัน ได้แก่ กิจกรรมการค้า การอยู่อาศัย กิจกรรมประเภทนี้มีอยู่เป็นส่วนใหญ่

2) กิจกรรมที่เป็นความจำเป็นและทำเป็นประจำทุก ๆ เดือน ได้แก่ ประเพณีงานบุญ งานศาลเจ้า

3) กิจกรรมที่เป็นความต้องการและทำเป็นประจำทุกวัน ได้แก่ กิจกรรมการผลิตและการค้าบริการ อาทิเช่น ล้างน้ํางาน ธนาคาร อุตสาหกรรมขนาดย่อมและโกดัง ซึ่งเกาะกลุ่มอยู่บริเวณถนนนครนอก ติดกับทะเลสาบเป็นส่วนใหญ่ นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมการจอดเรือตลอดแนวฝั่งทะเลสาบ ซึ่งก่อปัญหาแก่ชุมชนทั้งทางด้านมลภาวะและปัญหาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน อันเป็นปัญหาที่กระทบต่อสภาพแวดล้อมและกิจกรรมของพื้นที่เป็นอย่างมาก (ดูภาพที่ 4.29 ประกอบ)

2.3.3 การวิเคราะห์ขนาด (Scale) ของกิจกรรม

จากการศึกษาโดยการสำรวจสามารถทำให้แบ่งขนาด (Scale) ของกิจกรรมที่เกิดขึ้นภายในย่านออกเป็น 2 ระดับ คือ (ดูแผนที่ 4.44 ประกอบ)

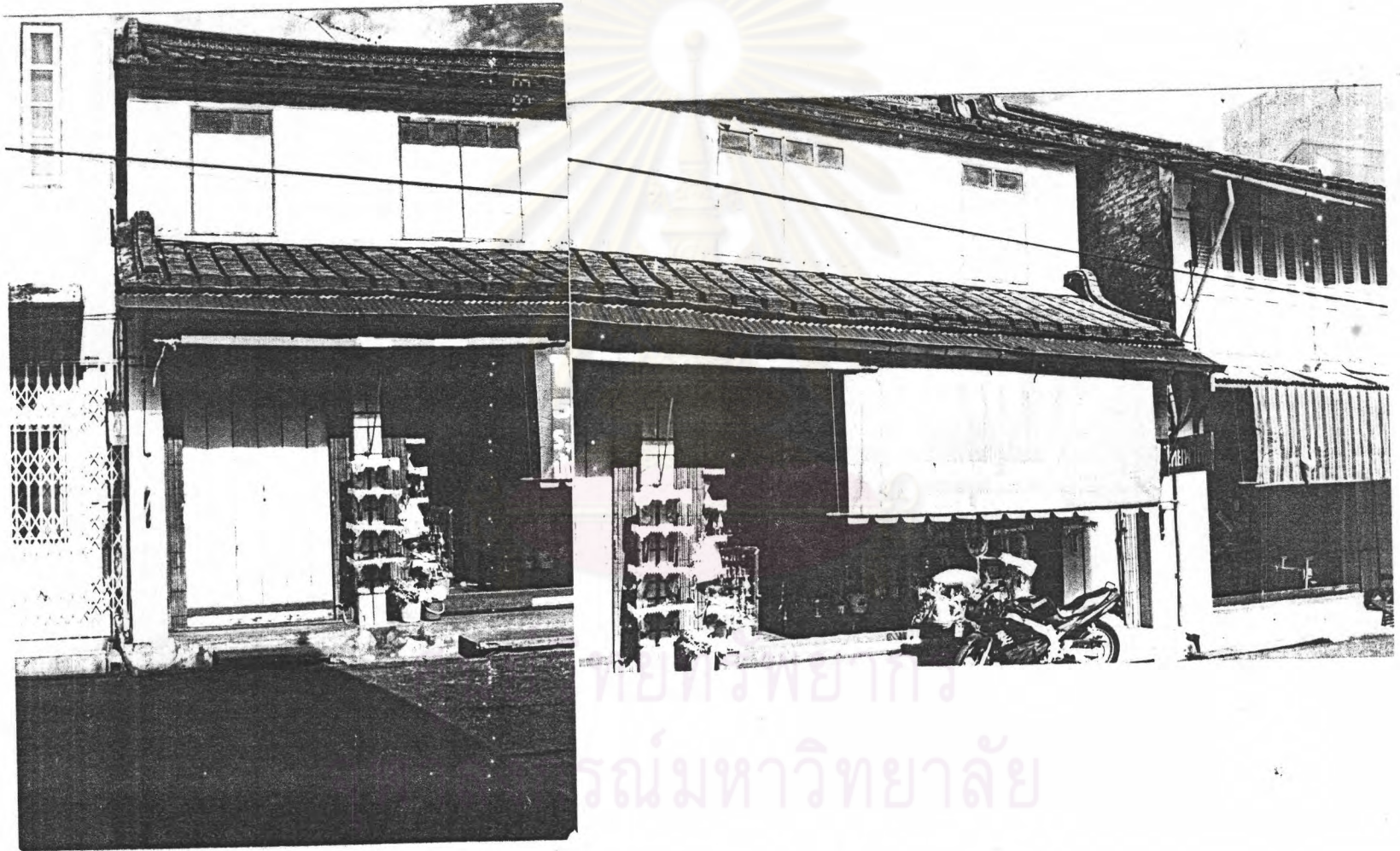
- ระดับเมือง ได้แก่ กิจกรรมในย่านที่มีเขตอิทธิพลในการให้บริการในระดับเมือง หรือเหนือกว่า กิจกรรมดังกล่าวได้แก่ กิจกรรมทางสังคม เช่น วัดสำคัญประจำเมือง (วัดมณีนิมิตวาสา) ศาลหลักเมือง กิจกรรมทางเศรษฐกิจได้แก่ ร้านอาหารพื้นเมือง ร้านค้าสินค้าพื้นเมือง โรงแรม กิจกรรมเหล่านี้ส่วนใหญ่อยู่บนถนนนางงามและไทรบุรี นอกจากนี้ยังมีธนาคาร ล้างน้ํางาน อุตสาหกรรมและโกดังสินค้า รวมทั้งกิจกรรมการจอดเรือริมทะเลสาบ ซึ่งอยู่ติดชุมชนทางฝั่งตะวันตก และส่งผลกระทบต่อชุมชนในด้านต่าง ๆ พอสมควร

- ระดับย่าน ได้แก่ กิจกรรมที่มีเขตอิทธิพลในการให้บริการภายในย่านและพื้นที่ใกล้เคียง กิจกรรมดังกล่าวมีอยู่เป็นส่วนใหญ่ในพื้นที่ ได้แก่ กิจกรรมประเภทวัด ศาลเจ้า โรงเรียน ร้านค้าบริการและที่อยู่อาศัย จากผลการวิเคราะห์พบว่า ปัจจุบันชุมชนไม่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจมากนัก เนื่องจากมีเขตอิทธิพลในระดับย่านเป็นหลัก ในด้านความสำคัญทางสังคม วัฒนธรรม ชุมชนจะมีเขตอิทธิพลกว้างถึงระดับเมือง จึงนับว่าชุมชนยังคงมีบทบาททางด้านสังคม วัฒนธรรมค่อนข้างมาก

2.3.4 การรวมกลุ่มของกิจกรรม

กิจกรรมที่เกิดขึ้นภายในชุมชนจะมี ลักษณะการรวมกลุ่มกัน 2 ลักษณะ คือ (ดูแผนที่ 4.44 ประกอบ)

- แบบเป็นย่าน (Districts) ได้แก่ บริเวณที่มีการรวมกลุ่มกันของกิจกรรมที่มีลักษณะซ้ำ ๆ กัน กิจกรรมที่มีลักษณะเป็นย่านได้แก่ ย่านพักอาศัยในบริเวณชุมชน

ภาพที่ 4.27 กิจกรรมการค้าเครื่องสังฆภัณฑ์บนถนนนครใน ภายในอาคารรูปแบบจีนที่สี่ ซาม

ภาพที่ 4.28

กิจกรรมการค้าบนถนนนางงาม ซึ่งเป็น
ร้านค้า และร้านอาหารนับเป็นศูนย์รวม
กิจกรรมขนาดย่อม

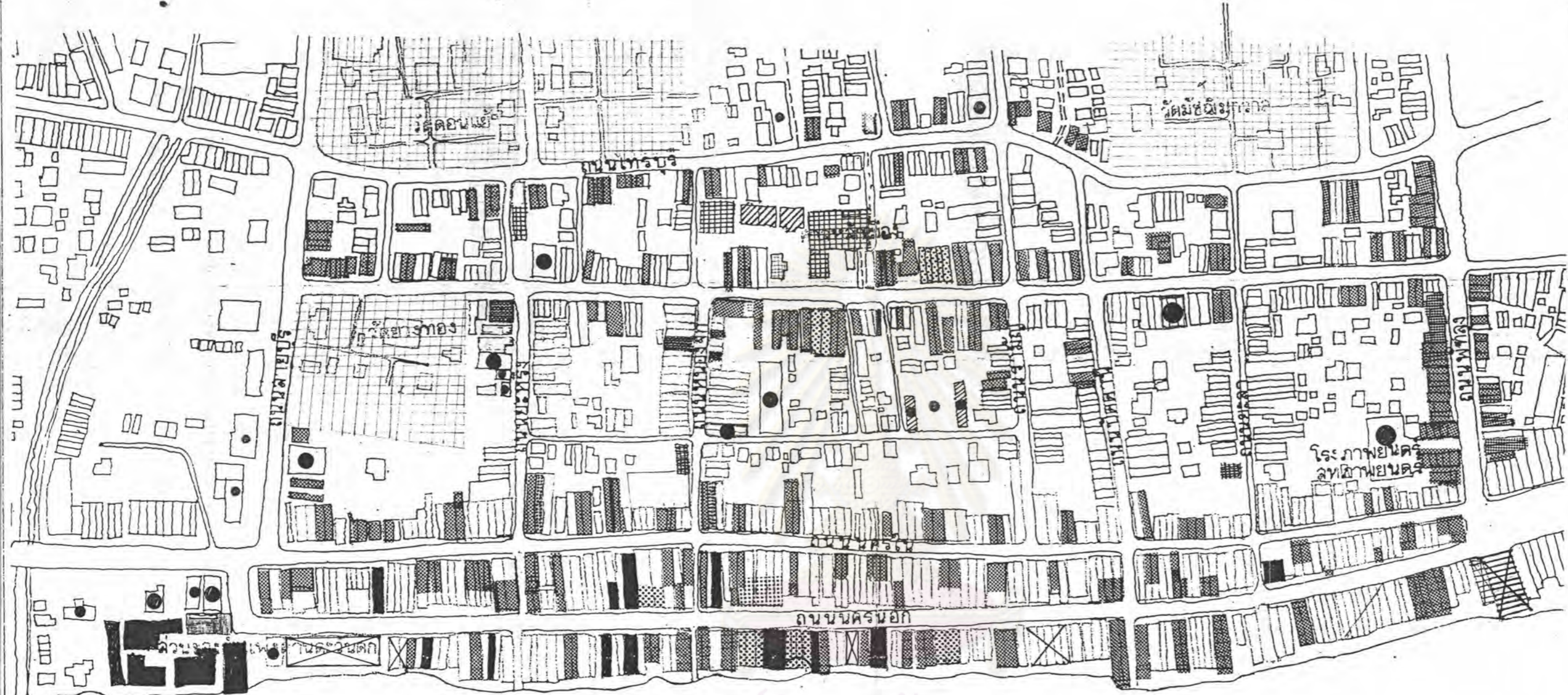

รพยากร
มหาวิทยาลัย

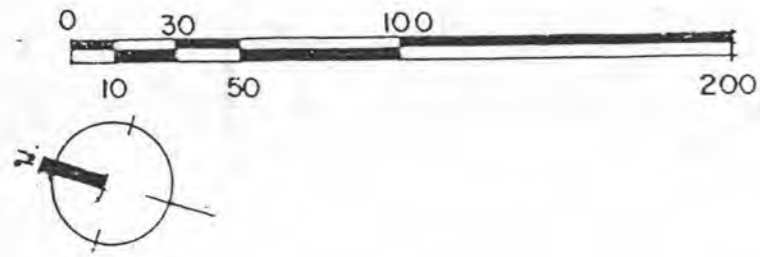

ภาพที่ 4.29 กิจกรรมการจอดเรือตามริมฝั่งทะเลสาบ ติดกับชุมชน

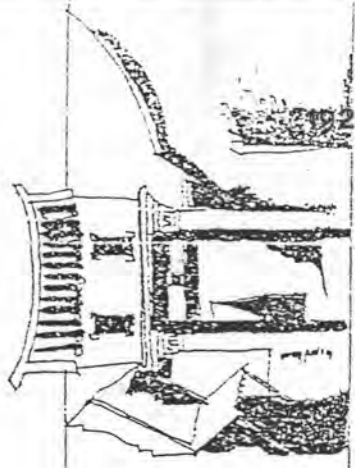
ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ทะเลสาบลงปลา

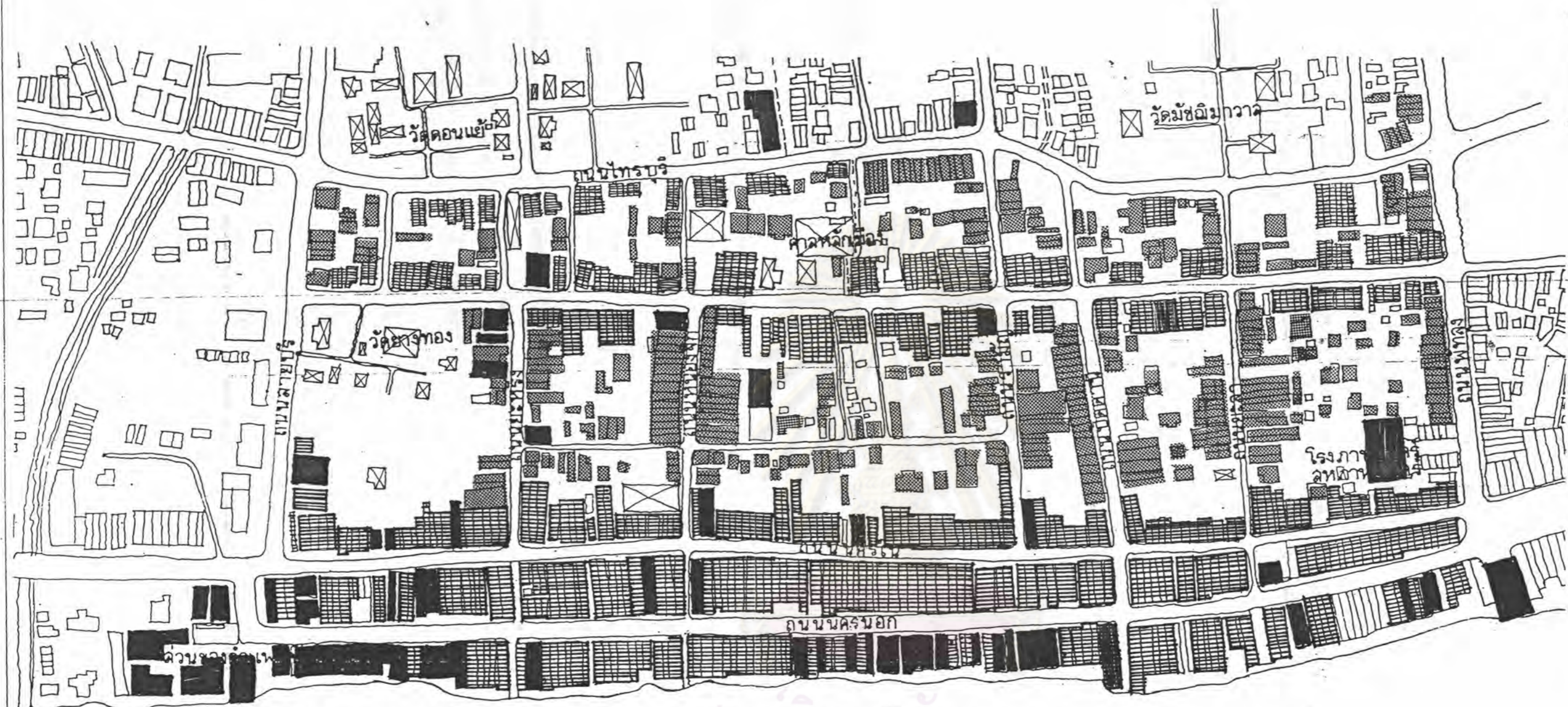
- กิจกรรมอยู่อาศัย
- การค้า-พักอาศัย
- อุดมภาพรวม
- บริการการศึกษา
- บริการ (โรงแรม, โรงภาพยนตร์)
- ชนถ่าย เก็บสินค้า
- กิจกรรมตามความเชื่อ
- ไม่มีกิจกรรมใดๆ

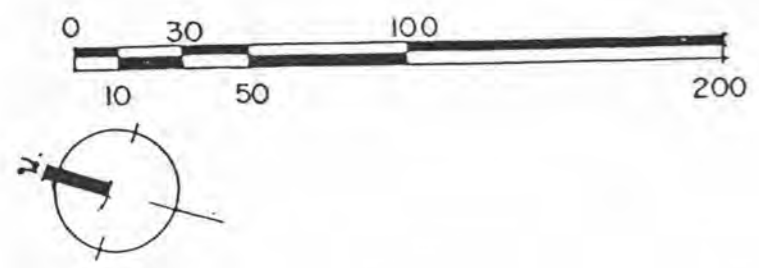
โครงการ การศึกษาองค์ประกอบชุมชนเมืองเก่าเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนา
สงขลา
นางสาวตรีจิต ฟ้ารัสมิ์ ภาควิชาการวางผังเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2535
ภาคีศึกษาชุมชนย่านถนนนครนอก นครใน
อาจารย์ที่ปรึกษา ผ.ศ.ศุขวิทย์ ทายตะคุ
ตำแหน่งที่ 4.42 แฉ่ง ประเภทของกิจกรรม

ทิศเหนือ
มาตราส่วน

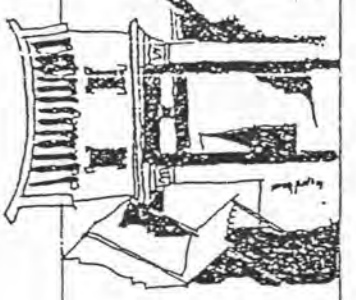

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ทะเลสาบสงขลา

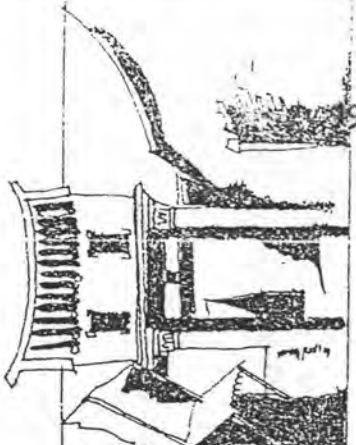
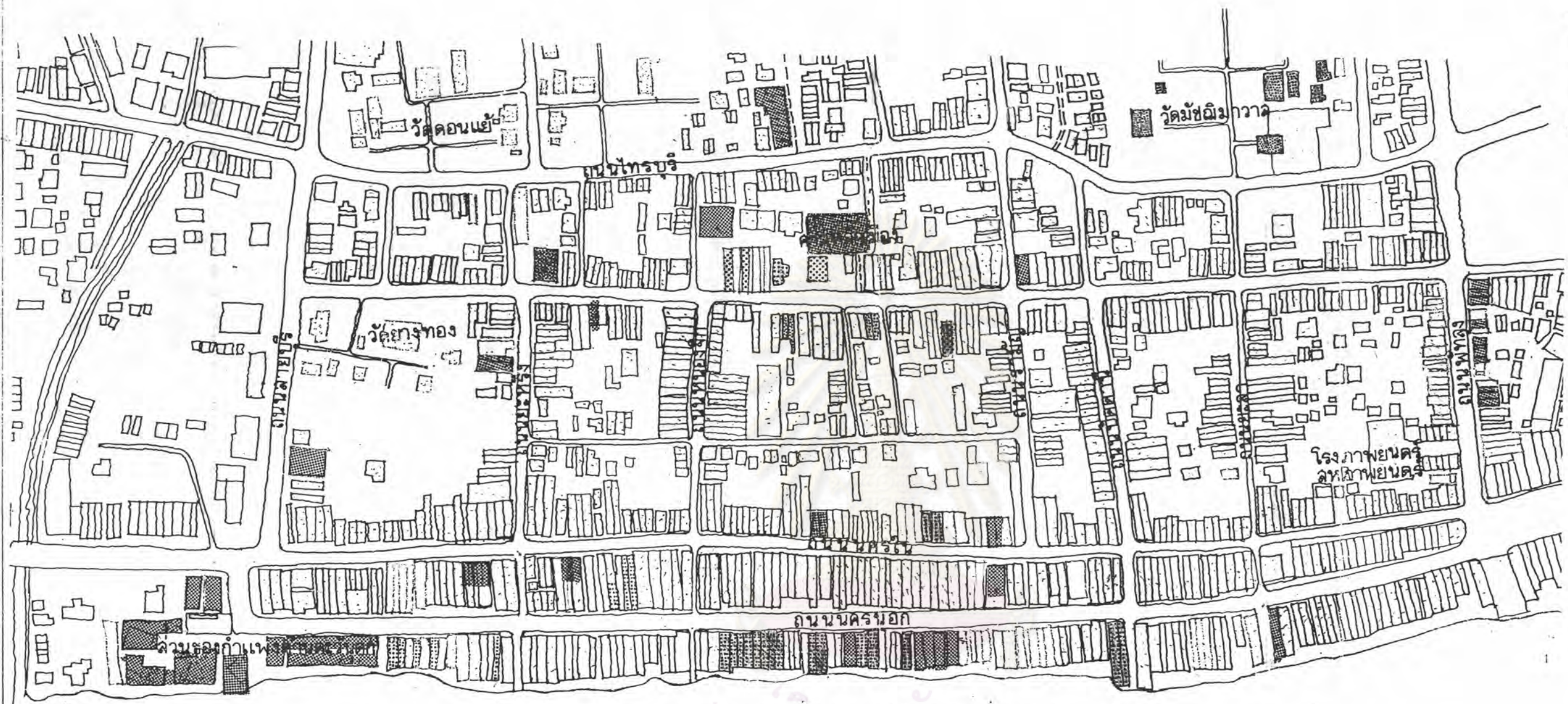

- กิจกรรมที่เป็นความจำเป็นรายวัน
- " " " " ต้องการ รายวัน
- " " " " จำเป็นรายเดือน
- " " " " ส่วนบุคคล.

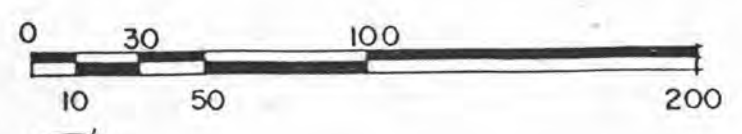

โครงการ การศึกษาค้นคว้าประกอบชุมชนเมืองเก่าเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนา
สงขลา
นายวิชาญ วิชาญ
ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2535
แผนที่ 4.43 แฉก ความถี่ของกิจกรรม

ทิศเหนือ
มาตราส่วน

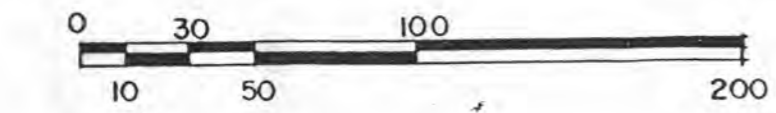
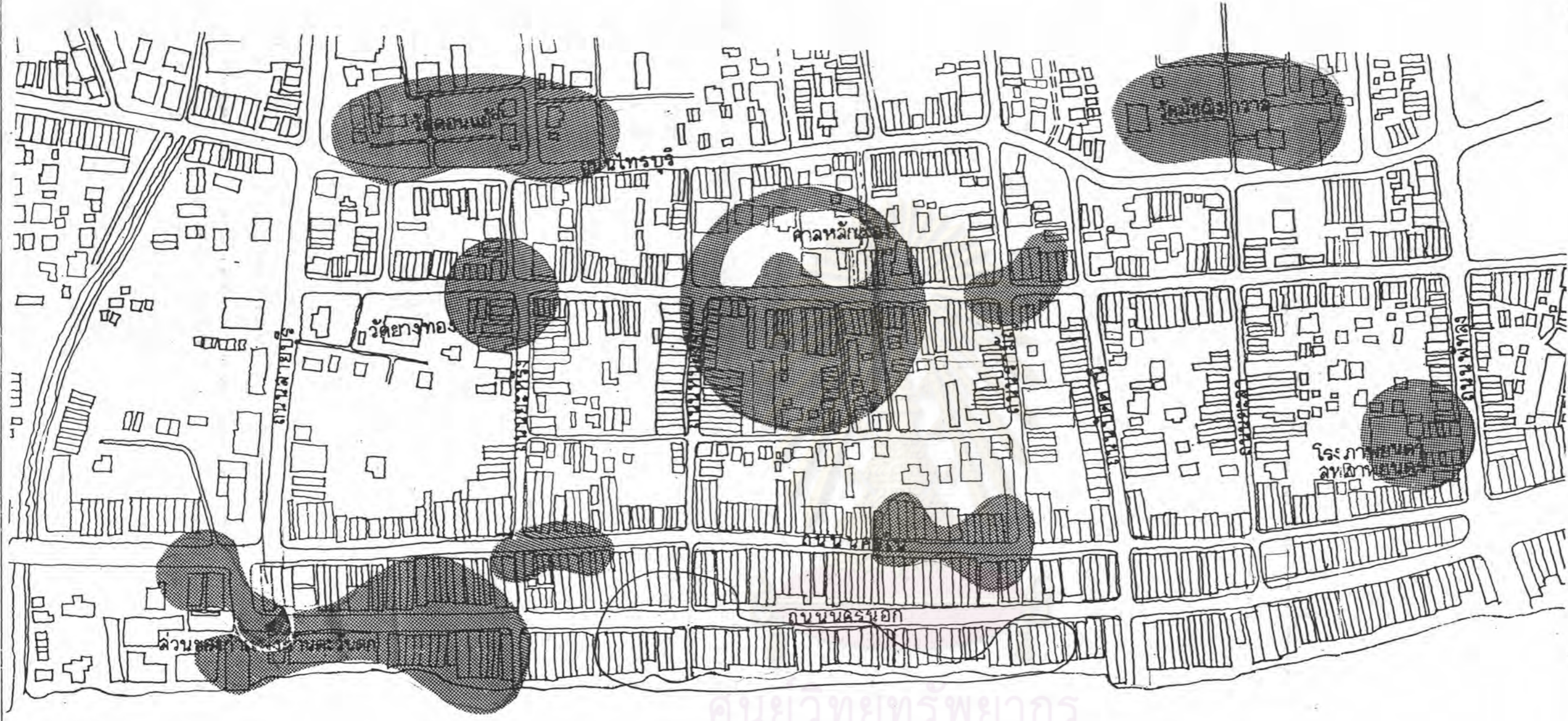
ศูนย์วิทยุทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ทะเลสาบสงขลา

- สัญลักษณ์
- ระดับเมือง ได้แก่ กิจกรรมตามประเพณี, อุตสาหกรรม และการค้าบางประเภท
  - ระดับย่าน ได้แก่ การค้า, อยู่อาศัย

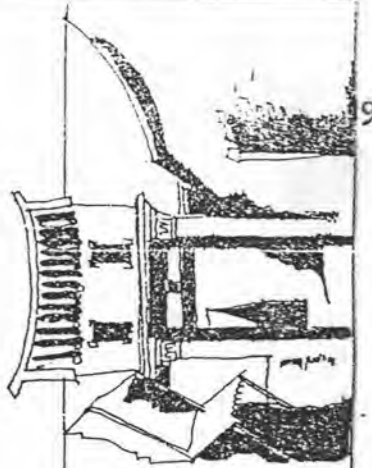
โครงการ การศึกษาองค์ประกอบชุมชนเมืองเก่าเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนา
 การศึกษาชุมชนย่านถนนนครนอก นครใน
 นางสาวดวงใจจิต พันธ์รัมย์ อาจารย์ที่ปรึกษา ผ.ศ.ศุขวิทย์ ทายตระกูล
 ภาควิชาการวางผังเมืองและภูมิสถาปัตย์ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2535
 แผนที่ 4.44 แฉ่งง เขตอิทธิพลของกิจกรรม

ทิศเหนือ
 มาตราส่วน

ทะเลสาบลงขลา

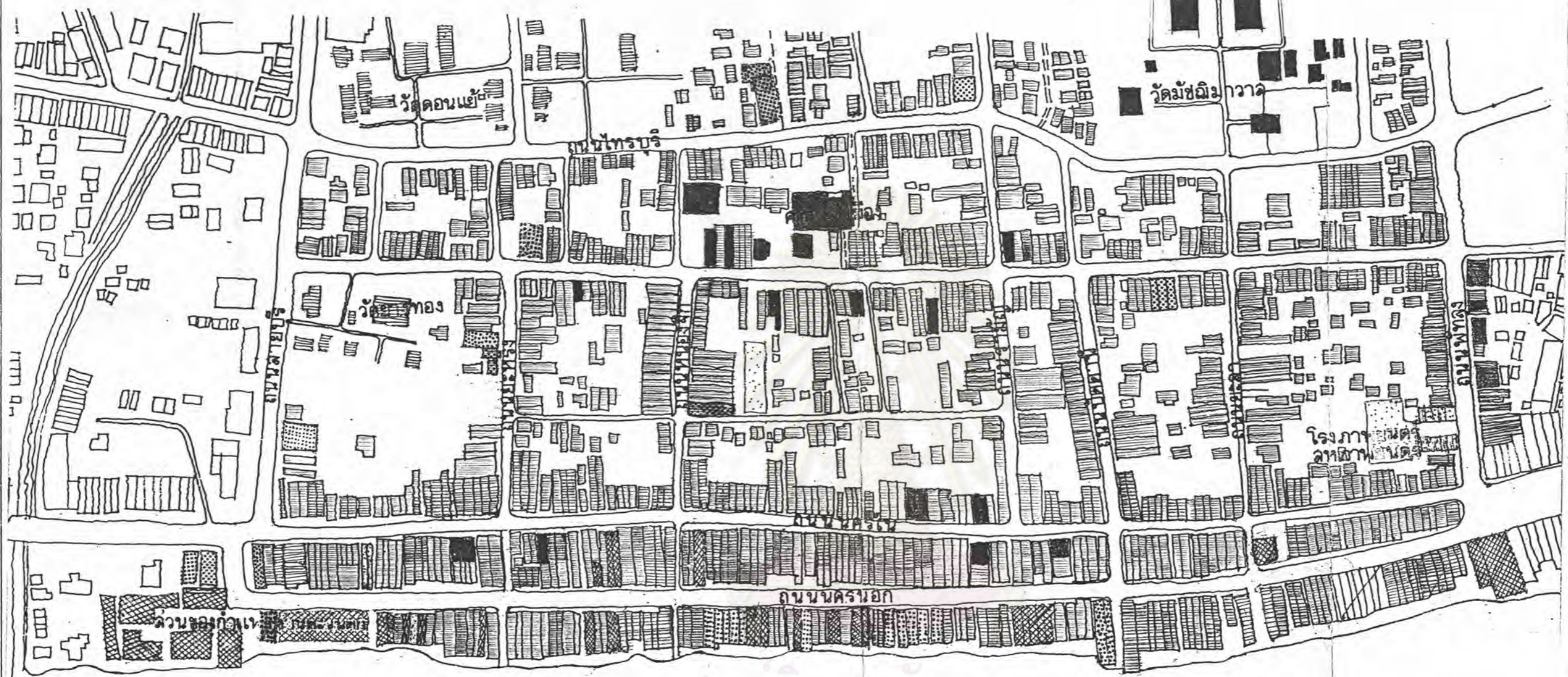
- สัญลักษณ์
- แบบศูนย์รวม
  - แบบย่าน

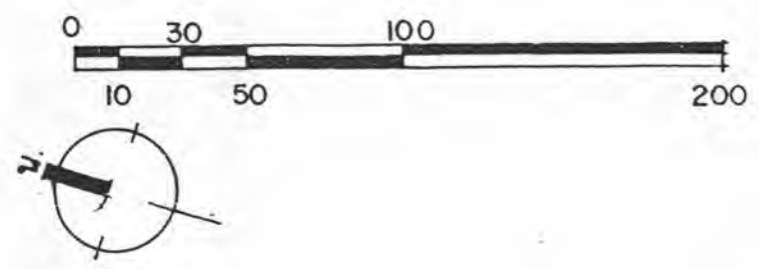
โครงการ การศึกษาองค์ประกอบชุมชนเมืองเก่าเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนา
 การศึกษาชุมชนย่านถนนนครนอก นครใน
 นางสาวตรีจิต ฝั่งรัมย์ อาจารย์ที่ปรึกษา ผ.ศ.ศุขวิทย์ ทายตะคุ
 ภาควิชาการวางผังนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2535
 แผนที่ 4.45 แต่ง การรวมกลุ่มของกิจกรรม

ทิศเหนือ

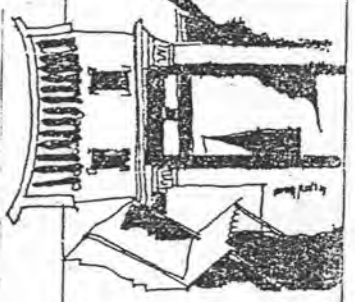
มาตราส่วน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ทะเลสาบสงขลา

- คุณภาพสูง
- คุณภาพปานกลาง
- คุณภาพต่ำ
- คุณภาพต่ำมาก
- ไม่มีคุณภาพ

โครงการ การศึกษาองค์ประกอบชุมชนเมืองเก่าเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนา
สงขลา
นางลาวตริงจิต ฝั่งรัมย์ อาจารย์ที่ปรึกษา ผ.ศ.ดุชนันท์ ทายตะคุ
ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2535
แผนที่ 4-46 และผังชุมชนเบื้องต้น

ทิศเหนือ

อาคาร 4-46

ย่านธนาคาร ย่านอุตสาหกรรม ย่านท่าเรือและโกดังบนถนนนครนอก ย่านร้านค้าสิ่งพิมพ์ ย่าน
สินค้าพื้นเมืองบนถนนศรีใน ย่านร้านอาหารและย่านวัดวาอารามบนถนนนางงามและถนนไทรบุรี

- แบบเป็นศูนย์รวม (Node) ได้แก่ บริเวณที่มีการรวมกลุ่มของ
กิจกรรมหลาย ๆ ประเภท กิจกรรมที่มีลักษณะเป็นศูนย์รวมได้แก่ บริเวณถนนนางงามซึ่งมีอยู่ 2
จุด และบนถนนพิทลุงบริเวณ โรงภาพยนตร์

2.3.5 ความสัมพันธ์ระหว่างกิจกรรมกับรูปแบบการสัญจร

สามารถแบ่งออกได้ตามความสัมพันธ์ของกิจกรรมที่มีผลกระทบต่อ
การสัญจรภายในชุมชน ได้ดังนี้

- กิจกรรมที่ก่อให้เกิดการสัญจรของผู้คน ได้แก่ กิจกรรมประเภท
ร้านค้าบริการบนถนนทุกสาย โดยเฉพาะถนนนครนอกและถนนนางงาม ยกเว้นถนนสายย่อย ได้แก่
สำนักงาน อุตสาหกรรมบนถนนนครนอก โรงภาพยนตร์ โรงแรม ร้านอาหาร กิจการเพื่อการ
บริการสังคมประเภท ศาลเจ้า วัดและโรงเรียนบนถนนนางงาม

- กิจกรรมที่ก่อให้เกิดการสัญจรของสินค้า ได้แก่กิจกรรมประเภท
ร้านค้า ซึ่งกระจายทั่วไปบนถนนทุกสาย โดยเฉพาะถนนนครนอก นครใน และถนนนางงามซึ่งมี
เขตอิทธิพลในการให้บริการในระดับที่กว้างขวางกว่าระดับย่าน และอุตสาหกรรมขนาดย่อม
รวมทั้งโกดังสินค้าและท่าเรือ ซึ่งเกาะกลุ่มกันบนถนนนครนอก ทำให้มีสินค้าเข้า ออกพื้นที่เป็นจำนวน
มาก มีการใช้รถบรรทุกขนาดใหญ่ในการขนถ่ายสินค้า ลักษณะดังกล่าวก่อให้เกิดผลกระทบต่อระบบ
การสัญจรในพื้นที่ ในด้านความสะดวกและปลอดภัย ตลอดจนผลกระทบที่เกิดจากการสิ้นสະเทือน
ต่ออาคารเก่า ซึ่งมีอยู่เป็นจำนวนมากในพื้นที่

2.3.6 การประเมินคุณภาพกิจกรรมภายในย่าน

2.3.6.1 คุณภาพภายในตัวเอง ได้แก่ การพิจารณาในหัวข้อ
ต่อไปนี้

- (ก) คุณสมบัติของกิจกรรม
- (ข) คุณภาพทางด้านประวัติศาสตร์

(ก) คุณสมบัติของกิจกรรม พิจารณาจากปัจจัย 2 ประการได้แก่
ความสำคัญของกิจกรรมและเขตอิทธิพลของกิจกรรมประกอบกัน โดยถือว่ากิจกรรมที่เป็นความ
จำเป็นหากมีเขตอิทธิพลที่กว้างขวาง จะนับได้ว่ามีคุณค่าต่อชุมชนเป็นอันมาก

- คุณภาพสูง 3 ได้แก่ บริเวณที่มีกิจกรรมที่เป็นความจำเป็นของชุมชนและมีเขตอิทธิพลในระดับเมือง
- คุณภาพปานกลาง 2 ได้แก่ บริเวณที่มีกิจกรรมที่เป็นความต้องการของชุมชนและมีเขตอิทธิพลในระดับเมือง
- คุณภาพต่ำ 1 ได้แก่ บริเวณที่มีกิจกรรมที่เป็นความจำเป็นของชุมชนและมีเขตอิทธิพลในระดับย่าน
- คุณภาพต่ำมาก 0 ได้แก่ บริเวณที่มีกิจกรรมที่เป็นความต้องการของชุมชนและมีเขตอิทธิพลในระดับย่าน
- ไม่มีคุณภาพ -1 ได้แก่ บริเวณที่มีกิจกรรมที่ก่อปัญหาต่อชุมชน

จากการประเมินคุณภาพทางด้านคุณสมบัติของกิจกรรม พบว่า กิจกรรมที่มีความสำคัญได้แก่ กิจกรรมตามความเชื่อ อาทิเช่น ประเพณีต่าง ๆ ตามวัดและศาลเจ้า ซึ่งมีอยู่เป็นจำนวนมากไม่น้อยในพื้นที่และเป็นกิจกรรมที่มีการสืบทอดมาจากอดีตจนถึงปัจจุบัน นอกจากนี้กิจกรรมภายในชุมชนจะมีความสำคัญไม่มาก เนื่องจากส่วนใหญ่เป็นเพียงกิจกรรมการอยู่อาศัย และการค้าในระดับย่านเท่านั้น (ดูแผนที่ 4.46 และภาพที่ 4.27, 4.28 ประกอบ)

ส่วนกิจกรรมที่เป็นปัญหาต่อชุมชน ซึ่งสมควรได้รับการพิจารณาแก้ไข มีดังต่อไปนี้

1) อุตสาหกรรมขนาดเล็ก อาทิเช่น โรงกลึง อู่ซ่อมเครื่องยนต์ ร้านจำหน่ายเครื่องเหล็ก กิจกรรมดังกล่าวก่อปัญหามลภาวะทางด้านเสียง ฝุ่น ครัน อันมีผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมของชุมชน

2) กิจกรรมประเภททำเรือสินค้า และ โกดัง กิจกรรมดังกล่าวก่อให้เกิดการขนส่งสินค้าด้วยรถบรรทุกขนาดใหญ่ ซึ่งมีผลกระทบต่อชุมชนทั้งทางด้านการสัญจรและการสัมผัสเขื่อน

3) กิจกรรมการจอดเรือริมทะเลสาบ เป็นกิจกรรมสำคัญที่เป็นจุดเริ่มต้นที่ทำให้เกิดกิจกรรมที่ต่อเนื่องข้างต้น อันเป็นปัญหาต่อชุมชน นอกจากนี้กิจกรรมการจอดเรือยังก่อปัญหามลภาวะอันมีผลกระทบต่อชุมชนอีกด้วย

4) กิจกรรมที่ไม่เหมาะสมที่จะอยู่ใกล้ชิดกัน ได้แก่ ศาลเจ้าที่อยู่ติดกับโรงแรมบนถนนนางงาม เป็นต้น

ข) คุณภาพด้านประวัติศาสตร์ พิจารณาความสำคัญของพื้นที่ที่เกิดกิจกรรมหรือเหตุการณ์ที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ในสมัยต่าง ๆ ได้แก่

- สมัยแรกสร้างเมือง ได้แก่ การค้าบนถนนนครใน ศาลเจ้า และวัดบนถนนนางงามและ ไทรบุรี
- สมัยขยายเมือง ได้แก่ การค้าบนถนนนครนอก และถนนนางงาม

การศึกษาพัฒนาการทางด้านประวัติศาสตร์ของชุมชนที่เคยเป็นบริเวณที่ประกอบการค้า ทำให้สามารถมองเห็นถึงองค์ประกอบชุมชนที่มีคุณค่าและความหมายต่อชุมชนในด้านประเภทของกิจกรรมและความสำคัญของที่ตั้ง ดังนั้นจึงนำมาเป็นข้อพิจารณาเพื่อประเมินคุณภาพกิจกรรมโดยถือว่ากิจกรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ระดับต่าง ๆ กันย่อมมีคุณค่าและความหมายต่อผู้คนภายในพื้นที่ไม่เท่ากัน

- คุณภาพสูง 3 ได้แก่ บริเวณที่มีกิจกรรมที่มีพัฒนาการ ก่อให้เกิดเป็นพื้นที่ที่มีความหมายต่อชุมชนเป็นอย่างสูง
- คุณภาพปานกลาง 2 ได้แก่ บริเวณที่มีกิจกรรมที่มีพัฒนาการ ก่อให้เกิดเป็นพื้นที่ที่มีความหมายต่อบุคคล
- คุณภาพต่ำ 1 ได้แก่ บริเวณที่มีกิจกรรมที่มีความหมายต่อชุมชน
- คุณภาพต่ำมาก 0 ได้แก่ บริเวณที่มีกิจกรรมที่มีความหมายต่อบุคคล
- ไม่มีคุณภาพ -1 ได้แก่ บริเวณที่ไม่มีกิจกรรมใด ๆ ที่ก่อให้เกิดประโยชน์ใช้สอย

จากการประเมินคุณภาพด้านประวัติศาสตร์ พบว่า กิจกรรมที่มีคุณภาพสูง ได้แก่ วัดและศาลเจ้า จะกระจายตัวอยู่บนถนนนางงามและ ไทรบุรีเป็นส่วนใหญ่ ส่วนอาคารที่มีคุณภาพปานกลาง ได้แก่ ตึกแถวร้านค้า ซึ่งส่วนใหญ่จะกระจุกตัวอยู่บนถนนนครนอก นครใน และถนนนางงาม ตามลำดับ อาคารที่มีคุณภาพต่ำ ได้แก่ ร้านค้า โรงเรียน สโมสร ส่วนใหญ่จะอยู่ที่บริเวณถนนนางงาม อาคารที่มีคุณภาพต่ำมาก ได้แก่ ตึกแถวและบ้านเรือนที่เป็นที่อยู่อาศัย จะกระจายตัวอยู่ไปทั่วบริเวณและมีอยู่เป็นจำนวนมากที่สุด ส่วนอาคารที่ไม่มีการใช้สอย ได้แก่ โกดังสินค้าหัวถนนนครนอกด้านถนนพหลุง (ดูแผนที่ 4.47 ประกอบ)

2.3.6.2 คุณภาพด้านการรับรู้

ก) คุณภาพทางการเป็นศูนย์รวม (Node)

ได้แก่ การพิจารณาคุณค่าอันเกิดจากการรวมตัวของกิจกรรมต่าง ๆ ภายในย่าน ดังนี้

- คุณภาพสูง 3 ได้แก่ บริเวณศูนย์รวมกิจกรรมที่มีความหลากหลายและมีความคึกคักสูงมาก
- คุณภาพปานกลาง 2 ได้แก่ บริเวณศูนย์รวมกิจกรรมที่มีความหลากหลายและมีความคึกคักสูง
- คุณภาพต่ำ 1 ได้แก่ บริเวณศูนย์รวมกิจกรรมที่มีความหลากหลายและมีความคึกคักปานกลาง
- คุณภาพต่ำมาก 0 ได้แก่ บริเวณศูนย์รวมกิจกรรมที่มีความหลากหลายและมีความคึกคักต่ำ
- ไม่มีคุณภาพ -1 ได้แก่ บริเวณศูนย์รวมกิจกรรมที่มีความวุ่นวาย สับสน

จากการประเมินคุณภาพทางการเป็นศูนย์รวมพบว่า บริเวณที่มีการรวมตัวของกิจกรรมที่ก่อให้เกิดการคึกคักสูงนั้นจะอยู่บริเวณถนนพหลุณง และถัดมาจะเป็นบริเวณถนนนางงาม โดยบริเวณดังกล่าวมีกิจกรรมที่หลากหลาย อาทิเช่น คาเฟ่ เจ้า โรงภาพยนตร์ และมีร้านค้าปะปนกับที่พักอาศัยเป็นบางส่วน โดยเฉพาะร้านอาหารพื้นเมือง อันเป็นกิจกรรมที่มีความคึกคักพอประมาณ (ดูแผนที่ 4.48 ประกอบ)

ข) คุณภาพด้านการเป็นย่าน (Districts) ได้แก่ การพิจารณาคูณค่าที่เกิดจากการรวมตัวกันของกิจกรรมที่มีลักษณะซ้ำ ๆ กัน ดังนี้

- คุณภาพสูง 3 ได้แก่ บริเวณที่มีกิจกรรมซ้ำ ๆ กัน ต่อเนื่องกัน เป็นจำนวนมากและมีความคึกคักสูงมาก
- คุณภาพปานกลาง 2 ได้แก่ บริเวณที่มีกิจกรรมซ้ำ ๆ กัน ต่อเนื่องกัน และมีความคึกคักสูง
- คุณภาพต่ำ 1 ได้แก่ บริเวณที่มีกิจกรรมซ้ำ ๆ กัน ต่อเนื่องกัน และมีความคึกคักปานกลาง

- คุณภาพต่ำมาก 0 ได้แก่ บริเวณที่มีกิจกรรมซ้ำ ๆ กันต่อเนื่องกัน และมีความคึกคักต่ำ
- ไม่มีคุณภาพ -1 ได้แก่ บริเวณที่มีความสับสน วุ่นวาย

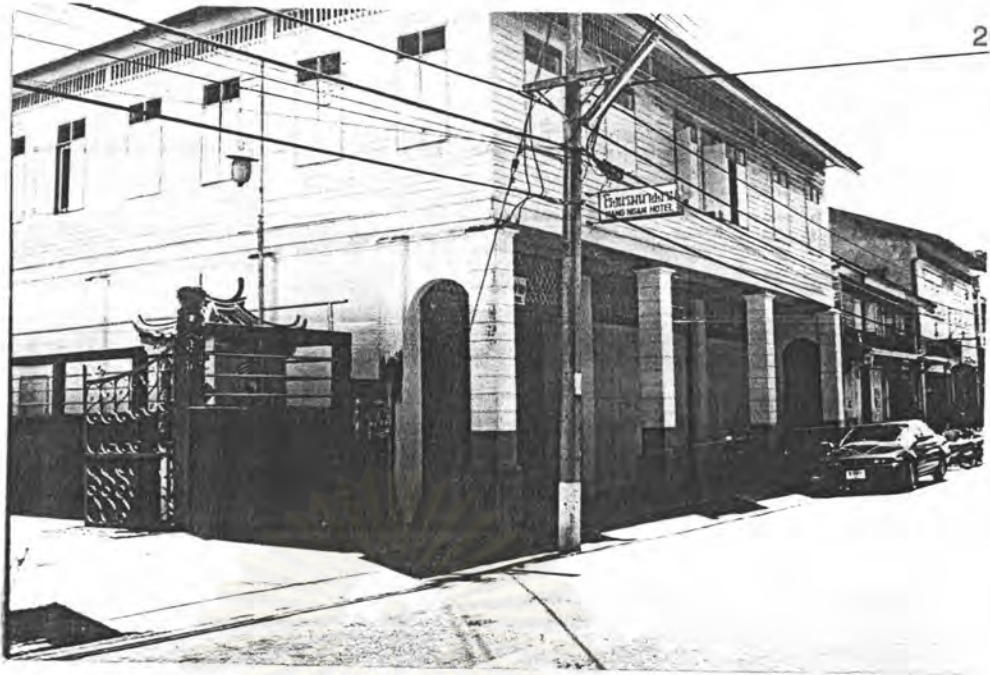
ผลจากการประเมินคุณภาพของกิจกรรมทางด้านความเป็นย่าน พบว่ากิจกรรมภายในถนนสายย่อยจะไม่มีความคึกคัก เนื่องจากส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมที่พักอาศัย ส่วนกิจกรรมที่เป็นย่านการค้า นั้น ในบริเวณถนนนางงามส่วนใหญ่จะเป็นร้านอาหารที่มีความคึกคักสูง ส่วนบริเวณถนนนครในจะมีย่านสินค้าส่งหมักที่ ย่านสินค้าพื้นเมือง ซึ่งมีความคึกคักปานกลาง บริเวณถนนนครนอก เป็นย่านธนาคาร และย่านอุตสาหกรรมที่มีความคึกคักสูงตลอดเวลา เนื่องจากมีการสัญจรของผู้คนและการขนส่งสินค้าเป็นจำนวนมากอยู่ในบริเวณเดียวกัน (ดูแผนที่ 4.49 ประกอบ)

สรุปผลการวิเคราะห์และประเมินคุณภาพทางด้านกิจกรรม

บริเวณที่มีกิจกรรมที่มีคุณภาพสูง ซึ่งส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมตามความเชื่อ ได้แก่ วัด และศาลเจ้าบนถนนนางงามและถนนไทรบุรี อันดบรองลงไป ได้แก่ บริเวณกิจกรรมการค้าบนถนนนครใน ถนนนางงามและถนนไทรบุรี กิจกรรมที่มีคุณภาพต่ำ ได้แก่ โรงภาพยนตร์ โรงแรม บนถนนนางงาม ส่วนกิจกรรมที่มีคุณภาพต่ำมาก ได้แก่ ที่อยู่อาศัย ซึ่งมีอยู่เป็นส่วนใหญ่และกระจายอยู่ทั่วบริเวณ โดยเฉพาะบนถนนสายย่อยทั้งหมด ส่วนกิจกรรมที่ก่อปัญหาให้กับชุมชน ได้แก่ กิจกรรมการผลิต โกดังและท่าเรือ รวมทั้งกิจกรรมการจอดเรือ เหล่านี้มีอยู่ตั้งแต่บริเวณถนนนครนอกไปจนถึงบริเวณทะเลสาบ ซึ่งมีคุณค่าทั้งในแง่ความงามและความสำคัญ หากแต่ชุมชนไม่ได้ให้ความสำคัญ จึงไม่มีกิจกรรมที่ก่อให้เกิดประโยชน์แต่ประการใด (ดูแผนที่ 4.50, 4.51 ประกอบ)

2.4 การสัญจร (Circulation Pattern)

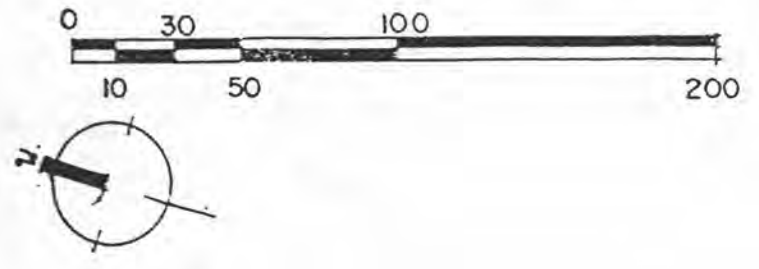
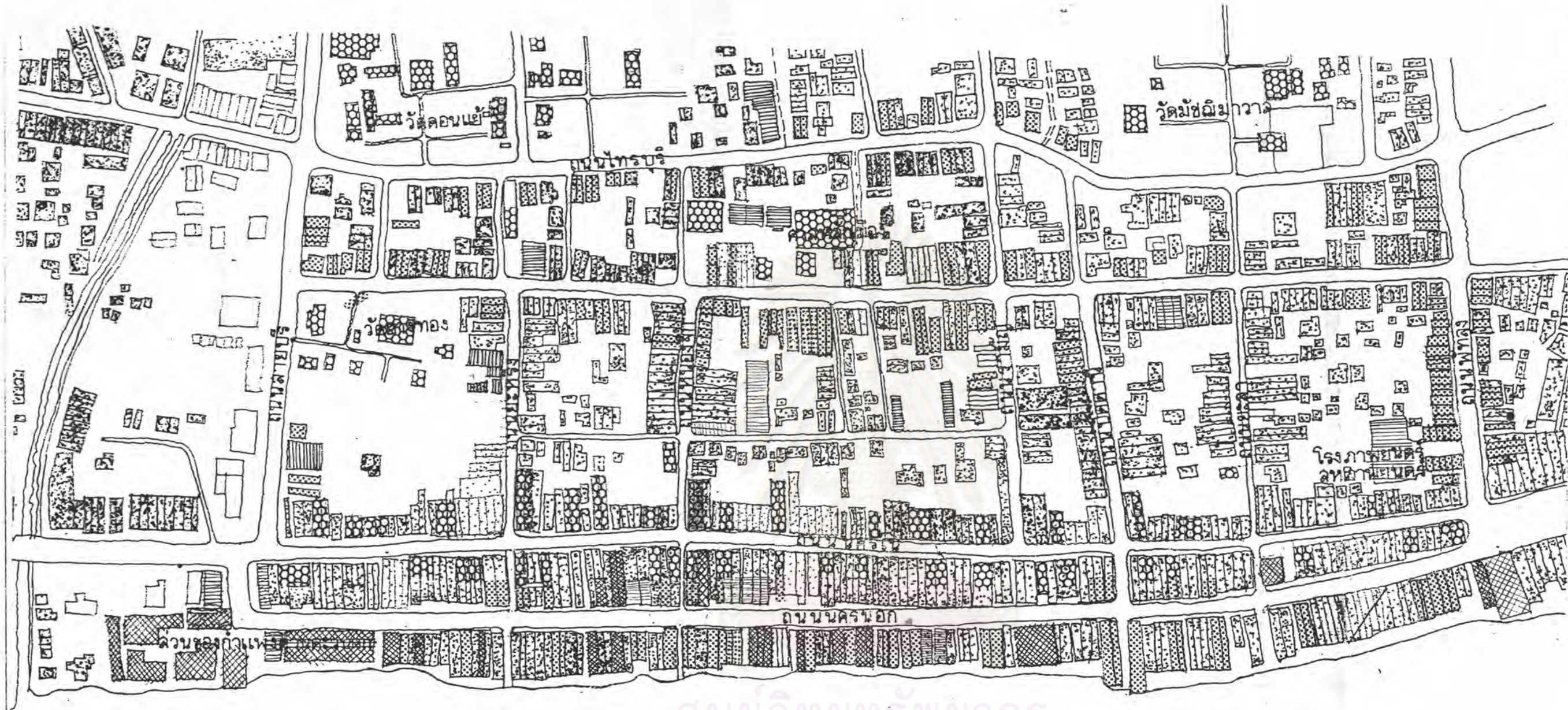
รูปแบบการสัญจรภายในชุมชนเมืองสงขลามีลักษณะเป็นแบบตามยาว (Linear pattern) สอดคล้องกับลักษณะภูมิประเทศ ซึ่งมีลักษณะเป็นแหลมยื่นไปโนทะเล มีแกนสัญจรที่ทำหน้าที่เชื่อมโยงย่านสำคัญเข้าด้วยกัน ได้แก่ ถนนสายประธานรามวิถี ซึ่งเป็นถนนสำคัญในแนวเหนือ ใต้ และถนนสายหลักจะนะ ปลายท่า เชื่อมย่านราชการกับย่านธุรกิจ ใจกลางเมือง ในแนวตะวันออก ตะวันตก ถนนนครนอก ไทรบุรี เชื่อมย่านธุรกิจใจกลางเมืองกับย่านชุมชน

ภาพที่ 4.30 โรงแรมที่ติดกับศาลเจ้า (ซ้ายสุด) นับเป็นปัญหาทางค่านักกิจกรรม
ที่ค่อนข้างชัดเจน

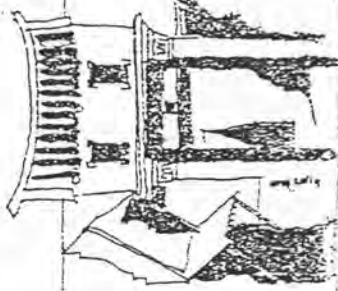

ภาพที่ 4.31 อุปกรณ์ถนนที่สร้างบรรยากาศที่สับสนวุ่นวายต่อการสัญจร และ
ลดคุณภาพในการรับรู้คุณภาพมวลอาคาร และที่ว่าง

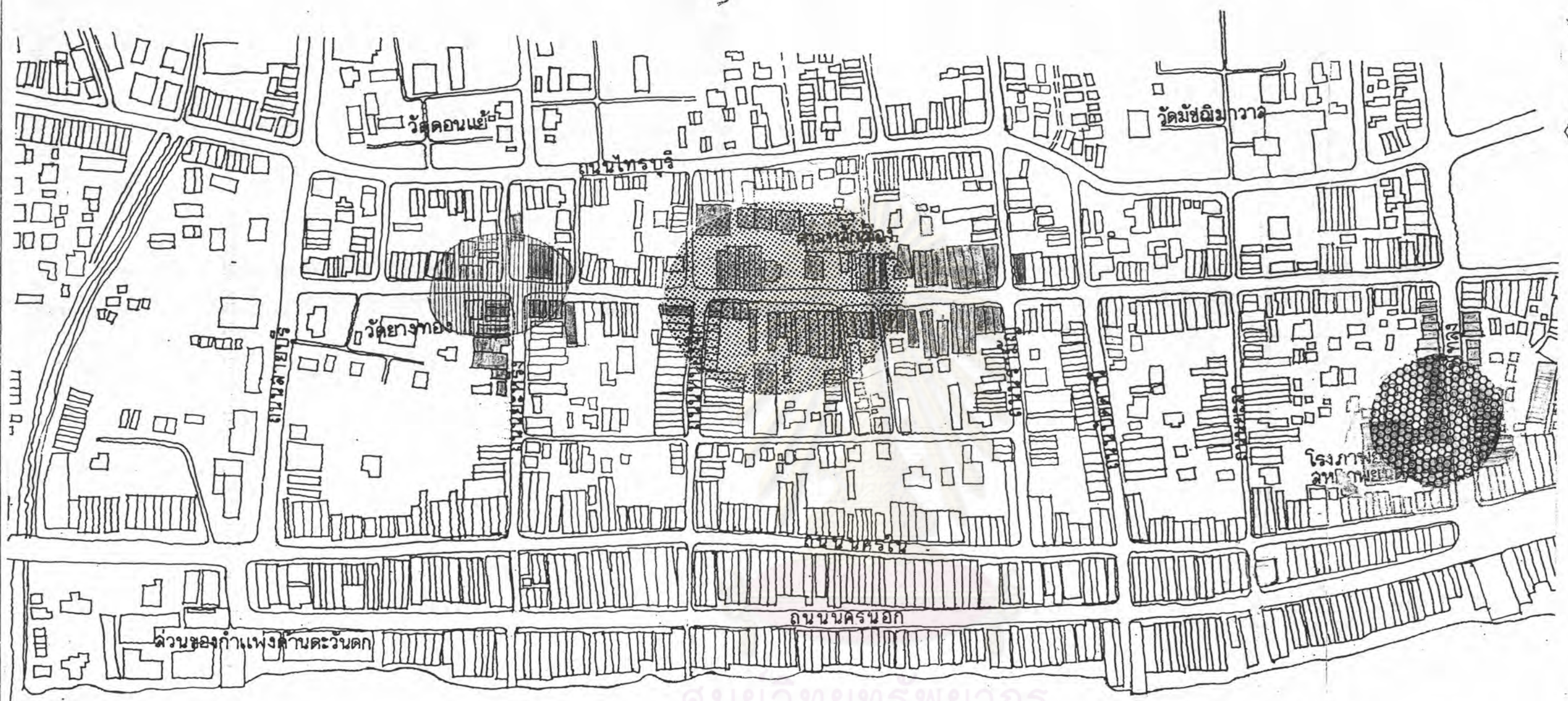
ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ทะเลสาบสงขลา

- คุณภาพสูง
- คุณภาพปานกลาง
- คุณภาพต่ำ
- คุณภาพต่ำมาก
- ไม่มีคุณภาพ

โครงการ การศึกษาองค์ประกอบชุมชนเมืองเก่าเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนา
 การศึกษาชุมชนย่านถนนนครนอก นครใน
 นางสาวตังจิต หังรัมย์ อาจารย์ที่ปรึกษา ผศ.คุณวี ทรายตะคุ
 ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2535
 แผ่นที่ 4.47 แฉดงคุณภาพกิจกรรมด้านประวัติศาสตร์

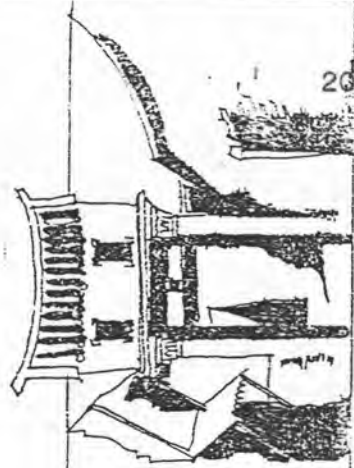
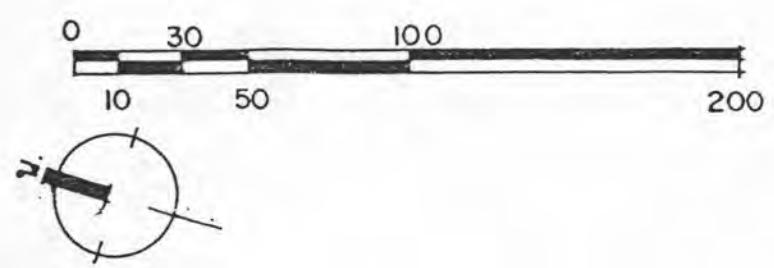
ทิศเหนือ
 ภาควิชาผังเมือง

ศูนย์วิทยุวิทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ทะเลสาบลงปลา

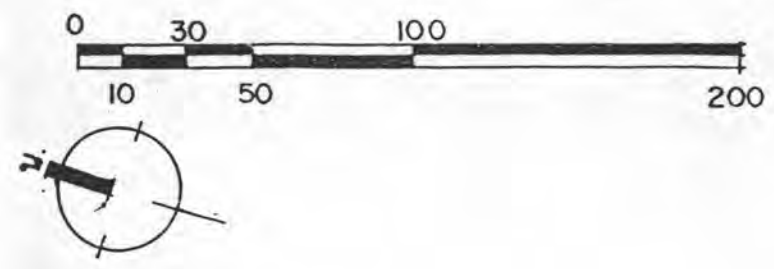
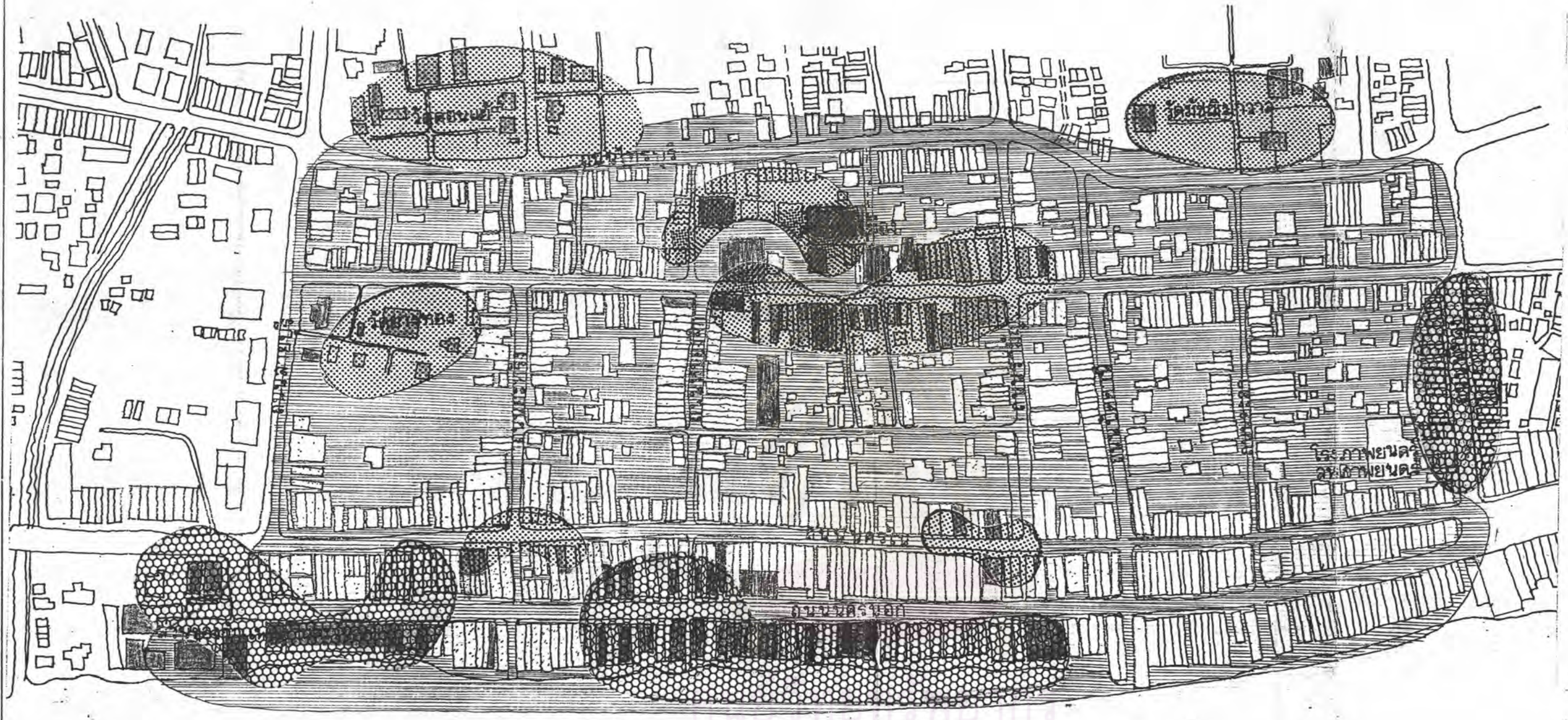
- คุณภาพสูง
- คุณภาพปานกลาง
- คุณภาพต่ำ

โครงการ การศึกษาองค์ประกอบชุมชนเมืองเก่าเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนา
สงขลา
นางลาวตรีจิต ฬังรัมย์ อาจารย์ที่ปรึกษา ผ.ศ.ศุขวิทย์ ทายตระกูล
ภาควิชาการวางผังเมืองและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2535
แผ่นที่ 4.48 แฉ่งง คุณภาพของกิจกรรมทางด้านความเป็นชุมชนรวม

ทิศเหนือ

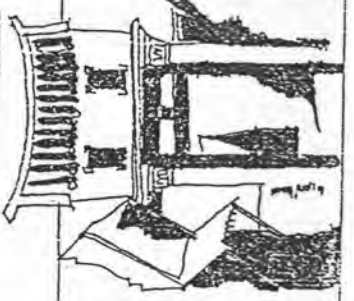
ภาคกลาง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ทะเลสาบลงชล

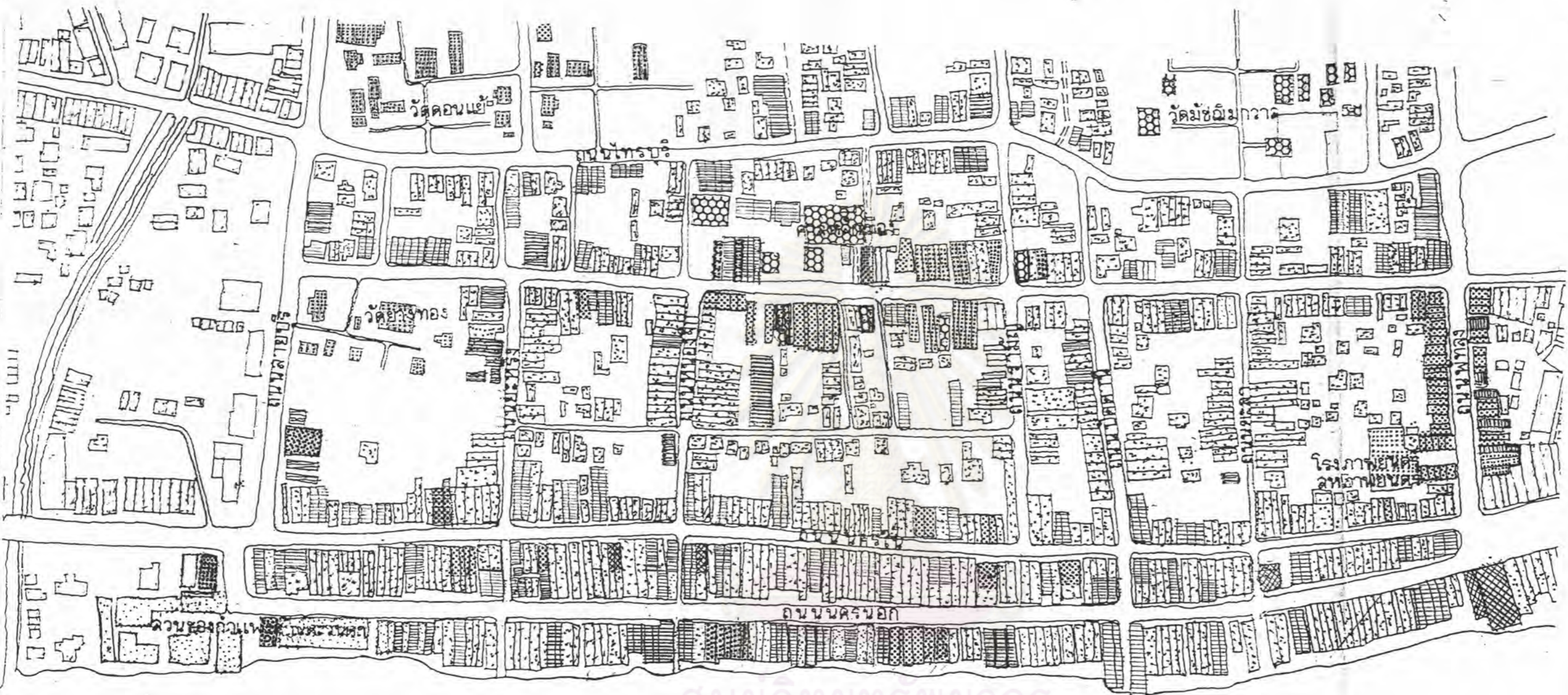
- คุณภาพสูง
- คุณภาพปานกลาง
- คุณภาพต่ำ
- คุณภาพต่ำมาก
- ไม่มีคุณภาพ

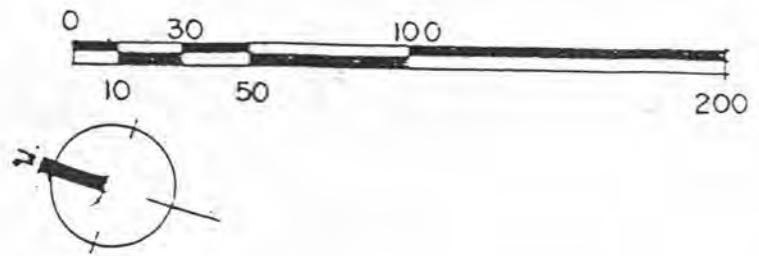
โครงการ การศึกษาองค์ประกอบชุมชนเมืองเก่าเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนา
 การศึกษาชุมชนย่านถนนนครนอก นครใน
 นางสาวตรังจิต พึ่งรัมย์ อาจารย์ที่ปรึกษา ผ.ศ.ศุภวิทย์ ทายตะคุ
 ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2535
 แผ่นที่ 4, 4.9 แฉ่ง คุณภาพของกิจกรรมด้านความเป็นย่าน

ทิศเหนือ

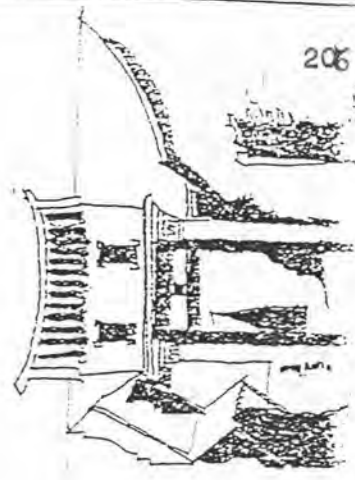
มาตราส่วน

ศูนย์วิทยุโทรพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ทะเลสาบสงขลา

- คุณภาพสูง
- คุณภาพปานกลาง
- คุณภาพต่ำ
- คุณภาพต่ำมาก
- ไม่มีคุณภาพ

โครงการ การศึกษาค้นคว้าประกอบชุมชนเมืองเก่าเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนา
 การศึกษาชุมชนย่านถนนนครนอก นครใน
 นางสาวตรังจิต หิรัญศรี อาจารย์ที่ปรึกษา ผ.ศ.คุณหญิง ทายตระกูล
 ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2535
 แผนที่ 4.50 และสรุปคุณภาพกิจกรรม

ที่แสดง

ผัง

เมืองเก่าเข้าด้วยกัน โดยถนนนครนอกและไทรบุรี ทำหน้าที่เป็นถนนสายหลักแยกจากสายประธาน ผ่านชุมชน เข้าสู่ใจกลางเมือง นอกจากนี้ย่านชุมชนเมืองเก่ายังสามารถเชื่อมกับแกนสัญจรหลักของเมืองด้วยถนนสายรอง ได้แก่ ถนนไทรบุรีที่ย่านชุมชนเมืองเก่ายังสามารถเชื่อมกับแกนสัญจรหลักของเมืองด้วยถนนสายรอง ได้แก่ ถนนไทรบุรี พัทลุงและถนนสายบุรี การวิเคราะห์ประเมินคุณภาพเกี่ยวกับระบบการสัญจรสามารถแบ่งเป็นหัวข้อต่าง ๆ ดังนี้ (ดูแผนที่ 4.52 ประกอบ)

2.4.1 ระบบถนน ระบบถนนภายในชุมชนเมืองเก่า จะเป็นระบบตาราง (Grid pattern) โดยมีถนนสายหลักขนานกัน 3 สาย ซึ่งสามารถติดต่อกับส่วนต่าง ๆ ของเมือง ถนนภายใน 1 สาย มีถนนสายย่อยซึ่งตัดผ่านถนนสายหลักและถนนสายย่อย เป็นระบบตารางที่จะมีจุดตัดบริเวณทางแยกที่ค่อนข้างถี่กระชั้น (มาตรฐานระยะทางระหว่างทางแยกของระบบถนนภายในชุมชนพักอาศัยตามกฎหมาย) หมายจัดสรรที่ดิน ปว. 286 กำหนดให้มีระยะห่างไม่น้อยกว่า 300 เมตร) การสัญจรภายในพื้นที่เป็นแบบเดินทางเดียว โดยอาศัยถนนสายย่อยช่วยในการกลับเลี้ยวและติดต่อกายในพื้นที่ ซึ่งทำให้จุดตัดบริเวณทางแยกไม่เป็นที่หวาดต่อการสัญจรภายในย่าน

การที่ระบบถนนภายในชุมชนมีลักษณะเป็นตาราง โดยที่มีจุดตัดบริเวณทางแยกหลายแห่ง และลักษณะของทางแยกค่อนข้างถี่และถี่กระชั้น โดยทั่วไปแล้ว การใช้รูปแบบตารางจะเป็นระบบถนนที่ใช้กับชุมชนพักอาศัย (วีรวรรณ ศรีดีสาร, การจราจรกับผังเมือง, 2530, หน้า 46.) ซึ่งการที่มีจุดตัดบริเวณทางแยกมากจุดจะช่วยให้เกิดความปลอดภัยในการสัญจร นอกจากนี้การที่ลักษณะถนนที่คดโค้งและหักศอกในบางจุด ก็จะช่วยให้เกิดความปลอดภัยเช่นกัน เนื่องจากลักษณะดังกล่าวไม่เอื้ออำนวยต่อการสัญจรโดยยานที่ใช้ความเร็วสูง

2.4.2 ขนาดของถนน จากการศึกษาการสัญจรภายในชุมชนพบว่า

- ถนนสายบุรี, ถนนพัทลุง เป็นถนนสายรองที่เชื่อมต่อชุมชนกับถนนสายประธาน มีขนาดความกว้าง 14.00 เมตร การจราจรเป็นการเดินทาง 2 ทาง รถทุกชนิดสามารถวิ่งผ่านได้ และสามารถจอดรถได้ 2 ฟากถนน

- ถนนนครนอก มีขนาดกว้างมากกว่าถนนสายอื่นในพื้นที่ คือมีความกว้างประมาณ 10.00 เมตร การจราจรเป็นการเดินทางเดียว โดยที่รถทุกชนิดสามารถวิ่งผ่านได้ รวมทั้งรถบรรทุก 10 ล้อ และสองฟากของถนนสามารถให้รถจอดได้

- ถนนไทรบุรี มีขนาดความกว้างประมาณ 8.00 เมตร การจราจรเป็นการเดินทางเดียว รถทุกชนิดสามารถวิ่งผ่านได้ยกเว้นรถบรรทุก 10 ล้อ

- ถนนนครใน มีขนาดความกว้างประมาณ 6.00 เมตร การจราจรเป็นการเดินทางเดียว รถทุกชนิดสามารถวิ่งผ่านได้ ยกเว้นรถบรรทุก 10 ล้อ
- ถนนนางงาม มีขนาดความกว้าง 6.00 เมตร การจราจรเป็นแบบเดินทางเดียวและสามารถให้รถทุกชนิดวิ่งผ่านได้ ยกเว้นรถบรรทุก 10 ล้อ
- ถนนซอย มีขนาดความกว้าง 4.00-5.00 เมตร ทำหน้าที่เชื่อมตัดเส้นทางสายหลักทั้ง 4 สาย โดยมีลักษณะเป็นตาตาราง เพื่อให้การจราจรสามารถไหลเวียนกลับทิศทางได้สะดวกการจราจรในถนนสายย่อยเป็นการเดินทางแบบทางเดียว
- ถนนทางเท้า เนื่องจากถนนส่วนใหญ่ไม่มีทางเท้า ทำให้เกิดปัญหาทางด้านความปลอดภัยและความไม่สะดวกปลอดภัย โดยเฉพาะถนนสายนครนอกและถนนไทรบุรี ซึ่งการจราจรจะใช้ความเร็วสูงกว่าถนนสายอื่น ๆ (ดูแผนที่ 4.53 ประกอบ)

ตารางแสดงมาตรฐานของขนาดถนนภายในเขตชุมชนเมืองและชุมชนพักอาศัย

ลำดับศักยภาพ	1 กฎกระทรวง		2 กฎหมายจัดสรรที่ดิน		หมายเหตุ
	(ออกความตาม พ.ร.บ.ผังเมือง)		(ปว.286)		
ถนนสายหลัก (Feeder road)	20.00 ม.	12.00 ม.			1 ขนาดมาตรฐานเส้นทางของชุมชนตามกฎหมายผังเมือง กำหนดใช้กับชุมชนขนาดเกินกว่า 1 แสนคน
ถนนสายรอง (Collector road)	18.00 ม.	-			2 ขนาดมาตรฐานเส้นทางของชุมชนตามกฎหมายจัดสรรที่ดิน
ถนนสายย่อย (Local road)	14.00 ม.	8.00 ม.			กำหนดใช้กับที่ดินขนาดเกินกว่า 300 แปลง (ตั้งแต่ 1,500 คนขึ้นไป)

จากการพิจารณาเปรียบเทียบขนาดของถนน ภายในชุมชนเมือง เก่าย่านถนนนครนอก นครในกับมาตรฐานกฎกระทรวง ซึ่งกำหนดขนาดของถนนภายในชุมชนเมือง ที่มีจำนวนประชากรตั้งแต่ 1 แสนคนขึ้นไป พบว่าขนาดของถนนภายในย่านมีขนาดต่ำกว่ามาตรฐาน สำหรับการทำหน้าที่เป็นถนนสายหลัก สายรองตลอดจนสายย่อย เนื่องจากการที่มีขนาดตั้งแต่ 10.00 ม., 8.00 ม., 6.00 ม. ไปจนถึง 5.00 ม. ในบางสาย

แต่เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบขนาดของถนนกับมาตรฐานกฎหมาย จัดสรรที่ดิน ซึ่งใช้กับชุมชนที่อยู่อาศัย จำนวนตั้งแต่ 300 แปลงขึ้นไป (ประมาณ 1,500 คนขึ้นไป) พบว่าถนนส่วนใหญ่มีขนาดที่อยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน คือมีขนาดประมาณ 6.00 เมตร เป็นส่วนใหญ่ จะมีขนาดที่ต่ำกว่ามาตรฐานเพียงบางสายเท่านั้น จึงสามารถสรุปได้ว่า ขนาดของถนนมีความเหมาะสมกับขนาดการใช้สอยภายในชุมชน

2.4.3 ขนาดสัดส่วน (Scale) ของระบบการสัญจร จากการวิเคราะห์ขนาด สัดส่วนของชุมชน เปรียบเทียบกับรัศมีการสัญจรโดยทางเดินเท้า พบว่าขนาดและระยะทางของย่านเมืองเก่าถนนนครนอก นครในมีความยาวจากด้านเหนือสุดจากถนนสายบุรี จรดใต้สุดคือถนนพิทลุง มีระยะทาง 660 เมตร โดยประมาณ มีความกว้างจากตะวันตก ได้แก่ ริมทะเลสาบจรดตะวันออกคือถนนไทรบุรี มีระยะทาง 290 เมตรโดยประมาณ ซึ่งระยะทางดังกล่าวสามารถที่จะเดินเท้าได้โดยสะดวก คือมีระยะทางไม่เกิน 875 เมตร หรือ 0.74 ไมล์ (The Architecture of Towns and cities by P.D.Spreiregen P.186) โดยจะใช้เวลาในการเดินประมาณ 25 นาที (4 กิโลเมตรต่อชั่วโมง)

2.4.4 ความสัมพันธ์ระหว่างที่ว่างเพื่อการสัญจรกับชุมชน จากการสำรวจพื้นที่ว่างเพื่อการสัญจรภายในชุมชนเปรียบเทียบกับพื้นที่โดยรวมของชุมชนพบว่า พื้นที่ว่างเพื่อการสัญจรทั้งหมด 13,000 ตารางเมตร คิดเป็นร้อยละ 9 ของพื้นที่ชุมชน เมื่อเปรียบเทียบกับมาตรฐานของที่ว่างเพื่อการสัญจรในเมือง ที่ควรมีค่าไม่ต่ำกว่าร้อยละ 20 ของพื้นที่ชุมชน ฉะนั้นจึงมีผลทำให้ความสามารถในการรองรับการจราจรอยู่ในระดับต่ำ และอาจเกิดปัญหาการจราจรภายในพื้นที่ได้ หากมีการสัญจรในปริมาณมากเกินไปกำลังในช่วงโมงเร่งด่วน เป็นต้น

2.4.5 ลำดับคีย์ของถนนภายในชุมชน สามารถแบ่งได้เป็น 4 ระดับ ได้แก่ (ดูแผนที่ 4.54 ประกอบ)

1) ถนนสายรอง (Collector road) ได้แก่ ถนนที่ทำหน้าที่เชื่อมโยงภายในพื้นที่เมือง เป็นเส้นทางที่แยกจากสายหลักและเป็นเส้นทางที่ใช้เชื่อมโยงพื้นที่

บางส่วนของเมือง ได้แก่ถนนไทรบุรี ส่วนที่แยกเข้าสู่ชุมชน ถนนสายบุรี พัทลุง นครนอกและถนนนครใน

2) ถนนภายในชุมชน (Local road) ได้แก่ ถนนที่ใช้ในการสัญจรภายในพื้นที่และเชื่อมต่อกับถนนสายรอง ได้แก่ ถนนนางงาม

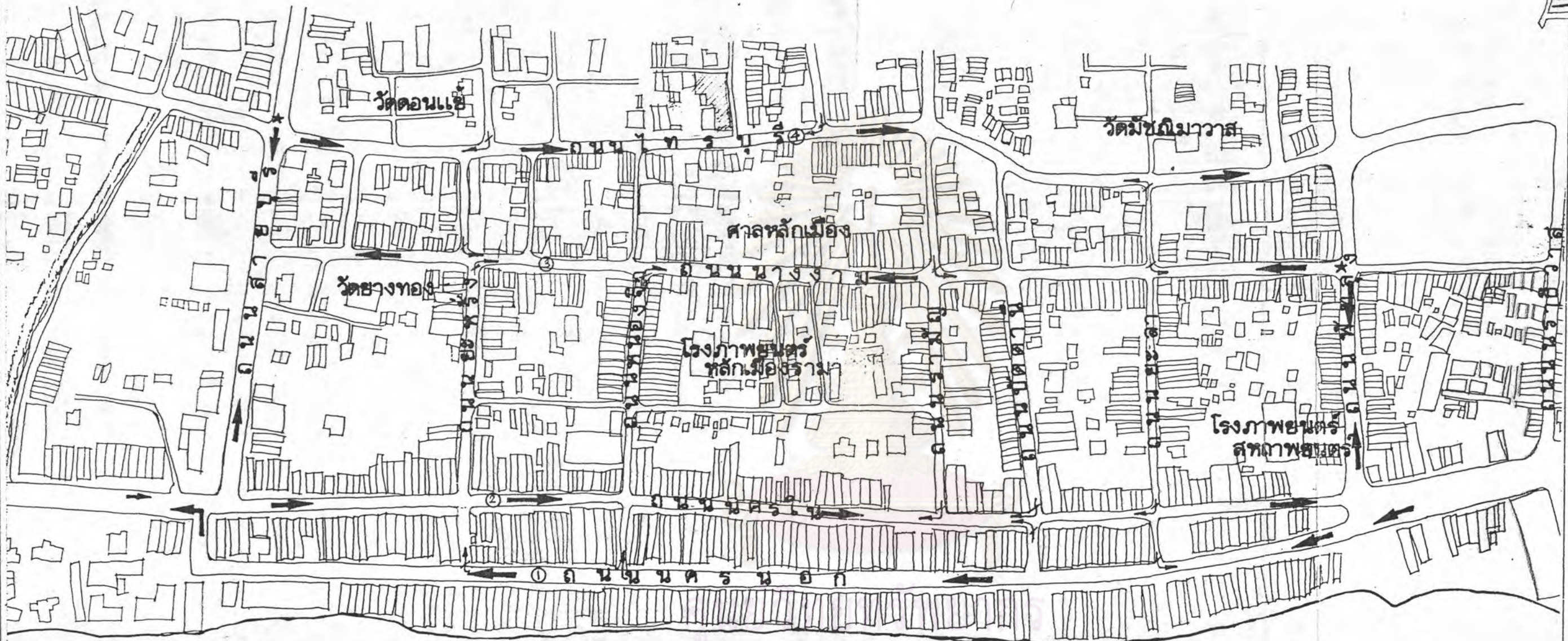
3) ถนนซอย (Street) ได้แก่ถนนที่เป็นเส้นทางเข้าสู่ตัวอาคารและเชื่อมบรรจบกับถนนสายย่อย ในลักษณะตาตาราง ได้แก่ถนนยะหริ่ง หนองจิก รามัญ ปัตตานี และถนนยะลา

4) ทางเดินเท้า ได้แก่เส้นทางที่เข้าสู่ตัวอาคาร จากการสำรวจพบว่า ถนนส่วนใหญ่ไม่มีทางเท้า และบางเส้นทางมีทางเท้าที่ไม่ต่อเนื่อง

2.4.6 ปริมาณการสัญจร ปริมาณการสัญจรบนถนนภายในพื้นที่ศึกษา มีทั้งการสัญจรของผู้คนและการขนส่งสินค้า ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้ (ดูแผนที่ 4.55, 4.56 และภาพที่ 4.32 ประกอบ)

- ถนนนครนอก จากการสำรวจพบว่าการจราจรมีความคล่องตัวตลอดสาย มีปริมาณการจราจร 600 คันต่อชั่วโมง เฉพาะในเวลาเร่งด่วนจะมีความหนาแน่นสูงและมีความติดขัดเฉพาะช่วงหัวถนนที่เป็นส่วนโค้งหักข้อศอก การจราจรในเวลาเร่งด่วนจะมีสูงถึง 1,100 คัน ต่อชั่วโมง ความเร็วของรถในช่วงเวลาเร่งด่วน เท่ากับ 35 กิโลเมตรต่อชั่วโมง สำหรับในช่วงเวลาปกติเท่ากับ 45 กิโลเมตรต่อชั่วโมง นับว่ามีความเร็วอยู่ในเกณฑ์ปกติ ซึ่งต่ำกว่ามาตรฐาน (มาตรฐานความเร็วของขบวนรถในเขตชุมชนโดยกระทรวงคมนาคมกำหนดความเร็วไม่เกิน 50 กิโลเมตร/ชั่วโมง เล็กน้อย การสัญจรมีทั้งการขนส่งสินค้าและผู้คน โดยขบวนรถทุกประเภท ได้แก่ รถสองล้อ สามล้อ มอเตอร์ไซด์ รถยนต์ รถสองแถว และรถบรรทุก 10 ล้อ

- ถนนไทรบุรี จากการสำรวจ พบว่าการจราจรมีความคล่องตัวตลอดสาย มีปริมาณการจราจร 500 คันต่อชั่วโมง เฉพาะในเวลาเร่งด่วนการจราจรไม่ค่อยคล่องตัวในช่วงกลางของถนนที่มีการเลี้ยวหักมุม การจราจรในเวลาเร่งด่วนมีปริมาณ การจราจรสูงถึง 1,200 คันต่อชั่วโมง ความเร็วของรถในช่วงเวลาเร่งด่วน เท่า 40 กิโลเมตรต่อชั่วโมง และในช่วงเวลาปกติ เท่า 50 กิโลเมตรต่อชั่วโมง การสัญจรส่วนใหญ่เป็นการขนส่งผู้คน โดยขบวนรถประเภท รถสองล้อ, สามล้อ, มอเตอร์ไซด์, รถยนต์ และรถสองแถว

วัดดอนไชย

วัดมิ่งเมือง

วัดสว่างทอง

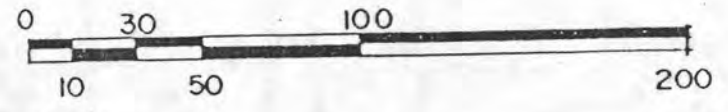
ศาลหลักเมือง

โรงพยาบาล
หลักเมืองราม

โรงพยาบาล
ศรียา

ถนนนครนอก

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ทะเลสาบลงขลา

- สัญลักษณ์
- ← ทิศทางการจราจร
  - ↘ ทางเลี้ยว
  - ★ สัญลักษณ์ไฟจราจร

โครงการ การศึกษาองค์ประกอบชุมชนเมืองเก่าเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนา

กรณีศึกษาชุมชนย่านถนนนครนอก นครใน

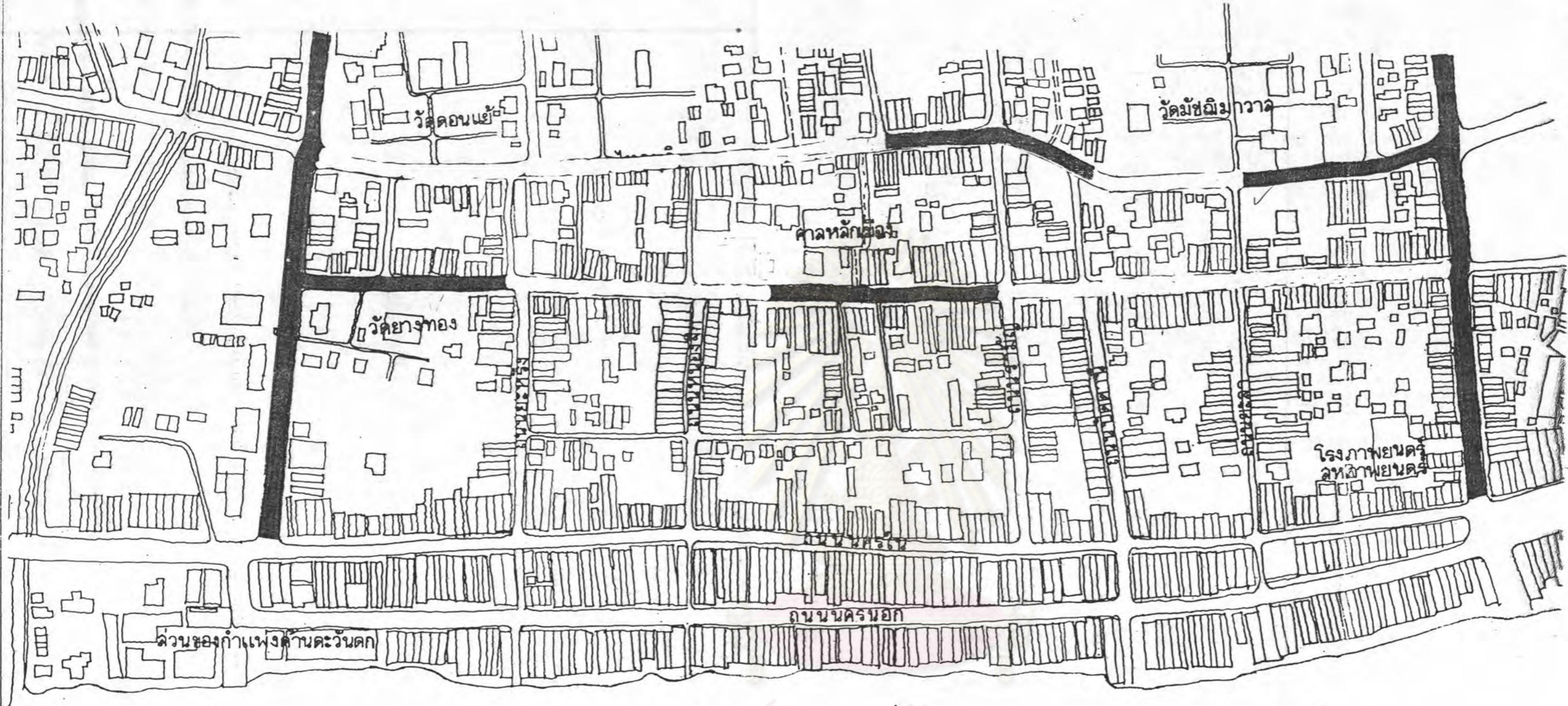
สงขลา

นิสิต นางสาวตรังจิต หังรัมย์ อาจารย์ที่ปรึกษา ผ.ศ.ดุชนันท์ ทายตะคุ
ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2535

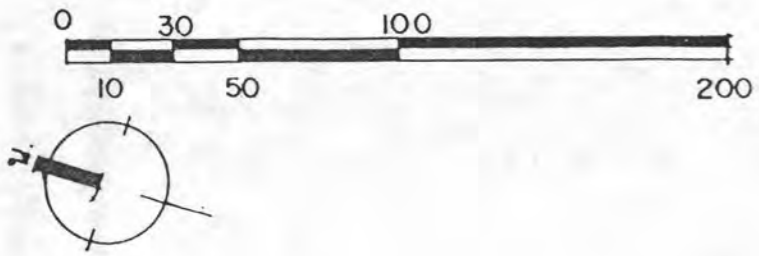
แผนที่ 4.52 แสดง ลักษณะการตั้งชุมชนบริเวณถนนนครนอก ในแผนที่ต่อเนื่อง

ทิศเหนือ

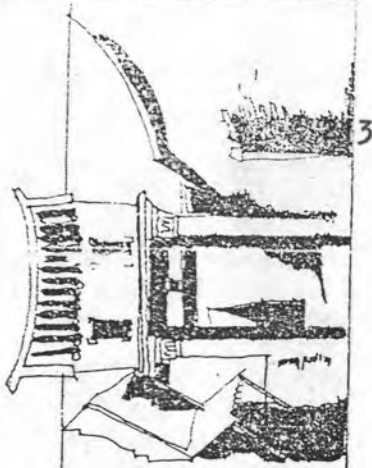
ภาคกลาง

ศูนย์วิทยุวิทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

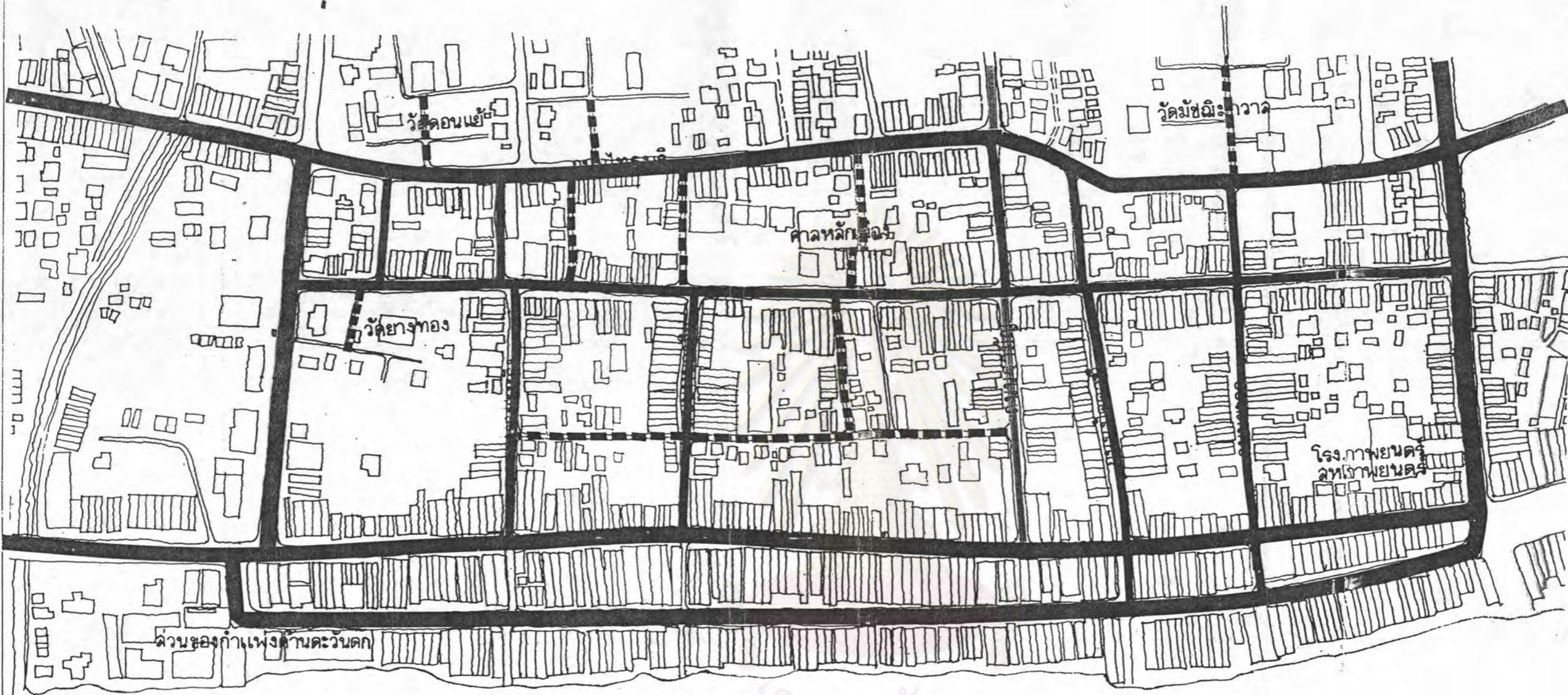
- ลักษณะทางเท้า
- มีทางเท้า
  - ไม่มีทางเท้า

โครงการ การศึกษาองค์ประกอบชุมชนเมืองเก่าเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนา
 กรณีศึกษาชุมชนย่านถนนนครนอก นครใน
 นิลิต นางลาวตริงจิต ฝั่งรัศมี อาจารย์ที่ปรึกษา ผ.ศ.ศุภัญญ์ ทายตะคุ
 ภาควิชาการวางผังเมืองและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2535
 แผนที่ 4.53 แฉดง ลักษณะทางเท้า

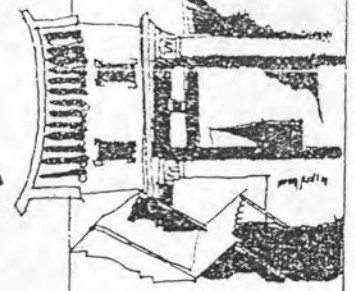
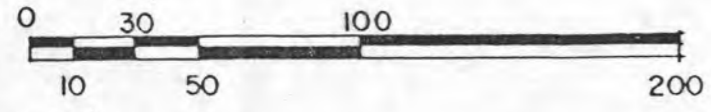
ทิศเหนือ

มาตราส่วน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ทะเลสาบสงขลา

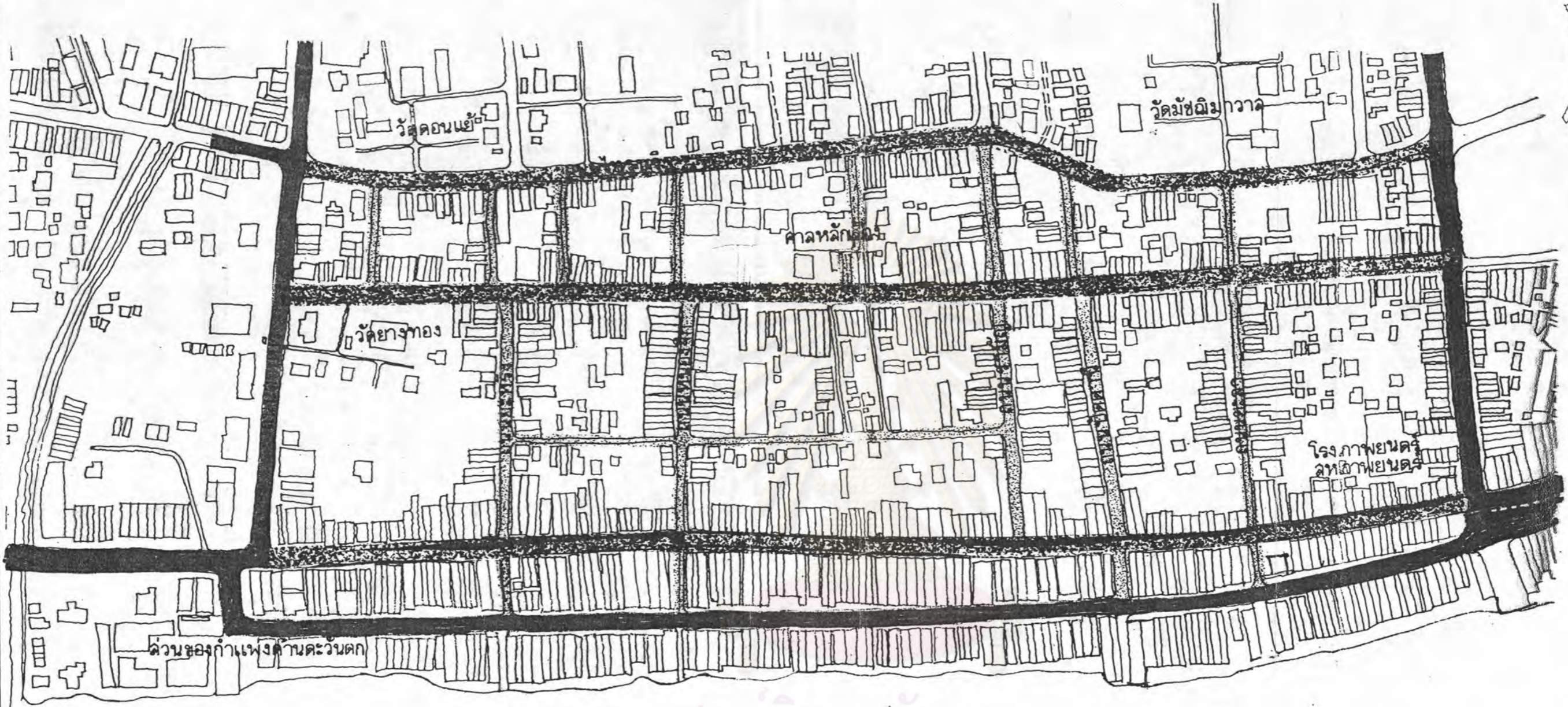
สัญลักษณ์
 - - - - - สายรอง
 - - - - - สายย่อย

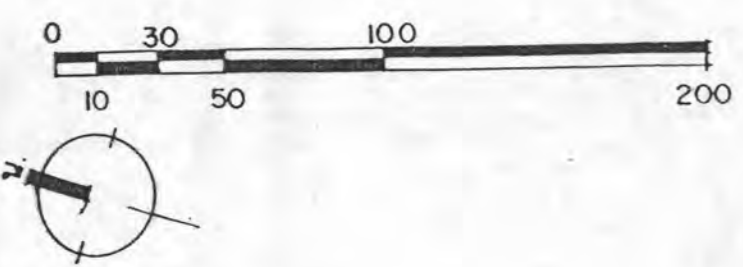
โครงการ การศึกษาองค์ประกอบชุมชนเมืองเก่าเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนา
 กรุงเทพมหานคร
 ภาควิชาศึกษาศาสตร์
 ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2535
 ผู้จัดทำ ผศ.ดร.สุวิทย์ ทรัพย์ประเสริฐ
 หน้าที่ 4.54

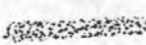
ทิศเหนือ

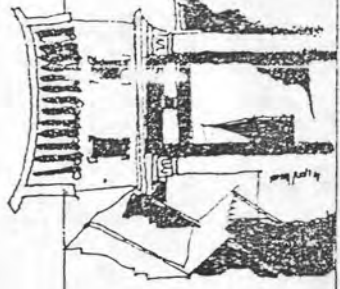
มาตราส่วน

ศูนย์วิทยุวิทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ทะเลสาบสงขลา

- สัญลักษณ์
- สัญจรมาก
- สัญจรปานกลาง
- สัญจรน้อย

โครงการ การศึกษาองค์ประกอบชุมชนเมืองเก่าเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนา
สงขลา
นิสิต นางสาวตรังจิต หังรัมย์
ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2535
แผ่นที่ 4.55
แต่ง ปริมาณการสัญจร ในเวลาปกติ

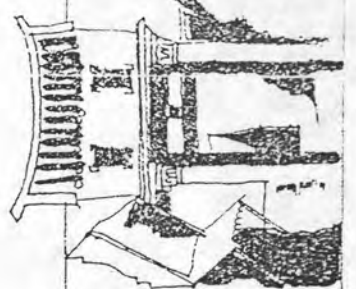
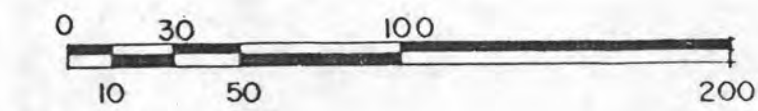
ทิศเหนือ
มาตราส่วน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สัญลักษณ์

- — — — — คนสัญจรมาก
- — — — — คนสัญจรน้อย
- — — — — ลีลาสัญจรมาก
- — — — — ลีลาสัญจรน้อย

โครงการ การศึกษาองค์ประกอบชุมชนเมืองเก่าเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนา

กรณีศึกษาชุมชนย่านถนนนครนอก นครใน

นิสิต นางสาวตรึงจิต พิธีรัมย์
ภาควิชาการวางผังนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2535

แผ่นที่ 4.56 ประเภทของภาควิจัย

ทิศเหนือ

มาตราส่วน

- ถนนนครใน การจราจรมีสภาพคล่องตัวตลอดสาย ปริมาณการจราจร 500 คันต่อชั่วโมง เฉพาะเวลาเร่งด่วนมีความคับคั่งมาก ปริมาณการจราจรในช่วงเวลาเร่งด่วนมีถึง 1,100 คันต่อชั่วโมง ความเร็วของรถในชั่วโมงเร่งด่วนเท่ากับ 30 กิโลเมตรต่อชั่วโมง ในช่วงเวลาปกติเท่ากับ 40 กิโลเมตรต่อชั่วโมง การสัญจรส่วนใหญ่เป็นการขนส่งผู้คน เช่นกันกับถนนไทรบุรี

- ถนนนางงาม มีปริมาณการจราจรประมาณ 500 คันต่อชั่วโมง ความเร็วเฉลี่ย 40 กิโลเมตรต่อชั่วโมง การสัญจรในชั่วโมงเร่งด่วน ไม่ค่อยมีผล กระทบ ต่อเส้นทางนี้ เนื่องจากเป็นถนนภายในชุมชน การสัญจรส่วนใหญ่เป็นการขนส่งผู้คนโดยขบวนหลายขนาด เช่น รถสองล้อ, สามล้อ, มอเตอร์ไซด์, รถยนต์ และรถโดยสารขนาดใหญ่

- ถนนสายย่อย มีปริมาณการจราจรประมาณ 75 คันต่อชั่วโมง เท่านั้น การสัญจรส่วนใหญ่เป็นการขนส่งผู้คนโดยรถยนต์, รถสองล้อ, สามล้อ และมอเตอร์ไซด์ นอกจากนี้ยังมีตรอก ซอย ซึ่งใช้ในการสัญจรด้วยเท้า และจักรยานหรือมอเตอร์ไซด์

- ถนนสายบุรี ถนนพัทลุง มีปริมาณการจราจร 800 คันต่อชั่วโมง ในชั่วโมงเร่งด่วนจะเพิ่มขึ้นเป็นประมาณ 1,000 คันต่อชั่วโมง ความเร็วรถเฉลี่ย 50 กิโลเมตรต่อชั่วโมง

2.4.7 สถานการณ์บริเวณจุดตัด การพิจารณาความคับคั่งของปริมาณการสัญจรที่จุดตัด สามารถแบ่งได้เป็น 2 ระดับดังนี้ (ดูแผนที่ 4.57 ประกอบ)

ระดับที่ 1 บริเวณทางแยกที่เป็นจุดเชื่อมต่อระหว่างชุมชน

ระดับที่ 2 บริเวณทางแยกภายในชุมชน

ข้อพิจารณาในการจัดลำดับความคับคั่งของการสัญจรที่บริเวณจุดตัด (Intersection) พบว่าความคับคั่งของการสัญจรจะอยู่ที่บริเวณทางแยกที่เป็นทางเข้า ออกชุมชน โดยเฉพาะทางแยกถนนนครนอก นครในกับถนนพัทลุงและสายบุรี ซึ่งจะมีการสัญจรโดยเฉพาะในชั่วโมงเร่งด่วนสูงมาก ส่วนทางแยก ภายในชุมชนจะมีความคับคั่งอยู่น้อยไปจนถึงน้อยมาก และเมื่อพิจารณาข้อมูลทางด้านลักษณะการเดินทาง ซึ่งส่วนใหญ่เป็นระบบเดินทางเดี่ยว มีผลทำให้การจราจรบริเวณจุดตัดมีความคล่องตัว จากการสำรวจพบว่าบริเวณทางแยกของถนนทุกสายจะไม่มีสัญญาณไฟแต่อย่างใด ลักษณะดังกล่าวจะเป็นปัญหาแต่เฉพาะบริเวณทางแยก ซึ่งเป็นจุดเข้าออกของชุมชน และมีความคับคั่ง แต่เฉพาะชั่วโมงเร่งด่วนสูงมาก ผลจากการวิเคราะห์

สามารถสรุปสถานการณ์การจราจรภายในพื้นที่ว่าไม่มีความคับคั่งแต่ประการใด เนื่องจากมีปริมาณการจราจรในพื้นที่ไม่สูงมากนักยกเว้นชั่วโมงเร่งด่วนมีปริมาณการจราจรเข้าออกพื้นที่เป็นจำนวนมาก (ดูแผนที่ 4.56 ประกอบ)

จากผลการวิเคราะห์ลำดับคักยของถนน อันแสดงให้เห็นบทบาทและหน้าที่ของถนนภายในชุมชน ประกอบกับการวิเคราะห์ปริมาณการจราจร (Traffic volume) พบว่าระบบการจราจรภายในชุมชน มีปัญหาและอุปสรรคดังต่อไปนี้

1) การที่ถนนนครนอก นครในรวมทั้งถนนไทรบุรี ถูกใช้เป็นเส้นทางสายหลักเพื่อผ่านเข้า ออก ศูนย์กลางเมือง ทำให้การจราจรคับคั่ง โดยเฉพาะถนนนครในที่มีผิวการจราจรคับแคบ เพียง 6.00 เมตร และจุดเชื่อมโยงกับถนนนางงามและถนนนครนอกที่มีอยู่ถึง 5 จุด ทำให้ไม่มีความคล่องตัวในการสัญจร โดยเฉพาะในช่วงเวลาเร่งด่วน

2) การสัญจรด้วยขบวนขนาดใหญ่ เช่น รถบรรทุก 10 ล้อ ที่วิ่งผ่านถนนนครนอก รวมทั้งรถโดยสารขนาดใหญ่ (รถทัวร์) ที่วิ่งเข้า ออก ถนนนางงาม ที่มีผิวการจราจรเพียง 6.00 เมตร ก่อให้เกิดความไม่คล่องตัวและความไม่ปลอดภัยในการสัญจร

3) การขาดแคลนที่จอดรถ เนื่องจากการที่มีผิวการจราจรที่ไม่กว้างขวางนัก และการที่ถนนถูกใช้เพื่อเป็นทางผ่านเข้า ออก จากตัวเมือง โดยเฉพาะในช่วงเวลาเร่งด่วน ทำให้ไม่สามารถกำหนดจุดจอดรถที่แน่นอนได้

จะเห็นได้ว่าปัญหาและอุปสรรคในการจราจรภายในชุมชน เกิดจากบทบาทหน้าที่ที่ไม่เหมาะสม ตลอดจนการที่ไม่มีการกำหนดขนาดของขบวน ทำให้มีขบวนหลากหลายขนาดวิ่งปะปนกันในพื้นที่ ลักษณะดังกล่าว สมควรที่จะได้รับการจัดการ เพื่อให้เกิดความสะดวก ปลอดภัยและมีความเหมาะสมต่อประโยชน์ใช้สอยภายในพื้นที่ ตามศักยภาพและข้อจำกัดที่มีอยู่ต่อไป

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางสรุปผลการวิเคราะห์และประเมินคุณภาพการสัญจรภายในชุมชน โดยเปรียบเทียบระหว่างการใช้ล้อการสัญจรโดยรถและการเดินเท้า

ข้อพิจารณา	ค่าคะแนน	ชนิดของล้อการสัญจร	
		รถ	การเดินเท้า
1) ระบบถนน			
- ให้ทางเลือก	3	3	3
- ความคล่องตัว (Flow)	3	3	3
2) ความเหมาะสมระหว่างขนาดของถนนกับขนาดของชุมชน	3	2	3
3) ความเหมาะสมระหว่างขนาดของถนนกับพื้นที่ใช้สอย	3	-1	3
4) ความสะดวกในการสัญจร	3	2	-1
5) ความปลอดภัยในการสัญจร	1	1	-1
รวม	18	10	10

จากตารางสรุปผลสามารถกล่าวได้ว่า ระบบการสัญจรมีความเหมาะสมต่อรูปแบบการสัญจรทั้งการใช้รถและการเดินเท้าอยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากมีข้อจำกัดทางด้านพื้นที่ใช้สอย ความสะดวกและความปลอดภัยในการสัญจรทางเท้าและความปลอดภัยในการใช้รถในบางเส้นทาง

2.4.8 พฤติกรรมการสัญจรของผู้คนภายในชุมชน จากการสำรวจพฤติกรรมการสัญจรของผู้คน สามารถแบ่งได้เป็น 3 ช่วงเวลา ดังนี้

- ช่วงเวลาเช้า ระหว่างเวลา 7.00-9.00 น. เป็นการสัญจรเพื่อไปสู่วิทยาลัย สถานศึกษา โรงพยาบาล สถานที่ทำงาน ตลาด ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้ส่วนใหญ่อยู่ในย่านราชการ ทางฝั่งตะวันออกของชุมชนเมือง ย่านธุรกิจทางตอนกลางก่อนไปทางเหนือ

ของเมืองมีระยะทางภายในรัศมีไม่เกิน 3 กิโลเมตร จากชุมชนไปยังที่หมายดังกล่าวเหล่านี้

- ช่วงเวลากลางวัน ระหว่างเวลา 9.00-15.00 น. ส่วนใหญ่เป็นการสัญจรภายในพื้นที่ เพื่อประกอบกิจกรรมการค้า ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการค้าปลีกและค้าบริการบนถนนสายหลัก เฉพาะบริเวณถนนนครนอกเท่านั้นที่มีกิจการค้าและโกดังสินค้า ลักษณะดังกล่าวทำให้การสัญจรเป็นการขนส่งสินค้าจำนวนมาก ส่วนการสัญจรบนถนนสายย่อย มีการสัญจรน้อยเนื่องจากมีเพียงกิจกรรมเพื่อการอยู่อาศัย

- ช่วงเวลาเย็น ระหว่างเวลา 15.00-17.00 น. ส่วนใหญ่เป็นการสัญจรที่กลับจากสถานศึกษา สถานประกอบการ นอกจากนี้ยังเป็นการสัญจรเพื่อการพักผ่อนและการบันเทิง อาทิเช่น บริเวณชายหาด สนามกีฬา โรงภาพยนตร์ ห้างสรรพสินค้า ตลาด ซึ่งส่วนใหญ่กระจายตัวอยู่ทางตอนเหนือและตะวันออกของพื้นที่ มีระยะห่างจากชุมชนในรัศมีไม่เกิน 3 กิโลเมตร

2.4.9 ความสัมพันธ์ระหว่างการสัญจรกับกิจกรรมภายในย่าน พิจารณาจากกิจกรรมที่เกิดขึ้นว่า ได้ก่อให้เกิดการสัญจรขึ้นมากน้อยเพียงใด จากการแบ่งประเภทของกิจกรรมที่ก่อให้เกิดการสัญจรภายในพื้นที่พบว่า

- กิจกรรมที่ก่อให้เกิดปริมาณการสัญจรมาก ได้แก่กิจกรรมที่เป็นรายวัน ซึ่งมีความถี่ในการใช้งานสูง อาทิเช่น ร้านค้า สำนักงาน อุตสาหกรรม โกดัง โรงเรียน โรงแรม โรงภาพยนตร์ ซึ่งจะมีการกระจุกตัวสูงบริเวณถนนนางงามช่วงกลางและกระจายอยู่ทั่วบริเวณ ถนนนครนอก นครในและไทรบุรี

- กิจกรรมที่ก่อให้เกิดปริมาณการสัญจรน้อย ได้แก่

- กิจกรรมที่ทำเป็นประจำทุกวัน ซึ่งมีความถี่ในการใช้งานต่ำได้แก่ที่พักอาศัย ส่วนใหญ่พบในถนนสายย่อย

- กิจกรรมที่ทำเป็นประจำทุกเดือน ซึ่งมีความถี่ในการใช้งานต่ำ แต่มีปริมาณในการใช้งานมาก ได้แก่วัด ศาลเจ้า ซึ่งกระจุกตัวบนถนนนางงามและไทรบุรีเป็นส่วนใหญ่

จากการสำรวจ พบว่าบนถนนสายหลัก มีปริมาณการสัญจรอยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากมีกิจกรรมการอยู่อาศัยปะปนอยู่ ส่วนถนนสายย่อยจะมีปริมาณการสัญจรน้อยมาก เนื่องจากเป็นที่อยู่อาศัยเป็นส่วนใหญ่

ศูนย์กลางบริการชุมชนมีอยู่ 2 บริเวณ ได้แก่ บริเวณศาลหลักเมือง ร้านอาหาร โรงภาพยนตร์และโรงเรียน รวมทั้งบริเวณโรงพยาบาลตัสภาพยนต์บนถนนพหลุง โดยที่ศูนย์กลางมีรัศมีการเดินเท้า ประมาณ 500 เมตร หรือมีค่าไม่เกิน 775 เมตร (0.48 ไมล์) จัดว่าเป็นรัศมีการเดินเท้าที่สะดวกสบายภายในย่าน สำหรับการสัญจรที่ใช้ยวดยานความเร็วต่ำ เช่น จักรยาน ก็นับว่าเป็นระยะทางที่มีความเหมาะสมเช่นกัน คืออยู่ในระยะทางที่ไม่เกิน 1.2 กิโลเมตร (0.6 ไมล์)

จากผลการวิเคราะห์พฤติกรรมการสัญจรของผู้คนภายในพื้นที่ศึกษา พบว่าการสัญจรของผู้คนส่วนใหญ่ เป็นการสัญจรในระยะสั้น ๆ จึงเป็นข้อสนับสนุนที่ดีในการที่จะเลือกใช้ยวดยานในการสัญจร ให้มีความเหมาะสมต่อพื้นที่ อาทิเช่น ยวดยานขนาดเล็ก ความเร็วต่ำ อาทิเช่น รถสองล้อ สามล้อ และสี่ล้อ ซึ่งควรจะมีมาตรการในการควบคุมความเร็วกำกับไปพร้อม ๆ กันด้วย

2.4.10 การประเมินคุณภาพของการสัญจร

2.4.10.1 คุณภาพภายในตัวเอง ได้แก่ การพิจารณาในหัวข้อดังต่อไปนี้

- ก) คุณภาพของเส้นทาง
- ข) คุณภาพทางด้านประวัติศาสตร์
- ค) คุณภาพของเส้นทาง พิจารณาด้านความสะดวกและปลอดภัยในการเดินรถและเดินเท้าดังต่อไปนี้

1) การเดินรถ พิจารณาจากความสัมพันธ์ระหว่างขนาดของถนนและประเภทของยวดยานที่ผ่าน

- คุณภาพสูง

3 ได้แก่ ขนาดถนนได้มาตรฐาน (มาตรฐานต่ำสุดของขนาดถนนและทางเท้าในชุมชนพักอาศัย ตามกฎหมายจัดสรรที่ดิน ป.ว.286 มีค่า 6.00 เมตร และ 1.15 เมตร ตามลำดับ) และสามารถจอดรถได้

- คุณภาพปานกลาง 2

ได้แก่ ขนาดถนนได้มาตรฐาน

- คุณภาพต่ำ 1

ได้แก่ ขนาดถนนต่ำกว่ามาตรฐาน แต่สามารถสวนทางได้

- คุณภาพต่ำมาก 0 ได้แก่ ขนาดถนนต่ำกว่ามาตรฐานและไม่สามารถ
สวนทางได้
- ไม่มีคุณภาพ -1 ได้แก่ ขนาดของถนนต่ำกว่ามาตรฐานและไม่มี
ความปลอดภัย

2) ทางเท้า พิจารณาจากความสัมพันธ์ระหว่างขนาดของ
ทางเท้ากับปริมาณในการสัญจร

- คุณภาพสูง 3 ได้แก่ ทางเท้ากว้างได้มาตรฐาน (มาตรฐานต่ำ
สุดของขนาดถนนและทางเท้าในชุมชนพักอาศัย
ตามกฎหมายจัดสรรที่ดิน ปว.286 มีค่า 6.00
เมตร และ 1.15 เมตร ตามลำดับ) และมี
ปริมาณการสัญจรมาก
- คุณภาพปานกลาง 2 ได้แก่ ทางเท้าแคบและปริมาณการสัญจรน้อย
- คุณภาพต่ำ 1 ได้แก่ ทางเท้าแคบแต่ปริมาณการสัญจรมาก
- คุณภาพต่ำมาก 0 ได้แก่ ทางเท้าไม่ต่อเนื่อง
- ไม่มีคุณภาพ -1 ได้แก่ ไม่มีทางเท้า

จากการประเมินคุณภาพของระบบการสัญจรในด้านความสะดวก
และปลอดภัย พบว่าระบบการสัญจรภายในชุมชนย่านถนนนครนอก นครใน ส่วนใหญ่อยู่ในเกณฑ์ดี
เนื่องจากขนาดของถนนได้มาตรฐาน มีความสะดวกและปลอดภัยพอสมควร ยกเว้นถนนบางสาย
เช่น ถนนนครนอกและนางงาม ซึ่งยังมีปัญหาด้านความปลอดภัย เนื่องจากการที่มีขั้วดยานขนาดใหญ่
ใหญ่เข้า ออก ปัญหาดังกล่าว จำเป็นต้องได้รับการแก้ไขด้วยมาตรการการจัดการ เพื่อให้เกิด
ความเหมาะสมต่อไป (ดูแผนที่ 4.58 และ 4.59 ประกอบ)

ในส่วนของทางเท้า จากการประเมินคุณภาพทางเท้า พบว่ายังคงมีปัญหาเรื่องทางเท้า โดยเฉพาะบริเวณที่มีการสัญจรมากได้แก่ ถนนนางงามช่วงกลาง บริเวณ
ที่มีการสัญจรปานกลาง ในส่วนถนนนครนอก นครใน ไทรบุรี ส่วนในบริเวณถนนซอยซึ่งส่วนใหญ่เป็น
ที่อยู่อาศัยนั้น เนื่องจากมีปริมาณการสัญจรน้อย การขาดทางเท้าจึงเป็นปัญหาที่ไม่มีความรุนแรงนัก
(ดูแผนที่ 4.59 ประกอบ)

ข) คุณค่าทางด้านประวัติศาสตร์ พิจารณาจากเส้นทางในการสัญจร ที่มีความสำคัญในอดีต โดยลำดับตั้งแต่การสร้างเมืองเป็นต้นมา และถือว่าในอดีตได้ให้ความสำคัญต่อระบบการสัญจร โดยทางเท้า และเน้นการสัญจรที่มุ่งสู่ประตูเมืองทางด้านริมทะเล เป็นประการสำคัญ

- คุณภาพสูง 4 ได้แก่ บริเวณที่เป็นแกนสัญจรหลัก ตั้งแต่ยุคเริ่มสร้าง ได้แก่ ถนนนครใน หนองจิก ยะลา สายบุรี และถนนพิทลุง
- คุณภาพปานกลาง 3 ได้แก่ บริเวณที่มีแกนสัญจรหลักในยุคที่เมืองเริ่มมีการขยายตัว ได้แก่ ถนนนครนอก นางงามและถนนไทรบุรี

จากการประเมินคุณภาพของระบบการสัญจรทางด้านประวัติศาสตร์ พบว่า บริเวณที่เป็นแกนสัญจรหลักของชุมชนในอดีต อันได้แก่ ถนนนครนอก นครใน นางงามและถนนไทรบุรี โดยมีถนนหนองจิก ยะลา สายบุรีและถนนพิทลุงเป็นแกนสัญจรหลักที่ใช้ในการเชื่อมต่อกับภายนอกทางทะเลสาบในปัจจุบันดังกล่าว ได้ลดความสำคัญลง เป็นเพียงถนนย่อยติดต่อกายในพื้นที่เท่านั้น ส่วนถนนที่เคยเป็นแกนสัญจรหลักของชุมชน ปัจจุบันได้รับบทบาทหน้าที่เพิ่มเป็นอย่างมาก คือเป็นถนนสายหลักของเมือง ได้แก่ ถนนนครนอก นครใน ถนนไทรบุรี ลักษณะดังกล่าวจึงเป็นข้อที่น่าพิจารณาว่า ระบบการสัญจรดังกล่าวไม่มีความเหมาะสมต่อหน้าที่ใช้สอยในปัจจุบัน (ดูแผนที่ 4.60 ประกอบ)

2.4.10.2 คุณภาพด้านการรับรู้ พิจารณาด้านสิ่งอำนวยความสะดวกต่อการสัญจร โดยประเมินคุณภาพจาก อุปกรณ์ที่มีอยู่บนเส้นทางนั้น ๆ อาทิเช่น เสาไฟฟ้า ป้ายโฆษณา ป้ายชื่อถนน ถังขยะ ตู้ไปรษณีย์ โทรศัทพ์ ฯลฯ

- คุณภาพสูง 3 ได้แก่ เส้นทางที่มีอุปกรณ์อำนวยความสะดวกต่อการใช้สอยและมีความสวยงามเป็นระเบียบ
- คุณภาพปานกลาง 2 ได้แก่ เส้นทางที่มีอุปกรณ์อำนวยความสะดวกต่อการใช้สอย
- คุณภาพต่ำ 1 ได้แก่ เส้นทางที่มีอุปกรณ์ถนนไม่สะดวกต่อการใช้สอย

- คุณภาพต่ำมาก 0 ได้แก่ เส้นทางที่อุปกรณ์ถนนไม่สะดวกและไม่มีระเบียบ
- ไม่มีคุณภาพ -1 ได้แก่ เส้นทางที่ไม่มีอุปกรณ์ถนน

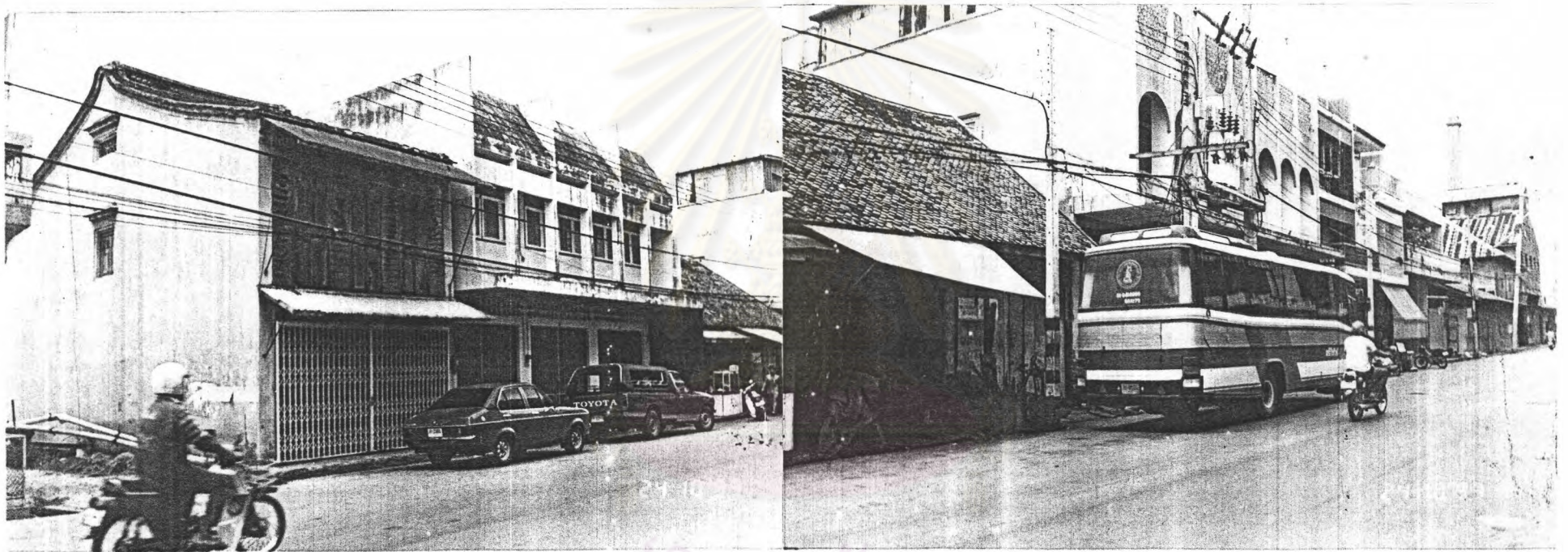
ผลจากการประเมินคุณภาพของสิ่งอำนวยความสะดวกต่อระบบการสัญจร พบว่าถนนส่วนใหญ่เกือบจะทุกสายมีปัญหาเกี่ยวกับอุปกรณ์ถนน ประเภทเสาไฟฟ้าที่ตั้งเกะกะอยู่ริมถนน ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการสัญจรทั้งการเดินเท้าและยานพาหนะ ตลอดจนขาดความเป็นระเบียบเรียบร้อย นอกจากนี้ในถนนบางสาย เช่น ถนนนครนอก ไทรบุรี ยังมีอุปกรณ์ถนนประเภทป้ายโฆษณา กันสาดผ้าใบ ที่ก่อให้เกิดปัญหาด้านทัศนวิสัยในการสัญจร และเป็นปัญหาด้านความเป็นระเบียบเรียบร้อยของชุมชน ซึ่งสมควรให้มีมาตรการกำกับดูแลและแก้ไขต่อไป (ดูแผนที่ 4.61 และภาพที่ 4.32 ประกอบ)

สรุปผลการวิเคราะห์และประเมินคุณภาพทางด้านการสัญจร

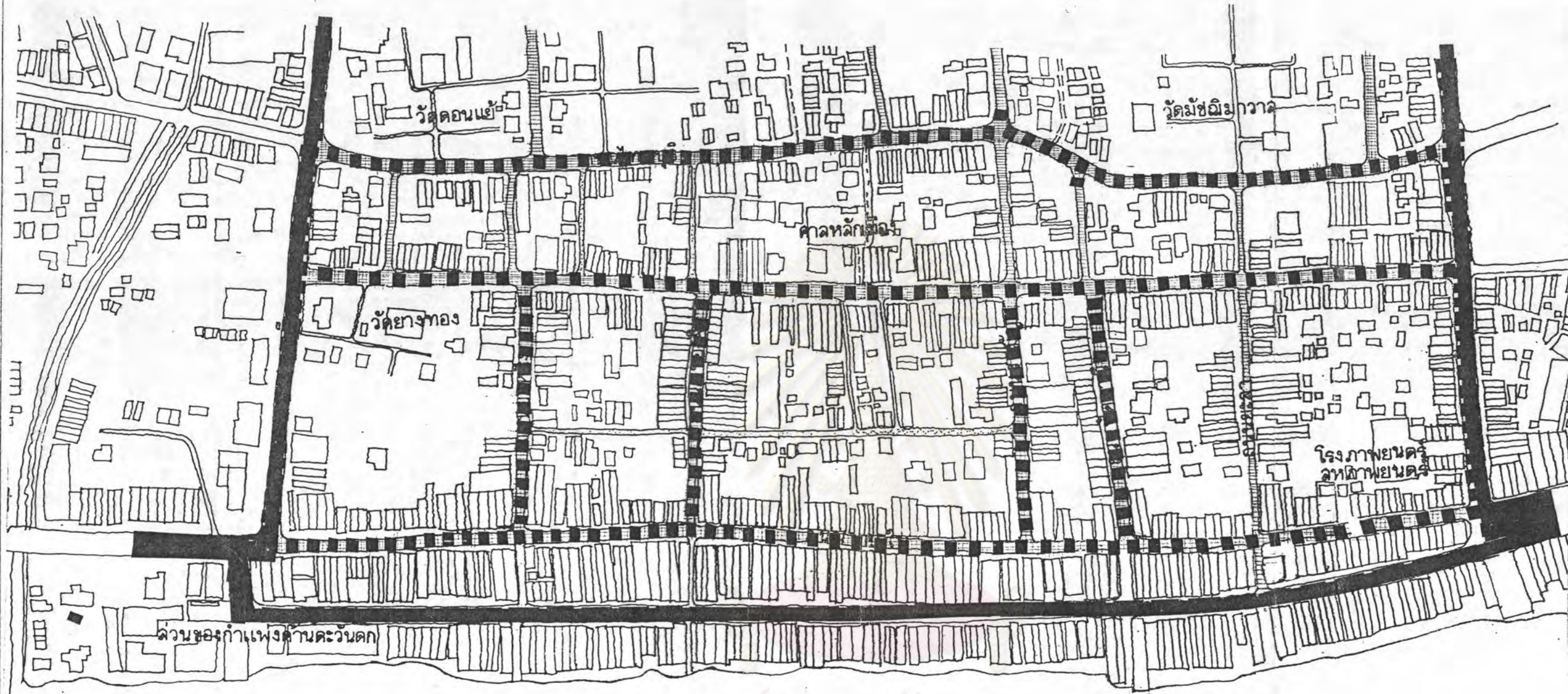
บริเวณที่มีระบบการสัญจรที่มีคุณภาพสูง จะอยู่ภายนอกชุมชน คืออยู่ที่บริเวณถนนสายบุรีและถนนพิบูลย์ ส่วนระบบถนนภายในชุมชนส่วนใหญ่จะมีคุณภาพในระดับปานกลาง ถนนที่มีคุณภาพในการสัญจรในระดับต่ำ ได้แก่ ถนนสายย่อย ส่วนถนนที่มีคุณภาพต่ำมาก ได้แก่ ตรอกย่อย ๆ ที่รถไม่สามารถเข้าถึงได้

ถนนสายที่มีปัญหาทางด้านการสัญจร ได้แก่ ถนนนครนอกและถนนนางงาม ซึ่งยังขาดความปลอดภัย เนื่องจากการที่มียวดยานขนาดใหญ่ เช่น รถบรรทุก 10 ล้อ หรือรถโดยสารขนาดใหญ่ วิ่งเข้า ออก ภายในพื้นที่เป็นประจำ (ดูแผนที่ 4.62 และ 4.63 ประกอบ)

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

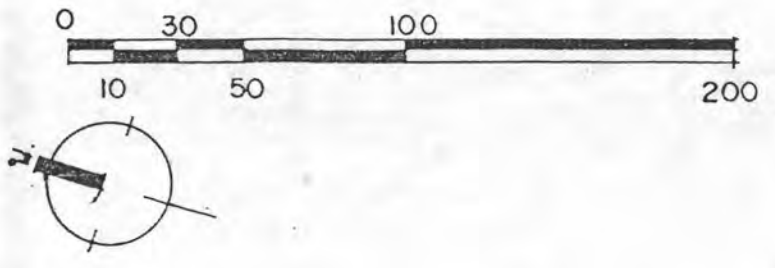

ภาพที่ 4.32 การสัญจรโดยยานพาหนะทุกๆ ชนิดบริเวณถนนนครนอกในเวลา ปกติ ซึ่งจะเป็นปัญหาด้านความไม่สะดวกและไม่ปลอดภัย ในช่วงชั่วโมงเร่งด่วน

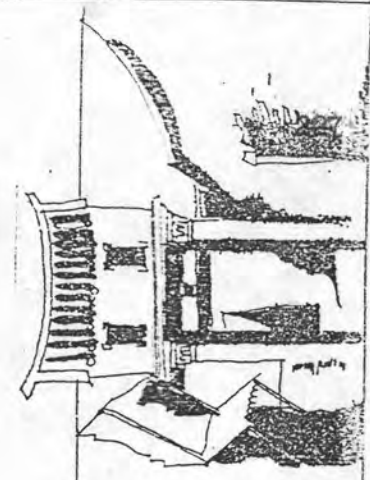

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ทะเลสาบลงปลา

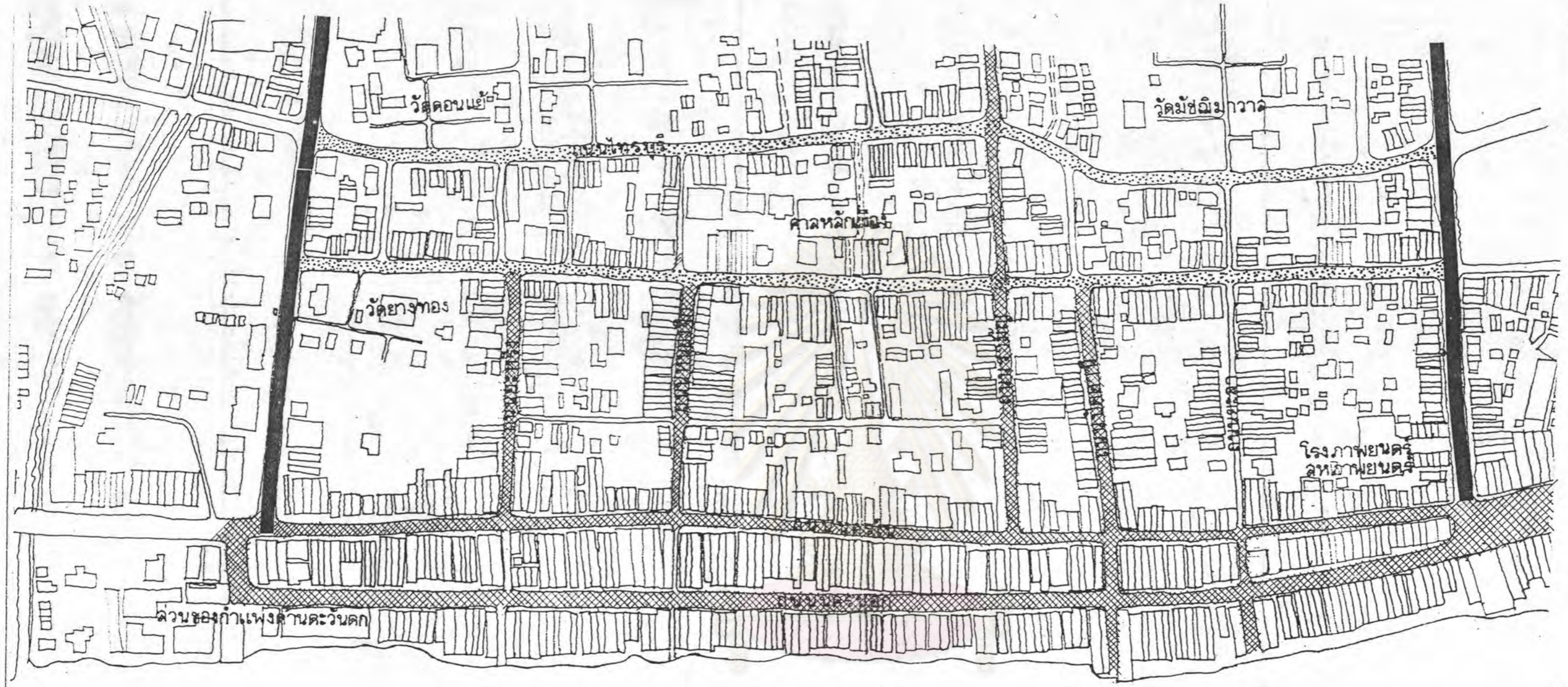
- คุณภาพสูง
- คุณภาพปานกลาง
- คุณภาพต่ำ
- คุณภาพต่ำมาก
- ไม่มีคุณภาพ

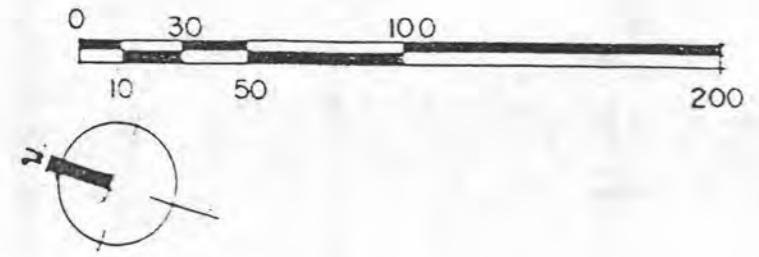
โครงการ การศึกษาองค์ประกอบชุมชนเมืองเก่าเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนา
สงขลา
นิสิต นางสาวตรึงจิต พึ่งรัมย์ อาจารย์ที่ปรึกษา ผ.ศ.ศุขวิทย์ ทายตะคุ
ภาควิชาการวางผังเมืองและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2535
แผนที่ 4.58 แฉ่ง คุณภาพการสำรวจทางด้านระเบียบใช้ในการจัดผัง

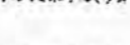

ทิศเหนือ

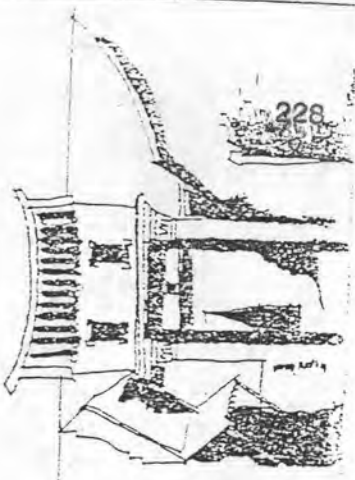
ภาคกลาง

ศูนย์วิทยุวิทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

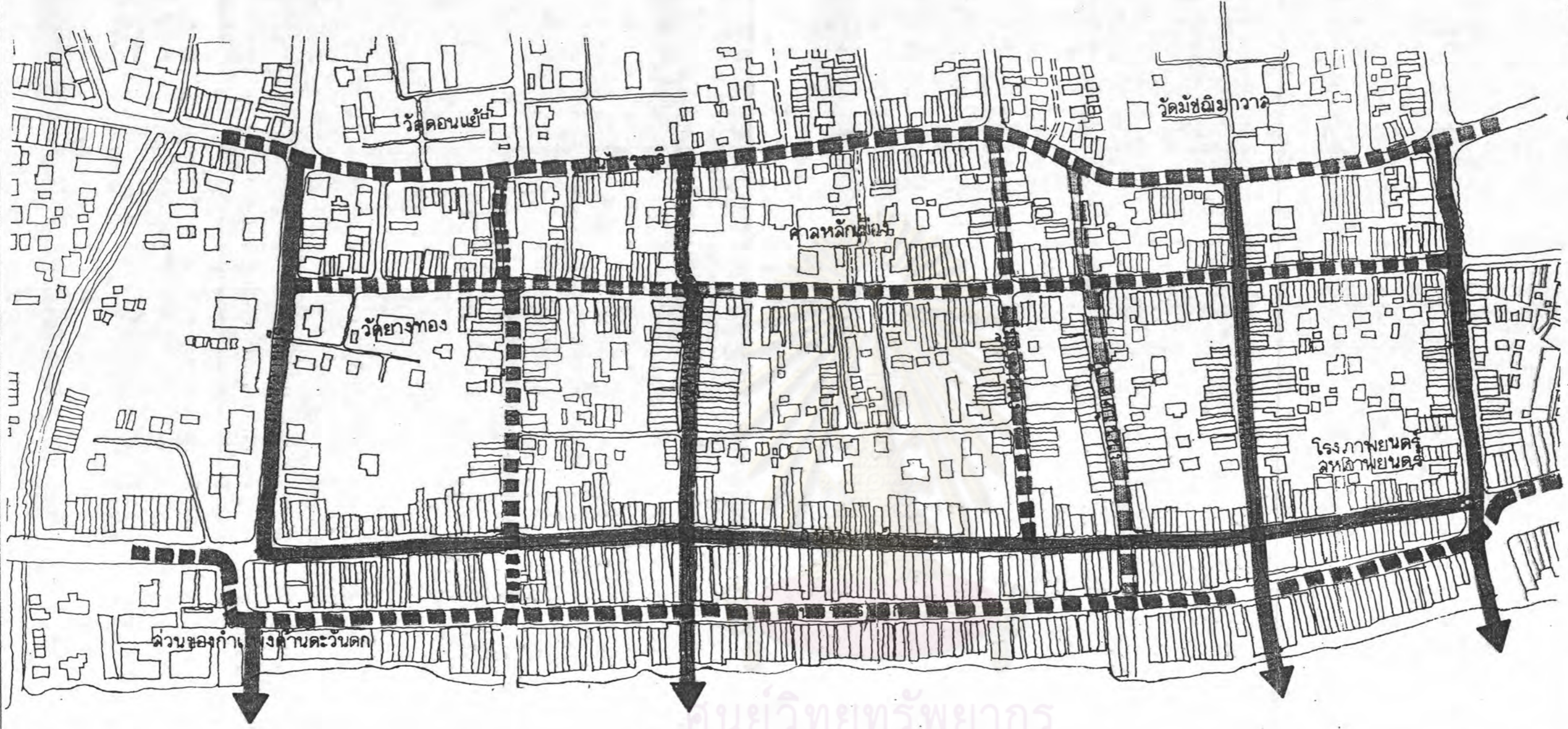
- ทะเลสาบลงปลา
- คุณภาพสูง
  - คุณภาพปานกลาง
  - คุณภาพต่ำ
  - คุณภาพต่ำมาก
  - ไม่มีคุณภาพ

โครงการ การศึกษาองค์ประกอบชุมชนเมืองเก่าเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนา
 การศึกษาชุมชนย่านถนนนครนอก นครใน
 นิลิต นางลาวตังจิต ฝั่งรังษี
 ภาควิชาการวางผังนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2535
 แผ่นที่ 4, 59
 แต่ง **คุณภาพการตั้งอยู่โดยทางเท้า**

ทิศเหนือ

ภาคกลาง

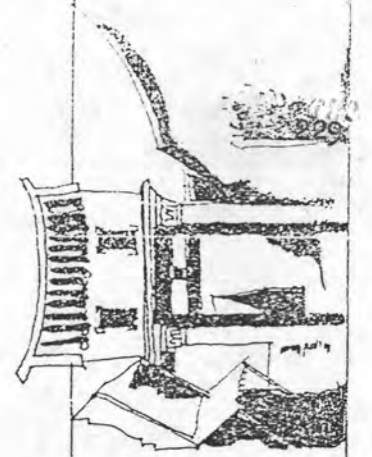
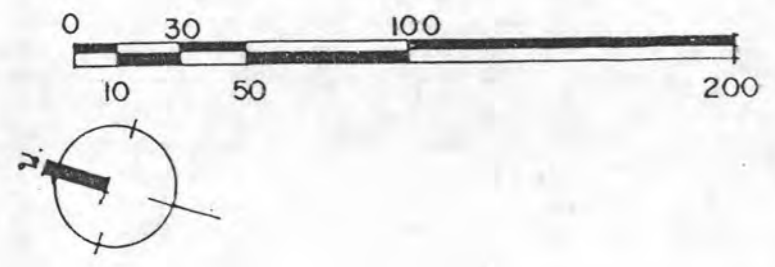
ศูนย์วิทยุวิทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ทะเลสาบลงปลา

คุณภาพสูง

คุณภาพปานกลาง

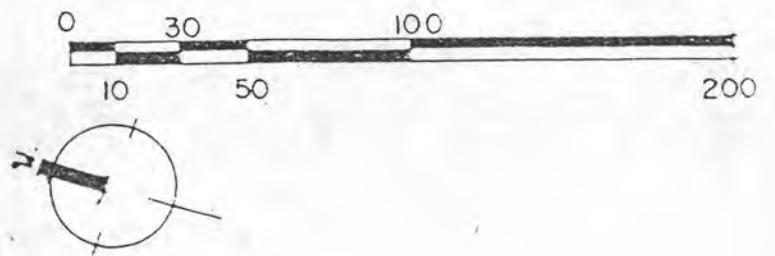
โครงการ การศึกษาดองค์ประกอบชุมชนเมืองเก่าเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนา
 การศึกษาชุมชนย่านถนนทรนอก นครใน
 สงขลา
 นิติศ นางลาวตริงจิต ธีรังค์มี
 อาจารย์ที่ปรึกษา ผ.ศ.ศุขวิ ทยาศะศุ
 ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2535
 แผ่นที่ 450
 และคง คุณภาพการตั้งจากทางด้านประวัติศาสตร์

ทิศเหนือ

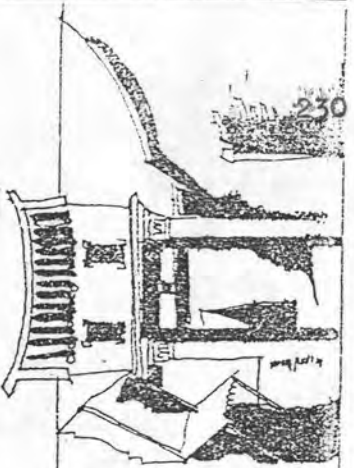
มาตราส่วน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

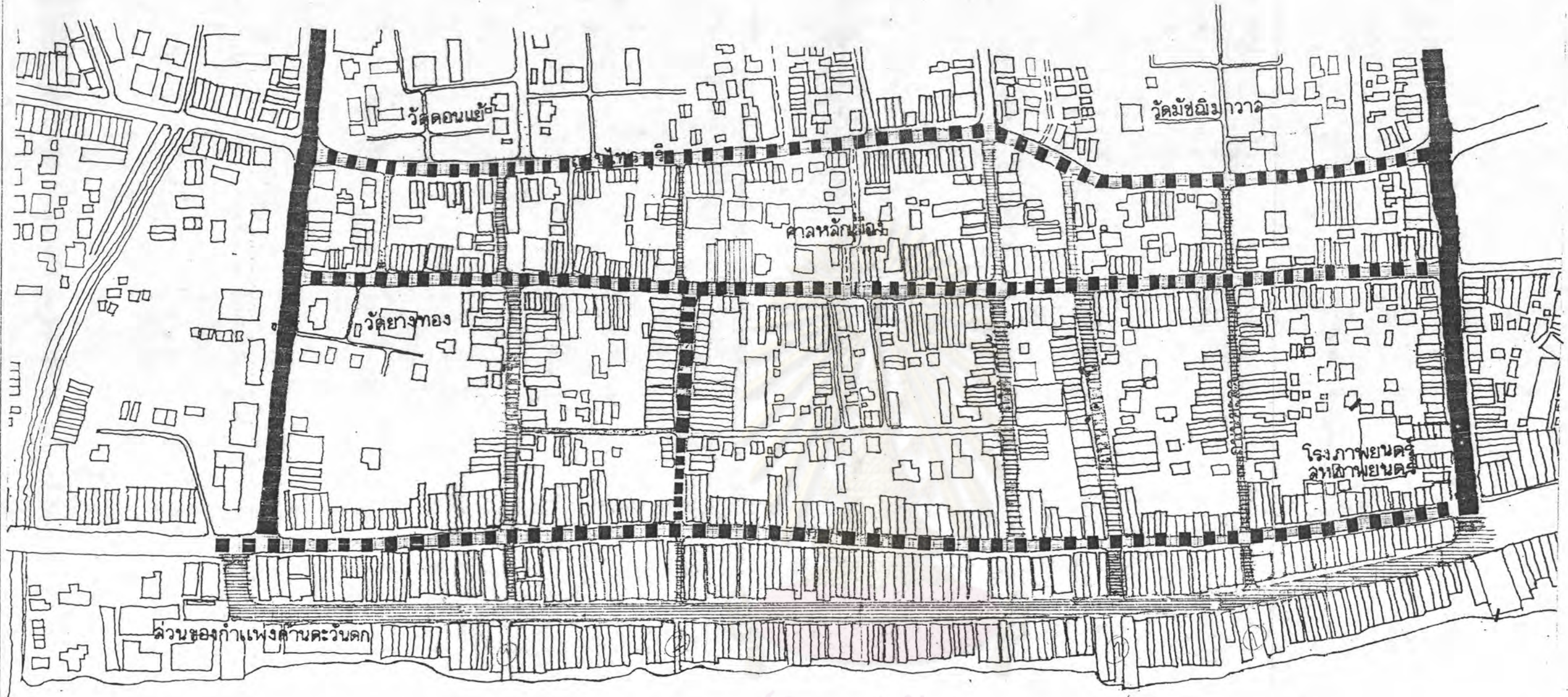
- คุณภาพสูง
- คุณภาพปานกลาง
- คุณภาพต่ำ
- คุณภาพต่ำมาก

โครงการ การศึกษาองค์ประกอบชุมชนเมืองเก่าเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนา
สงขลา
นางลาวตริงจิต ฝั่งรัมย์ อาจารย์ที่ปรึกษา ผ.ศ.ศุภวิทย์ ทายตะคุ
ภาควิชาการวางผังเมืองและภูมิสถาปัตย์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2535
แผนที่ 4.61

ทิศเหนือ

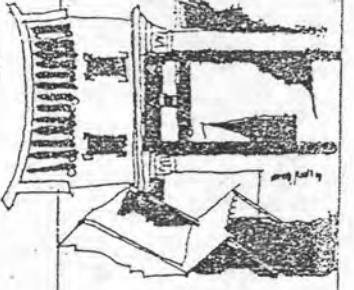
มาตราส่วน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ทะเลสาบลงขลา

- คุณภาพสูง
- คุณภาพปานกลาง
- คุณภาพต่ำ
- คุณภาพต่ำมาก
- ไม่มีคุณภาพ

โครงการ การศึกษาองค์ประกอบชุมชนเมืองเก่าเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนา
สงขลา
นางสาวตรังจิต ฝั่งรัมย์ อาจารย์ที่ปรึกษา ผ.ศ.คุณหญิง ทายตะคุ
ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2535
แผ่นที่ 4.52
แต่ง ลอภ ควบคุมการสำรวจ

ทิศเหนือ

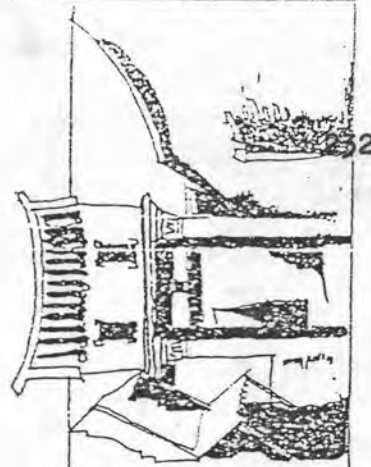
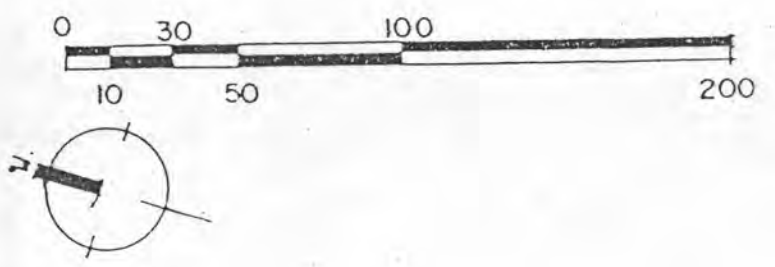
เขตรักษาตัว

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ทะเลสาบสงขลา

- 1. ปัญหาการจราจรที่ไม่ปลอดภัยต่อการจราจรทั้งทางรถและทางเท้า
- 2. ปัญหาคุณภาพอุปกรณ์ถนน

โครงการ การศึกษาองค์ประกอบชุมชนเมืองเก่าเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนา
สงขลา
สายตระกูล ทายตระกูล
อาจารย์ที่ปรึกษา ผ.ศ.ศุภวิ
ภาควิชาการวางผังเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2535
แผ่นที่ 4.63

ทิศเหนือ
ภาคตะวันออก

สรุป

จากผลการศึกษาวเคราะห์และประเมินคุณภาพในรายละเอียดเกี่ยวกับองค์ประกอบชุมชน สามารถได้ข้อสรุปที่เกี่ยวกับองค์ประกอบต่าง ๆ ภายในชุมชนดังต่อไปนี้

1. มวลอาคาร

ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มอาคารประเภทตึกแถว ซึ่งเกาะกลุ่มเรียงรายตลอดแนวฝั่งทะเลสาบ มีอาคารเดี่ยวและอาคารกลุ่มปะปนอยู่เป็นจำนวนไม่มากนัก ขนาดสัดส่วนของมวลอาคาร (Urban scale) จะมีลักษณะเป็นแบบปกติ (Normal scale) หรือเรียกว่าเป็นสัดส่วนแบบอาคารพักอาศัย (Domestic scale) เป็นส่วนใหญ่ ทั้งในส่วนที่พักอาศัย ร้านค้า ศาลเจ้า โรงเรียน โรงภาพยนตร์ ส่วนอาคารที่มีสัดส่วนพิเศษแบบ Heroic scale จะมีอยู่เฉพาะตัวโบสถ์ วิหาร ภายในบริเวณวัดเท่านั้น รูปแบบมวลอาคารในพื้นที่ศึกษาจะมีรูปแบบพิเศษเฉพาะตัวด้วยรูปแบบทางสถาปัตยกรรมในสมัยต่าง ๆ ตามแต่อิทธิพลที่ได้รับ อาทิเช่น รูปแบบจีน ไทย จีนปนฝรั่ง (ซิโน-ยูโรเปียน) และแบบร่วมสมัย (โมเดิร์น) จนมาถึงมวลสถาปัตยกรรมที่ไม่มีรูปแบบเฉพาะตัว (ดูภาพที่ 4.33 และ 4.34 ประกอบ) ซึ่งสร้างปะปนอยู่กับมวลอาคารที่มีค่าเหล่านี้ ผลจากการประเมินค่ามวลอาคาร พบว่า อาคารที่มีรูปแบบเฉพาะตัวจะยังคงมีอยู่เป็นส่วนใหญ่บนถนนสายนครใน นครนอก และลดลงในบริเวณถนนนางงาม จนแทบจะไม่มีเหลือในถนนไทรบุรีตลอดจนถนนสายย่อยที่เชื่อมระหว่างถนนนครในกับถนนนางงาม ผลการวิเคราะห์มวลอาคารปกคลุมดิน พบว่ามีมวลอาคารปกคลุมดินในระดับปานกลาง โดยที่จะมีความหนาแน่นมากในส่วนเฉพาะบริเวณฝั่งติดกับทะเลสาบบนถนนสายหลัก ส่วนบริเวณตอนกลางของชุมชนมีความหนาแน่นน้อย เนื่องจากยังมีที่ว่างที่ยังไม่มีการก่อสร้างอาคาร หรือมี เช่นนั้นก็จะเป็นบ้านพักอาศัยเป็นส่วนใหญ่

2. ที่ว่าง

ที่ว่างของชุมชนจะเป็นทางสัญจรเป็นส่วนใหญ่ มีที่ว่างเพื่อการชุมนุมกันเฉพาะภายในวัดและศาลเจ้ากับที่ว่างเพื่อการพักผ่อน บนเชิงบริเวณโรงภาพยนตร์ ซึ่งนับว่ามีจำนวนที่ไม่มากนัก ที่ว่างที่เหลือจะเป็นที่ว่างส่วนบุคคล ซึ่งถูกปิดล้อมด้วยตึกแถว แม้แต่ทะเลสาบซึ่งเป็นที่ว่างสาธารณะของชุมชนก็ยังคงถูกตึกแถวบดบัง เกือบตลอดแนว จนดูเหมือนกับว่าเป็นชุมชนที่หนาแน่นแออัดปราศจากที่ว่างอย่างเพียงพอ ลักษณะที่ว่างจะมีลักษณะเฉพาะของย่านเมืองเก่า คือเป็นที่ว่างขนาดเล็กและมีลักษณะการปิดล้อมที่ค่อนข้างสูง และด้วยสิ่งปิดล้อมที่เป็นมวลอาคารที่มีรูปแบบเฉพาะตัว ทำให้ที่ว่างของชุมชนมีบรรยากาศที่เป็นคุณค่าน่าประทับใจ แตกต่างไปจากที่ว่างประเภทอื่นใด

ภาพที่ 4.33 คานหน้าของมวลาอาคาร แบบซิโนยูเป็นยุคหลัง บนถนนนางงาม ซึ่งถูกดัดแปลงไปมาก

ภาพที่ 4.34 อาคารแบบยุโรปที่อยู่บนถนนทองจิก ซึ่งมีการดัดแปลงไปบางส่วน

ภาพที่ 4.34 สภาพมวลาอาคารที่มีรูปแบบเฉพาะตัวที่สวยงามบนถนนนครในแคว้นสภาพทรุดโทรม สังเกตว่ากิจกรรมส่วนใหญ่เป็นการอยู่อาศัย

ภาพที่ 4.35 อาคารแถวบริเวณถนนนครในซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นอาคาร 2 ชั้นและมีรูปแบบเฉพาะตัวต่างจากอาคารสมัยใหม่ โดยทั่วไป

ในส่วนของทะเลสาบ ซึ่งเป็นที่ว่างที่เป็นแนวขอบของชุมชนเป็นที่ว่างสำคัญ มีความงามตามธรรมชาติที่มีอยู่เพียงแห่งเดียวเท่านั้น ซึ่งหากได้รับการปรับปรุงให้เกิดประโยชน์ใช้สอยต่อชุมชนได้ ก็จะทำให้ส่งเสริมคุณค่าต่อชุมชนให้ดียิ่งขึ้น (ดูภาพที่ 4.36, 4.39 และ 4.40 ประกอบ)

3. การสัญจร

จากผลการวิเคราะห์และประเมินค่ารูปแบบการสัญจรในพื้นที่ศึกษา พบว่าการสัญจรภายในชุมชนนั้น มีลักษณะเป็นระบบตาตาราง ซึ่งมีจุดตัดถี่กระชั้นและเส้นทางที่คดโค้ง มีการหักมุมถนนมีขนาดเล็ก เนื่องจากเป็นทางสัญจรที่ติดต่อกับการเดินเท้าเป็นหลัก ระยะการสัญจรภายในชุมชนมีขนาดที่พอเหมาะแก่การเดินเท้า หรือการสัญจรด้วยขดยานที่ใช้ความเร็วต่ำ

4. กิจกรรม

จากผลการวิเคราะห์และประเมินคุณค่า รูปแบบกิจกรรมภายในย่านชุมชนพบว่า ส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมที่ไม่มีความคึกคักมากนัก เนื่องจากเป็นกิจกรรมที่เป็นการอยู่อาศัยเป็นส่วนใหญ่ กิจกรรมทางเศรษฐกิจ ก็ไม่มีบทบาทสูงมากนัก เพราะมีเขตอิทธิพลในระดับย่านเป็นส่วนใหญ่ ย่านและศูนย์รวมของกิจกรรมจะกระจายอยู่บนถนนทุกสาย อาทิเช่น ย่านอุตสาหกรรมขนาดย่อม และธนาคารบนถนนนครนอก ย่านเครื่องสังฆภัณฑ์และสินค้าพื้นเมืองบนถนนนครใน ย่านร้านอาหาร และศูนย์รวมกิจกรรมบริเวณถนนนางงามและถนนพิบูลย์ ซึ่งเป็นบริเวณที่มีความคึกคักพอสมควรตลอดวัน นอกจากนี้ยังมีย่านศาสนสถานบริเวณถนนนางงามและถนนไทรบุรี ซึ่งเป็นศูนย์รวมกิจกรรมทางสังคม วัฒนธรรมของพื้นที่ จากการศึกษาพบว่า กิจกรรมเพื่อการพักผ่อนของชุมชนมีอยู่ไม่มากนัก เช่น โรงภาพยนตร์ สยามคห (ดูภาพที่ 4.37 และ 4.38 ประกอบ)

จะเห็นได้ว่า ลักษณะเฉพาะตัว (Character) อันเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นของชุมชนเมืองเก่าย่านถนนนครนอก นครใน ในภาพรวมนั้นเป็นย่านการค้าเก่าที่มีขนาดเล็กพอที่จะเดินเท้าได้อย่างทั่วถึง สภาพแวดล้อมของชุมชนอยู่ติดริมฝั่งทะเลสาบสงขลา และหัวเขาแดง อันเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ ควรได้รับการส่งเสริมให้เป็นที่หมายตาที่ดีของชุมชน ภายในชุมชนประกอบด้วยกลุ่มอาคารพื้นถิ่นที่มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะ ส่วนใหญ่เป็นตึกแถว ตลอดจนกลุ่มสถาปัตยกรรมที่สำคัญ สวยงาม น่าประทับใจ ลักษณะของมวลอาคารภายในย่านส่วนใหญ่ มีสัดส่วนแบบอาคารพักอาศัย (Domestic scale) มีพื้นที่ที่สม่ำเสมอตลอดทั้งบริเวณ โดยมีที่ว่างซึ่งส่วนใหญ่เป็นทางสัญจรที่มีขนาดไม่กว้างขวาง มีระบบถนนแบบตาตารางที่สามารถเข้าถึงได้ในทุกบริเวณ ปัจจุบัน

ชุมชนมีฐานะเป็นย่านพักอาศัย ที่มีบทบาทของกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่ไม่มีความสำคัญมากนัก ศูนย์รวมกิจกรรมมีอยู่ 2 บริเวณ ได้แก่ บริเวณถนนนางงามและถนนพิทลุง นอกจากนี้การที่ชุมชนเป็นที่ตั้งของวัด และศาลเจ้าที่เก่าแก่ ซึ่งสร้างมาพร้อมกับการสร้างเมือง จึงยังผลให้ชุมชนคงบทบาททางด้านกิจกรรมทางศาสนาและวัฒนธรรมเป็นอย่างดี

สรุปคุณภาพขององค์ประกอบชุมชน

จากการวิเคราะห์และประเมินคุณภาพขององค์ประกอบชุมชนย่านถนนนครนอก นครใน โดยแบ่งการวิเคราะห์ออกเป็นองค์ประกอบต่าง ๆ และสรุปผลในแต่ละองค์ประกอบนั้น สามารถนำมาประมวลเป็นผลสรุปที่เกี่ยวกับระดับของคุณภาพองค์ประกอบชุมชน โดยการให้ค่าความสำคัญขององค์ประกอบต่าง ๆ ในระดับที่เท่า ๆ กัน ซึ่งสามารถได้ผลสรุปดังต่อไปนี้คือ

ระดับที่ 1 องค์ประกอบชุมชนที่มีคุณภาพสูง ควรแก่การอนุรักษ์และเพิ่มค่า ได้แก่ บริเวณถนนนครใน ตั้งแต่ทางแยกถนนยะหริ่ง ไปจนถึงทางแยกถนนยะลา

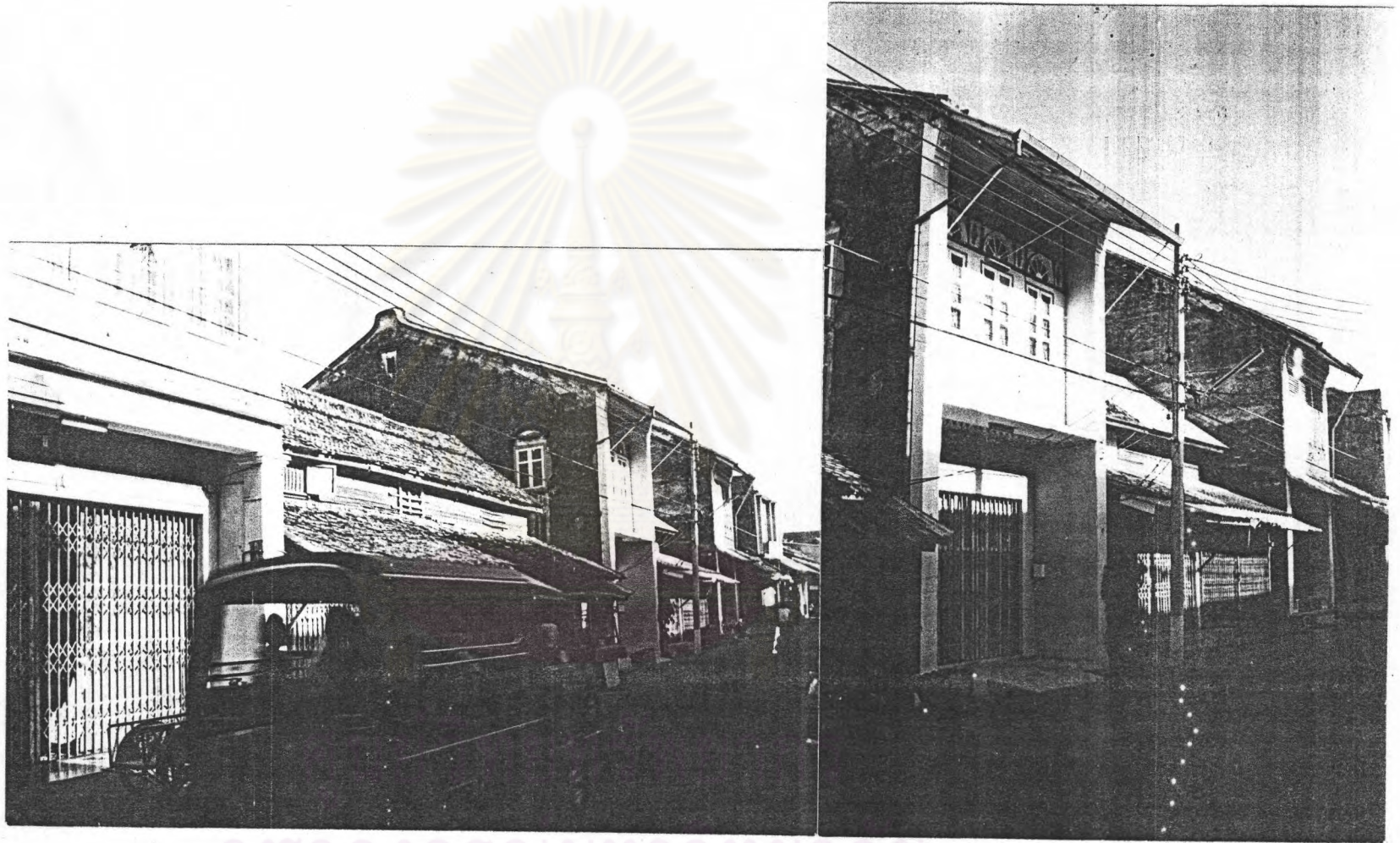
ระดับที่ 2 องค์ประกอบชุมชนที่มีคุณภาพปานกลาง ควรแก่การอนุรักษ์ในระดับปานกลาง ได้แก่ บริเวณถนนนครนอก ตั้งแต่ช่วงทางแยกถนนยะหริ่ง ไปจนถึงทางแยกถนนยะลา ถนนนางงามช่วงทางแยกถนนหนองจิก ไปจนถึงทางแยกถนนรามัญ

ระดับที่ 3 องค์ประกอบชุมชนที่มีคุณภาพต่ำ ควรได้รับการแก้ไข ได้แก่ ถนนนางงามบางส่วน ถนนไทรบุรี ตลอดจนถนนซอยยะหริ่ง หนองจิก รามัญ ปัตตานีและถนนยะลา

จากผลสรุปทางด้านคุณภาพขององค์ประกอบชุมชนพบว่า ชุมชนมีบริเวณที่มีคุณค่าสมควรได้รับการอนุรักษ์ในระดับสูง เป็นพื้นที่ค่อนข้างจำกัด เนื่องจากองค์ประกอบดังกล่าวได้ถูกเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย ตามเงื่อนไขทางสังคมวัฒนธรรม ตลอดจนสภาพแวดล้อมทางกายภาพ โดยปราศจากหนทางในการดำรงรักษาสิ่งสำคัญ อันเป็นมรดกทางวัฒนธรรมเหล่านี้ไว้ให้มีสภาพที่กลมกลืนและเหมาะสมสอดคล้องกับสังคม วัฒนธรรมและค่านิยมสมัยใหม่ ดังนั้นในวิสัยทัศน์บทต่อไปจะได้เสนอแนวทางในการแก้ไข เพื่อดำรงรักษาและเพิ่มคุณค่าขององค์ประกอบชุมชน ในแนวทางที่สอดคล้องกับแนวทางในการพัฒนาเมืองต่อไป

ภาพที่ 4.38 มุมมองจากถนนนครในตึกกับถนนยะหริ่ง มองไปศาลเจ้าบนถนนนางงาม ด้านขวามือเป็นอาคารรูปแบบจีน
ที่สวยงามมาก สังเกตการปิดล้อมที่มีความสวยงามเป็นพิเศษ

ภาพที่ 4.37 กิจกรรมภายในย่านมีบนถนนนครใน ซึ่งมีสภาพซบเซาเนื่องจากเป็นการอยู่อาศัยมากกว่าการค้า

ศูนย์วิ
จุพาลงกร

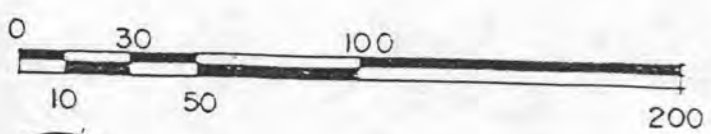
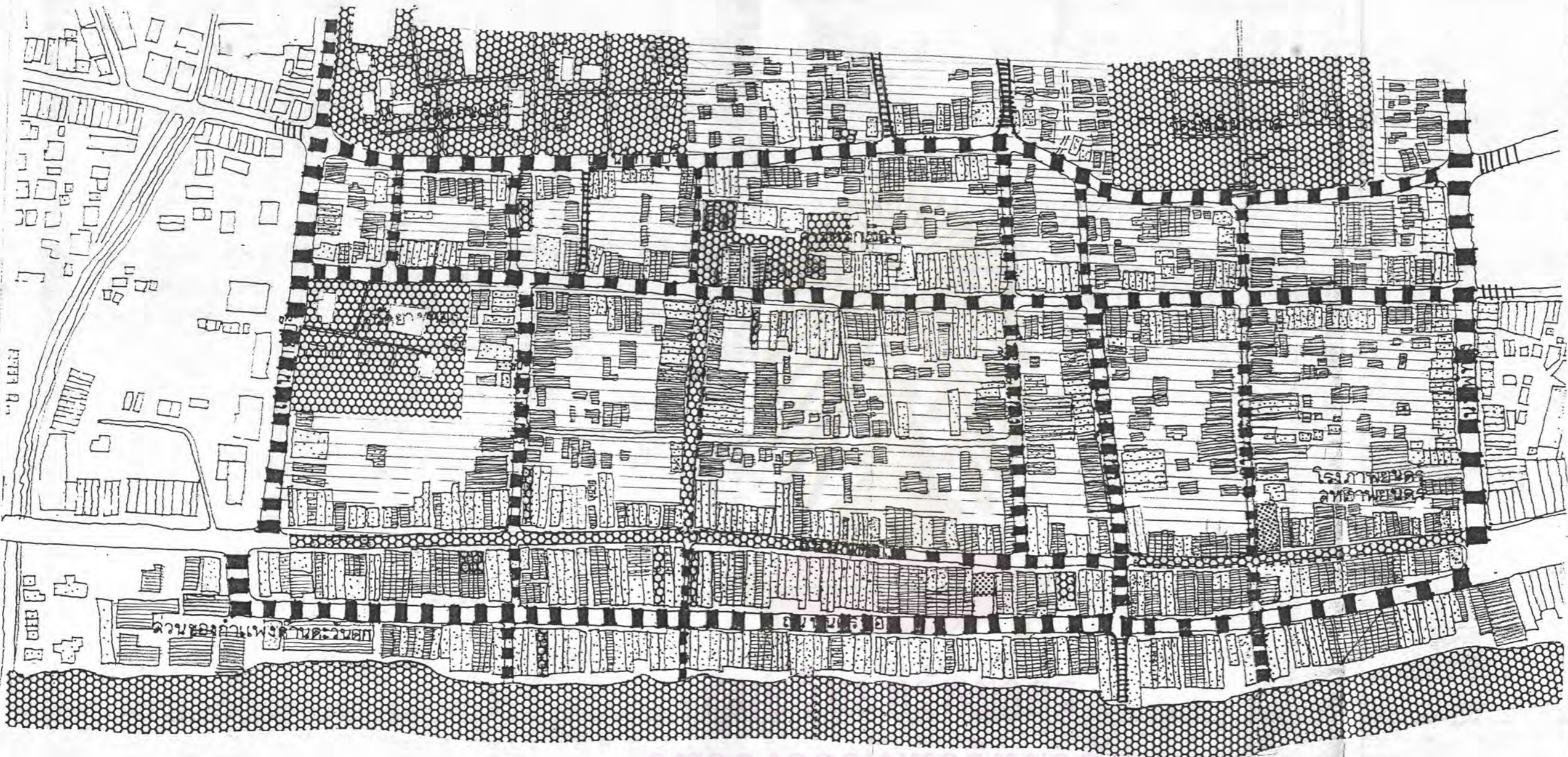
ภาพที่ 4.38 กิจกรรมที่หลากหลาย และมีลักษณะเป็นศูนย์รวมบนถนนพหลโยธิน ซึ่งอยู่ทางทิศใต้ติดกับชุมชน

ภาพที่ 4.39
การปิดล้อมที่วางบริเวณ
ถนนหนองจิก มีศาลเจ้า
เป็นที่หมายตา กิจกรรม
ข้างทางส่วนใหญ่เป็นเพียง
ที่อยู่อาศัย

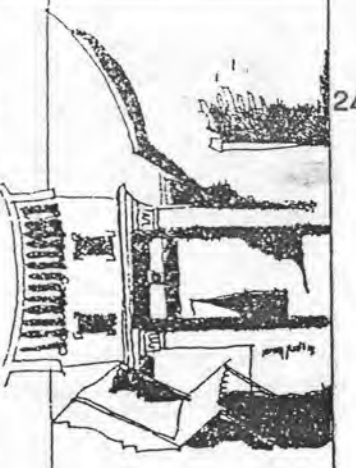

ภาพที่ 4.40
มุมมองจากที่ถนนหนองจิก
มองไปยังทิศตะวันตกมีเขา
เขียวเป็นที่หมายตา

ทะเลสาบลงปลา

- คุณภาพสูง
- คุณภาพปานกลาง
- คุณภาพต่ำ

โครงการ การศึกษาองค์ประกอบชุมชนเมืองเก่าเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนา
 สงขลา
 การศึกษาชุมชนย่านถนนนครนอก นครใน
 อาจารย์ที่ปรึกษา ผ.ศ. สุขุมิ ทายตะดู
 ภาควิชาการวางผังนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2535
 แผ่นที่ 4.64
 แต่ง ฐุบุคุณภาพองค์ประกอบชุมชน

